

**Національний університет біоресурсів і природокористування
України**

**СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ ЯК ЗАПОРУКА ГІДНОЇ ПРАЦІ**

(монографія)

Кандидат педагогічних наук, доцент О. Д. Гуменний

Київ, 2016

Рекомендовано до друку Вченою радою Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Протокол №5 від «23» листопада 2016 року.

Автор: О. Д. Гуменний – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та інформаційних технологій в освіті НУБіП України

Рецензенти:

В. Д. Шинкарук – доктор філологічних наук, професор, декан гуманітарно-педагогічного факультету НУБіП України;

В. Ф. Орлов – доктор педагогічних наук, професор, провідний науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри ІПТО НАПН України.

І. С. Войтович – доктор педагогічних наук, доцент, Національний педагогічний університет ім. М. Драгоманова;

Становлення професійної кар'єри майбутніх фахівців як запорука гідної праці: монографія / О. Д. Гуменний. – Київ. – Міленіум, 2016. – 261 с.

У даній монографії представлено теоретичні і практичні засади розвитку професійної кар'єри сучасної особистості. Виокреслено комплекс проблем щодо її розвитку в умовах ринкового середовища. Обґрунтовано психолого-педагогічні засади розвитку інформаційної культури студентської молоді як важливого фактора кар'єри. Запропоновано конкретні форми психолого-педагогічної допомоги особистості у виборі індивідуальної траєкторії кар'єрного зростання.

Монографія може бути корисною студентам і викладачам вищих навчальних закладів, аспірантам, усім, хто цікавиться проблемами розвитку кар'єри особистості.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ	11
1.1 Розвиток професійної орієнтації в Україні у ХХ столітті	11
1.2 Аналіз психолого-педагогічних досліджень з проблеми розвитку професійної кар'єри	13
1.3 Поняттєво-категорійний апарат дослідження розвитку кар'єри особистості	22
РОЗДІЛ 2. ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК ВАЖЛИВОГО ФАКТОРА ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО СПЕЦІАЛІСТА	30
2.1 Загальні положення про інформаційну культуру	30
2.2 Технологічні дорожні карти кар'єрного зростання	57
РОЗДІЛ 3. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КАР'ЄРИ СТУДЕНТІВ У ДОПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ	108
3.1 Кар'єрне консультування студентської молоді	108
3.2 Суб'єктивні критерії та успішність кар'єри	119
Загальні висновки	129
Список використаних джерел	131
Додатки	146
Додаток А Матриця Ейзенхауера	146
Додаток Б Тлумачний словник основних термінів інформаційної культури	149

Не бійтесь досконалості. Вам її не досягнути.

Сальвадор Далі¹

ВСТУП

Одним із головних завдань сучасного етапу глобалізації, інформатизації, впровадження ринкових важелів виробництва є підготовка конкурентоздатного кадрового персоналу як головної рушійної сили організації, за умови, що персонал її є основним багатством. Практика показала, що працівники не завжди усвідомлюють можливості свого професійного розвитку, досить часто в організації неефективно використовують свій особистісний і професійний потенціал, не враховують реальних можливостей для виконання того чи іншого виду професійної діяльності. Це підтверджує потребу вивчення психолого-педагогічних аспектів розвитку кар'єри особистості в контексті умов сучасної праці.

Кожна людина в певний момент починає серйозно замислюватися про своє майбутнє та про кар'єру. Знання про те, що таке кар'єра, які існують види та моделі кар'єри, як управляти кар'єрою, а також знання своїх здібностей, слабких і сильних сторін допоможуть їй вибрати роботу в організації, яка надає можливості професійного зростання та підвищення рівня життя; одержувати більш високу ступінь задоволення від роботи; чіткіше представляти особисті професійні перспективи, планувати інші аспекти життя; цілеспрямовано готуватися до майбутньої професійної діяльності; підвищити конкурентоспроможність на ринку з метою досягти гідної праці. Кар'єра студентів багато в чому залежить від рівня їхнього особистісного та професійного розвитку. Тут мають значення такі аспекти, як: кваліфікація – рівень підготовленості до соціального виду діяльності; мотивація щодо здійснення професійних дій, самомотивація, що

¹ Сальвадор Далі. Афоризми і цитати Сальвадора Далі : [Електронний ресурс] / Сальвадор Далі. Режим доступу: <http://hudruk.com/uk/articles/aphorisms/salvadora-dali-aforizmy-izrechenija-citaty-vyskazyvanija-16.html>

безпосередньо пов'язана з основними цінностями людини, які не завжди співвідності з реаліями; соціалізація та професійна самореалізація. Варто зазначити, що професійна самореалізація студента як майбутнього фахівця істотним чином залежить від усвідомлення особистісного сенсу, реалізації цілей і мотивів у підготовці до виконання професійних функцій в умовах ринкового середовища. Професійний успіх визначається, передусім, активністю самого суб'єкта у його діяльності, здатністю самостійно обирати професію, а також форми професійного навчання та вдосконалення, індивідуальні шляхи розвитку професійної кар'єри. Однак, як свідчать результати наших досліджень, переважна більшість майбутніх фахівців мають певні труднощі у виборі професії та в подальшому професійному становленні на ринку праці. Вони ще не здатні зробити вибір, який в однаковій мірі задовольняв би їхні інтереси і потреби, а також потреби суспільства в трудових ресурсах. У результаті, надлишок молодих фахівців з вищою професійною освітою за низкою професій і спеціальностей призводить до дисбалансу на ринку праці та обмежує можливості професійної реалізації молоді.

Доцільно виділити деякі типові психологічні проблеми, пов'язані з професійним становленням сучасної особистості. До них, насамперед, належать: неузгодженість ідеального й реального в обраній професії; несприйняття ціннісних орієнтацій щодо успіху в професійній діяльності в умовах ринкового середовища; неузгодженість реальної та ідеальної мотивації щодо професійної самоактуалізації особистості в сучасних умовах праці; неадекватна самооцінка власних здібностей та можливостей.

Суттєвим у вирішенні вищезазначених проблем є застосування компетентнісноорієнтованих технологій навчання у вищому навчальному закладі, що передбачає системне відтворення в навчальному процесі реальних умов професійної діяльності, оновлення змісту, форм і методів професійного навчання, спрямованого на формування відповідного рівня

компетентності. Причому, формування компетентності має забезпечити не тільки загальний рівень професійної підготовки та його готовність до здійснення реальних професійних дій у конкретній галузі праці, але, щонайважливіше, – здатність до системного професійного розвитку.

Ефективність кар'єрного зростання особистості в сучасних умовах праці істотним чином зумовлена характером її взаємодії з навколишнім професійним середовищем, відповідно до змін умов праці, рівнем творчого пристосування до актуальних професійних вимог, особистісним сенсом у тій чи іншій галузі діяльності. Отже, стратегія побудови кар'єри студентами являє собою специфічну систему дій щодо професійної адаптації в реальних умовах праці, розвитку професіоналізму, відповідних особистісних перетворень і змін у досягненні кар'єрних цілей.

У сучасних концепціях професійного становлення підкреслюється той факт, що сам суб'єкт може бути творцем своєї кар'єри. Варто зазначити, що найважливішою детермінантою професійного розвитку майбутнього спеціаліста є реальне оцінювання власного особистісного і професійного потенціалу, так звана «Я-концепція», яку кожний випускник вищого навчального закладу (ВНЗ) втілює в серію рішень щодо кар'єрних орієнтацій. Кар'єрні орієнтації виникають у процесі соціалізації і професіоналізації на основі відповідного професійного мислення розвитку кар'єри в студентський період. Вони достатньо стійкі і можуть залишатися стабільними впродовж тривалого часу; кар'єрні орієнтації особистості – це вимоги індивіда, які він висуває до себе як до професіонала і до обраної ним професійної діяльності. Ці орієнтації визначаються особистісною концепцією, талантами, спонуканнями, мотивами і цінностями. Ними керується людина, обираючи кар'єру. Критерії кар'єрних орієнтацій особистості багато в чому визначаються інтересами і нахилами особистості до професійної діяльності. Кар'єрна орієнтація допомагає студентам реалізувати себе чи самоактуалізуватися у професійному плані. Це стає

можливим, якщо професія обирається відповідно до власних інтересів і здібностей. І навпаки, якщо професійний вибір визначається випадковим фактором чи умовами ситуації (близькість роботи до місця проживання, мода на дану професію, можливість отримати місце по знайомству тощо), студентам складно реалізувати власний особистісний і професійний потенціал. Існує низка факторів, які впливають на розвиток кар'єрних орієнтацій, зокрема, психологічний тип особистості, пізнавальні інтереси, нахили, професійна спрямованість, професійна мотивація. Кожний студент має набір особистісних характеристик, концепцію, мотиви, цінності, котрі визначають вибір кар'єри. У серії кар'єрних рішень студента втілюється його професійна «Я- концепція». Часто відбувається неусвідомлена реалізація кар'єрних орієнтацій. Врахування цих факторів значно збільшує ймовірність вибору студентами шляху тієї кар'єри, яка буде приносити їм найбільше моральне задоволення і уможливить максимально реалізувати особистісний і професійний потенціал.

Аналіз психологічної літератури свідчить про підвищення інтересу в українських науковців до вивчення проблем професійної кар'єри фахівця: О. Бондарчук, Л. Карамушка, В. Лозовецька, М. Лукашевич, О. Щотка, В. Ягупов та ін.

У роботах І. Бестужева-Лади, В. Курбатова, П. Щедровицького соціальне проектування аналізується як технологія управління різними елементами соціальної діяльності, а, отже, і професійною кар'єрою².

Згідно з науковими розробками лабораторії організаційної психології Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, у рамках соціально-психологічного напрямку дослідження кар'єри доцільно виділити три рівні факторів, котрі впливають на розвиток професійної кар'єри: Перший – мікрорівень: це фактори, пов'язані безпосередньо з особистістю (мотивація,

² МОРГУН В. Ф. Монистическая концепция многомерного развития личности: Аннотированный библиографический показатель с 1984 по 1988 год / В. Ф. Моргун. – Полтава, 1989. – 56 с.

прийняття рішень щодо зміни ролей, проблеми професійної соціалізації, що їх проходить працівник). Другий – мезорівень: це фактори, пов'язані з вимогами особистості й організаційним середовищем, впливом інших людей на професійне становлення індивіда (планування родини, співвідношення інтересів родини з інтересами роботи, зміни наставництва в організації тощо).

В. Дятлов визначає кар'єру як мотивацію до успіху, пізнання самого себе, успіх і самовіддачу, самоконтроль та працездатність тощо, тобто, як процес успішної самореалізації, що супроводжується соціальним визнанням, і є результатом сходження службовими сходинками³[23].

У зарубіжній науці питання кар'єри розглядалося, перш за все, в рамках менеджменту та прикладної психології. Дослідники аналізували феномен кар'єри в цілому, пропонуючи на цій основі практичні рекомендації щодо формування професійної кар'єри.

До теперішнього часу склалося декілька напрямів вивчення феномена кар'єри. У рамках диференційно-діагностичного напрямку (Ф. Парсонсон, Мюнстерберг) кар'єра аналізується з позиції уявлень про професійну придатність.

У контексті психоаналітичного напрямку (З. Фрейд, Е. Берн та ін.) феномен професійної кар'єри, професійний вибір розглядаються у взаємозв'язку з раннім дитячим досвідом індивіда.

Категорія кар'єри також глибоко аналізується в теоріях розвитку Дж. Сьюпера і Р. Хейвіпсерста (вони досліджували кар'єру в контексті соціального розвитку та становлення особистості впродовж життя).

У американській традиції кар'єра (за Дж. Сьюпером) – це "певна послідовність і комбінація ролей, які людина виконує впродовж свого життя" (дитина, студент, працівник, громадянин, чоловік, господар

³Дятлов В. А. Управление персоналом: учебное пособие для студентов экономических вузов и факультетов [Текст] / В. А. Дятлов, А. Я. Кабанов, В. Г. Пихало, - М.: Изд-во МГУ, 1998. – 786 с.

будинку, батько) ". Таке розуміння близьке до життєвого самовизначення в українських традиціях⁴ [67, с. 80 – 81]). А в типологічних теоріях Дж. Холланда і Е. Шейна кар'єра пояснюється з позиції схильностей і орієнтації особистості.

Особливий інтерес вчених викликає коло питань, пов'язаних з управлінням професійною кар'єрою, що здійснюється в рамках соціально-проектної діяльності. Остання глибоко розкривається в філософських і соціологічних концепціях такими західними дослідниками, як: Е. Гуссерль, Ю. Габермас, А. Шюца, П. Бергер, Т. Парсонс, Р. Мертон, П. Бурдьє, П. Томпка, Е. Гідденс.

Італійський економіст Вільфред Парето вивчав закономірності в математиці і економіці. У ході досліджень ним були отримані відповіді на такі питання:

- чи є баланс серед доходів населення? (Ні. Меншість отримує більшу частину);
- чи є баланс у зусиллях на придбання благ? (Ні. Мале дає багато);
- чи є баланс між результатом і часом? (Ні. Небагато веде до досягнення всього).

Праналізувавши низку досліджень та спостережень, В. Парето сформулював правило: прикладаючи 20% зусилля, можна отримати 80% результату.

Прогнозуючи свій кар'єрний ріст, важливо враховувати, що внесок кожного, задіяного у справі для досягнення поставленої мети, неоднаковий, неоднакова й кількість ресурсів, потрібних для ефективного вирішення визначеної справи. Доцільно застосувати до плану заявлення про себе у кар'єрному зростанні закон Парето: 20% справ забезпечать 80% результату. Із того ж правила В. Парето випливає, що з решти 80% справ: 30%

⁴ Пряжников Н. С. Методы активизации профессионального и личностного самоопределения: [Текст] / Н. С. Пряжников. – М.: НПО «Модэк», 2002. 1997

забезпечують 15% результату, а інші 50% - лише 5%. Те ж саме і з розподілом ресурсоємності справ: 20% справ вимагають 80% наших ресурсів, 30% - 15%, а інші 50% справ - лише 5% їх.

Заслуговують уваги дослідження Річарда Коха, проведені в 1998 році. Він акцентує увагу на життєвих цінностях людей, демонструє дисбаланс «80 на 20» у всьому, що нас оточує. Цю пропорцію важливо зрозуміти в самій суті.

Принцип «80/20» можна сміливо назвати "Великою ідеєю", ідеєю активності, яка ґрунтується на розумності і двох основних законах:

- законі фокусування, при якому концентрація на малому, приводить до великих результатів;
- законі прогресу, коли більше виростає з меншого.

Розглянута система працює, на подив багатьох. Отримання швидких і великих результатів при мінімумі витрачених сил і енергії можливе за умови використання критичного мислення, аналітичного оцінювання інформаційних потоків із стратегічно важливої для особистості предметної області.

РОЗДІЛ 1

Психолого-педагогічні аспекти підготовки студентів до реалізації професійної кар'єри

1.1. Розвиток професійної орієнтації в Україні у ХХ столітті

Проблема розвитку професійної орієнтації в Україні в історико-педагогічному аспекті висвітлювалася в роботах С. Балдіна, М. Іллюк, М. Ковінько, О. Махова, Б. Федоришина, М. Янцура та інших дослідників. Проте вони розглядали лише окремі періоди її розвитку. Досліджень професійної орієнтації як цілісного явища в контексті розвитку суспільства нами не було виявлено. Однак, зміст, форми та методи професійної орієнтації, розроблені в радянський період, за умови подальшої адаптації та модернізації, можуть бути використаними в сучасних умовах.

У 1917 році Україна одержала можливість розпочати будівництво власної держави і, відповідно, національної школи. За короткий термін вдалося розробити та почати впроваджувати оригінальну систему національної освіти, значне місце в якій відводилося трудовій підготовці школярів. Оскільки переважна частина населення України (понад 80%) у ті часи проживала в сільській місцевості і займалася сільським господарством, природно, що значну увагу було приділено проблемам підготовки молоді до сільськогосподарської праці.

У 1917 р. під керівництвом першого секретаря народної освіти УНР І. Стешенка було розпочато, а в 1919 р. закінчено роботу над одним з варіантів проекту єдиної української школи. Ним, зокрема, передбачалося вивчення у 5 – 8 класах окремого предмета "Природознавство та сільське господарство на Україні". Програма його, крім широкого кола теоретичних питань, містила також практичне вивчення елементів городництва, садівництва та хліборобства. Крім того, кожний ступінь єдиної школи повинен був мати шкільний город та господарство. У 1918 році було затверджено "Тимчасові програми для нижчих початкових шкіл на 1918-

1919 навчальний рік", які впроваджували пропедевтичний курс із природознавства, що передбачав роботу в саду, посадку розсади, кущів, дерев тощота догляд за ними⁵ [22,с. 101].

У березні 1920 р. на першій Всеукраїнській нараді з проблем освіти було затверджено структуру системи народної освіти, яка складалася із семирічних шкіл соціального виховання з можливістю продовження навчання у професійних школах з дво- або трирічним терміном навчання. Навчатись у вищих навчальних закладах надавалось право лише випускникам професійних шкіл⁶ [79, с. 21]. Затвержене в 1920 р. "Тимчасове положення про профшколи" визначало, що вони повинні були поступово підсилювати виробничі навички і знання підлітків до рівня необхідної кваліфікації рядового робітника. Для цього сільськогосподарські профшколи повинні були мати лісове або земельне господарство, та передбачалася обов'язкова робота учнів на них від 2 до 4 годин на день⁷ [79, с. 29].

У період з 20-х до першої половини 30-х рр. здійснювалася підготовка молоді до вибору професії засобами професійної орієнтації. Проблеми підготовки особистості до вибору професії були у центрі уваги Народного комісаріату праці, що уможливило в 1928 році централізовано створити бюро для професійного консультування при біржах праці Києва та Одеси⁸ [66, с. 44]. Одночасно не припинялися пошуки альтернативних форм та методів профорієнтаційної підготовки школярів до сільськогосподарської праці. Так, у розпорядженні Київського облвно (1931 р.) вказано на необхідність "...організувати роботу шкіл, гуртків юннатів, колгоспних хат

⁵ Дроб'язко П. І. Українська національна школа: витоки і сучасність [Текст] / П. І. Дроб'язко. – К.: Академія, 1997. – 184 с.

⁶ Трудова політехнічна школа : міфи і реальність (1917 – 1941) / Д. О. Тхоржевський, А. В. Вихрущ, Г. В. Терещук та ін. – Тернопіль : ТДГП, 1994. – 135 с.

⁷ Трудова політехнічна школа : міфи і реальність (1917 – 1941) / Д. О. Тхоржевський, А. В. Вихрущ, Г. В. Терещук та ін. – Тернопіль : ТДГП, 1994. – 135 с.

⁸ Профессиональная консультация и профессиональный отбор / А. Ф. Кларк, А. В. Билибин, А. А. Кушинников. М. – Л.: Гострудиздат, 1930. – 204 с.

для підготовки учнів до весняної посівної кампанії. Кожна школа повинна мати дослідну ділянку, організувати вивчення основ агротехніки, ознайомлення дітей з різноманітними способами боротьби зі шкідниками сільськогосподарських культур"⁹[26, с. 71]. Однак, у період з 1937 по 1956 рр. кардинально змінилися погляди щодо місця трудового навчання у навчальних планах загальноосвітніх шкіл України. Трудове навчання як окремий предмет було вилучено з навчальних планів шкіл, що значно погіршило профорієнтаційну роботу. При цьому освітянська політика в галузі політехнічної та трудової підготовки школярів визначалася непослідовністю та полярністю поглядів на необхідність упровадження певних її елементів у практику роботи шкіл¹⁰[24].

1.2. Аналіз психолого-педагогічних досліджень з проблеми розвитку професійної кар'єри

Успішна кар'єра випускника вищого навчального закладу є результатом усвідомленої позиції фахівця щодо творчого професійного самовираження. Успіх у професійному зростанні – це професійне визнання та високий рейтинг в обраній за професійною підготовкою роботі. Перефразовуючи Мілтона Глейзера, одного з найвідоміших дизайнерів США, можна стверджувати: якщо плануєте трудитися за професією більше одного десятиліття, то необхідно бути готовим до зміни стилю роботи, роками виробляти свій креативний почерк в обраній роботі за спеціальністю.

Сучасні тенденції розвитку ринку праці зумовлюють необхідність підготовки студентів із позитивним ставленням до своєї професії, з максимальною орієнтацією на компетентність та професіоналізм. Навчаючись у вищих навчальних закладах, майбутні спеціалісти мають

⁹ Закони та розпорядження в справі народної освіти / Упор. М. Глейзер. – Харків: Рад. школа, 1931. – 270 с.

¹⁰ В. С. Люлька Історико-педагогічні аспекти вдосконалення підготовки школярів до трудової діяльності в сільськогосподарському виробництві [Електронний ресурс] / Люлька В. С. Режим доступу: <http://zavantag.com/docs/2115/index-270794.html?page=31>. Дата звернення: 30.08.2016. – Назва з екрану.

розглядати і використовувати ресурси ВНЗ як ефективний механізм формування власного кар'єрного потенціалу, відповідно до власних інтересів, потреб, устремлінь професійної самореалізації.

Професійна підготовка студентів до розвитку професійної кар'єри має ґрунтуватися на концептуальній моделі професійного розвитку соціального педагога. Підготовка майбутніх фахівців до успішної реалізації власної кар'єри має забезпечувати розвиток особистого і професійного потенціалу, формування позитивних кар'єрних очікувань, кар'єрних домагань та кар'єрної компетентності. Основною метою такої підготовки є формування готовності особистостей до розвитку професійної кар'єри, кваліфікаційної розробки траєкторії власного кар'єрного зростання, вміння управління кар'єрою, використання сучасних технологій моделювання цього процесу.

Науковому осмисленню проблеми нашого дослідження сприяли теоретичні ідеї сучасних вчених, присвячені педагогічним, психологічним, соціальним, правовим, організаційним питанням виявлення механізмів кар'єрного зростання як умови успішної професійної діяльності.

Аналіз психологічної літератури свідчить про підвищення інтересу в науці до вивчення проблем професійної кар'єри фахівця (серед українських та зарубіжних вчених – О. Бондарчук, Л. Карамушка, М. Лукашевич, О. Щотка, О. Бажин, В. Лозовецька, С. Джанерьян, Д. Закатнов, Д. Іванцевич, Н. Ісаєва, А. Кібанов, Є. Комаров, Л. Кудринська, Є. Могильовкин, Е. Молл, Т. Невструєва, В. Орлов, В. Поляков, В. Почебут, В. Радкевич, М. Сафонова, Ю. Синягін, С. Сотнікова, О. Толстая, В. Чикер, А. Шевелева, Дж. Гордон, Л. Джуелл, Р. Елліс, Х. Кауфман, К. Крам, М. Лондон, Ф. Мирвіс, Д. Халл, Е. Шейн та ін.).

Проблемі вивчення кар'єрних орієнтацій особистості останнім часом приділяється багато уваги в роботах зарубіжних і вітчизняних авторів. Щодо суті кар'єрних орієнтацій особистості і їх функцій, то варто

зазначити, що дослідження кар'єрних орієнтацій започатковане в 70-80-роках минулого століття представниками американської школи організаційної психології, а саме: Е. Шейном, Д. Сьюпером, Д. Холлом. Дослідження цієї проблеми проводились як у теоретичному, так і в практичному напрямках.

Виокремлюють декілька типів кар'єрних орієнтацій, а саме:

– професійна компетентність – орієнтація, пов'язана з наявністю здатностей у тій чи іншій галузі діяльності;

– менеджмент – орієнтація особистості на інтеграцію зусиль інших людей;

– автономія – орієнтація на виражену потребу все робити по-своєму, без дотримання тих чи інших організаційних правил та обмежень;

– стабільність – орієнтація, зумовлена потребою в безпеці, стабільності, передбачуваності майбутніх подій;

– служіння – орієнтація, спрямована на реалізацію головних життєвих цінностей, таких, як: робота з людьми, служіння громаді, людям, допомога людям, бажання зробити світ кращим;

– виклик – орієнтація, пов'язана з такими цінностями, як: конкуренція, подолання перешкод, вирішення складних завдань;

– інтеграція стилів життя – орієнтація на інтеграцію різних сторін і способів особистого і професійного життя;

– підприємництво – орієнтація, пов'язана з прагненням людини створювати нове, долати перешкоди, бути конкурентоспроможною, готовою до змін і ризику¹¹¹²¹³[42],[59],[107].

¹¹ Ліфарєва Н. В. Психологія особистості : [Навчальний посібник] / Н.В.Ліфарєва. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. - 237 с.

¹² Серєгина И.И. Профессиональная карьера : [Текст] / И.И.Серєгина // Социологические исследования. –1999. – № 4. – С. 78-86

¹³ Walentyna Łozowiecka. Teoretyczne i praktyczne zasady kształtowania postaw konkurencyjnej zdolności jednostki / W.Łozowiecka /Edukacja i praca. Konteksty–wyzwania –antynomie. Bydgoszcz, 2008.-s.247-256.

Відповідно до наукових напрямів у психології, виділяють три підходи до вивчення кар'єри: соціально-психологічний (Б. Почебут, Л. Прокоф'єва, В. Чикер); управлінсько-менеджерський (А. Занковський, Є. Комаров); соціально-економічний (Н. Лукашевич, Е. Мол).

Теоретичне узагальнення поняття «кар'єра» і створення її концепції виокреслено в дослідженні М. Лукашевич¹⁴[45]. Автор визначає кар'єру як процес і результат внутрішньомотивованого й індивідуально визначеного особистісного професійного шляху, що має багаторівневі та структурно розгалужені ознаки.

Науковці О. Крушельницька і Д. Мельничук¹⁵[40, с. 9] вважають, що кар'єра – траєкторія руху, яку створює сама особистість, враховуючи особливості внутрішнього і зовнішнього середовища, реальність, власні цілі, бажання та здібності. Кар'єра, у такому сенсі, постає не просто як переміщення індивіда в професійному просторі, а як набуття професійного й освітнього капіталу, необхідного в умовах стрімкозростаючої конкуренції у професійній діяльності.

Є. Могильовкін¹⁶[50], Е. Молл¹⁷[51], Я. Чернишов¹⁸[87] у сучасному розумінні визначають професійну кар'єру як форму реалізації професійного потенціалу, а планування професійної кар'єри розглядають як динамічну характеристику процесу, котрий приводить людину до успіху у своїй професійній сфері. На їхню думку, кар'єра – це й індивідуальний шлях людини, спосіб досягнення результату в основній формі особистого самовираження, і досягнутий людиною результат діяльності, соціальний статус. У вузькому сенсі, кар'єра пов'язана з трудовою, професійною

¹⁴ Лукашевич М. П. Соціологія праці : [Підручник] / Микола Павлович Лукашевич – К. : Либідь, 2004. – 440 с.

¹⁵ Крушельницька О. В. Управління персоналом : [Навч. посібник] / О. В. Крушельницька, Д. П. Мельничук – К. : «Кондор». – 2003. – 296 с.

¹⁶ Могилевкин Е.А. Карьерный рост. Диагностика, технологии, тренинг : [Текст] / Е.А. Могилевкин. – СПб.: Речь, 2007. – 336 с.

¹⁷ Молл Е.Г. Управление карьерой менеджера : [Текст] / Е.Г. Молл. – СПб.: Питер, 2003. – 352 с

¹⁸ Чернышев Я.Л. Понятие «Профессиональная карьера»: потребностно-мотивационная характеристика : [Текст] / Я.Л. Чернышев // Мир психологии. – 2008. – № 2. – С. 221–232.

діяльністю людини. Кар'єра характеризується як явище професійної діяльності, що відображає послідовність сходинок, які займає людина у виробничому, майновому або соціальному середовищі. Кар'єра визначається як індивідуально усвідомлена позиція і поведінка людини, пов'язана з її працею, досвідом і діяльністю упродовж професійного життя. Окрім того, О. Молл¹⁹[51] акцентує увагу на тому, що розвиток кар'єри може залежати від ситуаційних, інституціоналізованих (організаційні і соціальні) та індивідуальних чинників розвитку особистості [51,С. 152–156].

О. Богатирьова²⁰[8], В. Бодров²¹[9], М. Сурякова²²[76] вважають, що психологічний аспект проблеми розвитку професійної кар'єри передбачає розгляд цього явища з позиції людини, розкриває особливості бачення кар'єри її суб'єктом. З цим пов'язане вираження індивідом суб'єктивної оцінки (самооцінки) характеру власного кар'єрного процесу, проміжних результатів розвитку кар'єри, особисті відчуття, що народжуються із цього приводу. Тобто кар'єра – це суб'єктивно усвідомлені судження працівника про своє трудове майбутнє, очікувані шляхи самовираження і задоволення працею, це індивідуально усвідомлені позиція і поведінка, пов'язані з трудовим досвідом і діяльністю упродовж робочого життя людини. Також О. Богатирьова акцентує увагу на залежності успіху професійної кар'єри фахівця від зовнішніх і внутрішніх чинників та пов'язує його, відповідно, з організаційними й особистими структурами [Там само, с. 92–103].

¹⁹ Молл Е.Г. Управление карьерой менеджера : [Текст] / Е.Г. Молл. – СПб.: Питер, 2003. – 352 с

²⁰ Богатирева О.О. Психологические предпосылки карьерного роста : [Текст] / О.О.Богатирева// Вопросы психологии. – 2008. – № 3. – С. 92–103.

²¹ Бодров В.А. Психология профессиональной пригодности: [Учебн. пос. для вузов] / В.А. Бодров. – М.: ПЕР СЭ, 2001. – 511 с.

²² Сурякова М.В. Особенности визначення професійної кар'єри молодими фахівцями та ставлення до неї / М.В. Сурякова : [Текст] // Соціально-економічні проблеми регіонального розвитку: Матеріали XIV регіональної науково-практичної конференції 24 травня 2013 р. Збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: ІМА-прес, 2013. – С. 115–125.

Існує низка теорій, що стосуються питань професійного і кар'єрного розвитку людини²³[43]. До найбільш значущих можна віднести такі: психодинамічну модель вибору кар'єри (З. Фрейд, У. Мозер, Е. Бородін, А. Маслоу); теорія походження професійних інтересів (Е. Рое); теорію розвитку (Е. Шпрангер, Е. Гінцберг, У. Джейд, Д. Сьюпер); теорію вибору кар'єри (Дж. Голланд); теорію особистісних рис (Холбрук, Уїклі, Кехель, Лаббінг, Д. Хант, Р. Осборн); теорію соціального навчання (Дж. Роттер); теорію мотивації кар'єри (Д. Вінтер, Д. Макклеланд). Становлення і розвиток особистості в ході кар'єрного росту вивчали: А. Деркач, Д. Закатнов, С. Джанер'ян, П. Єрмаков, А. Марковав, Є. Молл, В. Орлов, Т. Скрипкіна, Д. Сьюпер. Питання взаємозв'язку професійного та особистісного розвитку висвітлені в працях К. Абульханової-Славської, Н. Величко, Н. Пряжнікова, В. Радкевич, Є. Климова, Е. Зеєра, Є. Молла та ін.

Американський психолог Д. Л. Голланд запропонував свою теорію вибору кар'єри. На його думку, вибір кар'єри є вираженням особистості, а не випадковою подією, де роль грає «шанс». Вибір професії, за Голландом, зводиться до пошуку найбільш відповідного для себе оточення, тобто професійної групи, в якій знаходяться люди такої ж орієнтації, які володіють специфічними особистісними характеристиками. Він вважає, що досягнення людини в тому чи іншому вигляді кар'єри залежить від відповідності між особистістю й обставинами життя. Голланд виділяє шість типів людей, а саме:

1. Реалістичний – належать люди, що мають атлетичні або механічні здібності, люблять працювати з предметами, машинами;

2. Дослідницький – належать люди, які люблять спостерігати, вчитися, досліджувати, аналізувати, вирішувати;

²³ Лозовецька В. Т. Професійна кар'єра особистості в сучасних умовах: монографія / В. Т. Лозовецька. – Київ : 2015. – 279 с. [С. 5-6].

3. Артистичний – відносяться люди, які люблять працювати в неформалізованих ситуаціях, використовуючи свої багаті здібності, інтуїцію, творчість, уяву;

4. Соціальний – це люди досвідчені в промовах, які люблять працювати з людьми, цілеспрямовано уникають систематичної діяльності;

5. Підприємницький – люди, які люблять робити вплив, керувати іншими заради організаційних чи економічних вигод;

6. Стандартний – ті люди, які люблять працювати з фактами, даними, що мають здатність до обчислень і розрахунків, твиконання інструкцій.

До відомих теорій розвитку кар'єрної поведінки, в основі якої лежить особистісний розвиток, належить теорія Д. Сьюпера²⁴[104]. Вона пов'язана з лонгитюдинальними проявами кар'єрної поведінки. Лонгитюдинальний метод уможливив виявлення на «кривій розвитку» особистості переломні точки, в яких відбуваються різкі якісні зрушення: *пробудження* (від народження до 15-ти років) – розвиток «Я-концепції» через фази інтересів (11 – 12 років) і здібностей (13 – 14 років); *стадія дослідження* (15 – 24 роки) – пошук індивідом себе в різних професійних ролях із врахуванням власних професійних можливостей; *консолідація* (25 44 роки) – прагнення забезпечити в обраному професійному полі стійку особистісну позицію; *збереження* (45 – 64 роки) – розвиток у межах професійного поля; *спад* (із 65-ти років) – часткова участь у професійному житті. Однак, цей метод має недоліки. Отримавши дві точки на «кривій розвитку», не можна відповісти на запитання, що ж між ними відбувається. Цей метод також не дає можливості проникнути ку феномени, зрозуміти механізм психічних явищ. Факти, здобуті цим методом, можуть бути пояснені різними гіпотезами. Відсутня необхідна точність в їх інтерпретації. Таким чином, при всіх тонкощах експериментальної методики, що забезпечує надійність

²⁴ Super D. E. Vocational Development: A Framework of Research / D. E. Super – N.-Y.: Harper, 1957. – 215 p.

експерименту, стратегія констатації не дає відповіді на головне запитання: що ж відбувається між двома точками на «кривій розвитку»?

Дж. Гринхаус²⁵[84] узагальнює сім груп характеристик, пов'язаних з професійним успіхом: стратегії кар'єри, міжособистісні стосунки, сімейні стосунки, інвестиції в людський капітал, мотиваційні чинники, організаційні характеристики і характеристики особи. Згідно з думкою цього автора, стосунки між зазначеними характеристиками і професійним успіхом залежать також від статі людини, яка визначає стосунки між професійним успіхом і вказаними характеристиками.

Р. Тернер²⁶[85] дійшов висновку, що саме послідовність «зусилля–результат» уможлиблює здійснення кар'єри в Америці. Особиста активність та надбання нових умінь і навичок – це та база, яка забезпечує людині бажане просування. У Великобританії такою основою є здатність зарекомендувати себе як компетентного молодого фахівця, що має певне покликання і вагу в професійному суспільстві. Наставник «з еліти» визначає, обирає собі заміну з числа кращих учнів і допомагає йому в побудові кар'єри.

Дослідження Р. Коха²⁷[99] спрямовані на розробку методик кар'єрного росту, аргументацію і впровадження у практику правила Паретті (принцип 80/20) для успішної діяльності особистості. Для деталізації принципу 80/20 він уточнює ідею активності особистості, що ґрунтується на базових поняттях:

- 1) розумності;
- 2) двох основних законах:

²⁵ Хаммер Я. Профессиональный успех и его детерминанты : [Текст] / Я. Хаммер // Вопросы психологии. – 2008. – № 4. – С. 147–153.

²⁶ Хаммер Я. Профессиональный успех и его детерминанты : [Текст] / Я. Хаммер // Вопросы психологии. – 2008. – № 4. – С. 147–153.

²⁷ Richard J. Koch Living the 80/20 Way: Work Less, Worry Less, Succeed More, Enjoy More London: «Nicolas Breatly Publishing», 2004. – 313 p.

- закону фокусування, при якому концентрація на малому приводить до великих результатів;

- закону прогресу, коли більше досягається з меншого. При цьому отримуються швидкі й значимі результати при мінімумі затрачених сил і енергії.

Нідерландські вчені Куїджперс(Kuijpers) і Маринка (Marinka) у статті Кар'єрні компетенції для успіху в кар'єрі (Career Competencies for Career Success)²⁸[95] дослідили, якими компетенціями мають володіти співробітники для кар'єрного росту. У дослідженні було задіяно 1579 співробітників 16-и голландських компаній. Було визначено відповідності між кар'єрними компетентностями учасників і їхнім кар'єрним успіхом. Науковці класифікували шість кар'єрних комперактів, які впливають на інтегральну оцінку задоволеності від кар'єри, а саме: здатність до актуалізації власної кар'єри, кар'єрна рефлексія, мотиваційна рефлексія, проведення аналітичних досліджень, контроль над кар'єрою, здатність до встановлення контактів. Ці результати вказували на те, що фактори управління кар'єрою і використання інформаційних мереж тісно пов'язані з рівнем кар'єрного успіху. Зокрема, було доведено, що: 1) здатність до актуалізації власної кар'єри характеризує ступінь готовності реалізувати особисті кар'єрні цілі; 2) кар'єрна рефлексія (складова інформаційної культури) як кар'єрний комперакт спрямована на перегляд власних здатностей та компетенцій своєї кар'єри; 3) в основі мотиваційної рефлексії лежить здатність співвідносити свої бажання та цінності щодо кар'єри.

Варто також зауважити на існуванні двох основних моделей дослідження кар'єри: життєвоісторичної, заснованої на аналізі розвитку особистості, і еволюціоністської, що простежує окремі причинні

28 Kuijpers. Career Competencies for Career Success : [Електронний ресурс] / Kuijpers, Marinka. Режим доступу: <http://connection.ebscohost.com/c/articles/23530478/career-competencies-career-success>

зв'язки²⁹[32]. У першій моделі зміни, які відбуваються в суспільстві й кар'єрі, розглядаються в комплексі: психологічні й соціальні фактори взаємозалежні. У другій моделі закладено умову незмінності людської природи, а суспільний успіх кар'єри визначається відмінностями між індивідами і їхнім хронологічним віком. Отже, кар'єра, з однієї позиції, є певною структурою життєвого шляху особистості, а з іншої, – структурним елементом ринку праці.

Відтак, узагальнюючи аналіз психолого-педагогічних досліджень з проблеми розвитку професійної кар'єри, стверджуємо, що проблеми розвитку професійної кар'єри сучасної молоді людини пов'язані з недостатнім розвитком її кар'єрної орієнтації щодо активної професійної самоактуалізації, усвідомлення можливостей власного особистісного і професійного потенціалу, врахування ступеня відповідальності цих особливостей вимогам обраної професійної діяльності, здатності до цілеспрямованого розвитку професійно-значущих якостей та задатків. Істотним є також врахування механізмів мотивації розвитку професійної кар'єри у забезпеченні конкурентноздатності фахівця на сучасному ринку праці.

1.3. Поняттєво-категорійний апарат дослідження розвитку кар'єри особистості.

За останні роки, у зв'язку з радикальними змінами на ринку праці істотним чином змінилися й можливості молодих людей щодо досягнення кар'єри. Сучасні умови розвитку професійної кар'єри як чинника розвитку конкурентноспроможного, здатного до самореалізації та забезпечення ефективної роботи майбутнього спеціаліста, це: особистісні, ціннісні і

²⁹ Кирт Н. Л. Динамика представлений о профессиональной карьере психологов образования в процессе профессионального самоопределения: дис. ... канд. психолог. наук : 19.00.07 / Кирт Наталья Леонидовна. – Москва, 2000. – 158 с.

виробничі фактори. Вони всі взаємопов'язані, а саме: байдужість співробітника до загальноприйнятих соціальних цінностей може привести до реалізації «кар'єра за будь-яку ціну», а завищені рівень домагань і самооцінка призводять до прагнення працівника, який не має потрібних особистісних якостей, до розвитку кар'єри. Через що розвиток професійної кар'єри є науково-концептуальним процесом професійної освіти, що базується на пізнаннях основних закономірностей у сфері соціології, теорії управління, сучасних досягненнях психології та педагогіки. До поняттєво-категорійного апарату дослідження розвитку кар'єри особистості варто віднести термін «кар'єра».

Поняття «кар'єра» використовується порівняно недавно, через що не вироблено єдиного трактування змісту цього поняття та його складових.

Найпопулярніше визначення терміну «кар'єра»³⁰[31] – ланцюг подій, що становить життя, послідовність професійних занять та інших життєвих ролей, які разом висловлюють схильність людини діяти відповідно її узагальненою моделлю саморозвитку. Кар'єру – траєкторію свого руху – людина будує сама, погодившись з особливостями внутрішньої і зовнішньої реальності і, головне, – зі своїми власними цілями, бажаннями і налаштуваннями.

В. Дятлов³¹[23] визначає кар'єру як мотивацію до досягнення успіху пізнання самого себе^ успіх – самовіддачі, самоконтроль – працездатність – тобто, як процес успішної самореалізації, що супроводжується соціальним визнанням і є результатом підвищення службовими сходами. Г. Десслер³²[23] під кар'єрою розуміє професійно-

³⁰ Карьера : [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Карьера>

³¹ Дятлов В.А. Управление персоналом: учебное пособие для студентов экономических вузов и факультетов / В. А. Дятлов, А. Я. Кибанов, В. Г. Пихало. – М. : Изд-во МГУ, 1998. - 786 с.

³² Десслер Г. Управление карьерой : [Текст] / Г. Десслер // Управление персоналом. – М. : Изд-во БИНОМ, 1997. – С. 226 – 241.

розвивальний шлях людини. Уточнює поняття «кар'єра» О. Кабанов³³[29]. Це індивідуально-усвідомлені дії людини щодо власного професійного майбутнього як очікувані шляхи самовираження і задоволення працею, поступове підвищення службовими сходинками, вдосконалення навичок, здібностей, кваліфікаційних можливостей та збільшення розмірів винагород, пов'язаних із власною діяльністю.

«Ділова кар'єра» – це процес професійного, статусно-рольового, особистісного розвитку людини в організації у процесі її кар'єрного зростання і відповідної винагороди згідно займаної посади³⁴ [35, с. 86—125].

Будь-яка організація, в тому числі і кар'єри, знаходить відображення, насамперед, у певних документах, до яких відносяться: положення про кар'єру; фактичні моделі кар'єри; планові моделі кар'єри³⁵[38].

Соціальна мобільність (СМ)³⁶[60] – поняття, за допомогою якого позначаються соціальні переміщення людей у напрямі суспільної ваги, які характеризуються більш високим (соціальне сходження) або найбільш низьким (соціальна деградація) рівнем доходів, престижу і ступенем належності до владних структур. Такого роду переходи традиційно позначаються як вертикальна СМ. (Вертикальна СМ. може фіксувати як окремих осіб, так і соціальні групи). Разом із поняттям «вертикальна соціальна мобільність» використовується «горизонтальна соціальна мобільність», котра не впливає на зазначені параметри суспільного становища індивідів і груп. Механізми СМ. зумовлюються природою соціальної стратифікації даного суспільства.

³³ Кабанов А. Я. Управление персоналом организации : [Текст] / А. Я. Кабанов. – М. : ИНФА – М., 2010. – 695 с. [С. 428].

³⁴ Армстронг Майкл. Основы менеджмента. Как стать лучшим руководителем : [Текст] / М. Армстронг — Ростов-н/Д.: Феникс, 2008. — 512 с.

³⁵ Комаров Є. Управління кар'єрою. Частина 1, 2 // Управління персоналом, № 1, 1999

³⁶ Новітній філософський словник. — Мінськ: Книжний Дом. А. А. Грицанов. 1999.

Поняття «кар'єрна орієнтація» є досить новим для вітчизняної психології і педагогіки. Воно виникло в американській психології і засноване на концепції «якорів кар'єри» (Career anchors) Едгара Шейна (Edgar Schein). На думку Шейна, «кар'єрні якорі». – це низка уявлень співробітника про себе, ключові цінності, мотиви, навички, що визначають вибір кар'єри. За допомогою «якорів» можна передбачити, який вид кар'єри виявиться для особи найбільш приємливим, оскільки люди намагаються вибрати спосіб життя відповідно до найважливіших для себе цінностей. У своїх дослідженнях Шейн визначив анкерні конструкції для п'яти можливих кар'єр: автономність; незалежність; безпека; стабільність; техніко-функціональної компетентності; загальні управлінські компетенції; підприємницька творчість. У подальших дослідженнях він виокремив ще три додаткові конструкції : обслуговування або відданість своїй справі; прямий виклик і стиль життя³⁷[103].

Конкретизуємо зміст «кар'єрних якорів» Е. Шейна:

1) люди з кар'єрним якорем «професійна компетентність» хочуть бути майстрами своєї справи, вони бувають особливо щасливими, коли досягають успіху в професійній сфері, але швидко втрачають інтерес до роботи, яка не сприяє розвитку їхніх здібностей;

2) люди з якорем «управлінська компетентність» демонструють велике бажання стати управлінцями, менеджерами, їхній досвід дає підстави вважати, що вони володіють навичками, необхідними для досягнення верхнього рівня загального управління;

3) люди з якорем кар'єри «творчість та ініціативність» відчують потребу будувати або творити те, що повністю належить їм. Зазвичай, такі люди стають підприємцями;

³⁷ Schein, Edgar H. (November 1996). "Career anchors revisited: Implications for career development in the 21st century". Academy of Management Perspectives (The Academy of Management Executive)

4) головна потреба в людей з якорем «автономія і незалежність» – бути незалежними, вільними від зв'язків, що виникають при роботі у великих організаціях: службові підвищення, переміщення і заробітна плата роблять їх залежними від інших;

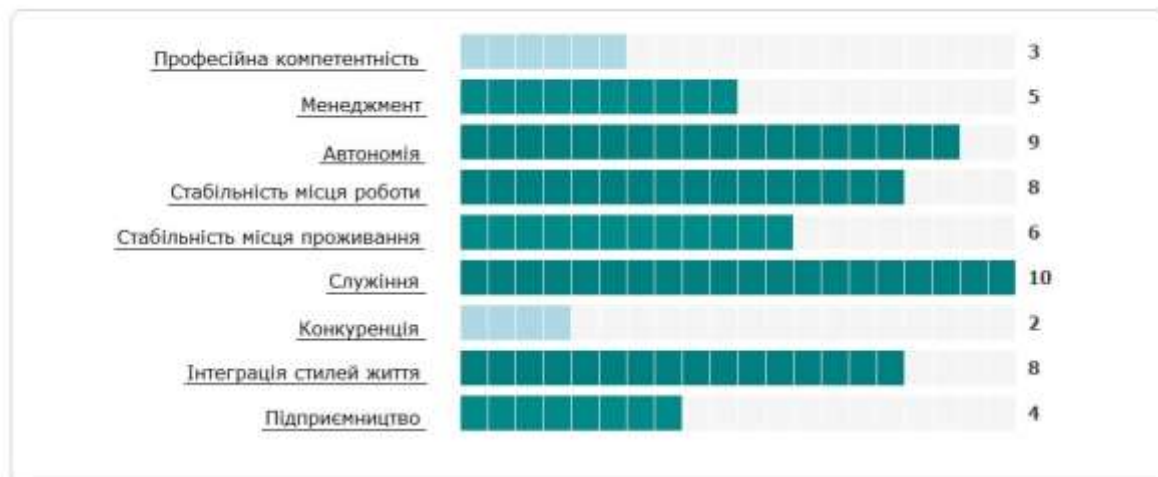
5) люди з якорем «стабільність» зацікавлені в довготерміновій надійній і стабільній роботі. Вирізняють якір стабільності місця роботи і якір стабільності місця проживання. У першому випадку людина претендує на роботу в організації, яка забезпечує певний термін служби, має хорошу репутацію, виглядає більш надійною у своїй галузі і перекладає відповідальність за управління кар'єрою на роботодавця. Вона буде здійснювати будь-які службові географічні переміщення, якщо того зажадає компанія. А в іншому – людина пов'язує себе з географічним регіоном і змінює роботу або організацію, якщо це не супроводжується раптовістю переїзду;

б) інтеграція стилів життя як кар'єрний якір. Людина орієнтована на інтеграцію різних сторін життя. Вона хоче, щоб її життя сім'я, кар'єра і саморозвиток були збалансованими. Така людина більше цінує своє життя в цілому: де живе, як вдосконалюється, а не кар'єрний ріст у виконуваний роботі;

7) основна цінність кар'єрного якоря «виклик» – конкуренція, перемога над іншими, подолання перешкод, вирішення важких завдань. Людина орієнтована на те, щоб «кидати виклики»;

8) цінностями якоря «служіння» є «робота з людьми», «допомога людям», «бажання зробити світ кращим» тощо. Людина з таким якорем не працюватиме в організації, яка не сприймає її мету і цінності, і відмовиться від просування або переведення на іншу роботу, якщо це не створює умов для реалізації головних цінностей життя. Отже, «кар'єрна орієнтація» – це спрямованість на певне кар'єрне рішення або вибір в області кар'єри. Система кар'єрних орієнтацій, визначає шляхи для саморозвитку й

особистісного росту, включаючи в себе одночасно їх напрям і способи здійснення упродовж життя. Для прикладу розглянемо діаграму кар'єрних якорів студентки 1-го курсу гуманітарно-педагогічного факультету НУБіП (рис.1).

Зацаріцина Вікторія Олегівна
 ОС "Бакалавр" 2016/2017н. р.
 "Філологія. Германські мови і література"
 (англійська мова і ДІМ)
 Денна форма навчання
 Філа-160026

Рис.1. Кар'єрні якорі студентки 1-го курсу НУБіП

Науковці Д. Іванцевич та О. Лобанова внесли певні зміни у назви і виокремлюють відповідності між етапами кар'єри та стадіями життя індивіда у вже визначені Д. Сьюпером на кривій розвитку особистості переломні точки якісних зрушень кар'єрної поведінки, (Таб. 1)³⁸[27]:

Таблиця 1

Відповідності між етапами кар'єри та стадіями життя індивіда

Етапи кар'єри	Доробочий	Становлення, ствердження	Ріст	Збереження	Пенсія
Вік	0 15	25 30	35 45	60 65	
Стадії	Дитинство	Юність	Рання	Дорослість	Зрілість

³⁸ Іванцевич Д. С. Человеческие ресурсы управления: основы управления персоналом.: [Текст] / Д. С. Иванцевич, А. А. Лобанов. – М.: Дело., 2006. – 453 с. [С. 222 — 223].

життя			дорос- лість		
-------	--	--	-----------------	--	--

У монографічному дослідженні для подальших досліджень виокреслимо стадію життя «Юність». Для більшості людей ця стадія триває від 15 до 25 років. Істотним для сталого розвитку в період юності є досягнення "єдності (тотожності) Я", тобто збіг того, що люди, на їхню думку, можуть робити, з тим, що вони роблять для досягнення успіху. Уявлення про професійну кар'єру в період юності є інтегральним утворенням, що включає в себе уявлення про професію, про себе і про своє професійне майбутнє. Пізні роки юності, звичайно, збігаються з початковою назвою наступної стадії життя ; і якщо "тотожність Я" ще не досягнута, людина зазнає труднощів у цей період.

Готуючись керувати кар'єрою, майбутнім спеціалістам необхідно зробити для себе установку і намагатися отримуватись її і після закінчення навчального закладу, як наприклад:

- не витратити час на роботу з безініціативним, неперспективним начальником, проявляти ініціативу, стати потрібним ініціативному, оперативному керівнику;
- розширювати свої знання як з інформаційно-комунікаційних технологій, так і з фахових, розвивати нові навички; готуватися зайняти більш високооплачувану посаду, що стає (або стане) вакантною;
- розробити інформаційний банк даних для оцінки інших людей, важливих для створення кар'єри; складати у «хмарному ресурсі» карту знань на добу, на тиждень – для аналізу власного професійного становлення, в якому залишати місце для власного хоббі та уподобань колег, керівника.

Варто пам'ятати, що все в житті змінюється (ви, ваші заняття і навички, ринок, організація, навколишнє середовище), оцінити ці зміни - важлива якість для кар'єри; ваші рішення в області кар'єри, практично, завжди є компромісом між бажаннями і реальністю, між вашими інтересами та інтересами організації; ніколи не живіть минулим: по-перше, минуле відбивається в нашій пам'яті не таким, яким воно було насправді, по-друге, минуле не повернеш; не допускайте, щоб ваша кар'єра розвивалася значно повільніше, ніж у інших; звільняйтеся, як тільки переконайтеся, що це необхідно; думайте про організацію, як про ринок праці, але не забувайте про зовнішній ринок праці; не нехуйте допомогою організації у працевлаштуванні, але в пошуках нової роботи надійтеся, насамперед, на себе. Щоб ефективно управляти своєю діловою кар'єрою, необхідно скласти особисті плани³⁹[30].

³⁹ Кабанов А. Я. Управление персоналом организации : [Текст] / А. Я. Кабанов. – М. : ИНФА – М., 2010. – 695 с. [С. 439].

РОЗДІЛ 2.

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО СПЕЦІАЛІСТА

2.1. Загальні положення про інформаційну культуру

У процесі професійного становлення майбутнього спеціаліста дуже важливо враховувати базову суть причинно-наслідкових зв'язків нашого світу. Будь-яка мета, яку ми хочемо досягти, зумовлена причинами. Причини завжди зумовлені наслідками, і навпаки – наслідки викликані причинами. Метою кар'єри не варто називати область діяльності, визначену роботу, посаду, місце на службовій сходах. Вона має більш глибокий зміст. Цілі кар'єри проявляються у мотивації дій, при яких людина хотіла би мати цю конкретну роботу, займаючи певну сходинку на ієрархічному поступу до посад. Цілі кар'єри змінюються з віком, а також у міру того, як змінюємося ми самі, з ростом нашої кваліфікації тощо. Формування цілей кар'єри – це процес постійний. Як приклад, можна навести такі цілі кар'єри:

- займатися видом діяльності чи мати посаду, відповідну самооцінці, і від того мати моральне й матеріальне задоволення;

- отримати роботу чи посаду, які відповідають самооцінці, і в тій місцевості, природні умови якої сприяють доброму здоров'ю та організації гарного відпочинку;

- займати посаду, посилює можливості і розвиваючи їх;

- мати роботу чи посаду, що носять творчий характер;

- працювати за професією або займати посаду, що дає змогу досягти певного ступеня незалежності;

- мати роботу чи посаду, які добре оплачуються або не заважають одночасно отримувати значні побічні доходи;

– мати роботу або посаду, що дають можливість продовжувати активне навчання;

– мати роботу чи посаду, які одночасно дають змогу займатися вихованням дітей, домашнім господарством.

Відтак, необхідно визначити причини, які стимулюють і дають змогу досягнути поставленої мети, – кар'єрного росту. Кар'єрний ріст починається із планування, що передбачає:

1. Формулювання персональної мети і створення алгоритму розвитку кар'єри.
2. Розширення тимчасової перспективи.
3. Уможливлення розуміння бажань особистості.
4. Співставлення інтересів особистості у плануванні кар'єри: більш ефективна й аргументована оцінка переваг та недоліків.

Дослідження проблем життєвого шляху особистості⁴⁰⁴¹[1, 21] виокремлюють найважливішу умову розвитку й самореалізації особистості – життєву перспективу – як образ бажаного та усвідомлюваного можливого майбутнього життя. На думку К. Абульханової-Славської, така перспектива дає людині можливість організувати власне життя, планувати та реалізувати його. Б. Ананьєв вважає, що саме в суб'єктивній картині життєвого шляху віддзеркалюються етапи соціального та індивідуального розвитку особистості⁴²[3].

Проаналізувавши дослідження пролеми професійної самореалізації, виокремлюємо складові кар'єрного росту⁴³[78]:

- когнітивну – свідоме планування бажаного майбутнього;

⁴⁰ Абульханова-Славская К. А. Стратегия жизни : [Текст] / К. А.Абульханова -Славская – М.: Мысль, 1991. – 301с.

⁴¹ Долгих Л. Кар'єрні домагання як суб'єктивний механізм професійної самореалізації // Соціальна психологія. - 2005. - № 2 (10). - С. 64-71.

⁴² Ананьев Б. Г. Избранные психологические труды: в 2-х т. : [Текст] / Б. Г. Ананьев. – М.: Педагогика, 1980. – Т. 1. – 232 с., Т. 2. – 288 с.

⁴³ Титаренко Т. М. Життєві домагання особистості у гендерному контексті // Проблеми загальної та педагогічної психології. Зб. наук. праць Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка. Т. 5. Ч. 6. – К., 2003.

- емоційну – переживання, почуття задоволення від очікування, уявлення бажаного майбутнього;

- конативну – поштовх до реалізації очікуваного та бажаного.

Так, тільки маючи усвідомлювані професійні орієнтири, студенти можуть окреслити, спланувати, відкоригувати свій кар'єрний ріст. Для цього необхідно розробити стратегічний план. Таку роботу можуть успішно виконати люди з високим рівнем інформаційної культури. Через що одним із визначальних факторів кар'єрного росту студентів є рівень їхньої інформаційної культури (ІК). Досягнувши третього, вищого рівня ІК, майбутній фахівець здатний досконало володіти професійними знаннями та інформаційно-комунікаційними технологіями для вирішення нетипових і нестандартних кар'єрних завдань, ефективно вибудовувати кар'єрний шлях. Це уможливорює його фокусування на сприйнятті власних кар'єрних напрацювань і дасть можливість правильно розрахувати і вчасно здійснити кар'єрний ривок. Молода людина з високим рівнем ІК здатна системно мислити, спроможна проявляти гнучкість та динаміку в інформаційно-аналітичній діяльності, спроможна ефективно працювати в проектному режимі, має презентаційні навички, уміє чинити опір стресовим ситуаціям, аналізувати, планувати та здійснювати саморозвиток для професійного вдосконалення. Деталізуємо основні поняття та категорії інформаційної культури.

У результаті аналізу та узагальнення наукових джерел виокремлюють такі евентуальні складові змісту поняття «інформаційна культура студентів»:

- сукупність знань, умінь, навичок і здатностей студентів щодо роботи з інформаційними технологіями;

- процес і результат розвитку студентів в інформаційному суспільстві (здатність використовувати інформаційний підхід у навчальній діяльності, вміння аналізувати й оцінювати інформаційну обстановку,

робити інформаційні системи більш ефективними для кар'єрного росту тощо);

- стиль мислення;
- ставлення до інформації;
- культура роботи з інформацією;
- дотримання етичних норм роботи з інформацією тощо.

Цей перелік демонструє складну «природу» даного явища, оскільки складність і багатозначність поняття «інформаційна культура» зберігається в науці й донині.

Інформаційну культуру студентів можна розглядати як цілісну підсистему професійної і загальної культури особи, поєднаних культурою мислення, поведінки, спілкування і діяльності, взаємопов'язаних структурними елементами:

– аксіологічним (гуманістична цінність інформаційної (інформаційно-аналітичної) діяльності студентів);

– етично-комунікативним (оволодіння системою комунікативних знань, рівень комунікативної підготовленості особистості, відповідність мови та її стилю літературним нормам, установка на спілкування з іншою людиною як найвищою цінністю та налаштованість на суб'єкт-суб'єктну взаємодію, дотримання етичних норм спілкування, використання комунікативних знань відповідно до етнопсихологічних особливостей особистості, норм моралі конкретного суспільства з урахуванням загальнолюдських цінностей);

– ефективне використання комп'ютерних комунікацій для міжособистого спілкування);

– пізнавально-інтелектуальним (метакогнітивна обізнаність, що характеризує рівень і тип уявлень про свої інтелектуальні ресурси (якість, уміння оцінювати, мобілізувати), дає змогу використовувати свої розвинуті якості та приховувати недостатньо розвинуті; вона лежить в

основі кар'єрного росту, формування іміджу та репутації, вибору способу поведінки; компетентність і вільна орієнтація в інформаційних технологіях);

–прогностичним (адаптивність мислення у швидкозмінних інформаційних умовах, прогнозування результатів і ймовірних наслідків інформаційної (інформаційно-аналітичної) діяльності);

–прикладним (ефективне використання сучасних інформаційних технологій для вирішення професійних завдань у соціально-педагогічній роботі);

– правовим (знання правових норм регулювання інформаційних відносин та вміння використовувати їх в інформаційному суспільстві);

–ергономічним (знання та вміння безпечної й комфортної інформаційно-професійної діяльності).

Сформулюємо залежність кар'єрного росту від рівня розвитку інформаційної культури. З позиції власного рівня розвитку інформаційної культури для кар'єрного росту, важливо виокремити такі етапи:

– осмислити власний сценарій поведінки за ситуацією (ситуативне самоуправління);

– відмовитися від консервативних правил поведінки, використовуючи критичне мислення, із множини варіантів виокремити найбільш виграшний;

– засобами кібернетичного гомеостазу окреслити різні варіанти «сценарної програми» і провести аналітику кар'єрних змін при русі різними шляхами;

– із використанням рефлексії, визначитися з власними «провокаторами» – словами чи поведінкою, які значимо впливають на розвиток кар'єри. Сформулювати можливість раціональних радикальних змін поведінки у стандартній ситуації;

– створити власну базу даних обмежень і не допускати прецеденту програвшої програми;

– в установі проходження практики провести інформаційно-аналітичну діагностику реалізації правила Вільфредо Паретто: як, затративши 20% зусиль, отримати 80% результату.

Однією зі складових інформаційної культури особистості, а, отже, й студента, є його світогляд. У процесі кар'єрного росту, на етапі відмови від консервативних правил поведінки, виникає питання про «непрофільні активи» (за фінансовою аналогією). Профільними активами будуть ті навички і цінності, які безпосередньо пов'язані з основною діяльністю. На перший погляд, так: більшого успіху в житті домагається той, хто зосереджується на певній лінії розвитку, сконцентрованість на одній справі краще відображається на його професійних досягненнях. У той же час, непрофільні активи можуть значимо розширювати його світогляд і сформувати те єдине, що зробить його унікальним професіоналом, ціна якого багаторазово зростає.

Аргументовано зазначає про залежність кар'єрного росту від дотримання закону Паретто Річард Кох (Richard Koch), викладач економіки управління і стратегії бізнесу Школи бізнесу при Бірмінгемському університеті – у книзі «Менеджер 80/20. Головний принцип високоефективних людей»). Рекомендації успішності кар'єрного росту, розроблені Річардом Кохом, співвідносні з критеріями вищого рівня розвитку інформаційної культури особистості (рис.2).

Рис. 2. Кар'єрний ріст за схемою 80/20 підвищення рівня інформаційної культури

Деталізуємо значимість рівня інформаційної культури особистості для інформаційно-аналітичної діагностики правила Вільфредо Паретто (**принцип дисбалансу**) для кар'єрного росту. Сполучною ланкою між теорією хаосу і «Принципом 80/20» є питання про баланс. І теорія хаосу, і «Принцип 80/20» базуються на твердженні (емпірична основа), що Всесвіт є незбалансованим, що світ – нелінійний; причина і наслідок у переважній більшості випадків нерівнозначно залежні⁴⁴[100, с. 14]. Теорія хаосу шляхом відстеження уможливорює пояснення, чому і як цей дисбаланс

⁴⁴ Richard J. Koch Living the 80/20 Way: Work Less, Worry Less, Succeed More, Enjoy More London: «Nicolas Brealy Publishing», 2004. – 313 p.

відбувається з плином часу низки події. Важливою характеристикою хаосу є ентропія. Рівень ентропії може зменшити енергія кар'єрного росту. *Успішною у кар'єрі може стати інформаційно-грамотна людина, здатна виокремити не повністю задіяний ресурс і перемістити його в контекст високої вартості.* У цьому – значимість високого рівня інформаційної культури для професійного становлення індивіда на стадії ЮНІСТЬ, а, отже, й для студентів. Тому важливо чітко визначитись із поняттями: «інформація», «міра інформації», «ентропія» із області теорії інформації.

Одним з найбільш поширених у світі підходів до визначення поняття «інформація» в даний час є підхід, що базується на ймовірностатистичній теорії інформації К. Шеннона. Виник він у рамках теорії зв'язку як функціональний і виявився настільки глибоким, що поєднав у собі ознаки і функціонального, і філософсько-методологічного підходів. Ідею про взаємозв'язок ентропії та інформації, що стала стрижнем теорії Шеннона, розвинув Л. Бріллюен. Ервін Шредінгер у праці «Що таке життя з точки зору фізика?» велику увагу приділяє саме співвідношенню між мірою неупорядкованості (ентропією) та впорядкованістю – для збалансованого функціонування живої/неживої системи⁴⁵ [90, с. 58].

Для нас важливі висновки розглянутих досліджень щодо взаємозалежності ентропії та інформації, оскільки для створення сприятливих умов кар'єрного росту важливо знижувати рівень ентропії у їхній діяльності за рахунок цілеспрямованих і високоорганізованих дій з інформацією у процесі інформаційно-аналітичної діяльності.

У зв'язку з цим, детальніше зупинимося на роботі Шеннона та Бріллюена. Американський вчений Клод Шеннон запропонував у 1948 р.

⁴⁵ Шредингер Эрвин. Что такое жизнь с точки зрения физики : [Текст] / Э. Шредингер; пер. с англ. А. А. Малиновского. – М. : РИМИС, 2009. – 176 с.

формулу визначення кількості інформації (1) для враховування можливої неоднакової вірогідності повідомлень у наборі⁴⁶[102]:

$$I = - \sum_{i=1}^n P_i \log_2 P_i \quad (1)$$

де P_i – ймовірності окремих подій;

n – кількість можливих подій;

I – кількість інформації.

Знак мінус у формулі Шеннона не означає, що кількість інформації у повідомленні – від’ємна величина. Пояснюється це тим, що ймовірність P_i , згідно з визначенням, менша одиниці, але більша нуля, оскільки логарифм числа, меншого одиниці, тобто $\log_2 P_i$ – величина від’ємна, через що перед логарифмом поставлено знак «мінус» для отримання додатної величини.

Отже, з формули Шеннона можна зробити висновок, що чим менша ймовірність тих чи інших явищ або подій (більша ступінь їхньої невизначеності), тим більша кількість інформації міститься в повідомленнях про ці явища або події. Саме ж інформаційне повідомлення зменшує (знімає) невизначеність. Варто підкреслити, що під інформацією Шеннон розумів корисні для одержувача сигнали. Некорисні сигнали, з точки зору Шеннона, – це шуми, перешкоди, які вчений пов’язував з ентропією. Якщо сигнал на виході каналу зв’язку є точною копією сигналу на вході, то, з точки зору Шеннона, це означає відсутність ентропії. Відсутність шуму означає отримання максимуму інформації (хоча це гіпотетична ситуація, оскільки певний шум реально присутній завжди). Взаємозв’язок ентропії та інформації знайшов відображення у формулі (2):

$$H+I=1, \quad (2)$$

де H – ентропія Шеннона,

⁴⁶ Shannon C. E. A Mathematical Theory of Communication : [text] / C. E. Shannon // Bell System Technical Journal. – July, October, 1948.– Vol. 27. – PP. 379 – 423, 623 – 656.

I – інформація.

Для розрахунку ентропії Шенон запропонував рівняння, що нагадує класичне вираження ентропії, знайдене Больцманом (3):

$$H = - \sum_{i=1}^n P_i \log_2 \frac{1}{P_i} = - \sum_{i=1}^n P_i \log_2 P_i, \quad (3)$$

де H – ентропія Шенона,

P_i – ймовірність деякої події.

«Ентропія» Шеннона кількісно характеризує достовірність переданого сигналу і використовується для розрахунку кількості інформації. Подальший розвиток ідеї про зв'язок інформації та ентропії ми знаходимо у Леона Бріллюєна. За універсальну міру кількості інформації Бріллюєн прийняв величину (4):

$$I = k \ln P, \quad (4)$$

де P – ймовірність здійснення деякої події або "складність пристрою" якого-небудь об'єкта;

k – постійна, величина якої залежить від вибору системи одиниць виміру;

ln – натуральний логарифм.

Далі Л. Бріллюєн звернув особливу увагу на подібність зазначеної формули до формули Л. Больцмана для обчислення кількості ентропії (5):

$$S = k \times \ln P, \quad (5)$$

$S = k \ln W$ де W – число мікростанів деякої системи;

k – "постійна Больцмана";

$k = 1,4 \times 10^{-16}$ ерг/град, або $3,3 \times 10^{-24}$ ентропійних одиниць (1 е.о.=1 кал/град).

Проаналізувавши результат, Л. Бріллюєн зробив висновок, що, прийнявши $k = 3,3 \times 10^{-24}$ е.о., ми отримуємо можливість виражати кількість інформації в ентропійних одиницях ($1 \text{ біт} = 2,3 \times 10^{-24}$ е.о.), а величину ентропії – навпаки, в інформаційних одиницях ($1 \text{ е.о.} = 4,3 \times 10^{23}$ біт). Потім він зробив завершальний крок у побудові «неентропійного принципу», а саме: сформулював твердження, згідно з яким, *інформація – це ентропія з оберненим знаком*.

Із теорії Шеннона та побудов Бріллюєна виходить, що ентропія та інформація – взаємообернені. Чим більша ентропія, тим менше інформації, і навпаки. Відтак, оскільки зростання ентропії веде до зростання невизначеності й хаотизації, настільки збільшення інформації веде до зменшення (зняття) невизначеності й підвищення внутрішньої організації.

Дослідження в теорії інформації розкрили кількісну міру інформації і довели, що становлять її суть тільки ті дані, які зменшують невизначеність подій, тобто поняття «дані» не тотожне із поняттям «інформація». Хоча вивчення проблем інформації не було безпосередньо пов'язане з кар'єрним ростом, цей висновок та запропонована в теорії інформації методологія аналізу процесів передачі повідомлень сприяють розкриттю як соціально-економічної суті інформації, так і розумінню механізму дії інформатизації в цілому. Водночас, недоліки даної теорії потребують розгляду, принаймі, двох позицій:

- обмеження, що не розкривають змістовної сторони інформаційних потоків;

- однобічність ціннісних характеристик управлінської інформації.

У філософській науці віддзеркалюють протилежні погляди двох (але далеко не єдиних) концепцій:

- атрибутивної;

- функціональної.

Обидві концепції стверджують, що інформація існує в об'єктивній дійсності, але мають розбіжність з приводу її наявності в неживій природі (А. Урсул⁴⁷[81], В. Вержбицький⁴⁸[11]). А. Урсул розглядає «інформацію як віддзеркальнену різноманітність». Він вважає, що інформація та відображення різняться за аспектами: «інформація включає у себе не весь зміст відображення, а лише аспект, пов'язаний з різноманітністю, відмінністю», а віддзеркалюватися може не тільки різноманітність, а й одноманітність⁴⁹ [82, с. 49]. Глибше тлумачення категорії «інформація» дав І. Новік, який стверджує, що матерія має властивість відображати. Базуючись на даному положенні, І. Новік логічно довів, що інформація виражає впорядкованість відображення. На його думку, не ентропія виражає впорядкованість матеріальної субстанції, а кількість інформації характеризує міру впорядкованості відображення. «Отже, – пише І. Новік, – як перший методологічний висновок, ми можемо сформулювати положення, що зв'язок ентропії (характеризує впорядкованість матерії) і кількості інформації (характеризує впорядкованість відображення) слугують найважливішим вираженням і підтвердженням єдності матерії і її атрибутів...»⁵⁰ [59, с. 53].

Зазначена точка зору визначення поняття «інформація» отримала назву атрибутивної, суть якої полягає в тому, що інформацію відносять до таких загальних властивостей матерії, як: рух, неоднорідність, системність, структурність, різноманітність, тотожність, відмінність тощо. Відповідно до такого погляду, інформація властива всім формам матеріального світу,

⁴⁷ Урсул А. Д. Проблема информации в современной науке : [Текст] / А. Д. Урсул. – М., 1975. – С. 41 – 63.

⁴⁸ Вержбицкий В. В. Понятие информации в концепциях предбиологической эволюции : [Текст] / В. В. Вержбицкий // Философские науки, 1978, №1, с. 153 – 157.

⁴⁹ Урсул А. Д. Информатизация общества (введение в социальную информатику) : [Текст] / Аркадий Дмитриевич Урсул. – М. : АОН, 1990. – 192 с.

⁵⁰ Новик И. Б. Кибернетика. Философские и социологические проблемы : [Текст] / И. Б. Новик. – М. : Госполитиздат, 1963. – 207 с.

тобто вона існує в живій і неживій природі. При цьому науковці ґрунтуються на висловленому М. Амосовим положенні про те, що будь-яка взаємодія однієї системи з іншою пов'язана з передачею інформації; інформація – це певний аспект взаємодії; інформаційне відображення складних об'єктів можливе моделюванням різного рівня узагальнення⁵¹ [2, с. 41]. Прихильники атрибутивного підходу до визначення суті інформації прагнуть показати її загальнонауковий характер і надати статусу загальнофілософської категорії. Вони наділяють її універсалізмом і стверджують про створення нового наукового напрямку – інформології, в рамках якої досліджуються процеси регулювання інформаційних потоків, що циркулюють як у живій, так і в неживій природі. Безумовно, даний підхід дає змогу визначити досить загальні ознаки інформації, але не повністю розкриває специфічні риси інформації в процесі кар'єрного росту та особливо при розгляді інформаційних потоків в умовах дії різних політичних, економічних і соціальних чинників. Таким чином, з одного боку, загальне світоглядне розуміння інформації ширше поняття «інформація для кар'єри» та є методологічною основою для його вивчення, а з іншого – недостатнє для розкриття змісту, оскільки дослідження інформації у соціально-економічних процесах визначається загальними законами, насамперед, притаманними людському суспільству.

Заслуговують на увагу висновки Георга Клауса, який збагатив розуміння інформації з позиції людської діяльності. Він зазначав, що інформація як явище пов'язана із суб'єктом, а не тільки з розглядом її як об'єктивної властивості матерії⁵²[34].

Сформулюємо таку робочу гіпотезу: найвагомим є підтвердження положень теорії інформації про відсутність тотожності між категоріями «дані» та «інформація», відтак, дані – це лише фіксація результату або ходу

⁵¹ Амосов Н. М. Алгоритмы разума : [Текст] / Н. М. Амосов. – К. : Наукова думка, 1979. – 221 с.

⁵² Клаус Г. Кибернетика и философия : [Текст] / Г. Клаус. – М. : Изд-во Иностран. лит., 1963. – 531 с

процесу, і поки вони належним чином не організовані, то відсутній і їх вплив на управлінську діяльність, оскільки вони ще не є відомостями, тобто систематизованими даними.

Наведені вище точки зору можна розглядати не як протилежні, а як взаємодоповнюючі. Не випадково вчені обох груп одностайні в одному: інформація найтіснішим, нерозривним чином пов'язана з процесом відображення. Інакше кажучи, інформація – форма відображення явищ або процесів реальної дій. Інформацію можна витлумачити як конкретну сукупність належним чином організованих відомостей, повідомлень і даних, що визначають рівень потенційних знань людини про ті чи інші явища, процеси та їх взаємозв'язки.

Цілком очевидно, що в сучасних умовах розрізняють дві філософські концепції поняття «інформація»:

– природничо-наукова – ця концепція сприйнята багатьма вченими і ставить інформацію в один ряд із категоріями «речовина» та «енергія»;

–функціональна – подана двома різновидами:

а) кібернетична, згідно з якою інформація є у всіх самокерованих технічних, біологічних і соціальних системах;

б) антропоцентрична, яка вважає областю дії інформації людське суспільство і людську свідомість.

Сучасні полярні філософські погляди дослідників на природу інформації є не природничонауковими і функціональними концепціями, а «онтологічним» і «методологічним» її розумінням. У першому випадку інформація належить об'єктивній реальності як особливому явищу матеріального світу або функції високоорганізованих систем, у в другому – інформація є продуктом свідомості, пізнавальним інструментом, абстракцією. Ці два підходи про природу інформації вважаємо несумісними.

Здавалося б, існує сенс у «методологічному» розумінні. Немає таких реалій, відносно яких можна було би стверджувати: ось це – інформація, а не

повідомлення, не сигнал, не знання, не відображення, не структура тощо. Інформація як така – чиста абстракція. Але, всупереч очевидності, переважна більшість учених, педагогів і просто носіїв сучасної мови говорять і міркують так, ніби інформацію реально можна отримати, передати, зберегти, синтезувати. Саме «онтологічне» розуміння інформації виявилось пануючим. Розглянемо причину такого парадоксу в площині поняття «інформаційний підхід». Для цього звернемося до методології інформаційного підходу в науковому світі, відображеного у статтях В. Глушкова⁵³[16] і Є. Семенюк⁵⁴[74]. Інформаційний підхід вони сприймали як один із проявів кібернетичного стилю мислення, орієнтованого на формалізацію, алгоритмізацію, моделювання, які використовуються ЕОМ. Звичайно, довільне вживання слова «інформація» означає здійснення інформаційного підходу, але інформаційний підхід немислимий без оперування поняттям «інформація».

Інформаційний підхід, без всяких застережень, можна поставити в один ряд із такими загальнонауковими методологічними підходами, як: системний, діяльнісний, функціональний, і, подібно до них, охарактеризувати як певний «напрямок наукового дослідження», «методологічну орієнтацію», «провідний принцип, що керує загальною стратегією дослідження» тощо. Водночас, інформаційний підхід має своєрідність, яка, на думку деяких дослідників, проявляється в наступному:

– по-перше, цей підхід функціонує в умовах явної, але цілком допустимої невизначеності базового поняття. Відбувається масове «відкриття» інформації в об'єктах вивчення різних наук, і з'являються десятки варіантів дефініцій поняття «інформація»; по-друге, має місце тенденція до інтеграції системного та інформаційного підходів, у яку

⁵³ Глушков В. М. Что такое кибернетика : [Текст] / В. М. Глушков. – М. : Педагогика, 1975. – 64 с.

⁵⁴ Семенюк Э. П. Информатика: достижения, перспективы, возможности : [Текст] / Э. П. Семенюк; отв.ред. А. Д. Урсул. – М. : Наука, 1988. – 176 с.

вписується і функціональний підхід. У зв'язку з цим, розгляд інформаційного підходу й інформації у відриві від системного підходу і понять системи та функції є однобічними;

– по-третє, аналіз функцій, які реалізуються в інформаційному підході, соціальній практиці, проектно-конструкторській діяльності і наукових дослідженнях дає змогу зробити висновок про можливі два режими реалізації інформаційного підходу: «коректний», заснований на «методологічній» інтерпретації інформації (інформаційне моделювання); «некоректний» – виходить з онтологізації інформації (інформаційна техніка, пояснювальні схеми);

– по-четверте, інформаційний підхід – не універсальний, а спеціалізований пізнавальний підхід, який у результаті своєї односторонності поєднувався з іншими "неінформаційними" методами. Характерне підтвердження обмеженості інформаційного підходу – проблема штучного інтелекту, де інформаційний підхід необхідний, але недостатній. Не випадково центральне місце у проблемі штучного інтелекту відводиться не інформації, а знанням;

– по-п'яте, на рівні наукової свідомості інформаційний підхід має два значення:

а) науково-дослідницький інструмент у методологічному арсеналі будь-якої конкретної науки (психологія, педагогіка, соціологія, статистика тощо);

б) конструктор наукових дисциплін, у яких предметом вивчення є інформація (інформаційні процеси);

– по-шосте, практична свідомість звертається до інформаційного підходу та оперує поняттями «інформація», «інформатика» для осмислення деяких характерних явищ громадського виробництва і соціального життя в цілому.

У науковій літературі⁵⁵ [4, с. 299] виокремлюється чотири функції інформаційного підходу:

1. Праксеологічна функція, що виявляється в організаційних рішеннях суспільного виробництва і духовного життя суспільства. Ці рішення охоплюють:

– засоби масової комунікації, що ґрунтуються на сучасну технічну базу, системи управління та зв'язку, системи науково-технічної інформації тощо;

– традиційні форми поширення і зберігання суспільного знання – бібліотеки, музеї, архіви, освіта.

2. Конструктивна функція тісно пов'язана з праксеологічною, але відрізняється тим, що реалізовується, головним чином, засобами інформаційної техніки.

3. Пояснювальна функція: у природничих і суспільних науках інформаційний підхід часто служить для опису і пояснення різних віддзеркалених й організаційних явищ. При цьому має місце своєрідне пояснення «невідоме через невідоме», де неозначене поняття «інформація» трактується довільним, але інтуїтивно-зрозумілим чином. Наприклад, нам невідомий дійсний механізм пам'яті, розуміння, мислення, але можна переконливо обговорювати ці складні психологічні явища за допомогою поняття «інформація»:

- пам'ять – це сховище інформації;
- розуміння – розкодування інформації;
- мислення – обробка інформації.

⁵⁵ Антонова С. Г. Информатизация и информационная культура личности : [Текст] / С. Г. Антонова // Информационная культура личности: прошлое, настоящее, будущее: Международная научная конференция (11–16 сентября 1996). – Краснодар – Новороссийск, 1996. – С. 50 – 51.

Особливо вдало описуються і пояснюються на інформаційній основі комунікаційні процеси спілкування між людьми, управління та зв'язок.

4. Моделювальна функція – по суті, є окремим видом пояснювальної функції, котра ґрунтується на «онтологічному» розумінні інформації, тобто презумпції об'єктивного буття інформації. Ця функція передбачає чітке розмежування модельованих фізичних, психічних, соціальних та інших об'єктивних явищ від їх інформаційних моделей, побудованих пізнавальним суб'єктом.

Поява в інформації статусу реального соціально-економічного феномена, здавалося б, безапелляційно свідчить про онтологізацію інформації. Однак, цей факт лише констатує, що інтелектуалізація суспільства і матеріального виробництва, активізація комунікації, імітування технічними засобами розумових операцій набули інформаційного забарвлення в результаті ототожнення понять «інформація» та «знання», інформаційних та інтелектуальних процесів, інформаційної діяльності та розумової праці.

За допомогою поняття «інформаційний ряд» осмислюються властиві будь-якому суспільству такі соціальні віддзеркалювальні процеси, як: зберігання, обробка та поширення знань, спілкування між людьми, організація та управління в соціумі, які набули «комп'ютерних» форм.

Ми дотримуємося підходу, запропонованого В. Шепелем, що під «інформацією варто розуміти не первинні, а пакетовані відомості (знання, різні дані), які характеризуються конкретною формою фіксування і можливістю обробки технічними засобами»⁵⁶ [89, с. 74].

Однак, як зазначалося вище, аналіз та узагальнення інформаційних зв'язків між матеріальними об'єктами дали змогу зробити певні висновки про інформаційність управління. Наприклад, у процесі управління

⁵⁶ Шепель В. М. Управленческая гуманитарология : [Текст] / В. М. Шепель // Высшее образование в России. – 1994. – №1. – С. 72 – 77.

інформаційні зв'язки не є похідною стороною, а стають відносно самостійним постійним елементом управлінської діяльності; що сприяє науковому пізнанню, оцінці, відбору та синтезу нової інформації. Без інформації неможливо зробити правильний, оптимальний вибір і прийняти виважене рішення. За необгрунтованим рішенням, яке не враховує усіх істотних чинників і наслідків, розвиваються неоптимальні дії, які призводять до неоправданих емоційних зривів, матеріальних витрат і втрати трудових ресурсів, що, врешті, негативно відобразиться на посадовому зростанні.

Розуміння інформації як результату взаємозв'язку матеріального світу з притаманною властивістю відображення диктує необхідність розкрити особливості проходження інформаційних процесів між суб'єктом, об'єктом управління і навколишнім середовищем. У процесах сприйняття, аналізу, критичного оцінювання, зберігання та використання інформації особою, органом і суб'єктом управління в інформаційному просторі завжди відображається інформаційний стан об'єкта управління, що служить основою для прийняття подальших управлінських рішень.

У цьому контексті заслуговує уваги успішний управлінський підхід з використанням аналізу інформаційних потоків Річардом Кохом для оцінювання кар'єрного росту молоді людини(рис. 3).

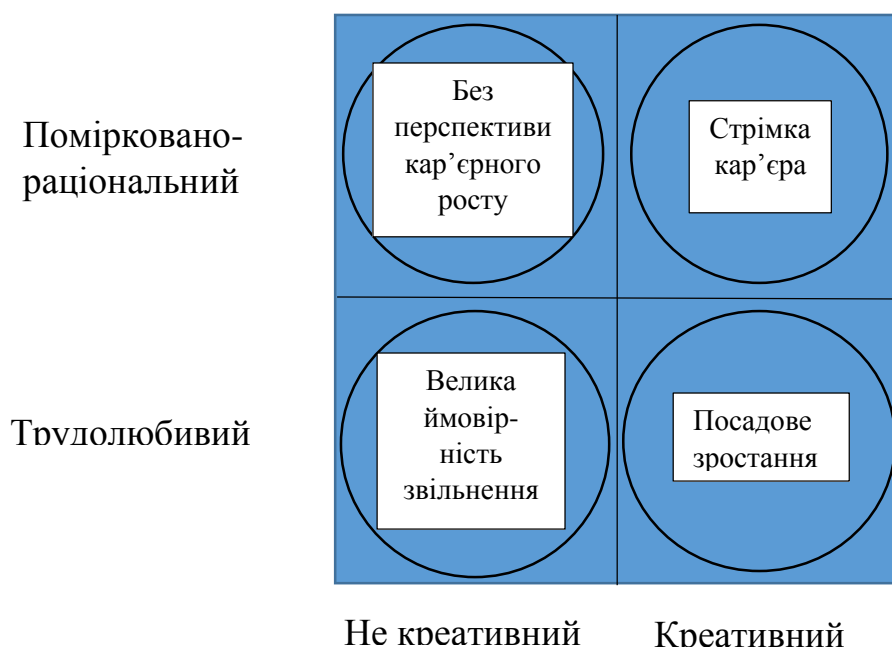

Рис. 3. Матриця Річарда Коха «Умови успіху»

Матриця Р. Коха буде корисна молодій людині керівнику для кар'єри у процесі формування дієвої, креативної, готової працювати в умовах «за ситтуацією» команди.

Для кар'єрного росту дуже важливим є розуміння інформації – потрібних, сприйнятих й усвідомлених відомостей, необхідних для аналізу конкретної ситуації, що дає можливість комплексного оцінювання причин її виникнення та розвитку, змогу виробити альтернативні рішення, з яких суб'єкт управління зможе вибрати потрібне, оптимальне і здійснити контроль за його реалізацією. У загальному вигляді, таку інформацію можна визначити як знання суб'єкта про керований об'єкт і його середовище, про об'єктивно існуючі взаємозв'язки між елементами системи соціального соціуму та про зміст якісних і кількісних характеристик.

Визначивши найбільш загальні ознаки інформації для кар'єри, необхідно змоделювати механізм реакції в даному процесі використання кібернетики, котра розглядає інформацію для керування ункціональною роллю.

Кібернетика⁵⁷[33] (термін «кібернетика» походить від грецького слова «κῆρυξ» – керманич, стерновий, правитель) – це наука про керування та передання інформації в машинах, живих організмах та суспільстві. Іншими словами, кібернетика являє собою міждисциплінарну науку, яка досліджує процеси у структурах керуючих систем. Кібернетика постає на основі поєднання біхевіоризму, еволюційної біології, теорії систем, логічного моделювання, когнітивної психології та інших прикладних наук.

⁵⁷ Кібернетика [Електронний ресурс] / Норберт Вінер // Сім променів. Режим доступу: <http://7promeniv.com.ua/naukovi-doslidzhennia/metodolohichni-pidkhody/71-systemnyi-pidkhid/15-norbert-viner-kibernetika.html>

Рух управлінської інформації від відправника до одержувача складається з декількох етапів:

– відбір інформації, що може бути випадковим і цілеспрямованим, вибіркоvim і суцільним, запропонованим й ініціативним, довільним і таким, що відбувається за певними критеріями тощо;

– кодування інформації, що вливається в ту форму, в якій вона буде доступною і зрозумілою одержувачу (письмова, таблична, графічна, звукова, символічна); підбирається потрібний засіб її передачі – усний, письмовий, за допомогою різного роду штучних сигналів, умовних знаків.

Вважається, що при передачі інформації, особливо важливої, не варто обмежуватися лише одним каналом інформування, за можливості, краще її дублювати, однак, не зловживаючи накопиченням з кожного приводу документів, інакше потік паперів може перейти допустиму межу резервування.

Для отримання конкретних результатів, досягнення наміченої основної мети, необхідно своєчасно виявляти недоліки і здійснювати корекцію прийнятого рішення, тобто, потрібно ефективно керувати процесом реалізації ухваленого рішення кар'єрного росту. У зв'язку з цим виникають поняття «необхідна інформація» і «достатня інформація» для процесу керування.

Зрозуміло, що якість інформації, будучи властивістю об'єктивно існуючою, в той же час проявляється в залежності від конкретної ситуації. Суб'єкт, який опрацьовує інформацію для зняття невизначеності і прийняття рішення, володіє всією наявною в його розпорядженні інформацією і відкидає ту її частину, яка не представляє цінності в даній ситуації (*принцип 80/20*). Таким чином, ми підійшли до питання про наявність однієї з основних якостей соціальної інформації – її цінності та корисності. Зауважимо, що в теорії інформації поняття «цінність інформації», «корисність інформації», а також «своєчасність інформації» й «оперативність

інформації» повністю ігноруються. Однак у стратегічному плані кар'єрного росту ці якості інформації стають важливими, часто – вирішальними.

У традиційному розумінні, цінність – це здатність предмета, речі, ідеї тощо задовільняти потреби особи та соціальної групи. Таке її розуміння може бути використано й до інформації. Отже, властивість інформації, що дає змогу використовувати її в процесі вибору шляхів до досягнення мети, є цінністю.

Для уточнення значення поняття «інформація» Є. Ясин пропонує використовувати семантичний (змістовий) і прагматичний (ціннісний) підходи⁵⁸[93]. При семантичному підході дуже важливо з'ясувати відношення між «приймачем» і «передавачем» інформації, а при прагматичному – встановити залежності між інформацією, приймачем інформації та метою, яку він ставить перед собою, тобто встановити ступінь розуміння інформації для того, хто її сприймає (ціннісні характеристики).

Таким чином, визначається одна з основних характеристик інформації – її цільове призначення.

Мета використання інформації в системі управління може бути різною, як от:

- оцінювання та аналіз проблемної ситуації;
- створення нових концепцій;
- постановка проблем і визначення методів їх вирішення;
- прийняття рішень;
- коригування ухваленого рішення, тощо.

Безумовно, всі вони важливі, безпосередньо та опосередковано впливають на якість (цінність) інформації, але при характеристиці цінності будь-якої інформації необхідно враховувати дві обставини – важливість

⁵⁸ Ясин Е. Г. Экономическая информация : [Текст] / Е. Г. Ясин. – М. : Статистика, 2000. – 80 с.

прийнятого рішення для об'єкта управління в цілому і роль самої інформації в ході ухвалення цього рішення.

Отже, цінність інформації, що визначає ступінь її впливу на управлінське рішення, залежить не тільки від споживача інформації, але й від конкретного її використання в процесі управління, що не дає можливості знайти однозначного критерію для визначення ефективності використання інформації. Причому, на ціннісні характеристики інформації має вплив низка чинників, зокрема:

- обсяг інформації, способи прийому та методи її перероблення, опрацювання;
- швидкість (швидкодія) оброблення первинних даних та своєчасне надання їх органу, який ухвалює рішення;
- процес старіння інформації;
- актуальність інформації на певний час;
- достовірність стану відображуваного об'єкта управління;
- повнота і комплексність інформації.

Із узагальнення викладеного визначаємо, що інформаційна культура розглядається нами як одна зі складових загальної культури особи, що пов'язана з її соціальною природою та є продуктом різних творчих здібностей і здатностей. У той же час, вона безпосередньо відображає й особливості професійної діяльності особи як професійного суб'єкта, а в нашому розгляді – молоді людини для її професійного становлення.

Серед найбільш дискутованих проблем, вагоме місце займає визначення поняття «інформаційна культура». Незважаючи на досить часте згадування його як у науковій, так і в публіцистичній літературі, це поняття найчастіше сприймається як очевидне і таке, що не потребує додаткового уточнення. Тому необхідна чітка наукова дефініція для виокреслення інформаційної культури в системі наук про інформацію і побудови моделі кар'єрного росту молоді людини з високим рівнем інформаційної культури.

Начастіше поняття «інформаційна культура» вживається для характеристики широти знань фахівця (Д. Блюменау⁵⁹[7], Н. Макарова⁶⁰[28], С. Медведєва⁶¹[47], Н. Ямчук⁶²[92] та ін.), для позначення ступеня засвоєння ним інформації, характеристики ефективності її використання у практичній діяльності (С. Антонова⁶³[4]).

Поняття «інформаційна культура» з'явилося не випадково. Однак, на думку деяких американських дослідників (Дж. Несбітт, П. Ебурдін), більш аргументованими є словосполучення понять: «інформаційна база», «інформаційні основи», «інформаційний фонд», оскільки мова йде про знання суб'єкта у сфері інформації. Водночас, вони слушно зауважують, що це поняття підкреслює також і зв'язок з духовною культурою особистості в різні періоди розвитку людства⁶⁴[61].

Аналізуючи поняття «інформаційна культура фахівця», можна виділити такі дві найуживаніші позиції:

- як предмет при аналізі інформаційної культури (всі автори досліджують знання, якими має володіти фахівець);
- інформаційна культура позначається як якісна характеристика особи.

Отже, тут постежується тенденція розробки єдиної парадигми щодо обґрунтування інформаційної культури особи.

⁵⁹ Блюменау Д. И. Информация и информационный сервис : [Текст] / Д. И. Блюменау.– Львов : Наука, 1989. – 190 с.

⁶⁰ Информатика : [Підручник] / Под ред. Н. В. Макаровой. – 2-е изд. – М. : Финансы и статистика, 1998. – 768 с.

⁶¹ Медведєва Е. А. Основы информационной культуры : [Текст] / Е. А. Медведєва // Социологические исследования. – 1994. – №11. – С. 59 – 67.

⁶² Ямчук К. Т. Об оптимизации использования информационных ресурсов : [Текст] / К. Т. Ямчук // МФИ-98. Секция «Книговедение и информатизация»: тезисы докладов. – М. , 1998. – С. 37.

⁶³ Антонова С. Г. Информатизация и информационная культура личности : [Текст] / С. Г. Антонова // Информационная культура личности: прошлое, настоящее, будущее: Международная научная конференция (11–16 сентября 1996). – Краснодар – Новороссийск, 1996. – С. 50 – 51.

⁶⁴ Ночевнов Д. П. Методи та засоби адаптивного інформаційного пошуку на основі моделі користувача : дис. ... канд. техн. наук : 05.13.06 / Черкас. держ. технол. ун-т. / Д. П. Ночевнов. – Черкаси, 2005. – 178 с.

Із позиції соціально-філософського аспекту щодо поняття «інформаційна культура», варто зауважити, що ця проблема, пов'язана специфікою розвитку культури на сучасному етапі – періоду інформатизації суспільства, широкого впровадження комп'ютерних та інформаційних технологій у всі сфері суспільства та побуту. Він характерний видозмінами зв'язків і відносин у галузях, між ними, у системі «суб'єкт – діяльність», а також поглибленням і розширенням потреби особистості осмислювати своє місце, місію і роль у сьогоденні.

Розглянемо найбільшпопулярніші визначення змісту поняття «інформаційна культура»:

– І. Хангельдієва: якісна характеристика життєдіяльності людини в області отримання, передачі, збереження та використання інформації, коли пріоритетними стають загальнолюдські духовні цінності⁶⁵[86];

– О. Гречихін: природа інформаційної діяльності людини має аксіологічний характер, тобто зумовлена цінностями культури⁶⁶[17];

– О. Медведєва: інформаційна культура – це рівень знань, який дає можливість людині вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, брати участь у його формуванні та сприяти інформаційній взаємодії в суспільстві⁶⁷[47];

– Є. Семенюк: інформаційна культура – це міра досконалості людини, суспільства або певної його частини у всіх можливих видах роботи з інформацією: в отриманні, накопиченні, кодуванні й перетворенні будь-

⁶⁵ Хангельдиева И. Г. О понятии "информационная культура" // Информационная культура личности: / Информационная культура личности: прошлое, настоящее, будущее : тез. докл. Междунар. науч. конф., Краснодар Новороссийск, 23-25 сент. 1993 г. – Краснодар : Изд-во Краснодар. гос. акад. культуры, 1993. – С. 2-8.

⁶⁶ Гречихин А. А. Информационная культура: Опыт типологического определения : [Текст] / А. А. Гречихин // Проблемы информационной культуры: сб. ст. / Под. ред. Ю. С. Зубова, И. М. Андреевой. – М. : Изд-во Моск. гос. ун-та культуры, 1994. – С. 12-38.

⁶⁷ Медведева Е. А. Основы информационной культуры : [Текст] / Е. А. Медведева // Социологические исследования.– 1994.– №11. – С. 59 – 67.

якого її виду; у створюванні на цій основі якісно нової інформації, її передачі та практичному використанні⁶⁸[74];

– Н. Ничкало: інформаційна культура особи не є автономною: вона тісно взаємопов'язана із загальнолюдською педагогічною культурою і з культурою спілкування⁶⁹[58];

Ю. Рамський: інформаційна культура вчителя – це інтегральний показник рівня його досконалості в інформаційній сфері діяльності, який проявляється у специфіці педагогічної діяльності та системі професійних якостей вчителя⁷⁰[68];

– М. Жалдак: основи ІК мають методологічний, світоглядний, загальноосвітній і загальнокультурний характер, що проявляється у використанні в загальній практиці універсальних процедур пошуку, обробки та представлення інформації на базі відповідної системи наукових понять, принципів і законів як необхідних чинників системно-цілісного пізнання та відображення об'єктивної реальності і пов'язаного з такою системою фактографічного матеріалу (бази даних, бази знань, тощо), та формуються у процесі вивчення комплексу всіх навчальних дисциплін⁷¹[25];

– Н. Гендіна: інформаційна культура особистості – одна зі складових загальної культури людини; сукупність інформаційного світогляду та системи знань і вмінь, які забезпечують самостійну, спрямовану на оптимальне задоволення індивідуальних інформаційних потреб із використанням як традиційних, так і нових інформаційних технологій. Вона

68 Семенюк Э. Л. Информационная культура общества и прогресс информатики : [текст] / Э. Л. Семенюк // НТИ. Сер.1. – 1994. – №7. – 13 с.

69 Ничкало Н. Г. Информационно-технический виклик XXI ст. і проблеми професійної освіти : [Текст] / Н. Г. Ничкало // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – 2000. – № 1. – С. 35 – 45.

70 Рамський Ю. С. Формування інформаційної культури майбутнього вчителя математики – одна з найважливіших цілей його професійної підготовки : [електронний ресурс] / Ю. С. Рамський. Режим доступу: http://www.ii.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/14/5.pdf. – Назва з екрану.

71 Жалдак М. И. Система подготовки учителя к использованию информационной технологии в учебном процессе: автореф. дисс...д-ра пед. наук: 13.00.01 / М. И. Жалдак ; НИИ содерж. и метод. обучения. – М., 1989. – 48 с.

відрізняється від інформаційної грамотності здатністю людини створювати нові інформаційні продукти і творчо їх використовувати⁷²[16];

– Н. Морзе: інформаційна культура може розглядатися як складова частина загальної культури, орієнтована на інформаційне забезпечення людської діяльності. Вона відображає досягнуті рівні організації інформаційних процесів та ефективності створення, збирання, зберігання, опрацювання, подання і використання інформації, забезпечуючи цілісне бачення світу, його моделювання, передбачення результатів рішень, що приймаються людиною⁷³[55];

– М. Вохришева: інформаційна культура – область культури, що пов'язана з функціонуванням інформації в суспільстві і формуванням інформаційних якостей особистості⁷⁴[13];

– Н. Зінов'єва: інформаційна культура особистості – гармонізація внутрішнього світу особистості під час засвоєння всього обсягу соціально ціннісної інформації⁷⁵;

– Б. Семеновкер: інформаційна культура – сукупність інформаційних можливостей, доступних фахівцю в будь-якій сфері діяльності, врівень із розвиненістю цивілізації⁷⁶[73].

У нашому дослідженні, враховуючи думки вищеназваних науковців, а також специфіку інформаційно-аналітичної діяльності студентів, ми так визначили поняття «інформаційна культура студентів»: *це одна з складових*

⁷² Гендина Н. И. Информационная культура, творчество и креативность выпускника высшей школы в контексте проблем развития человеческого капитала информационного общества (ч. 2) : [электронный ресурс] / Н. И. Гендина. Режим доступа : http://emag.iis.ru/arc/infosoc/emag.nsf/BPA/a1811d9b47e6ce8ec32575940030_25fa. Дата звернення: 23.05.2016. – Назва з екрану.

⁷³ Морзе Н. В. Інформаційна культура та її складові [Електронний ресурс] / Н. В. Морзе. Режим доступу: <http://ukped.com/skarbnichka/627-.html>. – Назва з екрану.

⁷⁴ Вохрышева М. Г. Формирование науки об информационной культуре // Проблемы информационной культуры: Сб. ст. / Науч. ред. : Ю. С. Зубов, В. А. Фокеев. – М. : Магнитогорск, 1997. – Вып. 6. Методология и организация информационно – культурологических исследований. – С. 57.

⁷⁵ Зиновьева Н. Б. Информационная культура личности: Введение в курс: Учеб. пособие для вузов культуры и искусства / Под ред. И. И. Горловой; Краснодар. гос. акад. культуры. – Краснодар : Краснодар. гос. акад. культуры, 1996. – 136 с.

⁷⁶ Семеновкер Б. А. Информационная культура: от папируса до компактных оптических дисков // Библиогр. – 1994. – №1- С. 12

їхньої загальної культури, яка є інтегральною єдністю інформаційного світогляду, системи інформаційних та інформатичних знань, умінь, навичок, здатностей і ставлень, професійно важливих якостей (інформаційної грамотності, осмисленої мотивації використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчальній діяльності, критичного мислення у роботі з інформаційними потоками, комунікативності під час прийняття рішень і дій, партнерського спілкування, культури поведінки), особистого та професійного досвіду у сфері пошуку, оцінювання, використання, збереження, аналізу, оформлення та передачі інформації за допомогою різних засобів, методів і форм інформаційно-аналітичної діяльності, що забезпечують оптимальне задоволення інформаційних потреб як соціального так і професійного суб'єкта в навчальній і професійній діяльності.

2.2. Технологічні дорожні карти кар'єрного росту

Створення технологічних дорожніх карт – шлях кар'єрного росту (КР) впродовж життя, отримання потрібної технології професійного вдосконалення для кар'єрного росту. Технологічна дорожня карта КР визначає ціннісні орієнтири, потенціал підвищення, критичні системні вимоги і технологічні альтернативи, а також проміжні етапи на шляху до досягнення поставленої мети. Вона допомагає сконцентрувати власні ресурси на тих технологіях, які необхідні для досягнення обраної мети, що сприяє більш ефективному використанню ресурсів нарощування інформаційного потенціалу. Можна вибрати єдиний шлях і розробити план реалізації. Однак, творчий розвиток КР постійно пов'язаний з ризиками, а також невизначеністю, тому важливо мати альтернативні варіанти і рухатися ситуативно.

Розглянемо методику створення дорожньої карти кар'єрного росту.

1. Планування розвитку кар'єрного росту випускників вищих навчальних закладів. Розглянути взаємозв'язок розвитку ІК і тандем: методи–технології досягнення поставленої кар'єрної мети, передбачаючи самонавчання впродовж усього життя.

2. Планування активів розвитку ІК для узгодження професійних знань, вмінь, навичок та здібностей у професійної діяльності для досягнення кар'єри. Таке узгодження дає змогу наочно бачити перспективу своїх готівкових і критичних активів; встановлення зв'язків між навичками, здібностями, технологіями та засобами для цілеспрямованого досягнення кар'єри.

У розвитку активів ІК для кар'єрного росту в структурі дорожньої карти доцільно використовувати модель, побудовану на циклі Демінга. Модель розвитку включає в себе 4 стадії:

1) чітке формулювання мети і завдань розвитку (вдосконалення) ІК, що відбиваються в одиницях виміру корисності для кар'єри;

2) розробка системи вимірювання рівня ІК за критеріями декількох індикаторів та аналіз їх за допомогою динамічного графіка;

3) генерування ідей для досягнення позитивних змін у розвитку ІК: ідеї для її змін генеруються потребами досягнення кар'єри з використанням відомих концепцій кар'єрного росту;

4) тестування змін в системі (згідно циклу Демінга): ефект від змін оцінюється щодо мети і завдань розвитку ІК. Якщо зазначені зміни мають позитивну динаміку, то досвід фіксують, впроваджують.

Створення дорожньої карти розвитку ІК для кар'єри (рис. 4).

Рис. 4. Планування активів розвитку ІК для кар'єрного росту

Планування активів розвитку інформаційної культури кар'єрного росту студентів випускних курсів вищих навчальних закладів:

1. **Актуальність розвитку ІК студентів випускних курсів** розглядається нами як важливий аспект кар'єрного росту, адже інформаційна культура пов'язана із соціальною природою людини і є

продуктом її творчих здібностей, проявів і поведінки. У той же час, вона відображає особливості професійної діяльності конкретного фахівця, а в нашому випадку – випускника навчального закладу. Окрім означеного вище поняття «інформаційна культура» ми розуміємо її як системну професійну властивість спеціаліста, що:

- актуалізується і проявляється у процесі практичної діяльності;
- характеризує специфіку професійної свідомості і самосвідомості, а також стиль і особливості його інформаційної взаємодії з іншими суб'єктами установи, підприємствами тощо в процесі трудової діяльності;
- сприяє осмисленню інформаційно-аналітичної діяльності кар'єрного росту і характеризує рівень культури цієї діяльності (для саморефлексії);
- стимулює творчий розвиток майбутнього спеціаліста як суб'єкта інформаційно-аналітичної діяльності.

Розуміючи важливість інформаційної складової професійного буття сучасного випускника вищого навчального закладу, а також з огляду на неминучість і гостру необхідність якнайшвидшого входження України у відкритий інформаційний простір, процес розвитку ІК передбачає підвищення не просто загального інформаційного культурного рівня, а цілеспрямований розвиток усіх складових інформаційної культури для кар'єри, серед яких ціннісна складова – фундаментальна.

2. Вибір проектів і дій. Проекти, що рекомендуються для розвитку ІК студентів.

1. Проект «Інформаційна грамотність – успішна особистість, кар'єрний ріст». Уміння грамотно працювати з інформацією – якість, абсолютно необхідна для людини XXI століття. Без оволодіння культурою пошуку, відбору, оцінювання інформації важко досягти успіху в будь-якій сфері життя і діяльності. Для цього, перш за все, необхідний розвиток інформаційної культури роботи в Інтернеті.

2. Проект «Розвиток критичного мислення і медіакомпетентність студентів вищих навчальних закладів у процесі аналізу аудіовізуальних медіатекстів». Дії: ідентифікаційний аналіз аудіовізуальних медіатекстів електронних підручників, вивчення методики та виготовлення електронних навчальних курсів. Навчальні заклади часто використовують інформацію з електронних медіа-підручників зі складноконструйованими віртуальними образами, складним мікшуванням звуків і численними медійними форматами, що зобов'язує студентів володіти навичками і вміннями для їх аналізу і критичної оцінки.

3. Проект «Функціональна інформаційна культура – розвиток інформаційної культури студентів випускних курсів як суб'єктів кар'єрного росту». Дії: використання інформації для впливу на зовнішнє середовище, розробка основ маркетингу та менеджменту, актуалізація наукових досліджень ринку праці; підвищення ефективності управління установ шляхом їхньої автоматизації, встановлення численних інформаційних зв'язків, складних інформаційних схем комунікативного типу між суб'єктами і об'єктами управління тощо.

4. Проект «Культура міжособистісної взаємодії - розвиток культури соціального партнерства засобами Інтернет, а також відповідність спеціаліста культурі інформаційного суспільства». Дії – реалізація педагогічних умов:

- формування мотиваційної установки на розвиток культури міжособистісних відносин;

- моделювання соціальнозначущих ситуацій міжособистісних стосунків в установі, на підприємстві, в офісі тощо. Створення умов для підвищення ролі лідера у професійній взаємодії;

- створення умов, які сприяють підвищенню значимості в міжособистісному спілкуванні;

– створення сприятливого психологічного мікроклімату в групі, на кафедрі, факультеті: прояв дружніх почуттів, довіри, поваги по відношенню до професорсько-викладацького складу, технічних працівників, висока вимогливість до себе та інших;

– встановлення відносин співробітництва і партнерства в групі, на кафедрі, факультеті.

5. Проект «Культура інформаційно-професійної діяльності – сформованість медіаграмотності, використання контент-бібліотеки університету». Дії: критична автономія студента щодо медіа: розвиток аналітичних здібностей та критичного мислення до медіапроектів»; вивчення мови засобів масової комунікації; розвиток і вдосконалення алгоритмів розвитку аудіовізуального сприйняття в послідовності перцептивних дій, неодноразове виконання яких дає можливість набути навички сприйняття екранної оповіді (виявлення одиниць екранного оповіді електронних підручників, їх образне узагальнення в результаті оповідання, образне узагальнення в результаті емоційного осмисленого співвіднесення; вибудовування у своїй свідомості художнього простору, що відкриває атмосферу емоційних, асоціативних, семантичних зв'язків; співвіднесення образних узагальнень для осягнення внутрішнього змісту, авторської концепції підручника і вироблення свого ставлення до неї).

6. Проект «Технологічна культура інформаційно-професійної діяльності. – використання сайту як засобу розвитку ІК". Дія: ормування і розвиток власного відкритого інформаційного простору засобами сайтів і блогів.

7. Проект «Підвищення особистої ефективності, успішності та конкурентоспроможності у працевлаштуванні та кар'єрному зростанні». Дія: опанування студентами основних методик створення системи управління у часі із використанням інформаційно-комунікаційних технологій та впровадження їх у життя задля забезпечення підвищення

особистої ефективності, успішності та конкурентоспроможності на ринку праці.

3. Системне забезпечення розвитку інформаційної культури.

Підхід до розвитку інформаційної культури студентів-випускників передбачає систему педагогічних заходів, до якої входить освоєння: 5 основних понять для вивчення, підвищення і розвитку ІК; принципів як вихідних положень або головних правил її розвитку; прийомів і методів, що використовуються для її розвитку; критеріїв оцінювання рівнів її розвитку.

Розглядаючи ІК студентів випускних курсів як систему зі стійкими зв'язками і відносинами між елементами у процесі їх взаємодії та інтеграції, виділимо у формі принципів основні педагогічні правила формування та підтримки цілісності, стійкості і незворотності системи.

Принцип цілісності – один з головних критеріїв віднесення об'єкта до класу системи, а самого процесу діяльності – до розряду системних. Система складається з певної сукупності компонентів, взаємозв'язок, взаємодія та взаємозумовленість яких забезпечують цілісність ІК студентів.

Компоненти системи:

– орієнтаційно-змістовний. Мета – розвиток ІК студентів ВНЗ, визначення перспектив її безперервного розвитку для кар'єри; зміст розвитку ІК студентів;

– індивідуально-груповий. Основні організаційні форми розвитку ІК студентів (певного регіону, інших регіонів);

– функціонально-діяльнісний. Системоутворюючий елемент розвитку ІК студентів ВНЗ, тобто зміст їхньої навчальної діяльності, яка, в свою чергу, визначає форми і методи розвитку ІК, управління цим процесом та основні шляхи саморозвитку інформаційної культури для кар'єрного зростання;

– інформаційно-технологічний. Нові інформаційні телекомунікаційні та комп'ютерні технології, які доцільно використовувати для успішності кар'єрної діяльності;

– діагностично-результативний. Критерії та показники діагностування рівнів розвитку ІК; аналіз і оцінювання кар'єри в процесі розвитку інформаційної культури.

Принцип комунікативності – відображає внутрішні і зовнішні зв'язки системи. При розгляді ІК студентів випускних курсів визначаються такі основні зв'язки:

– взаємозв'язок компонентів ІК;

– взаємозв'язок основних суб'єктів, що впливають на розвиток ІК студентів у зовнішньому і внутрішньому соціумі;

– взаємозв'язок навчальної діяльності та діяльності з використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій у процесі інформаційно-аналітичної, інформаційно-методичної діяльності тощо;

– взаємозв'язок технічного оснащення процесу дистанційного навчання в конкретному вищому навчальному закладі з існуючими інформаційними засобами;

– взаємозв'язок досвіду студентів у використанні сучасних навчальних технологій з перспективами їх засвоєння.

Принцип структурності – передбачає забезпечення стійкості структури, цілісності системи, системного упорядкування взаємодії її компонентів. Поряд зі статичними якостями, структура має й динамічні, які забезпечують її рухливість, мінливість і гнучкість, завдяки чому стає можливим розвиток студентів та адаптування їх до конкретних умов професійної діяльності.

Принцип керованості і підпорядкування мети. Мета зумовлює набір компонентів системи, характер їх властивостей і взаємозв'язків. Правильний вибір мети студентами-випускниками – головна умова успішного розвитку

ІК і її вдосконалення для досягнення кар'єри. Досягнення визначеної мети у значній мірі залежить від форм, методів і способів управління системою. Розвиток ІК студентів відноситься до розряду самоврядних систем.

Системний підхід до розвитку ІК виокремлює системоутворюючі чинники: комунікативний аспект і технологічний компонент. Комунікаційний аспект ІК передбачає підпорядкування мети контекстно пов'язаній формі обміну думками, відомостями, ідеями. Комунікація може бути розмовною, письмовою та комп'ютерною. Найбільш технологічна серед них – комп'ютерна, а поява нових інформаційних засобів і форм взаємодії (Інтернету) розширює можливості освоєння культурного простору. Комунікаційні засоби в інтернетспільноті: електронна пошта, списки розсилки, телеконференції, форуми, дискусійні листи, електронні журнали, чати, гостьові книги на web-сторінках тощо.

Нові комп'ютерні технології сприяють розвитку технологічного компонента ІК і спрямовані на:

- підвищення комп'ютерної грамотності;
- розвиток умінь, навичок і здібностей роботи з інформацією;
- формування навичок й умінь роботи з текстом, а саме: інтерпретація та аналіз;
- оволодіння алгоритмом пошуку інформації.

Ставлення студентів до використання в навчальній діяльності інформаційних і комунікаційних технологій – це мінімальна одиниця системи, яку в рамках інформаційної культури можна вважати характеристикою розвитку їх як творчих особистостей для досягнення кар'єри. При самооцінці студентами рівня розвитку власної ІК на основі системного підходу рекомендується використовувати як основні компоненти системного аналізу такі:

- морфологічний, що передбачає аналіз виокремлених елементів системи;

– структурний – для визначення внутрішньої організації системи, оцінювання характеру зв'язків складових елементів ІК і виявлення серед них системоутворюючих зв'язків та відносин;

– функціональний – спрямований на розкриття функцій системи і її компонентів, на вивчення цілісності системи і її основних частин;

– статичний – уможлиблює аналізування: вихідної позиції розвитку ІК, стан рівня її розвитку на даний момент; прогнозу розвитку і якісного перетворення системи; взаємозв'язку між підвищенням рівня їх інформаційної культури та перспективами кар'єрного росту.

Технологічний компонент системного підходу ІК студентів випускних курсів зручно моделювати за циклом Демінга (рис. 5).

Побудова моделі розвитку ІК студентів пов'язана з визначенням критеріїв оцінювання їхньої діяльності по розвитку інформаційної культури, а саме:

– з розробкою дорожньої карти (моделі розвитку ІК упродовж усього життя і на конкретних етапах професійної діяльності);

– з ознайомленням студентів випускних курсів з теорією і практикою використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у майбутній професійній діяльності;

– з діагностуванням стану інформаційної культури і результативності її розвитку;

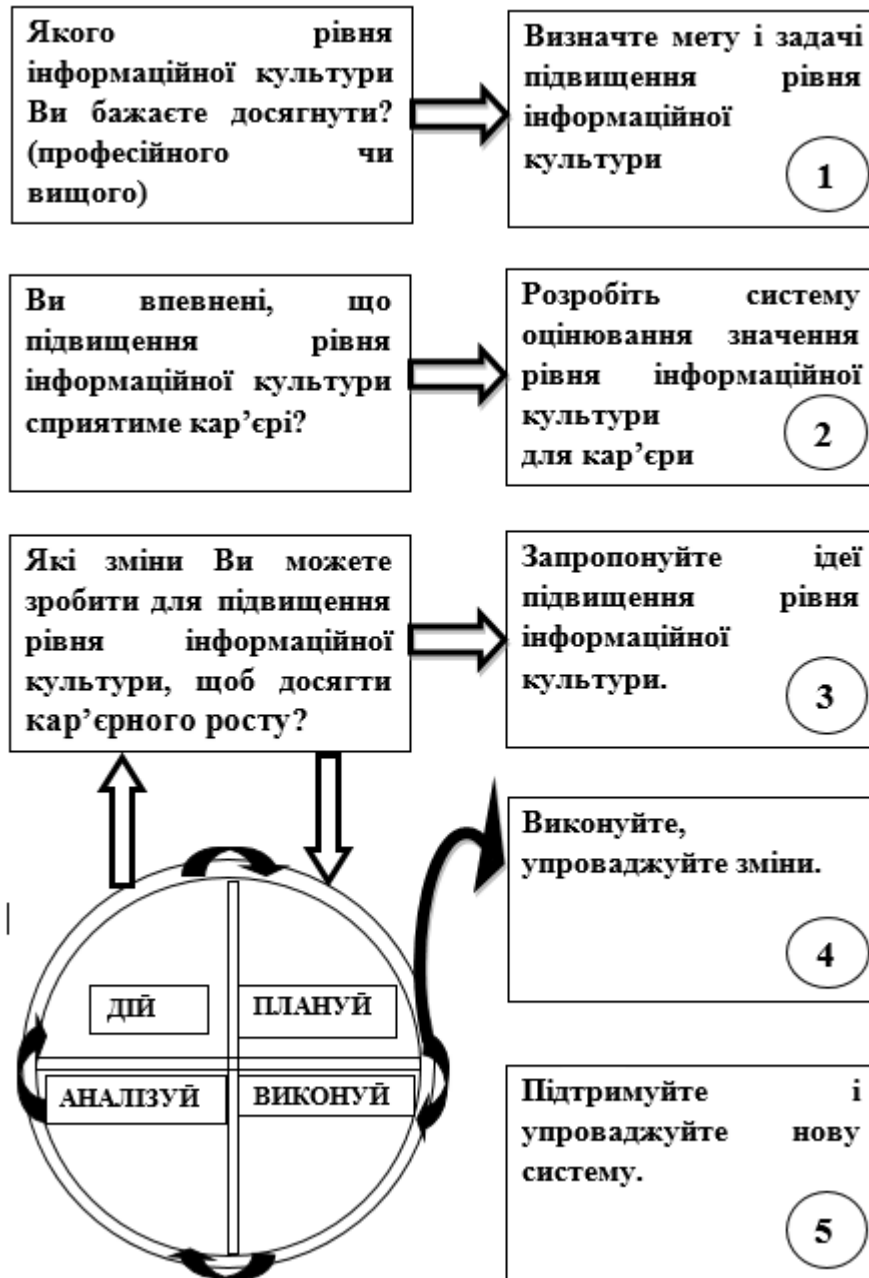

Рис.5. Цикл Е. Демінга підвищення рівня ІК студентів

– з роботою по актуалізації і стимулювання власної діяльності для оволодіння сучасними засобами, формами і методами інформаційно-аналітичної діяльності;

– з інтеграцією індивідуальної та групової форм діяльності з розвитку ІК у відкритому інформаційному просторі вищого навчального закладу за

допомогою персональних блогосфер, формування творчих Інтернет-спільнот тощо;

– з обговоренням на методологічних семінарах проблем розвитку інформаційної культури студентів.

Таким чином, системний підхід до розвитку ІК створює умови кожному студентові як суб'єкту інформаційного суспільства змоделювати індивідуальну траєкторію саморозвитку. Вона (траєкторія) визначається фактичним рівнем розвитку інформаційної компетентності, творчою активністю, готовністю засвоювати сучасні технології у професійному становленні, спрямованістю на самовдосконаленням і самореалізацією в інформаційно-аналітичній діяльності для побудови кар'єри.

3. Процес управління знаннями.

Процес УЗ спрямований на наповнення інформації реальними цінностями шляхом її фільтрації, синтезу, узагальнення та презентації у вигляді, який допоможе студентам придбати системні знання, необхідні для активного життя і діяльності в сучасному інформаційному світі. З точки зору Б. Гейтса (B. Gates⁷⁷[14, С. 56], «управління знаннями – це управління інформаційними потоками, яке гарантує своєчасне їх отримання для виконання необхідних дій; при цьому, кінцевою метою буде зростання потенціалу організації або корпоративного коефіцієнта інтелекту (IQ), так як для забезпечення успішності на динамічних ринках він має бути дуже високим, причому, корпоративний коефіцієнт інтелекту починається з обміну накопиченими і поточними знаннями ... ».

Заслуговує на увагу послідовність дій в процесі перетворення інформації у знання. У цьому процесі В. Lehaneу виділяє 10 кроків роботи з інформацією: 1) знайти, 2) отримати, 3) оцінити, 4) зібрати, 5) зрозуміти,

⁷⁷ Гейтс Б. Бизнес со скоростью мысли : [Текст] / Б. Гейтс. 2-е изд., испр. М.: ЭКСМО-Пресс, 2001. 480 с.[С. 56]

б) проаналізувати, 7) синтезувати; 8) розподілити і поширити, 9) діяти відповідно до отриманої інформації, 10) компонувати, зберігати і оновлювати інформацію. Задіявання знаннями надзвичайно важливе для побудови кар'єри. Вона, в першу чергу, складається з роботи з інформацією і побудови формальної схеми фільтрування її потоків. Перший крок полягає в аналізі ступеня релевантності (конкретності) і значимості інформації для кар'єри. Ця процедура значно знижує обсяг вхідної інформації. Другий крок передбачає оцінку знань, в процесі чого необхідно проранжувати, чи використати, після першого ступеня, інформацію. У результаті, та інформація, яка знаходиться в базі знань, буде більшою мірою релевантною, і фахівець з меншою ймовірністю допустить помилки, довіряючи їй та використовуючи у своїй роботі.

У роботі з управління знаннями студентам, на перших порах становлення кар'єри, доцільно спростити, запропоновану В. Lehaneу схему, окресливши чотири головних ступеня трансформації знань:

– стадія створення. Відбувається пошук нових знань, їх розвиток і фіксація. Важливо осмислити отриманий досвід, оцінити його, вербалізувати або мати наочне зображення для подальшого використання знань.

– стадія збереження. Дуже важливо, щоб знання зберігали свою життєвість, не «розчинилися» в загальній масі інформації, вони мають бути легко доступними, а також зберігати свою актуальність і цінність. В іншому разі вони перетворяться в застарілу інформацію, яка лише «засмічує» систему, і не сприятиме кар'єрі, а навпаки.

– стадія передачі інформації вимагає концентрації зусиль для спрямування інформаційних потоків у перспективне русло. Вона включає процеси комунікації, перекладу, перекодування і перетворення того, що зберігається в системі, а також здійснення необхідного відбору та фільтрації.

– стадія використання інформації, яка є індивідуальною для кожної особистості і визначається рівнем її інформаційної культури.

4. Методи розвитку інформаційної культури.

База методів розвитку інформаційної культури складається із сучасних інформаційних (інформаційно-комунікаційних) технологій і засобів, передбачає їх творче використання у практичній інформаційно-аналітичній діяльності. Для розвитку ІК студентам випускних курсів важливо застосовувати спеціальні інформаційні (інформаційно-комунікаційні) методи, технології і засоби, а саме: воркшоп розвитку інформаційної культури; Інтернет-форуми з питань розвитку їхньої ІК; Інтернет-конференції з питань розвитку інформаційної культури; телекомунікаційні конкурси комп'ютерних проєктів; науково-практичні семінари, майстер-класи, наприклад, зі створення блогів і їх використання для побудови блогосфери, формування інформаційного простору керівника організації, веб квест (web quest) проєктів, виготовлення електронних навчальних курсів як на платформі Moodle, так і з використанням «хмарних ресурсів» Google тощо.

Для забезпечення ефективності розвитку інформаційної складової навчальної діяльності, студентам ВНЗ варто формувати та актуалізовувати такі інформаційні потреби:

- засвоїти в практичному напрямі основні поняття, що стосуються інформаційно-аналітичної діяльності НЗ як суб'єкта навчання;
- мати системну уяву про принципи будови і функціональні можливості сучасних інформаційних технологій та інформаційного середовища;
- знати сучасні програмні оболонки, операційні засоби загального призначення та вміти практично використовувати їх у своїй інформаційно-аналітичній діяльності;

- володіти сучасними операційними системами, знати основні команди;
- уміти користуватися текстовим редактором;
- мати системну уяву про алгоритми мови і пакети програмування;
- знати потенційні можливості та ресурси мережі Інтернет, отримувати необхідну інформацію в Інтернеті тощо.

Виникає нова ситуація, коли суб'єкт розвитку ІК сам підбирає найбільш ергономічні особисто для нього характеристики досліджуваного матеріалу. Він має можливість самостійно переосмислити будь-який текст, знайдений у базі електронних навчальних відеоматеріалів, ілюструючи його, критично відбираючи потрібні аргументи, вибудовуючи їх у певну логіку доказовості, що відображає його власну точку зору та спосіб мислення.

Наразі, ефективний розвиток ІК не можливий без таких інформаційних технологій, як: електронні курси, електронні бібліотеки, новітні засоби отримання та технології передачі знань. Водночас, різноманітність відкритого освітнього середовища сприяє підвищенню ефективності процесу розвитку ІК з урахуванням індивідуальних можливостей кожного студента, його інтересів, здібностей, суб'єктивного досвіду.

Одним із таких сучасних інформаційних технологій є, наприклад, створення студентами гомеостазного інформаційного середовища групи засобами комунікативної лінгвістики та залучення до діяльності в цьому середовищі однокласників, викладачів. Основним завданням такого середовища є формування системи інформаційного забезпечення його життєдіяльності.

Оволодіння законами комунікативної лінгвістики та постійний аналіз комунікативних ситуацій⁷⁸[24] – важлива умова підвищення ІК студентів ВНЗ для подальшого кар’єрного росту. Вона будується на отриманні ними необхідної інформації засобами як вербальних, так і невербальних методів спілкування із наступним відбором, оцінюванням, аналізом, синтетичним перетворенням, збереженням і передачею. Необхідність підтримки та функціонування гомеостазного інформаційного середовища спонукатиме кожного студента підвищувати свій рівень ІК в комунікативній області. Відтак необхідно опанувати інтерактивні моделі комунікації для успішності лідерства (рис. 6).

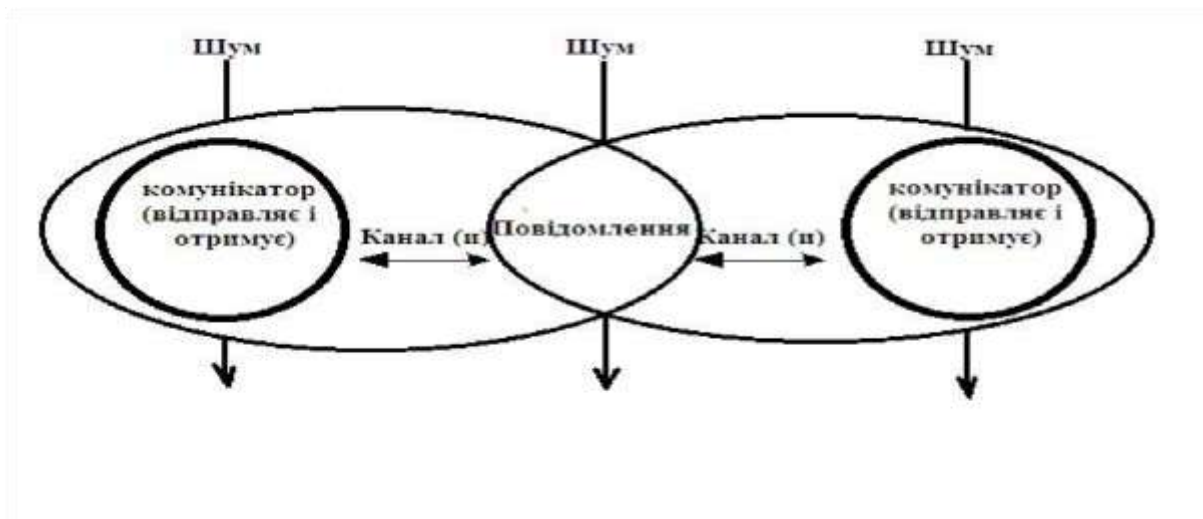

Рис. 6. Схема транзакційної моделі комунікації в інформаційно-аналітичній діяльності гомеостазного інформаційного середовища

У результаті впливу шуму на перебіг комунікації, отримана інформація може істотно відрізнитися від тієї, яку надіслав адресат. Шум може виникати на всіх етапах процесу комунікації. У студентів появиться

⁷⁸ Электронная библиотека социологического факультета МГУ им. М. В. Ломоносова : [Электронный ресурс] / Социология организаций. Фролов С. С. / Гл. 7 : Коммуникации в организациях. – Режим доступа : <http://lib.socio.msu.ru/l/library?e=d-000-00---001ucheb--00-0-0-0prompt-10--4-----0-0l--1-ru-50---20-home--00031-001-1-0windowsZz-1251-10&a=d&cl=CL1 &d=HASHcdf4306508eba614349d40.8.2/>. – Назва з екрану.

досвід оцінки ситуації у даному середовищі для кар'єри в майбутній реальності: змушені враховувати різні форми психічних порушень і деформацій, зумовлених ставленням до кожного з них: від негативних (упередження і неприхильність тощо) – до позитивних (цілковита відсутність критичного сприймання, визнання авторитету лідера тощо).

Студенти з високим рівнем ІК здатні розглядати комунікацію як постійну інформаційну, психологічну та емоційну налаштованість комунікантів – суб'єктів спілкування – один до одного. При створенні і розбудові гомеостазного інформаційного середовища студенту-лідеру важливо зважати на психічний і семантичний шуми, а також враховувати їх впливи на рівень ентропії свого повідомлення. Для успішного кар'єрного росту лідеру варто враховувати і використовувати не тільки функції отримання і подачі інформації, а й розвивати власні розумові операції. Важливо при проектуванні рішень чи висновків враховувати зміни, що відбуваються в способах отримання інформації однокласниками, які вважають за краще отримувати інформацію в стислій візуалізованій формі та умовно-самостійно управляти процесом формування потоком інформації у потрібному для лідера руслі. У такому разі важливою є концепція використання ментальних карт. Для кар'єри студент має переструктурувати інформацію (образи) з ієрархічної структури в плоску лінійну послідовність образів. У процесі читання тексту – для реалізації механізму відтворення в уяві (для розуміння, осмислення) – відбувається зворотне переструктурування лінійного тексту в ієрархічну структуру образів, адекватну формату пам'яті. У пам'яті людини фіксуються властивості об'єктів у вигляді ієрархічного дерева образів із їх змінами у просторі і часі⁷⁹[64]. При цьому саму пам'ять (за концепцією Тоні Б'юзена)

⁷⁹ Пак Н. И. Пространственно-временная информационная модель памяти [Текст] / Н.И. Пак. // Материалы I Междунар. науч.-практ. конф. «Фундаментальные науки и образование» (Бийск, 29 января – 1 февраля 2012 г.). С. 48–53.

можна умовно розділити на три зони, які в ієрархічному порядку пов'язують чуттєві, модельні і понятійні образи навколишнього світу (рис. 7).

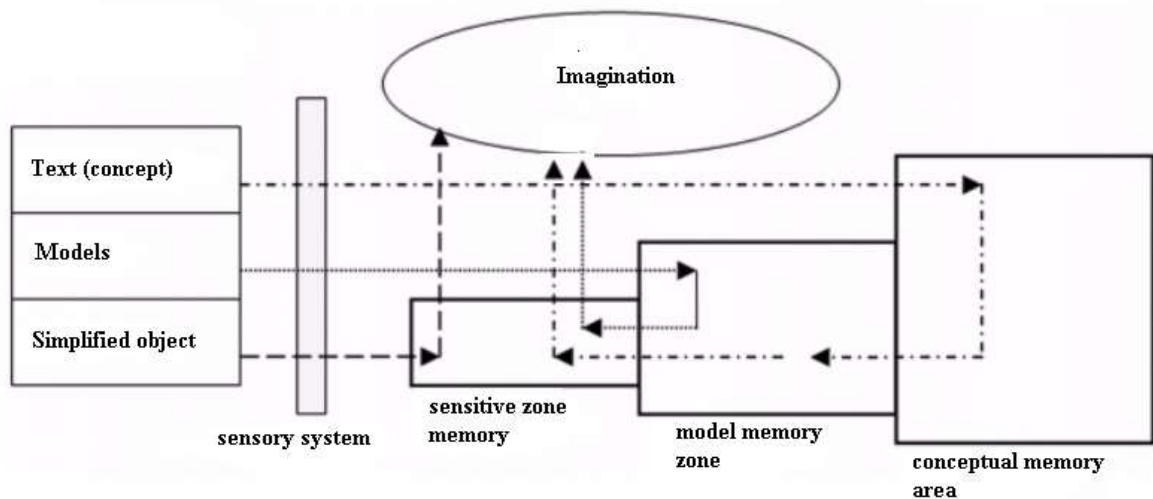

Рис. 7. Схема сприйняття і формування уяви із повідомлення, що містить текст, модель та образ

Готуючи повідомлення із текстом, моделлю та образом, важливо знати, що: їх сприйняття відбувається через сенсорну систему, яка спрямовує сигнали-відчуття у відповідні зони пам'яті: чуттєву, модельну і понятійну; сигнали від об'єктів реального світу, проходячи через сенсорну систему, активують певні ділянки чуттєвої зони пам'яті, викликаючи уяву знайомого або незнайомого образу об'єкта; змодельні повідомлення відображаються в модельній зоні, зв'язуються з відповідним йому об'єктом чуттєвої зони, що дає опосередковану уяву модельного повідомлення; понятійні повідомлення розпізнаються в понятійній зоні, потім зв'язуються з моделями модельної зони, об'єктами чуттєвої зони і тільки після цього формується уява інформації, закодованої в тексті.

Мислення є функцією мозку і являє собою природний безперервний інформаційний процес отримання необхідної інформації з пам'яті. Умовно можна припустити, що інформаційні елементи (образи) в пам'яті – це сукупність пов'язаних між собою ланцюжків. Якщо образи позначити

символами А, В, С, D (назвемо це тезаурусним алфавітом), то ланцюжками можуть бути різної комбінації, наприклад: А-D- А-С, А-А, А-В- С тощо.

Важливо брати до уваги, що усвідомлена поведінка людини відбувається під управлінням цих ланцюжків, що активуються, як правило, послідовно. Цільова установка для організму може бути закодована заданим ланцюжком інформаційних елементів, в якому можуть бути присутні елементи, що не входять до складу поточного алфавітного тезаурусу. Процес пошуку потрібних ланцюжків з наявних в тезаурусі й моделювання нових ланцюжків для наближення до цільового ланцюжка представляють механізм мислення. Тоді під «думкою» варто розуміти активізований ланцюжок образів. Розумовий процес – це зміна думок і конструювання найбільш придатної й оптимальної послідовності думок для досягнення заданої мети. Таким чином, означимо мислення як спосіб (механізм) конструювання ланцюжка думок. Цей механізм має дві складові. Перша складова пов'язана з упорядкуванням наявних і появою нових образів та їх ланцюжків у пам'яті. Запам'ятовування інформації у вигляді набору образів, їх ланцюжків і зв'язків між ними вимагає певної структури, що забезпечує найоптимальніший і швидкий пошук потрібної комбінації для кожного конкретного випадку взаємодії людського організму із середовищем. Друга складова мислення забезпечує конструювання потрібної послідовності думок шляхом пошуку і вилучення потрібної інформації з тезаурусу, а також із зовнішнього середовища. Цей процес безпосередньо пов'язаний з першим: від того, наскільки структурно можна запам'ятати інформацію, залежить ефективність її пошуку і вилучення. Наприклад, якщо потрібно вирішити низку завдань, коди вирішення яких представлені такими видами: А-А- С-D- В, А-А- D, С-С- D, D-В- D-В. Ці ланцюжки можуть бути сформовані, якщо в тезаурусі матимемо: А-А, С-D, D-В, А-D, С-С. Отже, для підготовки людини до вирішення подібних завдань не варто формувати в її тезаурусі відповідні їм

ланцюжки, а досить зафіксувати елементарні базові думки, які дадуть змогу на їх основі сконструювати необхідні складні сукупності ланцюжків. Таким чином, розвиток мислення визначається двома факторами: формуванням структури і змісту предметного тезаурусу за трьохзонною моделлю пам'яті (рис. 7) і набором базових розумових ланцюжків, що уможливають досягнення мети здійсненням розумового процесу для конструюванням на їх основі суперпозиційного цільового ланцюжка.

При проектуванні ментальної карти для забезпечення сприймання потрібної інформації, доцільно: 1) враховувати особливості когнітивних процесів, що лежать в основі сприйняття і запам'ятовування навчальної інформації; 2) використати вихідне положення теорії гештальта (від нім. Gestalt - образ, форма, конфігурація) – визначальним є ціле над частинами, форма над матеріалом. Згідно з цим структуруватимемо наше перцептивне сприйняття і інші ментальні процеси. Через що варто звернути увагу на принцип формування в пам'яті людини цілісного образу навколишньої дійсності на трьох рівнях: емоційному, модельному і понятійному:

1. Емоційний рівень. Сенсорна система у відповідь на сигнали, що надійшли із зовнішнього середовища, активізує певний набір нейронів, які пов'язуються в певний ансамбль, створюючи цілісне відчуття у вигляді образу.

Відповідно до теорії гештальта образ сприймається почуттями не у вигляді окремих об'єктів сумою його частин, а як певним чином організоване ціле, і при цьому властивості окремого образу не зводяться до суми властивостей його складових. Окремі частини цілісної конфігурації набувають свого значення, перебуваючи у складі цілого⁸⁰[72]. Отже, ментальна карта повинна мати властивості гештальта, так як образна картина (гештальт) краще передає думку, чіткіше формує причинно-

⁸⁰ Селевко Г. К. Педагогические технологии на основе эффективности управления и организации учебного процесса. [Текст] / Г. К. Селевко. – М.: 2006. Т. 1. 816 с.

наслідкові зв'язки, дає змогу зменшити час на засвоєння і розуміння інформації та збільшити швидкість прийняття рішень, задіює не лише оперативну, а й мимовільну та образну пам'ять.

2. Модельний рівень. Інформацією, представленою у формі чуттєвого образу, складно оперувати (отримувати, обмінюватися). Аби це стало можливим, людина перекодує її і зберігає в пам'яті на більш високому рівні формалізації – у вигляді моделі. Якщо ж інформацію потрібно подати на модельному рівні, то вона може бути представлена у вигляді ментальної карти.

Ментальні карти – це зручна й ефективна техніка візуалізації мислення та альтернативного запису його. Їх можна застосовувати для створення і фіксації нових ідей, аналізу та впорядкування інформації, прийняття рішень^{81 82}[48,36].

3. Понятійний рівень. На модельному рівні інформація зберігається у стислому вигляді, а понятійний рівень запам'ятовування інформації передбачає зберігання розгорнутої інформації – визначень понять, описів взаємозв'язків між ними. Для реалізації понятійного рівня переданої інформації в ментальному підручнику, ментальна карта, що лежить в його основі, повинна бути пов'язана з допомогою гіперпосилань із додатковою інформацією, яка розкриває зміст основних понять навчального тексту і зв'язків між ними (розгортання інформації вглибину).

Таким чном, для успішного впровадження потрібної інформації необхідно організувати подачу за допомогою «пристрою» пам'яті, що містить три рівні ієрархії: рівень візуально-чуттєвої образності інформації (для активації чуттєвої зони пам'яті), ментальної карти (стиснення

⁸¹ Мендубаева З. А. Технология проектирования содержания и структуры учебника нового формата // Вестн. Томского гос. пед. ун-та. 2012. Вып. 8. С. 151–156.

⁸² Колесник В. Ментальные карты [Електронний ресурс] // Матеріали сайту «Колесник.ру». Режим доступу: <http://kolesnik.ru/2005/mindmapping> Дата перегляду: 11.11.2016.

інформації в модельній зоні пам'яті), розгортання інформації (тривимірна модель розгортання інформації в глибину понятійної зони пам'яті).

Виходячи з представленої вище інформаційної моделі мислення, при визначенні змісту робочої інформації потрібно керуватися головним дидактичним принципом «від простого до складного». При цьому його уточнення має бути пов'язане з еволюційним формуванням трьохзонного предметного тезаурусу: від наочно-чуттєвих – до модельних, а потім до понятійних образів. Важливо врахувати, що формувати понятійний етап треба починати якомога пізніше, коли назріває необхідність пояснювати і передавати сформовані чуттєві і модельні образи. Це надзвичайно важливо при виробленні стратегії і тактики у кар'єрі. А для успішності, щонайперше, необхідно чітко впорядкувати мисленєву діяльність.

«Хаос» в думках... Стан, коли є багато думок на певну тему, але при письмовому вираженні цілісної картини вони не складають. Це явище є природним і зумовлене особливістю будови головного мозку. Для складання цілісної картини необхідно змінити стиль відображення інформації. Один з варіантів – інтелектуальні карти.

Інтелектуальна, чи ментальна карта – це карта пам'яті, карта думок. Українською мовою термін “mind map” перекладають по-різному, але його суть від цього не змінюється. Саме поняття вперше ввів Тоні Б'юзен (Tony Buzan) у 1970 році. Спершу “mind map” тлумачилось як “хороша форма для нотаток”. Ще будучи студентом, Тоні запропонував його як альтернативний спосіб ведення конспектів, оскільки простий запис речень на папері не приносив бажаного результату. Наразі інтелектуальні карти вийшли за межі конспектування і значно розширили сфери застосування: вони вважаються зручним інструментом для організації думок і покращення інтелекту. Тоні

Б'юзен⁸³[105] (рис.8). пояснює техніку майнд мепінгу як: “багатогранний пристрій для тренування, що розвиває кожний ментальний м’яз розуму”

Рис.8. Тоні Б'юзен. Як задіяти більшу частину вашого творчого розуму: технології навчання 2013

Інтелектуальні карти охоплюють й уможливають записування, запам'ятовування, сполучення і візуальне відтворення інформації. Створюються вони на папері (оригінальний спосіб), або ж за допомогою програмного забезпечення, якого станом на 2016 рік існує вже понад 50 видів. Основні елементи карти – ключі (або їх ще називають тригери): слова і малюнки, кожен з яких символізує конкретний спогад, сприяє виникненню нових думок та ідей, і, таким чином саприяє повніш використовувати можливості розуму. Тригери радіально розходяться від центральної ідеї за допомогою серії з'єднуючих гілок. Процес побудови карти імітує поведінку нейронів у процесі мислення, коли активізуються зв'язки між ними, адже ми міркуємо не реченнями, а картинками, кольорами і діями. Провідна ідея

⁸³ Tony Buzan (Mind Mapping) - How To Make the Most of Your Creative Mind : Learning Technologies 2013 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=8HwxX1JYqLg&t=55>. Дата звернення: 12.11.2016. – Назва з екрану

карти пам'яті полягає у відображенні саме такого, “натурального” стилю мислення⁸⁴[97].

Для кращого розуміння цієї техніки та способу її використання надруковано понад 100 книжок Т. Б'юзена. Заслуговує на увагу його дослідження «Сучасні ментальні карти для розумного мислення» (Modern Mind Mapping for Smarter Thinking)⁸⁵[106]. У цій науковій праці описано роботу активізації креативності: чому саме не варто обмежувати себе і відносити до “техніків” чи “гуманітаріїв”; як працює пам'ять; як ефективно використовувати інтелектуальні карти тощо.

Змістовне наповнення інформаційного проекту для досягнення кар'єри лідера в студентському соціумі

Виходячи з представленої вище інформаційної моделі мислення, при визначенні змісту проекту потрібно керуватися основним дидактичним принципом: «від простого до складного». Дотримуючись принципу проблемності, її необхідно реалізувати у форматі «частини – ціле». Проблемність має бути локальною в кожному структурному елементі і глобальною по всій темі, визначаючи цільові проблемні завдання. Студенти, задіяні в проекті, мають безперервно конструювати способи вирішення завдань, знаходити відповіді на запитання і зіставляти їх з еталонними, при цьому, дотримуючись практико-орієнтованої проблемності. Головною розумовою операцією є узагальнення і конкретизація. Надана інформація має бути не тільки структурована для стиснення/розгортання, а й змістовно мати можливість згорання/розгортання конкретних й узагальнених понять та їх образів. Ще два важливих елементи ментальності – аналогія і подібність, що корисні при нелінійному уявленні опрацьованого матеріалу.

⁸⁴ Raymond Keene. The Official Biography of Tony Buzan: The Man Who Introduced the World to Mind Map [Текст] / Raymond Keene. – Filament Publishing, 2013, 430 p.

⁸⁵ Tony Buzan. Modern Mind Mapping for Smarter Thinking [Текст] / Tony Buzan, Chris Griffiths, James Harrison, 181 p.

Етапи проектування ментальної карти для досягнення визначеного результату на етапі кар'єри

Розробляючи тривимірну модель подачі інформації, необхідно здійснення такі етапи:

Етап 1. Створюється результативно-цільова модель як послідовність:

- питань на знання понять і фактів;
- питань на розуміння зв'язків між поняттями;
- завдань на застосування отриманих знань;
- завдань на формулювання основних наукових проблем в цій галузі та опис підходів до їх вирішення.

Результативно-цільова модель в подальшому дасть змогу розробити засоби контролю, що уможливлють оцінювання результату «спрацювання» інформації.

Етап 2. Створюється лінійний текст, в якому інформація може надаватися як послідовність розв'язуваних проблем з описом підходів до їх вирішення. Текст може містити заплановані завдання, можливі варіанти відповідей на поставлені в результативно-цільовій моделі запитання, формулювання типових задач/завдань для отримання результатів.

Етап 3. Проектується модель інформації, потрібної для досягнення кар'єри на рівні понятійного образу.

3.1. Проектується ієрархічна модель, як план представлення підготовленого тексту. У ньому необхідно виділити розділи, що відповідають основним проблемам предметної області і їх вирішенню. У кожному з розділів подаються ключові слова, серед яких виокремлюються головні поняття (що несуть інформаційний зміст тексту) і допоміжні, котрі забезпечують розуміння головних.

3.2. Для кожного розділу за допомогою ключових слів формується згорнуте (стисле) повідомлення.

3.3. Згорнуті повідомлення переносяться на слайди презентації. У нотатках до слайда розміщуються розгорнуті варіанти цих повідомлень.

Результат етапу 3: презентація до тексту, що буде повідомлена.

Етап 4. Проектується модель інформації на рівні модельного образу.

Формується мережева модель з даних (наприклад, за допомогою Інтернет-сервісу FreeMind), в якій відображені:

- основні і допоміжні поняття тексту: основні (виділені жирною рамкою) і допоміжні (виділені тонкою рамкою). Із кожним поняттям пов'язаний фрагмент зі згорнутої інформацією (текст зі слайда презентації розміщується у зменшеному вигляді в рамці, в яку укладено поняття). У кінці згорнутого тексту можна розмістити гіперпосилання на його розгорнутий варіант;

- неієрархічні зв'язки понять. Кожний зв'язок позначається лінією зі стрілкою і має короткий підпис, що характеризує його сутність. Відображення неієрархічних зв'язків понять сприяє формуванню більш глибокого рівня розуміння переглянутої інформації. Відображені поняття і зв'язки одного рівня виділяються вибраним кольором і товщиною ліній та рамок.

Результат етапу 4: тривимірна модель тексту (двовірний граф понять + третій вимір, представлений згорнутими текстами, що характеризують відображене поняття і зв'язки), в якій не визначена послідовність пред'явлення фрагментів навчальної інформації.

Етап 5. Проектується модель інформації на рівні чуттєвого образу. Найбільш творчий етап: елементи тривимірної моделі тексту розміщуються так, щоб з них складався образ (гештальт), сприяючий кращому запам'ятовуванню інформації, глибшому її розумінню.

Візуально-образна картина краще передає думку, чіткіше формує причинно-наслідкові зв'язки, при цьому зменшує час на засвоєння і розуміння інформації, збільшується швидкість прийняття рішень,

здійюється не лише короткочасна, оперативна пам'ять, а й мимовільна, образна. Гештальт повинен забезпечуватися в усіх графічних елементах моделі: у замкнутих і розімкнутих фігурах, в їх поєднаннях:

- рамки допомагають відразу побачити різні поняття і визначення. Переважно рамки мають вигляд овалу або прямокутника з округленими кутами;

- текст у фігурах-поняттях має бути досить коротким, рядки потрібно робити лише горизонтально, шрифт має бути д читабельним з екрану;

- кожна єднальна лінія має відповідати заданому стилю.

При розробці тривимірної моделі навчальної інформації необхідно одночасно враховувати обмежений обсяг інформації. Тому ефективність моделі прямопропорційна кількості тез/ідей і оберненопропорційна кількості символів/блоків, які їх виражають. Число тез не повинно перевищувати 7 ± 2 , з якими наша свідомість може ефективно оперувати одночасно. Ефективність моделі тим вища, чим більше ідей можна розгорнути на основі представлених символів.

Результат етапу 5: тривимірна модель тексту, представлена у формі певного образу. У моделі, як і раніше, не визначається послідовність символів.

Етап 6. Проектування сценарію представлення навчальної інформації. Вибудовується послідовність кадрів, що ілюструють інформацію. Враховується послідовність надання матеріалу. При цьому вузли (тригери) з інформацією чергуються з вузлами, що акцентуються на ключових проблемах, ключових поняттях і зв'язках між ними (ієрархічних і неієрархічних). Для кожної відповіді на питання результативно-цільової моделі повинен бути окремий вузол. Далі ці вузли виконують допоміжні функції для виокремлення основи формулювання завдання.

Результат етапу 6: тривимірна модель тексту, представлена у формі певного образу, що дає змогу досягти поставленої мети, відповідно до сценарію студента-лідера.

Отже, 10 простих правил створення карт:

Побудова ІК вимагає врахування основних принципів, запропонованих Т. Бьюзенем і Б. Бьюзенем: сконцентрувати увагу на центральному образі; інтенсивно використовувати графічні образи; працювати, як мінімум, з трьома і більше кольорами; використовувати об'ємне зображення (насамперед за рахунок опуклих букв і псевдотривимірної графіки); часто варіювати розміри букв (шрифтів), товщину ліній і масштабів графіки; використовувати стрілки для підкреслення зв'язків між елементами карти; кодувати інформацію та використовувати аббревіатуру; дотримуватись чіткого принципку «одне ключове слово на кожному лінії»; використовувати ключові слова над асоціативними лініями; використовувати номерною послідовністю у викладенні думок⁸⁶ [10, с. 14]. Дотримуючись вказаних принципів, визначаємо, що для створення ІК необхідно в центрі розмістити ключове поняття/ідею/проблему (рис.9) Якщо карту малюють у вигляді дерева, то цим центром є його стовбур, від нього розходяться гілки рішень. На дереві може розташовуватися від двох до десяти гілок, вони відповідають основним, базовим ідеям, що асоціативно пов'язані з центральним образом. Від них відходять другорядні ідеї асоціації у вигляді менших гілок, а від другорядних «виростають» асоціації більш низького рівня тощо. Чим більшу кількість асоціацій викликає центральний образ, тим розгалуженішим виходить дерево.

⁸⁶ Бьюзен Т. Супермышление [Текст] / Т. Бьюзен, Б. Бьюзен – Мн. : ООО «Попурри», 2003. – 304 с.

Рекомендації для побудови:

1. Починаємо із центральної ідеї, посередині чистого аркуша, використовуючи малюнок.
2. Використовуємо картинки, символи, коди і заповнюємо ними весь вільний простір.
3. Вибираємо ключові слова і друкованим текстом наносимо їх на гілки, використовуючи верхній регістр. Кожен елемент (слово/картинка) повинен мати власну гілку.
4. Лінії мають бути з'єднані, починаючи від центральної. Центральні лінії товстіші, плавновибудовані й «текучі». Всі наступні гілки стають тоншими, залежно радіальному розходженню від центру.
5. Робимо лінії такої ж довжини, як і слово/картинка.
6. Використовуємо кольори на власний розсуд по всій карті пам'яті.
7. Розробляємо свій особистий стиль майнд мепінгу.
8. Використовуємо акценти і показуємо асоціації на власній карті пам'яті.
9. Зберігаємо рівень доступності інтелектуальної карти, використовуючи радіальну ієрархію в цифровому порядку, або охоплюючи всі гілки (рис.9).

Рис.9. Ментальна карта кар'єри в середовищі презі (Prezi)⁸⁷

Рис.10. Ментальна карта навчання студентки 1-го курсу гуманітарно-педагогічного факультету НУБіП у фрі майд (FreeMind) Шевченко М.

Варто зауважити, що впровадження інноваційно-синергетичної системи лідерства шляхом реалізації розширеного гомеостазного інформаційного середовища студентської групи може здійснюватися лише студентами, які мають максимально сформовану і краще розвинену інформаційну культуру. У цій системі вони є творчими суб'єктами управління, реалізують функції превентивного, випереджувального керівництва за рахунок генерації паралельних, альтернативних полів можливих ініціатив інших суб'єктів груп. Такі процеси відбуваються в просторі, окресленому функціями гомеостазу. Виникнення різнобічних паралельних полів розвитку гомеостазного інформаційного середовища в групі дає змогу студентам-лідерам у прискореному режимі обрати і підтримати найбільш оптимальні з них. Реалізація випереджаючого, інноваційного управління дасть змогу ініціативним студентам як

⁸⁷ Шумнова А. Ментальна карта. На шляху до успіху. [Електронний ресурс] / А. Шумнова. Режим доступу: http://shnastia.blogspot.com/2016/10/blog-post_15.html. Дата звернення: 10.11.2016. Назва з екрану

менеджерам створити простір із високими адаптивними властивостями і високою швидкістю реакції на події в умовах функціонування.

Проектна діяльність. Інформаційно-аналітична діяльність студентів ВНЗ може проходити у формі проектної діяльності як веб-квест, що урізноманітнить процес розвитку ІК, зробить його органічно-інтегрованим з навчальною діяльністю і цікавим. Засобами веб-квесту можна повністю реалізовувати специфічні методичні прийоми.

Відповідно до методу «інформаційний ресурс», студенти, здійснюючи веб-квест проект, проводять пошук необхідної інформації у просторі різних джерел. Так, для самостійної роботи з використанням методу «фальсифікація» студенти формулюють конкретну гіпотезу розв'язання завдання. За форматом побудови веб-квесту розглядають варіанти пошуку за допустимими посиланнями у вікні пошуку браузера, для дослідження різних напрямів висунутої гіпотези. Якщо ж очікування ними не виправдовується, гіпотеза переформулюється.

Значний ефект для розвитку інформаційної культури має використання методу кейс-технологій при організації самостійної роботи за допомогою WEB 2.0. Цей метод у процесі вирішення практичних кар'єрних проблем дає змогу підвищувати мотивацію розвитку інформаційної культури.

Рекомендовані етапи створення кейсів:

1. Формулювання дидактичної мети кейса.
2. Чітке визначення проблемної ситуації.
3. Побудова програмної карти кейса формуванням основних тез, котрі необхідно набрати в тексті.
4. Побудова чи вибір моделі ситуації.
5. Вибір жанру кейса.
6. Написання тексту кейса.
7. Діагностика правильності та ефективності кейса.

8. Підготовка кінцевого варіанту.
9. Підготовка методичних рекомендацій використання кейса.

Використання web 2.0-технологій для самостійної роботи студентів. Створення і редагування макета кейса можна виконати за допомогою онлайн-офісу <http://docs.google.com>. Для створення текстових документів використовуються такі його функції:

- експрес-стилі оформлення текстів;
- супровід тексту малюнками;
- робота з таблицями тощо.

Завдання аналітичного характеру зручно виконувати інструментом для створення карт знань Mindjet MindManager, можливості якого допомагають створювати діаграми інтелект-карт, структурувати ідеї, впорядковувати інформацію. У даному разі таке завдання передбачає підготовку опису, структури і плану роботи з різною інформацією. Гнучкий у використанні інструмент уможливорює організоване зберігання навчальних матеріалів різного типу.

Для організації колективної роботи студентів групи, курсу можна сформувати блогосферу записів з можливістю обговорення, друку повідомлень тощо. Сервіс лайв спейс (LiveSpaces) використовується для розміщення блогів. Створювати і керувати записами в блогах майкрософт лайв спейс (Microsoft Live Spaces) зручно у додатку віндовс лайв райтер (Windows Live Writer).

Важливе значення для кар'єри має розвиток інформаційної культури засобами проектно-рефлексивної технології. Основні аргументи:

- 1) розвиток інформаційної культури можливий лише в діяльності, точніше, у творчій діяльності;
- 2) довільна діяльність не завжди сприяє розвитку інформаційної культури; у зв'язку з цим, ефективною є інформаційно-аналітична діяльність

з використанням сучасних інформаційних технологій, оскільки отримуємо подвійний результат:

- авторське вирішення певного інформаційно-аналітичного завдання у вигляді проекту;
- розвиток інформаційної культури.

Водночас, треба мати на увазі, що розвиток інформаційної культури студентів ВНЗ вимагає розвитку рефлексивної культури як основного чинника актуалізації їхньої ІК у кар'єрній діяльності. А розвиток рефлексії та саморефлексії як суб'єктної основи розвитку інформаційної культури вимагає самоаналізу власної інформаційно-аналітичної діяльності з використанням сучасних інформаційних технологій, що, водночас, сприяє невимушеному розвитку інформаційної культури.

Рефлексія студентів ВНЗ розглядається як один із механізмів забезпечення :

- усвідомлення важливості розвитку інформаційної культури шляхом порівняння досягнутого рівня з необхідним для успішної інформаційно-аналітичної діяльності в кар'єрі;
- мотивації розвитку рівня ІК;
- відтворення, розуміння й осмислення навчального матеріалу з'ясуванням логічних зв'язків між елементами вивченого матеріалу і змістовим запам'ятовуванням;
- оцінювання і коригування досягнутих результатів;
- виконання щоденних завдань і узагальнення проблемних ситуацій, вузлових проблем фахової підготовки як суб'єкта освітньої діяльності в ринкових умовах;
- саморегуляція, самооцінювання і самоконтроль рівня розвиненості інформаційної культури за допомогою інформації, отриманої засобами зворотного зв'язку. Результатом рефлексивної діяльності студентів є активізація їх як суб'єктів освітньої діяльності, розвиток і

гармонізація в інформаційно-комунікативних технологіях інформаційно-аналітичної діяльності.

Для розвитку інформаційної культури студентів ВНЗ важливою є технологія самостійного навчання на основі досвіду (модель Д. Колба)⁸⁸, побудована на чотирьох процесах:

- власному досвіді;
- осмисленні досвіду;
- теоретичному обґрунтуванні;
- використанні в інформаційно-аналітичній діяльності.

У контексті розвитку інформаційної культури актуальним є аналіз власного досвіду, що різнобічно рефлексується. Саме результат рефлексування досвіду стає базою визначення інформаційних потреб. Теоретичне збагачення новою інформацією формує інший, вже осмислений власний досвід. Ці стадії одночасно є й змістом рефлексування, що робить отримані знання особистісно значущими.

Технологія критичного самостійного навчання⁸⁹ спрямована на:

- формування/розвиток критичного мислення студентів ВНЗ у процесі пошуку необхідної інформації, а також осмисленого та об'єктивного оцінювання її якості, актуальності та необхідності;
- зміну власного ставлення, критичного оцінювання нової інформації. Концепція критичного мислення містить чіткий опис навичок і вмінь: інтерпретацію, аналіз, оцінювання, висновки, пояснення, самоконтроль. Осмислення таких дій забезпечує не лише повноту рефлексивного аналізу, а й сприяє виявленню проблеми побудови знань.

⁸⁸ Джонсон Д. Методи обучения. Обучение в сотрудничестве : [Текст] / Д. Джонсон, Р. Джонсон, Э. Джонсон-Холубек; пер. с англ. З. С. Замчук. – СПб. : Экономическая школа, 2001. – 256 с.

⁸⁹ Муштавинская И. В. Технология развития критического мышления: научно-методическое осмысление [Текст] /И. В. Муштавинская // Методист. – 2002. – № 2. – С. 30 – 35.

Критичне мислення – це точка опори практичного мислення, це природний спосіб взаємозв'язку розроблених проектів, планів діяльності з інформацією про стан речей у внутрішньому та зовнішньому соціумі для їх впровадження. Критичне мислення – це розумне, рефлексивне мислення без догм, що розвивається шляхом накладання нової інформації на життєвий досвід. Доцільно розглядати критичне мислення студентів ВНЗ як моніторинг їхнього мислення для кар'єри. Головна мета технології критичного мислення – розвиток інформаційної культури студентів, задіюючи критичне рефлексивне мислення на когнітивному і метакогнітивному рівнях. Необхідний рівень якості забезпечується фільтрацією вхідного потоку інформації у процесі критичного мислення. Зазначений процес відбору інформації в інформаційно-аналітичній діяльності є обов'язковим етапом перетворення інформаційного потоку і потребує формулювання узагальнених і окремих конкретних критеріїв відбору інформації на вході інформаційної системи та визначення принципів відбору документів і відомостей для різних цілей інформаційного забезпечення. Критерій відбору інформації – ознака або набір ознак, на основі яких приймається рішення про включення документа або його складових до інформаційної системи. Відбір інформації у процесі критичного мислення – це фільтрація з інформаційного потоку найбільш цінних документів, їх окремих частин або фактичних відомостей, у відповідності з прийнятими критеріями. У цілому, на процес збирання інформації та її систематизацію впливають як індивідуальний стиль роботи студентів, так і специфічні організаційні вимоги вищого навчального закладу, які ґрунтуються на необхідності оперувати зібраною інформацією, адже при її відборі вони активно переробляють інформацію, виконують сортування у відповідності з певною оціночною шкалою, наприклад, за значущістю, ступенем новизни тощо.

Істотний інтерес становлять психологічні аспекти критичного мислення студентів у інформаційно-аналітичній діяльності:

– критерій поліментності є основою для відбору такої інформації, що викликає в мисленні найбільшу кількість думок, формує декілька варіантів виконання завдання і створює велику вірогідність правильного та швидкого вибору найкращого з них;

– критерій активності активізовує відбір значущої інформації не з наукової або технічної точки зору, а з точки зору психології мислення, котра стимулює нові думки, активно впливає на творче мислення користувача інформації;

– критерій евристичності інформації є продовженням критерію активності, однак, він значно якісніший: спонукає користувача у процесі осмислення створювати нову інформацію, яка дає змогу знаходити найкоротші шляхи вирішення проблеми;

– критерій прогресивності інформації оцінює і виокремлює інформацію, що веде до знання розвитку даної проблеми;

– оптимальний мінімум інформації – це психологічний критерій відбору, який потребує інформації, достатньої керівникові навчального закладу для оптимального виконання завдання.

Сприяє частковому досягненню основної мети і технологія самостійного розвитку інформаційної культури «прецедент». Прецедент – це вчинок, випадок, що стався в минулому, й є прикладом або виправданням для наступних подібних вчинків і випадків⁹⁰ [65, с. 873].

Прогнозування за допомогою технології прецедента є суперечливим, оскільки, з одного боку, воно не дає достатньо точних прогнозів, бо при його використанні не можна отримати гарантовано правильного рішення,

⁹⁰ Прецедент : [Текст] // Новий словник української мови : у 3-х т. –/ [уклад. : Василь Яременко, Оксана Сліпушко]. – 2-т. – К. : Аконт, 2003. С. 873, [с. 873].

проте з іншого – вона має істотні переваги, в порівнянні з такими ж технологіями прогнозування, а саме:

- логічно обґрунтована ;
- сфера її застосування досить широка, що дає можливість використовувати отримані результати в різних областях;
- основним джерелом інформації про подію є досвід, а не теорія.

Актуальність технології зумовлена різноплановістю завдань, суть її полягає у знаходженні відповідного рішення там, де немає чітко сформульованого правила його ухвалення.

Отже, технологія «прецедент» – це прийняття рішення з використанням знань попередніх ситуацій або випадків (прецедентів). При розгляді нової проблеми (поточного випадку) відшуковується подібний прецедент як аналог. Замість того, щоб шукати нове рішення щоразу, можна використовувати все те, що було прийняте в аналогічній ситуації, адаптувавши його до того випадку, що склалася на даний час. Після того, як поточний випадок буде проаналізований, він вноситься у базу прецедентів разом із рішенням можливого подальшого його використання для майбутньої діяльності.

Прецедент включає:

- опис проблеми;
- вирішення проблеми;
- результат (обґрунтованість) застосування рішення.

Існує багато способів цієї технології: від записів у базах даних, деревовидних графів – до предикатів і фреймів (предикат – частина логічного судження, в якому стверджується властивість якогось предмета чи відповідність йому певного поняття; фрейм (англ. frame– «каркас», «рамка») – структура, що описує складний об’єкт або абстрактний образ чи модель для представлення конкретної концепції). Найголовніше – конкретна форма прецедентів має відповідати загальній меті системи.

Проблема подання прецеденту – це, насамперед, проблема вибору інформації, яку треба включати в опис прецедентів, знаходження відповідної структури для опису змісту прецеденту, а також визначення, яким чином має бути організована й індексована база знань прецедентів для ефективного пошуку та багаторазового використання⁹¹[49].

Декомпозиція методу (основні фази).

Підхід, заснований на прецедентах, складається з таких компонентів (рис. 11):

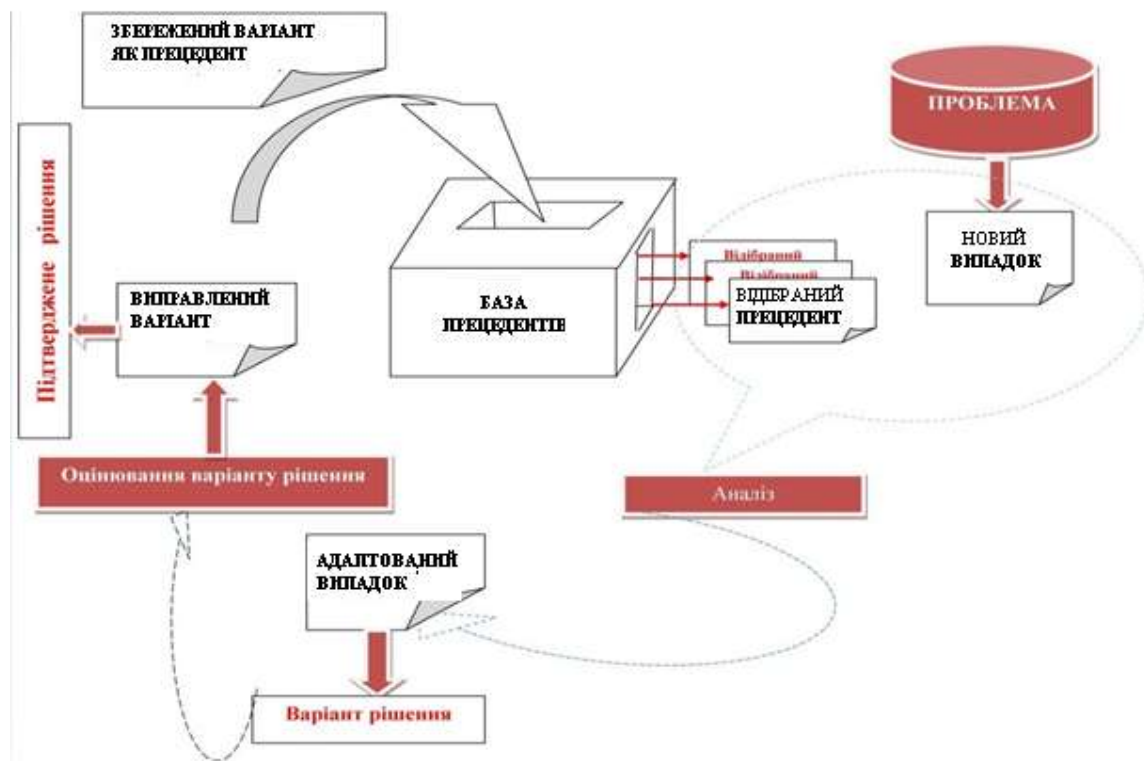

Рис. 11. Декомпозиція методу «прецедент»

- перегляд релевантних прецедентів з бібліотеки прецедентів;
- адаптація обраного прецеденту для аналізованого випадку, якщо це необхідно;

⁹¹ Методи добычи даних при построении локальной метрики в системах вывода по прецедентам. Режим доступа: http://citforum.ru/consulting/BI/data_mining/2.shtml#1. Дата звернення: 16.02.2016.

- аналіз прецеденту, перевірка коректності його застосування;
- збереження;
- внесення поточного епізоду в базу прецедентів.

Реалізація технології «прецедент» засобами веб-квесту:

- учасник самостійного розвитку інформаційної культури розглядає актуальну проблему інформаційно-аналітичної діяльності;
- формулює гіпотези можливого шляху розв’язання проблеми;
- у контент-бібліотеці індивідуальної віртуальної блогосфери, в іншому Інтернет-ресурсі, проводить пошук необхідної інформації даних, вибирає близькі за подібністю ситуації – прецеденти для оцінювання;
- визначає риси прецеденту, що мають певне відношення до досліджуваної проблеми, або переглядає шляхи виконання проблеми.

Проблема вибору відповідного прецеденту є однією з найважливіших у таких системах. Природно шукати відповідний прецедент у тій області пошуку, де знаходяться рішення подібних проблем, інакше кажучи, пошук має бути організований згідно з поставленою метою⁹²[49]. Для цієї роботи зручно й раціонально використовувати метод «найближчого сусіда» або системи міркувань на основі аналогічних випадків. Метод «найближчого сусіда», належить до класу тих, робота яких базується на зберіганні даних у пам’яті для порівняння з новими елементами. При появі нового запису для прогнозування знаходяться відхилення між цим записом і подібними наборами даних, а найбільш подібна (або ближній сусід) – ідентифікується. При такому підході використовується термін «k-найближчий» як декількох «найближчих сусідів». Оскільки не завжди зручно зберігати всі дані, іноді зберігається тільки низка «типових» з них. Даний метод за своєю суттю відноситься до категорії «самостійне навчання», тобто є «самонавчальним» методом, завдяки чому робочі характеристики кожної бази прецедентів із

⁹² Методы добычи данных при построении локальной метрики в системах вывода по прецедентам. Режим доступа: http://citforum.ru/consulting/BI/data_mining/2.shtml#1. Дата звернення: 16.02.2016.

плином часу і накопиченням прикладів поліпшуються. Розробка баз прецедентів у конкретній предметній сфері відбувається зрозумілою людині мовою, а отже, може бути виконана найдосвідченішими співробітниками, які працюють у цій предметній галузі.

Переваги методу «найближчого сусіда»:

- простота використання отриманих результатів;
- рішення не є унікальними для конкретної ситуації, можливе їхнє використання для інших випадків;
- мета пошуку не гарантує правильного рішення, але є кращим із можливих.

Недоліки методу «найближчого сусіда»:

- даний метод не створює будь-яких моделей або правил, узагальнюючих попередній досвід, у виборі рішення вони ґрунтуються на всьому масиві доступних даних, тому неможливо сказати, на якій підставі будуються відповіді;
- існує складність вибору межі «близькості» (метрики), висока залежність результатів класифікації від обраної метрики;
- при використанні методу виникає необхідність повного перегляду навчальної вибірки у розпізнаванні, внаслідок чого виникають обчислювальні труднощі.

З узагальнення викладеного випливає висновок про те, що технологія прогнозування за допомогою прецедентів досить гнучка. Вона застосовується у різних сферах діяльності, допустима в кар'єрі, проста у використанні. Прогнозування полягає в тому, що при аналізі нової події відшукується подібний прецедент як аналог. Технологія значно спрощує пошук і швидкість знаходження рішення, хоча експерт досліджуваної області не здатний зберігати і використовувати повністю величезну кількість прецедентів, для цього спеціально створюються бази даних.

Переваги баз даних такого виду в тому, що можна зберігати великий обсяг інформації, узагальнюючи й аналізуючи її.

Основний алгоритм прогнозування на основі прецедентів включає:

- знаходження найадекватніших прецедентів для конкретних завдань із бази даних прецедентів;
- адаптацію знайденого рішення для конкретного, розглянутого в даний момент, випадку;
- аналітику рішення та застосування його до розглянутого епізоду;
- перевірку коректності рішення і його збереження – розміщення у базі даних.

Реалізація технології «прецедент» засобами веб-квесту:

- студенти розглядають проблему для розв'язання;
- формулюють гіпотези можливого шляху її розв'язання;
- комп'ютерна система створює прецеденти для можливості оцінювання запропонованих гіпотез;
- студенти визначають риси прецеденту, що мають відношення до досліджуваної проблеми, або переглядають шляхи виконання проблеми.

Інноваційно-педагогічні технології (воркшопи, самопідготовка в режимі on-line тощо). З усіх методів навчання найбільш придатний для дорослих людей є воркшоп – короткотерміновий семінар або майстерня. Воркшоп – інтенсивна творча лабораторія, в якій учасники самостійно вдосконалюються завдяки власній активній роботі. Навіть необхідний теоретичний матеріал, як правило, незначний за об'ємом, відіграє незначну роль. Акцент робиться на отриманні динамічного знання. Учасники воркшопу самі визначають мету самостійної роботи⁹³ [83, с. 13-14].

⁹³ Фопель К. Психологические принципы обучения взрослых. Проведение воркшопов: семинаров, мастер-классов : [Текст] / К. Фопель; пер. с нем. М. Поляков. – М. : Генезис, 2010. – 360 с.

Виокреслюють три типи знань, одержуваних у процесі самостійної роботи за технологією воркшопу.

Перший тип К. Фопель, автор воркшопу, визначає як «поверхневі знання». Йдеться про факти та інформацію, про основні поняття і концепції, а також про теоретичні узагальнення. Важливо запам'ятовувати імена, дати, категорії, збирати відомості з усіх питань, які вважаються найсуттєвішими. Найчастіше знання цього типу викладені як сукупність ізольованої інформації. Для обґрунтування необхідності отримання такого знання наводиться думка: «Це має знати кожен. Це відноситься до моєї роботи». Як правило, студенти ВНЗ вважають цей тип знань нецікавим, а тому такий матеріал не запам'ятовують.

Другий тип знань – це «технічні знання». Вони в більшій мірі орієнтовані на практичні вміння і професійні вимоги й дають можливість з'ясувати внутрішні взаємозв'язки в рамках дослідження, зрозуміти певні концепції і теорії. Але такий тип знань рідко виходить за межі свого предмета. Той, хто володіє тільки знаннями цього типу, відчуває труднощі в розумінні їх зв'язку із суміжними дисциплінами.

Звичайно, ці дві форми знань необхідні для формування загального і професійного рівнів інформаційної культури, але для досягнення вищого рівня набагато важливішим є третій тип знань, який позначається як «динамічні знання». «Динамічний» – поняття, за допомогою якого описуються відкриті системи. Динамічне знання дає змогу учаснику воркшопу самостійно експериментувати; отримання таких знань приносить задоволення і породжує бажання передати їх іншим.

Воркшоп – це дослідження, в центрі якого лежить окремо взята і неоднозначно окреслена проблема. Спеціальним чином організований процес роботи в групі дає змогу поглянути на неї об'ємно, з різних, часом найнесподіваніших, ракурсів. Воркшоп уможлиблює актуалізацію досвіду в групі й інтеграцію на основі існуючих ресурсів нових поглядів і глибшого

розуміння розглянутої проблеми. Таким чином, воркшоп дає змогу всім його учасникам після закінчення навчання стати більш компетентними, ніж на початку.

Workshop вигідно вирізняється серед інших методів самопідготовки своєю точковою тематичною спрямованістю. Крім того, workshop відноситься до групи тих розвивальних і навчальних методів, які найбільш підходять для роботи з дорослою аудиторією. Знання, отримані в процесі workshop, є продуктом активної діяльності самих учасників, що багаторазово підвищує ефективність засвоєння знань.

Онлайн-самопідготовка – це метод отримання нових знань за допомогою Інтернету в режимі реального часу. Комунікація між учасниками процесу відбувається за допомогою комп'ютера.

При задіюванні системи онлайн-навчання можна швидко ознайомитися як з глобальною програмою, так і з її компонентами. Інтернет-навчання як основа безперервної освіти спрямоване на оволодіння навичками самостійної роботи розвитку інформаційної культури.

Сформулюємо схему розвитку інформаційної культури студентів ВНЗ засобами Інтернет-самопідготовки:

1) визначити мету і здійснити планування:

- студент ВНЗ формулює такі завдання, виконання яких необхідне для досягнення мети;
- вибирає адекватний спосіб вирішення проблеми із запропонованих, згідно з поставленою метою;
- вибирає спосіб вирішення проблеми відповідно до критеріїв і мети;

2) ідентифікувати проблему:

- аналізує ситуацію у відповідності із заданими критеріями;
- самостійно проводить аналіз реальної ситуації;
- визначає проблему на основі самостійно проведеного аналізу ситуації;

3) використати технології діяльності:

- коректно відтворює технологію за інструкцією;
- відбирає технологію з числа відомих для вирішення завдання і складає план дії;
- складає план дії і застосовує технологію з урахуванням зміни параметрів об'єкта;

4) оцінювання продукту і результату своєї діяльності:

- оцінює продукт за зразком;
- оцінює продукт на основі заданих критеріїв;
- дає порівняльну оцінку двом і більше продуктам на основі заданих критеріїв;

5) оцінювання своїх дій і досягнень: планує і здійснює поточний контроль та саморефлексію діяльності.

Застосування спеціальних інформаційних (інформаційно-комунікаційних) методів, технологій і засобів для розвитку ІК студентів ВНЗ. Оскільки розвиненість ІК передбачає успішне опанування ними сучасних інформаційних (інформаційно-комунікаційних) технологій і засобів та їх творче використання у своїй навчальній діяльності, то для розвитку інформаційної культури застосовуються спеціальні інформаційні (інформаційно-комунікаційні) методи, технології і засоби, а саме: Воркшоп розвитку інформаційної культури студентів ВНЗ; Інтернет-форуми з питань розвитку інформаційної культури студентів; Інтернет-конференції з питань розвитку інформаційної культури студентів ВНЗ; телекомунікаційні конкурси комп'ютерних проектів; науково-практичні семінари, майстер-класи, наприклад, по створенню блогів та їх використанню для побудови блогосфери, формування освітнього інформаційного простору, організації web quest проектів віртуально організованої педагогічної ради, обговорення проекту рішення тощо; а також для демонстрації реалізованого освітнього

інформаційного простору та ознайомлення з досвідом роботи по впровадженню інформаційних технологій у вищій школі.

Наразі зосередимо увагу на методиці – розвиток кар’єри «за ситуацією». Ситуативний метод або, як його ще називають, здатність діяти «за ситуацією» виокремлюють фінські вчені Т. Санталайнен, Е. Воутилайнен, П. Поренне, Й. Ніссінен⁹⁴ [57, с.123];⁹⁵ [71, с.190]. У відповідності з їхньою думкою, не існує універсального способу адаптації, а найкращий з них вибирається, виходячи з ситуації, що склалася на даний час у конкретній установі (організації, закладі).

Управлінська ситуація – це, на думку К. Лазендака, сукупність всіх умов (внутрішніх і зовнішніх, об’єктивних і суб’єктивних, сталих і ситуативних в установі) у конкретній області, які склалися у певний час і вимагають відповідних дій суб’єкта. Як правило, вона в собі поєднує незадовільний стан речей, невиконані завдання й умови для їх виконання⁹⁶ [41, с.68].

Спостереження за поведінкою студентів ВНЗ у конкретних ситуаціях дали нам змогу впевнитися, що успішний стиль поведінки «за ситуацією» є одним з ефективних визначників кар’єри, а також дієвим засобом розвитку інформаційної культури. В основі володіння даними лежить тривимірне практичне – професійне мислення⁹⁷ [71, с.190], що передбачає здатність у кожній конкретній ситуації приділяти увагу як досягненню мети, так і конкретним учасникам. Для зниження рівня ентропії у поведінці за ситуацією студентам як майбутнім фахівцям важливо вміти

⁹⁴ Ніссінен Й. Время руководителя: эффективность использования : [Текст] / Й. Ніссінен, Э. Воутилайнен; сокр.пер. с фин. – М. : Экономика, 1995. – 192 с.

⁹⁵ Санталайнен Э. Управление по результатам : [Текст] / Э. Санталайнен, Э. Воутилайнен, П. Поренне, Й. Ніссінен; ред. Я. Лейманн. –М. : Прогресс, 1993. – 320 с.

⁹⁶ Лазендак К. Стиль работы и образ жизни руководителя: Анализ проблемы, рекомендации : [Текст] / К. Лазендак; сокр.пер. с нем. – М. : Экономика, 1985. – 280 с.

⁹⁷ Санталайнен Э. Управление по результатам : [Текст] / Э. Санталайнен, Э. Воутилайнен, П. Поренне, Й. Ніссінен; ред. Я. Лейманн. –М. : Прогресс, 1993. – 320 с.

візуально оцінювати партнера й ознати стиль поведінки і обирати відповідний для співпраці з ним:

1. Види налаштувань до партнерів:

- «Я» хороший - і «ти» хороший. Це найкраще моральне і продуктивне налаштування.
- «Я» хороший – «ти» поганий. Таке налаштування властиве тим, хто не здатний до творчого самоствердження, хто у своїх прорахунках і невдачах звинувачує інших людей.
- «Я» поганий – «ти» хороший. Це налаштування типове для людей з комплексом неповноцінності.
- «Я» поганий і «ти» поганий. Таке налаштування веде до самознищення особистості, породжує відчуття безнадійності.

2. Типи партнерів за особливостям їхнього темпераменту:

– люди сангвістичного темпераменту, зазвичай середньої статури, середнього зросту, із сильною, врівноваженою, рухливою нервовою системою. У виборі стилю поведінки з ними повинен превалювати постійний контроль за тим, що вони роблять і обіцяють.

– люди холеричного темпераменту за статурою частіше худорляві, жилаві, мають неврівноважену нервову систему (тому поспішні у словах і діях, нестримані і страждають перепадами настрою). У спілкуванні з ними треба не забувати про особливості їхньої нервової системи.

– люди флегматичного темпераменту за статурою – широкоплечі, широкогруді, середнього або малого росту. Мають сильну, інертну нервову систему. Їх вирізняє деяка загальмованість в поведінкових реакціях. Для них бажано створювати особливі, оберігаючі умови роботи.

– люди меланхолійного темпераменту зовні – тендітні, витончені, з вузькими плечима, видовженими, худими кінцівками, зі слабкою

нервовою системою. Схильні до переживань, прояву підвищеної чутливості. Добре відчують красу і здатні бачити її. Потребують похвали.

3. Типи партнерів за акцентованими рисами характеру:

– гіперактивні – енергійні, самостійні, прагнуть до лідерства, авантюристи, нездатні до самокритики,

– дистимні – з постійно зниженим настроєм, замкнуті, небагатослівні;

– циклоїдні – для них характерні перепади настрою;

– емотивні – надмірно чутливі, вразливі;

– демонстративні – прагнуть бути в центрі уваги;

– збудливі – з підвищеною подразливістю, нестримністю, похмурістю, занудливістю;

– внутрішньозамкнені – зациклюються на своїх думках, почуттях, образах;

– педантичні – люди букви закону;

– тривожні – відрізняються зниженим настроєм, невпевненістю в собі;

– екзальтовані – з яскраво вираженими емоціями;

– конформні – пристосовуються.

4. Типи партнерів за манерою прийняття рішення.

5. Візуальна поведінка ознак брехливості партнера.

За невідповідності між мікросигналами підсвідомості, вираженими жестами, і сказаними словами:

– захист рота рукою – один із тих, що явно свідчать про неправду;

– жест, коли співрозмовник торкається свого носа, є витонченим, замаскованим варіантом попереднього жесту;

– жест, пов'язаний з потирання скроні, викликаний тим, що з'являється бажання уникнути погляду в очі співрозмовнику, якому говорять неправду;

Брехня, зазвичай, викликає сверблячі відчуття в м'язових тканинах не лише обличчя, але й шиї. Тому деякі співрозмовники відтягують комірець, коли брешуть, або підозрюють, що їхній обман розкритий.

Фізіологічні симптоми:

- з'являються крапельки поту, особливо над верхньою губою;
- зіниці звужуються;
- змінюється колір обличчя;
- з'являється тремтіння в голосі;
- частішає моргання;
- частішає серцебиття;
- починається нервовий кашель.

Міміка і жестикуляція при обмані.

Брехлива людина:

- не може спокійно всидіти на місці;
- чіпає голову, поправляє волосся; це стосується і різних частин обличчя – рота, очі, вуха, носа;
- покушує губи або нігті;
- уникає погляду співрозмовника;
- ноги спрямовує носками до виходу;
- руки тримає в області паху;
- посмішка з'являється часто, невчасно і надовго;
- ніс періодично чухається, потирає, особливо в процесі розмови.

У концепціях професійного становлення особистості підкреслюється той факт, що суб'єкт може вбути і автором своєї кар'єри, і її об'єктом. Стратегія побудови кар'єри є специфічною системою дій, призначених для адаптації або розвитку самої кар'єри і людини в ній, та спрямованих на перетворення себе, перетворення інших людей, зміну умов і змісту професійної діяльності для досягнення кар'єрних цілей. Тому важливо уміти **візуально оцінювати** ситуацію в студентському соціумі гуртожитку, університету тощо для зниження рівня ентропії, створення умов для реалізації стоїх знань, умінь, навичок. Адже суб'єктивні критерії

пов'язані з ціннісними уявленнями суб'єкта про свою кар'єру, з його побажаннями щодо того, як вона буде складатися в подальшому⁹⁸[6].

Сучасні психологи вкладають в поняття кар'єри та кар'єрного росту різний зміст, це залежить від видів розглядуваної кар'єри⁹⁹[67] (табл. 2)

Таблиця 2

Класифікація кар'єри за особливостями протікання процесу кар'єрного зростання

Критерій	Види кар'єри
Спрямованість змін, які відбуваються	Прогресивна
	Регресивна
Характер спрямованості процесу	Лінійний – розвиток відбувається рівномірно і неперервно
	Нелінійний – рух відбувається стрибками або проривами
Рівень стійкості	Стійкий
	Нестійкий
Рівень стабільності	Стабільний
	Нестабільний
Можливість реалізації	Потенційна – людина власноруч планує свій трудовий життєвий шлях на основі потреб, здібностей, орієнтирів
	Реальна – що вдалося досягнути впродовж визначеного часового проміжку
Послідовність перебування на посадах(позиціях)	Суперавантюрна
	Авантюрна
	Традиційна
	Послідовно-кризова
Час проходження ступенів кар'єри	Швидкісний
	Стабільно-врівноважений

⁹⁸ Афанасенко И.В. Стратегии построения карьеры как компонент профессиональной Я-КОНЦЕПЦИИ // Сборник материалов III всероссийского съезда психологов. – СПб., изд-во Ленинградского государственного университета им. А. С. Пушкина, 2005

⁹⁹ Пряжников Н.С. Методы активизации профессионального и личностного самоопределения. - М.: НПО «Модэк», 2002. 1997

Е. Молл¹⁰⁰[53] зазначає, що для сучасних пострадянських республік характерні вісім типів кар'єри, які значною мірою визначають поведінку спеціалістів.

Суперавантюрна кар'єра передбачає дуже високу швидкість посадового зростання із пропуском значного числа проміжних ступенів, а іноді – й різку зміну сфери діяльності. Історичний досвід і статичні дані свідчать про те, що суперавантюрні кар'єри закінчуються крахом. Значне збільшення кар'єр такого типу пов'язане з кризовими явищами в економіці і суспільстві.

Авантюрна кар'єра визначається пропуском до двох посадових рівнів при досить високій швидкості просування, або істотною зміною сфери діяльності.

Традиційна (лінійна) кар'єра – це поступове переміщення вгору, іноді з пропуском одного посадового рівня, деколи з незначним пониженням за посадою. Така кар'єра уможливорює накопичення досвіду та отримання нових знань.

Послідовно-кризовий тип кар'єри характерний для періодів революційних перетворень, які передбачають адаптацію спеціалістів до змін. Неможливість адаптації знижує посадовий рівень ("сходами вниз"), орієнтує на боротьбу за збереження займаної позиції й особистих інтересів.

Прагматичний (структурний) тип кар'єри. Для людей, що віддають перевагу цьому типу кар'єри, характерна зміна сфери діяльності в залежності від соціально-економічних, технологічних, технічних і маркетингових змін. Переміщення здійснюються в рамках одного і того ж класу діяльності. Перевага віддається особистим інтересам.

Завершальний тип кар'єри. Для цієї групи службовців кар'єра завершена. Переміщення вниз – малоімовірне, а рух вгору неможливий.

¹⁰⁰ Молл Е. Управленческая карьера в России / Проблемы теории и практики в управления. – 1996. – №6.

Основне завдання працівника – утримати займану позицію. І тут переважає орієнтація на особисті інтереси.

Перетворюючий тип кар'єри подібний до авантюрного. Для нього характерна висока швидкість просування (розширення впливу), яка може бути як поступовою, так і стрибкоподібною. У цьому разі кар'єра будується або в новій області, або сфері виробництва, або в її основі лежить зовнішня ініціатива.

Еволюційний тип кар'єри здійснюється разом зі зростанням організації. Такі спеціалісти орієнтовані на подальше просування, поєднання громадських особистих інтересів. Більшість еволюційних кар'єр пов'язані з досить жорсткою боротьбою за владу всередині організації, що відображає потенційну конфліктність колективістських установок при створенні нових підприємств.

Відтак, для планування кар'єри доцільно скористатися методиками інформаційного аналізу, а саме:

- 1) уточнення цінностей. Ця методика дає змогу визначити найважливіші життєві та трудові інтереси: престижність, розташування фірми, наявність стресових ситуацій, стимулювання інтелектуальної діяльності. Управлінська посада розглядається і класифікує з позиції значущості для людини;
- 2) виявлення рівня задоволення роботою. Ця методика розрахована на отримання працівником інформації про кілька видів діяльності, що його задовольняють, аби визначитися у визначальному, якому надається перевага;
- 3) персонального розвитку і значущості роботи. Це серія методик, які людина може використати для оцінки важливості окремих елементів роботи. При цьому враховуються такі чинники, як: професійне зростання, нові можливості самореалізації, причетність до важливої справи.

РОЗДІЛ 3

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КАР'ЄРИ СТУДЕНТІВ У ДОПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ

3.1. Кар'єрне консультування студентської молоді

Сучасний етап розвитку міжнародних зв'язків України в різноманітних сферах діяльності вивів її на європейський та світовий простір. У цих умовах успішна кар'єра є невід'ємною складовою самореалізації людини, засобом і чинником, котрі сприяють її самоствердженню у світі, що швидко змінюється, процесом, в якому найповніше реалізуються особистісний і соціальний потенціал особи. Успішно спланований і вдало реалізований план сходження по соціальних сходинках є запорукою добробуту. Отримання робочого місця, щонайбільше відповідає інтересам і можливостям працівників, дає задоволення моральне (престиж, кваліфікація, повага) і матеріальне (у вигляді заробітної плати).

Професійна кар'єра як процес, що охоплює життєву перспективу особистості, регульований чітко визначеною метою формування професійної кар'єри, що індивіалізується в сукупності усвідомленої продуктивної діяльності, якими людина займається упродовж усього життя з урахуванням суспільних і особистісних цілей та цінностей. Таким чином, під професійною кар'єрою розуміємо динамічний процес вибору, отримання і реалізації певної професії. Характерним для нього є незакінченість у сенсі безперервної професіоналізації впродовж усього активного трудового життя. Отже, термін «професійна кар'єра» можна інтерпретувати як процес самореалізації людини в професійному житті, що допускає наявність оптимальних умов для прояву і систематичного розвитку особистісних та соціально-професійних компетентностей, надаючи можливість людині набути певного соціального і професійного статусу.

Сучасні форми і методи психолого-педагогічної підтримки у процесі вибору і реалізації професійної кар'єри студентів вищої школи потребують постійного оновлення, саме тому кар'єрне консультування стає домінантою цього процесу, спрямованого на їхній професійний розвиток, саморозвиток, набуття досвіду побудови кар'єри і направлено на вирішення навчально-виховних завдань.

Сучасна кар'єра молодого людини реалізовується у просторі її професійної діяльності, але, як правило, не тільки в рамках однієї професії або спеціалізації, а й у різних сферах діяльності, в університеті, тобто йдеться про поліваріативний розвиток кар'єри фахівця в освітньому соціально-професійному просторі.

Американський психолог С. Гледінг стверджує, що «вибір кар'єри – це значно більше, аніж просто рішення про те, де і ким працюватиме кожна людина. Характер занять чинить вплив на спосіб життя людини в цілому. Професійні ролі безліччю ниток пов'язані з іншими життєвими ролями людини і з типовими особливостями її характеру»¹⁰¹[77].

У період навчання в університеті відбувається формування кар'єрних орієнтацій у майбутніх фахівців різних професій, це, в свою чергу, відображається на специфіці постановки їхніх кар'єрних цілей і розробки планів, що визначають успішність кар'єрно-професійного розвитку в цілому. Саме консультування студентів вищої школи надає можливість сформуванню їхньої уяви про професійну кар'єру, визначити пріоритетні ціннісні орієнтири, ресурси та побудувати шляхи професійної самореалізації.

Кар'єрне консультування може бути визначене як процес взаємодії учня з консультантом, що має на меті допомогти людині у вирішенні проблем планування і розвитку її кар'єри. При цьому планування і розвиток

¹⁰¹ Тигер, Бэррон-Тигер. Делай то, для чего ты рожден (Paul Tieger, Barbara Barron-Tieger "Do What You Are", 3rd ed., 2001) – С. 109

кар'єри включає в себе процеси вибору професії, її освоєння, адаптації до робочого місця. Кар'єрне консультування, на відміну від профорієнтаційного та консультування з питань працевлаштування, передбачає як конкретизацію мети, що її молода людина прагне досягнути у своїй професійній діяльності, так і розроблення конкретного сценарію, згідно з яким вона зможе реалізувати кар'єрні плани, а також розвиток навичок самоуправління кар'єрою. Навички самоуправління професійною кар'єрою розглядаються як здатність людини планувати свою кар'єру в мінливому середовищі ринку праці, соціальної і організаційної невизначеності тощо. Така модель вимагає від людини постійного саморозвитку та вдосконалювання конкурентоздатності на ринку праці, більшої активності й самостійності у вирішенні питань, пов'язаних з фаховою діяльністю.

Проектування системи консультування з професійної кар'єри студентів як інструменту професійного саморозвитку і самореалізації дає можливість віднайти нові й ефективні форми взаєморозуміння та взаємодії професорсько-викладацького складу зі студентським середовищем, створює простір для набуття студентами досвіду вибору і реалізації професійної кар'єри. Кар'єрне консультування в Україні тільки починає свій шлях у соціальне середовище, оскільки раніше увагу, в основному, було зосереджено на загальній профорієнтаційній роботі. Проводиться це консультування, як правило, на основі 2-3 тестів, результати свідчать про свої інтереси студенти (Доступне в Інтернеті (On line) тестування за професійними якорями Шейна) У вищих навчальних закладах поняття кар'єри розглядається дуже звужено – з позиції отримання спеціальності без визначення і побудови подальшого професійного становлення. У процесі консультування учень є активним учасником і «головним проектувальником» своєї кар'єри. Планування кар'єри перетворюється у творчий процес, що сприяє розвитку індивідуального, кар'єрного і

професійного потенціалу. У процесі консультування студент є активним учасником і «головним проектувальником» своєї кар'єри. Планування кар'єри перетворюється у творчий процес, що сприяє розвитку індивідуального, кар'єрного і професійного потенціалу.

Таким чином, консультування з професійної кар'єри студентів ВНЗ розглядається як засіб підвищення їхньої конкурентоспроможності на внутрішньому та міжнародному ринках праці. Консультування з професійної кар'єри сприятиме зниженню суспільних витрат на професійну підготовку молоді за рахунок формування чіткого розуміння професійно-освітньої траєкторії. Необхідно враховувати, що переважна частина молоді на старті професійного і життєвого самовизначення не здатна зробити вибору, який рівною мірою задовольняв би її інтереси і потреби, а також потреби суспільства в трудових ресурсах. Тому одним із завдань вищих навчальних закладів є створення умов, що забезпечуватимуть молодому поколінню можливості пошуку і реалізації найбільш ефективних, соціально прийнятних і затребуваних стратегій розвитку професійної кар'єри. Аналогічна проблема в умовах динамічного ринкового середовища часто постає і перед молодими спеціалістами, випускниками університетів, які, в переважній більшості, не підготовлені до зміни професії (спеціальності), насамперед, у психологічному плані. Одним із завдань системи професійної освіти є формування в особистості готовності до таких змін та психолого-педагогічної підтримки професійного розвитку в період професійної підготовки, вибору майбутньої професії; готовності до здійснення практичних заходів з оволодіння спеціальністю та до постійного професійного розвитку.

Науковець Вів'єн Браун (Vivienne Brown) дає наступне визначення кар'єрного консультування і пов'язаних з ним понять: *кар'єрне*

консультування – це міжособистісний процес, що має на меті допомогти індивідам у вирішенні проблем розвитку їхньої кар'єри¹⁰²[35].

Кар'єрне консультування, як зазначає американський дослідник С. Гледдінг, wt дисциплінf, значення якої часто неправильно розуміється і не завжди оцінюється на належному рівні багатьма спеціалістами і громадськістю. Національна асоціація розвитку кар'єри США розуміє кар'єрне консультування як відносини клієнта і консультанта один-на-один чи в складі малої групи, мета яких допомога клієнтам у розумінні своїх можливостей і об'єктивних обставин для прийняття відповідного рішення при виборі кар'єри і просуванні по службі¹⁰³ [15,с. 520].

Кар'єрне консультування – процес, метою якого є допомога індивіду у вирішенні проблем розвитку його кар'єри, і який включає в себе процес вибору, засвоєння, адаптації і професійного росту. Коло проблем, яке включає в себе кар'єрне консультування, охоплює зняття невизначеності і нерішучості у виборі кар'єри, підвищення ефективності діяльності та адаптаційних можливостей, боротьбу зі стресами, а також проблему неадекватної чи незадовільної інтеграції професійних чи інших життєвих ролей.

Кар'єрне консультування можна розглядати як багаторівневу процедуру, на кожному з етапів якої досягаються конкретні результати, спрямовані на посилення психологічних можливостей, підвищення професійної самосвідомості особистості, конкретизацію кар'єрних уподобань та перспектив, визначення тактики та стратегії подальшої трудової поведінки.

¹⁰² Климов Е. А. Психологическая подготовка к профессии, специальности //«Энциклопедия профессионального образования»/ Под ред. С.Я.Батышева. – М.: Ассоциация «Профессиональное образование» РАО, 1999. Т.2. – С. 432.

¹⁰³ Глэддинг С. Психологическое консультирование[Текст] /С. Глэддинг - СПб.: ПитерКом, 2002. - 736 с. - (Серия "Мастера психологии")

Складовими консультування з питань кар'єри є психологічний, соціально-психологічний та соціологічний етапи у роботі з особистостями, які потребують допомоги в питаннях професійного самовизначення¹⁰⁴[37].

У процесі підготовки до інформаційної консультації з кар'єрного питання зі студентською молоддю потрібно враховувати, що інформація сприймається найбільш продуктивно перші 10-15 хвилин (оптимальна тривалість консультування – 45 хвилин), тому варто найбільш важливі, ключові поняття надавати спочатку, а потім використовувати активні форми і методи роботи (тренінги, кейс-тренінги, коучінг і самокоучинг, ділові й розвивальні ігри тощо); використання елементів діагностики. На завершальному етапі інформаційного консультування з професійної кар'єри необхідно надати учасникам можливість поставити запитання, які їх цікавлять.

Використання у процесі групової консультації елементів соціально-психологічного тренінгу, рольових ігор і вправ стимулює інтерес учасників до проблеми професійного вибору, дає змогу їм краще пізнати самих себе, свої можливості, здібності, усвідомити мотиви поведінки, підвищити психологічну культуру, опанувати нові способи спілкування. Разом з іграми і вправами, консультант може використовувати розвивальний потенціал діагностичних методик, особливо тих, що спрямовані на дослідження пізнавальних властивостей учнів. Вибір конкретних розвивальних процедур залежить від особистісних можливостей і здібностей ведучого. Кожну зустріч бажано завершувати обговоренням, аби учасники могли порівняти свої емоційні переживання і поведінку з емоціями і поведінкою інших учасників – це сприяє розвитку їхньої адекватної самооцінки, впевненості й мотивованості.

¹⁰⁴ Консультування з питань кар'єри та його складові [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http://biglib.info/9273-konsultuvannya-z-pitan-karyeri-ta-yogo-skladovi.html](http://biglib.info/9273-konsultuvannya-z-pitan-karyeri-ta-yogo-skladovi). Дата звернення: 6.11.2016. – Назва з екрану.

На сучасному етапі, в період інформатизації суспільства, актуальність проблеми консультування з професійної кар'єри не підлягає сумніву, разом з цим розширюються можливості її вирішення. Саме використання мережі Інтернет забезпечить допомогу в підвищенні якості цієї діяльності серед студентів вищих навчальних закладів. Всесвітня мережа Інтернет дає змогу комплексно вирішувати різні завдання щодо організації цієї роботи. Тут можна знайти комплекси тестових методик, професіограми; кадрових агенцій, центрів зайнятості тощо, блоки засобів інтерактивного спілкування для забезпечення консультацій кваліфікованих спеціалістів; інформацію щодо працевлаштування (база даних резюме та вакансій, законодавчі акти). В українському сегменті мережі Інтернет існує значна кількість ресурсів, які інформують про ресурси працевлаштування, тестувальні ресурси тощо.

Перевагами використання мережі Інтернет у процесі професійного консультування є:

- 1) інтерактивний режим отримання максимально об'єктивних відомостей про індивідуальні характеристики особистості;
- 2) вільне отримання інформації про працевлаштування;
- 3) можливість самооцінки професійно-значущих особистісних якостей щодо подальшої професійної діяльності;
- 4) швидкий доступ до методичних матеріалів для професійного консультування молоді.

Ресурси працевлаштування є одними з найпоширеніших серед засобів мережі Інтернет. За допомогою таких сайтів є можливість отримати відомості про ярмарки вакансій, про їх особливості та додаткові вимоги, пропозиції роботи з описом підприємства, встановити контакт із роботодавцем.

Відповідно до аналізу використаних джерел, існує класифікація подібних ресурсів щодо питань професійного консультування, професійної орієнтації та працевлаштування молоді, що можуть бути використані

українськими користувачами мережі Інтернет, а саме: сайти, котрі надають інформацію про працевлаштування; ресурси з надання послуг у професійному консультуванні; сайти державних структур із працевлаштування населення¹⁰⁵ [62, с. 223].

Використання нових інформаційних технологій є доречним, сучасним та мобільним засобом проведення консультування з професійної кар'єри, які, до того ж, мають деякі переваги перед діяльністю консультанта-психолога, а саме: цілковита анонімність та конфіденційність; індивідуальність; доступність; відсутність емоційно-суб'єктивної оцінки; неупередженість; зворотній зв'язок, що створюється за допомогою електронної пошти, скорочення терміну роботи з отримання професійної консультації та подальшого працевлаштування за рахунок швидкої обробки результатів професійної діагностики; територіальна незалежність; власний темп роботи¹⁰⁶ [20, с. 224].

Знання можливостей комп'ютерної техніки, психологічних особливостей діяльності в мережі Інтернет, методик використання засобів Інтернет - спілкування та мультимедійного обміну інформацією тощо на сучасному етапі відкривають значні перспективи для створення нових інформаційних середовищ, що існують у просторі Інтернету, тобто у форматі віртуального простору. Є підстави вважати, що «виклики сучасності» – мобільність і демократизм освіти – вимагають створення інформаційних середовищ, доступних в будь-який час, незалежно від місця знаходження суб'єкта, який потребує цього.

¹⁰⁵ *Осадчий В.В.* Використання Інтернет-технологій для професійного консультування молоді: [класифікація укр. та заруб. ресурсів] / В. В. Осадчий // Неперерв. проф. освіта: теорія і практика. – 2004. – Вип. 3/4. – С. 221 – 225

¹⁰⁶ *Дивак В.В.* Використання віртуальних навчальних середовищ у підвищенні кваліфікації директорів загальноосвітніх навчальних закладів [Електронний ресурс] / Дивак Володимир Валерійович // Віртуальний освітній простір: психологічні проблеми (Психологія нового тисячоліття): междунар. наук-практ. Інтернет-конф., 28 травня 2012 р.: тези доповідей. - Режим доступу: http://www.psy-science.com.ua/Konferenciya_2012_05_28/Dyvak_Vladymyr_2012.doc

Віртуальне інформаційне середовище функціонально ідентифікується як простір для «надання інформаційної, методичної, організаційної допомоги всім учасникам; формування єдиного підходу до організації консультування з професійної кар'єри відповідно до сучасних потреб; надання можливості кожному поділитись своїм досвідом та напрацюваннями задля впровадження передового досвіду; спільного створення, зібрання та обміну сучасними, безкоштовними, вільно розповсюджуваними ресурсами; опанування нових інформаційних технологій; упровадження нових організаційних форм діяльності»¹⁰⁷[63].

Актуальність формування і застосування віртуального інформаційного середовища, де є усі необхідні для якісного консультування з професійної кар'єри засоби та ресурси, визначається, зокрема, такими чинниками:

- 1) забезпеченням широкого доступу суб'єктів консультування до джерел інформації;
- 2) необхідністю впровадження у процес сучасних комп'ютерних технологій, здатних сприяти забезпеченню комплексної різнобічної оцінки суб'єкта, продуктивного самостійного використання зворотного зв'язку;
- 3) потребою використання комп'ютерних мультимедійних засобів навчання та освіти, що дають можливості для їхньої індивідуалізації та диференціації, сприяють формуванню професійної компетентності.

Залучення людини до віртуального простору, її активне перебування в ньому, «впровадження дистанційних технологій у процес розв'язування задач сприяє розвитку мисленнєвої діяльності, підвищенню рівня самоорганізації діяльності, формуванню мотивів учіння»¹⁰⁸[88].

¹⁰⁷ Освіта Тернопільщини [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://wiki.ippo.edu.te.ua/index.php/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0>

¹⁰⁸ Чумак В.В. Впровадження дистанційних технологій у процес розв'язування студентами психологічних задач / Чумак В.В. // Віртуальний освітній простір: психологічні проблеми (Психологія нового

Актуальність такого віртуального простору як для освіти та майбутньої кар'єри, так і для психології важко переоцінити.

Основними перевагами створення такого середовища є:

1) можливості постійного доступу суб'єктів до інформації, що знаходиться в мережі Інтернет;

2) самостійна пошукова діяльність, спрямована на оволодіння необхідною організаційною та навчальною інформацією;

3) збір і накопичення передового, зокрема іноземного, досвіду, а також доступ до інформації, що необхідна для підвищення якості й ефективності освіти;

4) зручна, економічна та ефективна взаємодія, співробітництво як на організаційному, так і на міжособистісному рівнях.

Особливостями здійснення консультування студентів з професійної кар'єри у віртуальному інформаційному середовищі є:

1) достатній рівень комп'ютерної писемності всіх, хто бере участь у процесі;

2) уміння представити зміст відповідно обраній формі (зокрема, інтернет-тренінгу, тестуванню тощо);

3) наявність відповідної матеріально-технічної бази (необхідне комп'ютерне обладнання, програмне забезпечення, доступ до мережі Інтернет на достатній швидкості);

4) моделювання змістовного віртуального інформаційного середовища, представленого навчальними, довідковими та ін. ресурсами мережі Інтернет із використанням мультимедійних засобів¹⁰⁹[69].

тисячоліття): междунар. наук-практ. Интернет-конф., 28 травня 2012 р.: тези доповідей. - Електронний ресурс: http://www.psy-science.com.ua/Konferenciya_2012_05_28/Chumak_Viktor_2012.doc

¹⁰⁹ Розина И.Н. Интернет-сообщество специалистов в области коммуникации [Электронный ресурс] / Розина И. Н. // Новые инфокоммуникационные технологии в социально-гуманитарных науках и образовании: современное состояние, проблемы, перспективы развития : междунар. интернет-конф., 15 янв. – 29 марта 2002 г. : материалы конф. - М. : Ин-т «Откр. об-во» : Логос, 2003. - Режим доступа : http://www.auditorium.ru/conf/conf_fulltext/rozina.htm. Дата звернення: 5.08.2016. – Назва з екрану.

Особливостями психологічного впливу на особистість учнів у процесі консультування з професійної кар'єри у віртуальному інформаційному середовищі є:

- 1) підвищення самостійності процесу засвоєння знань, розвиток самостійності мислення;
- 2) прискорення процесу екстеріоризації задуму, його матеріалізації у вигляді схем, таблиць, діаграм, анімації, відеокліпів тощо;
- 3) розвиток активної візуалізації, пов'язаної з роботою із двовимірною та особливо тривимірною графікою;
- 4) прискорення отримання результатів шаблонних перетворень ситуації;
- 5) розширення можливостей здійснення пошукових дій у всьому величезному інформаційному масиві всесвітньої мережі Інтернет¹¹⁰[94].

Психологічними чинниками, що можуть ускладнювати таку роботу, є:

- 1) наявність психологічних бар'єрів у суб'єктів психолого-педагогічного процесу при роботі з комп'ютером;
- 2) необхідність засвоєння особливої культури роботи та спілкування в мережі Інтернет;
- 3) специфіка перцептивних процесів людини при роботі з комп'ютером у проектуванні занять («ефект перенасичення» тощо);
- 4) можливі гендерні відмінності при використанні нових інформаційних технологій (зокрема, характерні в інтересах та цінностях; більший психологічний вплив користування мережею Інтернет на жінок, ніж на чоловіків тощо)¹¹¹[96].

¹¹⁰ Harris R.J. A Cognitive Psychology of Mass Communication / Richard Jackson Harris. - [4th ed.]. - Mahwah : Lawrence Erlbaum, 2004. - 488 p

¹¹¹ Psychology and the Internet: Intrapersonal, Interpersonal, and Transpersonal Implications / ed. by Jayne Gackenbach. - [2nd ed.]. - San Diego : Academic Press, 2006. - 392 p. 21. Suler J. The Psychology of Cyberspace [Електронний ресурс] / John Suler. - New Jersey : Science and Technology Center of Rider University, 2007. - Режим доступу до книги: <http://www-usr.rider.edu/~suler/psycy>

3.2. Суб'єктивні критерії і успішність кар'єри

Чимало науковців пов'язують успішність професійної кар'єри з успішністю професійної Я-концепції, яку вони розглядають як специфічно організовану систему, осмислену й актуалізовану впливом суб'єктивних або об'єктивних чинників, що включають сукупність уявлень про себе та про свої професійні якості. І. Афанасенко, зокрема, визначає структуру Я-концепції за трьома компонентами¹¹²[6]:

- 1) когнітивним, який створюється із самооцінки самого себе, виражається у вербальній формі (це уявлення людини про себе, що формуються на основі самосприймання і містять основні характеристики, що складають Я-образ. До них відносяться різні атрибутивні, рольові, статусні, психологічні характеристики індивіда, опис майна, життєвих цілей та інше. До образу- Я також входять ідеальне- Я, реальне- Я та дзеркальне- Я);
- 2) афективно-оцінним, що складається із двох підструктур: афективно-оціночної (це цінність, значимість, якою індивід наділяє себе в цілому та окремі сторони своєї особистості, діяльності, поведінки. Самооцінка може виявлятися у свідомих судженнях індивіда, якими він намагається сформулювати свою значимість, а може бути й прихованою у будь-якому самоописі, так як всяке уявлення про себе містить оцінний елемент) і системи емоційно-ціннісного самоствавлення (глобальна самооцінка, що визначає модальність ставлення людини до себе);
- 3) поведінковим. Я-концепція формується під впливом контактів індивіда з іншими, значимими для нього, адже вони, насамперед,

¹¹² Афанасенко И.В. Стратегии построения карьеры как компонент профессиональной Я-КОНЦЕПЦИИ // Сборник материалов III всероссийского съезда психологов. – СПб., изд-во Ленинградского государственного университета им. А. С. Пушкина, 2005.

визначають, як індивід сприймає оточуючих і як буде свою поведінку відносно них. Поведінкова складова визначає функції Я-концепції: адаптацію – вміння пристосовуватися до обставин; саморегуляцію – безперервний процес пристосування індивіда до умов, що його оточують, і задоволення потреб, котрі виникають на даний момент; самоконтролю – здатність контролювати свою поведінку; психологічного захисту – використання методів для захисту ставлення до себе і самооцінки¹¹³ :

1. Витиснення– забування, викликане неусвідомленим блокуванням думок або подій, що лякають або загрожують.
2. Приглушення – усвідомлений і навмисний відхід від неприємних думок і спогадів.
3. Відхід – механізм психологічного захисту, який виявляється у бажанні уникнення неприємних ситуацій.
4. Фантазування – механізм психологічного захисту як відхід в уявний світ, поринання у мрії.
5. Регресія – механізм психологічного захисту, що виявляється у вигляді повернення до попередніх форм поведінки та мислення.
6. Раціоналізація – механізм психологічного захисту, при якому, щоб виправдати неприйнятну ситуацію, перекручують дійсність.
7. Проекція – механізм психологічного захисту, який проявляються у вигляді обвинувачення іншого у своїх власних слабкостях через почуття провини, яке зазнає сама людина.
8. Заміщення – механізм психологічного захисту у вигляді перенесення відчуттів, джерело яких не можна усунути або прийняти, на людину або предмет, що їх заміняє.
9. Реактивне утворення – механізм психологічного захисту, який примушує людину діяти супроти власних, неприйнятних імпульсів.
10. Компенсація – механізм

¹¹³ Ставлення до себе [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.studfiles.ru/preview/5594920/page:13/>. –Дата звернення: 10.09.2016. – Назва з екрану.

психологічного захисту, що полягає у прагненні людини, яка не має достатніх здібностей у певній галузі, звертатися до тих галузей діяльності, де вона зможе досягти успіхів. 11. Сублимація – механізм психологічного захисту, який спрямовує неприйнятні імпульси в позитивні, творчі дії.

Відповідно до теорії соціальних умінь (А. Мітчелл, А. Бандура, Д. Ріттер та ін.), однією з особливо значущих якостей є самоефективність особистості, адже самоефективність особистості – це усвідомлена здатність її впоратися зі специфічними і складними ситуаціями. Низка дослідників висунули й емпірично підтвердили припущення про те, що до базисних особистісних якостей працівників, які мають високий рівень мотивації до кар'єри, відносяться самоефективність і самоповага. Цей феномен психологічно пов'язаний з наявністю (чи відсутністю) у людини впевненості, що вона володіє необхідною компетенцією для досягнення бажаного результату. Очікування високої ефективності стає умовою початку та сталого продовження (не дивлячись на труднощі) того чи іншого виду діяльності. Те, як людина оцінює власну ефективність, визначає її подальшу поведінку: розширює або обмежує можливості вибору сфер діяльності і характеру кар'єри, дає змогу правильно визначити можливості зростання, місце серед колег по роботі. Від самооцінки залежать взаємини з оточуючими, рівень критичності та вимогливості до себе, ставлення до успіхів або невдач. Будучи пов'язаною з очікуванням успіху, висока самоефективність веде до хорошого результату і, отже, сприяє самоповазі. Люди з високою самоефективністю більш наполегливі, менш непевні і не схильні до депресії, а також володіють великими здібностями до навчання і самонавчання. Низька самоефективність, пов'язана з очікуванням неуспіху, зазвичай, призводить до невдачі ("ефект того, хто виправдовує пророцтва") і знижує самоповагу. Такі люди приділяють надмірну увагу своїм недолікам, постійно виснажують себе самокритикою з приводу

власної некомпетентності, браку знань і вмінь, потрібних для виконання покладених на них функцій. Схильні подумки представляти невдалий сценарій, вони зосереджуються на очікуванні програшу в кар'єрі¹¹⁴[12].

Студенти з екстернальним локус-контролем вважають, що їхні успіхи або невдачі регулюються зовнішніми факторами (доля, щасливий збіг обставин, підтримка впливових людей, непередбачувані сили); а з інтернальним – бачать причини перемог або поразок у своїх діях та здібностях. Результати численних досліджень показують, що в людей з переважанням екстернального локус-контролю частіше зустрічаються психологічні проблеми, в тому, числі пов'язані з професійною діяльністю і кар'єрою. Самоповага у них нижча, ніж у людей з переважанням інтернального локус-контролю. Люди з переважанням інтернального локус-контролю (інтернали) вирізняються розвиненою здатністю до адаптації в нових умовах і більшою впевненістю, ніж екстернали, які сильніше схильні до сторонньому впливу.

Дж. Ролз¹¹⁵[98] виокремлює визначальним почуття власної гідності як основу для успішної побудови кар'єри. На думку автора, успішна кар'єра пов'язана з підвищенням доходів і рівня життя, а це один із засобів для утвердження почуття власної гідності, часто при виборі професії людина або свідомо, або інтуїтивно орієнтується на те, що може дати йому професія для підвищення почуття власної значущості.

Серед типових психологічних проблем, пов'язаних із кар'єрними орієнтаціями і професійним становленням сучасної особистості, професор В. Лозовецька¹¹⁶[107] виділяє неузгодженість ідеального і реального образу обраної професії, несприйняття ціннісних орієнтацій щодо успіху в

¹¹⁴ Вишнякова М. Управление карьерой: стратегический план развития карьеры // Управление персоналом, - N 11, июнь, 2006

¹¹⁵ John Rawls A theory of Justice [текст] / The Belknap Press of Harvard university Press Cambridge, Massachusetts/ - Copyright 1971 by the President and Fellows of Harvard College All rights reserved

¹¹⁶ Walentyna Łozowiecka. Teoretyczne i praktyczne zasady kształtowania postaw konkurencyjnej zdolności jednostki / W.Łozowiecka /Edukacja i praca. Konteksty–wyzwania –antynomie. Bydgoszcz, 2008.- s.247-256.

професійній діяльності в умовах ринкового середовища, дисбаланс реальної та ідеальної мотивації щодо професійної самоактуалізації особистості в сучасних умовах праці, неадекватність самооцінки власних здатностей та можливостей.

Враховуючи самооцінку, ефективність, рівень намагань і локус-контролю, виокремлюють такі типи людей, які будують професійну кар'єру¹¹⁷[44]. Адаптуємо рекомендовану шкалу до студентської молоді.

"Альпініст" (висока самооцінка, високий рівень домагань, внутрішній Локус контроль). Студент будує професійну кар'єру свідомо, з повною віддачею і самоконтролем. Як правило, він чудово навчається, користується заслуженим авторитетом у одногрупників і викладачів, бере активну участь у громадському житті кафедри, факультету тощо.

"Імітатор" (висока самооцінка, високий рівень намагань, зовнішній локус-контроль). Така людина прагне до кар'єрних висот і впевнена у своїх можливостях, але схильна більшою мірою використати сприятливі зовнішні обставини; вважає за краще в більшій мірі "здаватися", ніж "бути". Легко засвоює зовнішні ознаки іміджу успішного студента і вміє їх використовувати, схильна спілкуватися з "потрібними" й успішними в кар'єрному сенсі студентами та викладачами. Уміло організовує роботу інших і може в "кращому світлі" подати навіть незначні успіхи.

"Майстер" (висока самооцінка, низький рівень намагань, внутрішній локус-контроль). Студенту цікаві нові області діяльності, нерідко пов'язані з ризиком і необхідністю навчатися на іншому факультеті, вирішувати нестандартні і складні завдання. Досягнувши наміченого, може втратити інтерес до навчальної дисципліни. Просування по кар'єрних сходах його мало цікавить. Головне - відчуття руху вперед (а не вгору). Може приймати несподівані для оточуючих рішення про зміну характеру занять.

¹¹⁷ Лотова И. Профессиональная карьера госслужащих: вариативный подход //Человек и Труд" № 10, 2003.

"Мураха" (низька самооцінка, низький рівень намагань, зовнішній локус-контроль). Такий студент працює відповідно лише до завдання, яке чітко сформульоване. Вирізняється працьовитістю і працездатністю, підвищеною відповідальністю. Як виконавець дуже цінний, але потребує постійної зовнішньої підтримки з боку викладачів. Для нього важливо не стільки просування по ієрархічній драбині, скільки визнання його заслуг викладачем і одногрупниками.

"Вічний студент" (низька самооцінка, високий рівень намагань, зовнішній "локус контроль"). Намагається досягти кар'єрних вершин, але відчуває постійну невпевненість в собі; безініціативний, за нове береться з обережністю. Схильний до проходження декількох освітніх курсів університету (отримання додаткової освіти). При виробленні кар'єрної стратегії, надає перевагу думці куратора, викладачів.

Для успішної стратегії побудови кар'єри необхідно, в першу чергу, розробити оперативний план як послідовність проектів, тобто дій з певним результатом, обмежених у часі та ресурсі. Це полегшить вироблення конкретних кроків щодо втілення кар'єрних задумів у життя. Планування розуміється як визначення логічної послідовності рішення серії завдань¹¹⁸[12]. А сама реалізація виконання дещо подібна до методики «кришталевих кульок», що активно використовується в області нейролінгвістичного програмування (дорожня карта кар'єри), і віддзеркалена у дослідженнях Тоні Б'юзена та його ментальних картах.

У процесі виконання плану варто перевіряти виконання кожного із завдань, тобто, намітити певні "точки зв'язки" – зазвичай, вони прив'язані до часу (рис.12). Наприклад, один раз на місяць переглядати досягнуті

¹¹⁸ Вишнякова М. Управление карьерой: стратегический план развития карьеры // Управление персоналом, - N 11, июнь, 2006

результати, порівнювати з головними завданнями, провести аналіз своїх дій, вибрати найбільш ефективні і відмовитися від результативних.

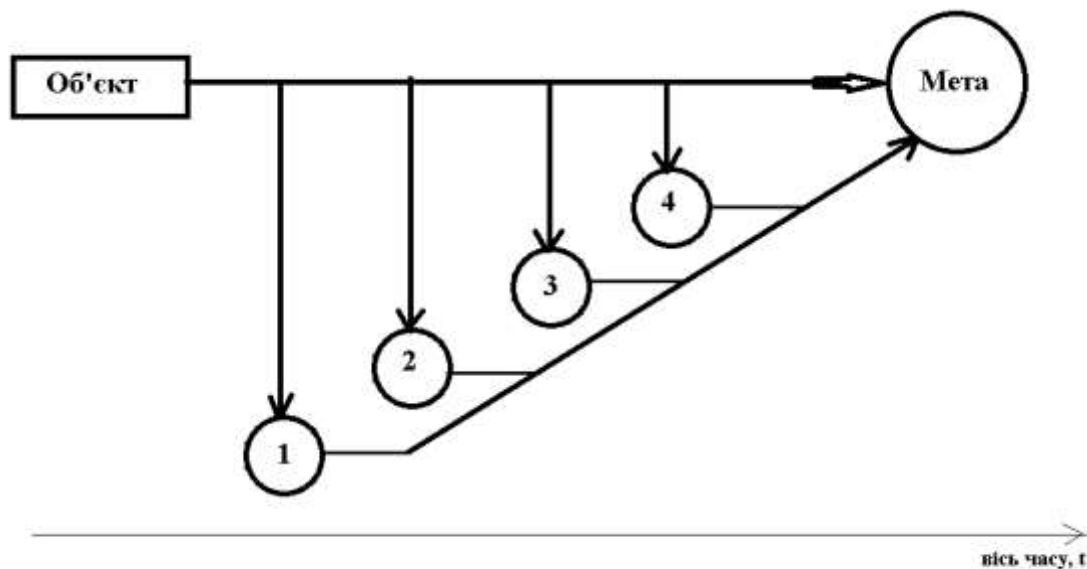

Рис.12. Методика «кришталевих кульок»

Як застерігає науковець М. Вишнякова, можливі певні ризики в кар'єрному зростанні, їх зручно об'єднати у три основні групи:

- 1) соціальні ризики. Тут можна розглядати вплив сім'ї, умови соціалізації, можливість отримання необхідної освіти тощо. Наявність соціального ризику не означає, що розвиток вдалої кар'єри буде неможливим, проте на подолання наслідків ризику потрібно закласти окремий ресурс. Грамотне вибудовування кроків щодо зниження ступеня впливу цих ризиків уможлиблює їх подолання;
- 2) матеріальні (ресурсні) ризики – це ступінь контролю над необхідними для проекту матеріальними ресурсами. Стартові проекти, зазвичай, вимагають на початку значних інвестицій, а дохід вони починають приносити при виході на «планову потужність»;
- 3) стихійні ризики – вплив незалежних від людини факторів: зміна ринкової кон'юнктури, крах суспільно-економічної формації, війна, землетрус тощо. Стихійні ризики не піддаються адекватному прогнозуванню при

плануванні кар'єрного проекту, тому їх подолання пов'язане зі створенням альтернативного плану розвитку кар'єри.

Планування вважається стрижнем успішної кар'єри. Де б людина не будувала свою кар'єру, без планування вона не зможе досягти поставленої мети.

Для кожного типу кар'єри існує початковий етап, який закладає фундамент всієї наступної кар'єри. Найчастіше, кар'єра починається зі студенської пори. Це дає можливість набратись досвіду і зробити необхідні для подальшої діяльності напрацювання. Бо тільки з часом людина стає незамінним професіоналом і бути поза конкуренцією.

Вивчаючи успішні стратегії побудови кар'єри знаменитих людей, приходимо до висновку, що кар'єру варто будувати до 40 років, тому що в подальшому вона має приносити віддачу. Вважаємо за доцільні конкретні поради студентам щодо організації успішної кар'єри¹¹⁹[39].

1. Необхідно вивчити все доступне, що стосується твого бізнесу або професії.
2. Постарайся зрозуміти, що саме надає тобі впевненості у твоїх силах і розкутості в роботі (чи то стиль одягу чи нюанси поведінки, які роблять тебе несхожим на інших). Необхідно твердо виробити свій власний стиль, бо ніхто не виглядає настільки невпевненим в собі, як людина, що намагається змінити стиль своєї поведінки посередині кар'єри.
3. Якщо можливо, розберися у своїх душевних переживаннях. Людині, щасливій в особистому житті, набагато легше підніматися службовими сходами, ніж, тій, яка опиняється втягнутою в емоційну кризу.
4. Вивчи свої недоліки. З'ясуй для себе, що в тебе погано виходить, чого ти не можеш виносити, чого не хочеш робити. Якщо, наприклад, ти не любиш працювати з цифрами, якщо тобі подобається творча праця, – не змушуй

¹¹⁹ Корда М. БЕССМЕРТНЫЕ. Джон Кеннеди, Мерилін Монро, Роберт Кеннеди. - М. ЭКСМО-Пресс, 2002

себе виконувати математичну роботу тільки тому, що за неї краще платять, або тому, що від тебе цього чекають інші. Знайди роботу, яка принесе тобі радість.

5. Знай свої сильні сторони. Ти сам краще можеш вирішити, що в тебе краще виходить, а також осмислити, яка робота приносить тобі задоволення, і що ти робиш краще, ніж будь-хто інший.

6. Почни відкладати гроші, щоб мати можливість сказати: "Я звільняюся". Ніщо так не пригнічує, як повна залежність, свідомість того, що ти не можеш дозволити собі залишити роботу або ризикнути змінити кар'єру.

7. Створити власну мережу друзів або хоча б людей, яким ти довіряєш у складному становищі.

8. Учися перекладати частину відповідальності і справ на інших виконавців. Багато людей не роблять цього, і тому вони приречені завжди займати підлегле становище. Уміння перекладати частину відповідальності на інших – половина успіху.

9. Умій мовчати, коли це потрібно. Легковажна балаканина погубила більше кар'єр, ніж що-небудь інше. Репутація людини, якій можна довірити таємницю, значить набагато більше, ніж популярність, і легко вона втрачається тими, хто розносить плітки. На високих керівних посадах уміння зберігати таємницю цінується на вагу золота.

10. Будь надійною і відданою людиною. Якщо до сорока років за тобою не закріпиться репутація абсолютно стовідсотково надійної людини, цей недолік буде переслідувати тебе до кінця кар'єри.

На підставі результатів проведеного дослідження побудови кар'єри студентами ВНЗ ми отримали висновки, що у них:

Стихійно складаються уявлення про світ професій; переважають риси розрізнених картин світу праці, в якому не можуть стати основою вільного, самостійного й усвідомленого вибору/зміни професії для кар'єри;

Стихійно сформовані уявлення, що найбільш адекватно можуть бути реструктуризовані у формуючому контексті профконсультування як системного, пізнавального, гіпотетичного процесу, що має стійкі характеристики, як-ось:

- 1) спрямованості на усвідомлення чинників (сукупних умов), що утворюють ситуацію вибору/зміни професії для кар'єри;
- 2) структурованості до факторів висування і перевірки профконсультаційних гіпотез;
- 3) етапності (розгорнення в часі);
- 3) активної взаємодії студента і викладачів з опорою на науково-систематизовані уявлення про світ праці, професій та кар'єри;
- 4) зіставлення професіознавчих і профорієнтаційних гіпотез студента, що виражають його професійні переваги в структурованому вигляді й активізують функції дослідження картин світу праці та професій у вигляді розширення семантичних полів кар'єрного росту.

Реструктуризація йтиме через спрямовану побудову індивідуальних картин світу праці і навчальних картин світу професій студента.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

XXI століття поставило зміст слова "кар'єра" на якісно новий рівень. Побудова кар'єри в сучасному світі стає обов'язковою умовою самореалізації людини у професійній діяльності. Наразі важко уявити успішну і стабільну компанію, яка б не анонсувала можливості кар'єрного росту. Особливу роль у професійній діяльності відіграє кар'єра як процес свідомого здійснення професійного або посадового сходження, що сприяє отриманню людиною певного статусу, котрий гарантує професійне самоствердження. З одного боку, кар'єрне зростання означає, що людина може реалізувати себе як суб'єкт суспільства, а з іншого — що її діяльність достатньо високо оцінена іншими. Відтак, кар'єра є стимулом у професійному становленні працівника та розвитку його особистісного потенціалу, і сучасна людина повинна вміти приймати рішення, знаходити свій шлях у новому оточенні, вміти спілкуватися та адаптуватися до динамічного життя. Кар'єрні досягнення людини багато в чому залежать від рівня її особистісного професійного розвитку. У цьому особливо значимі такі аспекти, як:

- 1) кваліфікація – рівень підготовленості до певного виду праці;
- 2) мотивація – як елемент здійснюваного керівником переконання і керівництва до дії та як самомотивація, що безпосередньо пов'язана з головними цінностями людини і не завжди може співпадати з реаліями підприємства;
- 3) соціалізація – стосується, насамперед, неформальної культури даного підприємства/установи (неписані правила і ритуали), що може стати перешкодою для розвитку особистості. У даному разі існує ризик отримати негативну оцінку від керівника чи колег за прояв ініціативи, котра не відповідає усталеним традиціям;
- 4) реалізація – безпосередньо пов'язана з аспектом соціалізації;
- 5) комп'ютерна грамотність, рівень інформаційної культури.

Однак, варто прийняти і той факт, що самих лише знань і професіоналізму на сьогодні недостатньо для кар'єрного сходження – сучасний ритм життя вимагає постійного розвитку та самовдосконалення; знання, якими випускник навчального закладу володіє сьогодні, завтра вже можуть застаріти; завжди потрібно бути готовим до того, що в будь-який момент побудови кар'єри все доведеться починати спочатку (нестабільність компанії, економічні кризи, величезна конкуренція – здатні вибити з колії, як випускників ВНЗ, так і професіоналів). Потрібні вміння працювати в команді, і виступати публічно, переконувати і знаходити підходи до людей – уміти керувати людьми, організовуючи їх роботу. У будь-якому разі, варто пам'ятати – якою б важкою не була б ситуація, саме вихід із зони комфорту спонукає особистість перебудовуватися, продуктивніше думати та переглянути свої можливості і цілі. Будь-яка кризова ситуація, – це лише відштовх у новому старті. Тому важливого значення для особистості набуває поняття «управління кар'єрою».

Управління кар'єрою – це процес планування кар'єрою окремих співробітників з метою задоволення комерційних інтересів організації, а також переваг та інтересів кожного окремого співробітника. Управління кар'єрою передбачає процеси:

а) планування індивідуальної кар'єри (професійні консультації, робочі групи щодо планування кар'єрного розвитку, плани саморозвитку співробітника, виявлення кар'єрного ресурсу);

б) спільного планування кар'єри (аналіз оцінок і рівня розвитку, центри оцінки потенціалу, центри розвитку, спільне планування кар'єри) та організаційні процеси (процес призначення, системи кар'єра/ступінь, планування наступності, безперервності кар'єри, реклама шляхів можливого розвитку, планування потреби в робочій силі, спеціальні схеми швидкого кар'єрного росту для перспективних співробітників);

в) використання інформаційно-когнітивного потенціалу для кар'єри, так як процес інформатизації вищих навчальних закладів проходить через когнітивне сприйняття студентів. Саме тому необхідно враховувати не тільки світ об'єктивних знань, а й феномен особистісних (суб'єктивних) знань.

Важливою компонентою інформаційно-когнітивного потенціалу є інтелектуальний потенціал (здатність людини вирішувати проблеми, використовуючи накопичені знання, навички та досвід). Інша компонента – це інформаційний потенціал, що забезпечує необхідний рівень інформованості членів суспільства, тобто здатність знаходити, синтезувати, узагальнювати, зберігати і передавати інформацію. Крім технічних засобів, цей компонент включає також уміння, навички, знання і досвід працівників.

Інформаційно-когнітивний потенціал визначає рівень розвитку конкретної спільноти, її здатність активно й позитивно змінюватися та бути максимально творчою.

Інтелектуальний потенціал охоплює знання і творчі здібності особистості. Він нерозривно пов'язаний із феноменом свідомості. Поза особистістю знання неможливі. Залишається лише оболонка знакової системи – інформація, яка не відноситься до культури. Якщо відсутній феномен знань і культури – інформація втрачає своє значення, свій сенс. Тому дуже важливі суть і значення інтелектуального та інформаційного потенціалів особистості для кар'єри. Створення особистістю системи упорядкованих знань починається з формування інформаційної культури, так як інтелектуальна складова інформаційно-когнітивного потенціалу включає в себе постійну потребу розвитку інформаційного світогляду особистості – бази інформаційної культури. Для підвищення її рівня у кар'єрному рості студента вищого

навчального закладу важливим є вплив інформаційних технологій на такі аспекти, як:

- ступінь раціоналізації життя;
- розуміння інформаційних процесів;
- можливості доступу до інформації;
- збільшення об'єму інформаційного масиву;
- підвищення уміння і рівня компетентності;
- забезпечення особистості свободи вибору;
- можливість створювати і використовувати електронний зв'язок;
- включення в єдину мережу різних баз даних;
- зростання безпеки у практичних областях діяльності.

У процесі росту інформаційної культури студента ВНЗ значимим для кар'єри є консультування. Кар'єрне консультування відноситься до послуг і дій, спрямованих на допомогу індивідам, щоб зробити освітній, тренінговий або професійний вибір і реалізувати свою кар'єру. Такий сервіс може бути реалізований в університетах, тренінгових центрах, центрах зайнятості, у волонтерському, громадському і приватному секторі. Діяльність має реалізовуватися як індивідуально, так і в групах, і може бути очною або дистанційною (включаючи лінії допомоги та дистанційні сервіси). Вона включає: інформацію про кар'єру (в друкованій, електронній та інших формах), засоби оцінки і самооцінки, консультаційні інтерв'ю, програми кар'єрного навчання (допомогти індивіду визначити свої здібності, можливості та розвинути навички управління кар'єрою, наприклад, кар'єрні якорі Шейна), пробні програми (для проби опцій перед їх вибором), програми пошуку роботи, служби розвитку тощо.

Кар'єрний розвиток особистості в сучасних умовах праці передбачає певну індивідуальну траєкторію професійного розвитку до закономірностей життєвих етапів, рівня професійної ідентифікації, індивідуальних властивостей, рівня її професійної мотивації. Перешкоди та труднощі, що супроводжують професійний розвиток особистості, є бар'єрами, і, лише подолання їх сприяє розвитку творчості та швидкій адаптації до різних змін, що необхідно враховувати при виборі індивідуального стилю професійної кар'єри особистості.

Список використаних джерел

1. Абульханова-Славская К. А. Стратегия жизни : [Текст] / К. А. Абульханова -Славская – М.: Мысль, 1991. – 301 с.
2. Амосов Н. М. Алгоритмы разума : [Текст] / Н. М. Амосов. – К. : Наукова думка, 1979. – 221 с.
3. Ананьев Б. Г. Избранные психологические труды: в 2-х т. : [Текст] / Б. Г. Ананьев. – М.: Педагогика, 1980. – Т. 1. – 232 с., Т. 2. – 288 с.
4. Антонова С. Г. Информатизация и информационная культура личности : [Текст] / С. Г. Антонова // Информационная культура личности: прошлое, настоящее, будущее: Международная научная конференция (11–16 сентября 1996). – Краснодар – Новороссийск, 1996. – С. 50 – 51.
5. Армстронг Майкл. Основы менеджмента. Как стать лучшим руководителем : [Текст] / М. Армстронг — Ростов-н/Д.: Феникс, 2008. — 512 с.
6. Афанасенко И. В. Стратегии построения карьеры как компонент профессиональной Я-КОНЦЕПЦИИ // Сборник материалов III всероссийского съезда психологов. – СПб., изд-во Ленинградского государственного университета им. А. С. Пушкина, 2005.
7. Блюменау Д. И. Информация и информационный сервис : [Текст] / Д. И. Блюменау.– Львов : Наука, 1989. – 190 с.
8. Богатырева О. О. Психологические предпосылки карьерного роста : [Текст] / О. О. Богатырева // Вопросы психологии. – 2008. – № 3. – С. 92–103.
9. Бодров В. А. Психология профессиональной пригодности: [Учебн. пос. для вузов] / В. А. Бодров. – М.: ПЕР СЭ, 2001. – 511 с.
10. Бьюзен Т. Супермышление [Текст] / Т. Бьюзен, Б. Бьюзен – Мн. : ООО «Попурри», 2003. – 304 с.

11. Вержбицкий В. В. Понятие информации в концепциях предбиологической эволюции : [Текст] / В. В. Вержбицкий // Философские науки, 1978, №1, с. 153 – 157.
12. Вишнякова М. Управление карьерой: стратегический план развития карьеры // Управление персоналом, – № 11, июнь, 2006.
13. Вохрышева М. Г. Формирование науки об информационной культуре // Проблемы информационной культуры: Сб. ст. / Науч. ред. : Ю. С. Зубов, В. А. Фокеев. – М. : Магнитогорск, 1997. – Вып. 6. Методология и организация информационно – культурологических исследований. – С. 57.
14. Гейтс Б. Бизнес со скоростью мысли : [Текст] / Б. Гейтс. 2-е изд., испр. М.: ЭКСМО-Пресс, 2001. 480 с.[С. 56].
15. Глэддинг С. Психологическое консультирование[Текст] /С. Глэддинг - СПб.: ПитерКом, 2002. - 736 с. - (Серия "Мастера психологии")
16. Глушков В. М. Что такое кибернетика : [Текст] / В. М. Глушков. – М. : Педагогика, 1975. – 64 с.
17. Гречихин А. А. Информационная культура: Опыт типологического определения : [Текст] / А. А. Гречихин // Проблемы информационной культуры: сб. ст. / Под. ред. Ю. С. Зубова, И. М. Андреевой. – М. : Изд-во Моск. гос. ун-та культуры, 1994. – С. 12-38.
18. Десслер Г. Управление карьерой : [Текст] / Г. Десслер // Управление персоналом. – М. : Изд-во БИНОМ, 1997. – С. 226 – 241.
19. Джонсон Д. Методы обучения. Обучение в сотрудничестве : [Текст] / Д. Джонсон, Р. Джонсон, Э. Джонсон-Холубек; пер. с англ. З. С. Замчук. – СПб. : Экономическая школа, 2001. – 256 с.
20. Дивак В.В. Використання віртуальних навчальних середовищ у підвищенні кваліфікації директорів загальноосвітніх навчальних закладів [Електронний ресурс]/ Дивак Володимир Валерійович // Віртуальний

освітній простір: психологічні проблеми (Психологія нового тисячоліття):
международ. наук-практ. Інтернет-конф., 28 травня 2012 р.: тези доповідей. -
Режим доступу: [http://www.psy-science.com.ua/Konferenciya_2012_05_28/
Duvak_Vladymyr_2012.doc](http://www.psy-science.com.ua/Konferenciya_2012_05_28/Duvak_Vladymyr_2012.doc). Дата звернення: 11.09.2016. – Назва з екрану.

21. Долгих Л. Кар'єрні домагання як суб'єктивний механізм професійної самореалізації // Соціальна психологія. - 2005. - № 2 (10). - С. 64-71.

22. Дроб'язко П. І. Українська національна школа: витоки і сучасність [Текст] / П. І. Дроб'язко. – К.: Академія, 1997. – 184 с.

23. Дятлов В. А. Управление персоналом: учебное пособие для студентов экономических вузов и факультетов / В. А. Дятлов, А. Я. Кибанов, В. Г. Пихало. – М. : Изд-во МГУ, 1998. – 786 с.

24. Электронная библиотека социологического факультета МГУ им. М. В. Ломоносова : [Электронный ресурс] / Социология организаций. Фролов С. С. / Гл. 7 : Коммуникации в организациях. – Режим доступу : <http://lib.socio.msu.ru/1/library?e=d-000-00---001ucheb--00-0-0-0prompt-10--4-00000-01--1-ru-50---20-home---00031-001-1-0windowsZz-1251-10&a=d&cl=CL1 &d=HASHcdf4306508eba614349d40.8.2/>. – Назва з екрану.

25. Жалдак М. И. Система подготовки учителя к использованию информационной технологии в учебном процессе: автореф. дисс...д-ра пед. наук: 13.00.01 / М. И. Жалдак ; НИИ содерж. и метод. обучения. – М. , 1989. – 48 с.

26. Закони та розпорядження в справі народної освіти / Упор. М. Глейзер. – Харків: Рад. школа, 1931. – 270 с.

27. Иванцевич Д. С. Человеческие ресурсы управления: основы управления персоналом.: [Текст] / Д. С. Иванцевич, А. А. Лобанов. – М.: Дело., 2006. – 453 с. [С. 222 — 223].

28. Информатика : [Підручник] / Под ред.Н. В. Макаровой. –2-е изд.– М. : Финансы и статистика, 1998. – 768 с.

29. Кабанов А. Я. Управление персоналом организации : [Текст] / А. Я. Кабанов. – М. : ИНФА – М., 2010. – 695 с. [С. 428].
30. Кабанов А. Я. Управление персоналом организации : [Текст] / А. Я. Кабанов. – М. : ИНФА – М., 2010. – 695 с. [С. 439].
31. Карьера : [Электронный ресурс] / Режим доступа: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Карьера>
32. Кирт Н. Л. Динамика представлений о профессиональной карьере психологов образования в процессе профессионального самоопределения: дис. ... канд. психолог. наук : 19.00.07 / Кирт Наталья Леонидовна. – Москва, 2000. – 158 с.
33. Кібернетика [Електронний ресурс] / Норберт Вінер // Сім променів. Режим доступу: <http://7promeniv.com.ua/naukovi-doslidzhennia/metodolohichni-pidkhody/71-systemnyi-pidkhid/15-norbert-viner-kibernetika.html>. Дата звернення: 23.07.2016.
34. Клаус Г. Кибернетика и философия : [Текст] / Г. Клаус. – М. : Изд-во Иностран. лит., 1963. – 531 с.
35. Климов Е. А. Психологическая подготовка к профессии, специальности //«Энциклопедия профессионального образования»/ Под ред. С. Я. Батышева. – М.: Ассоциация «Профессиональное образование» РАО, 1999. Т.2. – С. 432.
36. Колесник В. Ментальные карты [Электронный ресурс] // Матеріали сайту «kolesnik.ru». Режим доступу: <http://kolesnik.ru/2005/mindmapping> Дата звернення: 11.07.2016.
37. Консультування з питань кар'єри та його складові [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://biglib.info/9273-konsultuvannya-z-pitan-karyeri-ta-yogo-skladov.html>. Дата звернення: 6.11.2016. – Назва з екрану.
38. Комаров Є. Управління кар'єрою. Частина 1, 2 // Управління персоналом, № 1, 1999 .

39. Корда М. БЕССМЕРТНЫЕ. Джон Кеннеди, Мерилин Монро, Роберт Кеннеди. - М. ЭКСМО-Пресс, 2002.
40. Крушельницька О. В. Управління персоналом : [Навч. посібник] / О. В. Крушельницька, Д. П. Мельничук – К. : «Кондор». – 2003. – 296 с.
41. Лазендак К. Стил ь работы и образ жизни руководителя: Анализ проблемы, рекомендации : [Текст] / К. Лазендак; сокр.пер. с нем. – М. : Экономика, 1985. – 280 с
42. Ліфарєва Н. В. Психологія особистості : [Навчальний посібник] / Н. В. Ліфарєва. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 237 с.
43. Лозовецька В. Т. Професійна кар'єра особистості в сучасних умовах: монографія / В. Т. Лозовецька. – Київ : 2015. – 279 с. [С. 5-6].
44. Лотова И. Профессиональная карьера госслужащих: вариативный подход //Человек и Труд" № 10, 2003.
45. Лукашевич М. П. Соціологія праці : [Підручник] / Микола Павлович Лукашевич – К. : Либідь, 2004. – 440 с.
46. Люлька В. С. Історико-педагогічні аспекти вдосконалення підготовки школярів до трудової діяльності в сільськогосподарському виробництві [Електронний ресурс] / В. С. Люлька. Режим доступу: <http://zavantag.com/docs/2115/index-270794.html?page=31>. Дата звернення: 30.08.2016. – Назва з екрану.
47. Медведева Е. А. Основы информационной культуры : [Текст] / Е. А. Медведева // Социологические исследования.– 1994.– №11. – С. 59 – 67.
48. Мендубаева З. А. Технология проектирования содержания и структуры учебника нового формата // Вестн. Томского гос. пед. ун-та. 2012. Вып. 8. С. 151–156.
49. Методы добычи данных при построении локальной метрики в системах вывода по прецедентам. Режим доступа:

http://citforum.ru/consulting/BI/data_mining/2.shtml#1. Дата звернення: 16.02.2016.

50. Могилевкин Е. А. Карьерный рост. Диагностика, технологии, тренинг : [Текст] / Е. А. Могилевкин. – СПб.: Речь, 2007. – 336 с.

51. Молл Е. Г. Управление карьерой менеджера : [Текст] / Е. Г. Молл. – СПб.: Питер, 2003. – 352 с

52. Молл Е. Г. Управление карьерой менеджера : [Текст] / Е. Г. Молл. – СПб.: Питер, 2003. – 352 с

53. Молл Е. Управленческая карьера в России / Проблемы теории и практики в управления. – 1996. – №6

54. Моргун В. Ф. Монистическая концепция многомерного развития личности: Аннотированный библиографический показатель с 1984 по 1988 год / В. Ф. Моргун. – Полтава, 1989. – 56 с.

55. Морзе Н. В. Інформаційна культура та її складові [Електронний ресурс] / Н. В. Морзе. Режим доступу: <http://ukped.com/skarbnichka/627-.html>. – Назва з екрану.

56. Муштавинская И. В. Технология развития критического мышления: научно-методическое осмысление [Текст] /И. В. Муштавинская // Методист. – 2002. – № 2. – С. 30 – 35.

57. Ниссинен Й. Время руководителя: эффективность использования : [Текст] / Й. Ниссинен, Э. Воутилайнен; сокр.пер. с фин. – М. : Экономика, 1995. – 192 с.

58. Ничкало Н. Г. Інформаційно-технічний викликXXI ст. і проблеми професійної освіти : [Текст] / Н. Г. Ничкало // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – 2000. – № 1. – С. 35 – 45.

59. Новик И. Б. Кибернетика. Философские и социологические проблемы : [Текст] / И. Б. Новик. – М. : Госполитиздат, 1963. –207 с.

— Мінськ: Книжный Дом. А. А. Грицанов. 1999.

61. Ночевнов Д. П. Методи та засоби адаптивного інформаційного пошуку на основі моделі користувача : дис. ... канд. техн. наук : 05.13.06 / Черкас. держ. технол. ун-т. / Д. П. Ночевнов. – Черкаси, 2005. – 178 с.

62. Осадчий В. В. Використання Інтернет-технологій для професійного консультування молоді: [класифікація укр. та заруб. ресурсів] / В. В. Осадчий // Неперерв. проф. освіта: теорія і практика. – 2004. – Вип. 3/4. – С. 221 – 225.

63. Освіта Тернопільщини [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://wiki.ippo.edu.te.ua/index.php/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0>

64. Пак Н. И. Пространственно-временная информационная модель памяти [Текст] / Н. И. Пак. // Материалы I Междунар. науч.-практ. конф. «Фундаментальные науки и образование» (Бийск, 29 января – 1 февраля 2012 г.). С. 48–53.

65. Прецедент : [Текст] // Новий словник української мови : у 3-х т. –/ [уклад. : Василь Яременко, Оксана Сліпушко]. – 2-т. – К. : Аконт, 2003. С. 873, [с. 873].

66. Профессиональная консультация и профессиональный отбор / А. Ф. Кларк, А. В. Билибин, А. А. Кушинников. М. – Л.: Гострудиздат, 1930. – 204 с.

67. Пряжников Н. С. Методы активизации профессионального и личностного самоопределения: [Текст] / Н. С. Пряжников. – М.: НПО «Модэк», 2002. 1997.

68. Рамський Ю. С. Формування інформаційної культури майбутнього вчителя математики – одна з найважливіших цілей його професійної підготовки : [Електронний ресурс] / Ю. С. Рамський. Режим

доступу: http://www.ii.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/14/5.pdf. Дата звернення: 4.08.2016. – Назва з екрану.

69. Розина И. Н. Интернет-сообщество специалистов в области коммуникации [Электронный ресурс] / Розина И. Н. // Новые инфокоммуникационные технологии в социально-гуманитарных науках и образовании: современное состояние, проблемы, перспективы развития : междунар. интернет-конф., 15 янв. – 29 марта 2002 г. : материалы конф. - М. : Ин-т «Откр. об-во» : Логос, 2003. - Режим доступа : http://www.auditorium.ru/conf/conf_fulltext/rozina.htm. Дата звернення: 5.08.2016. – Назва з екрану.

70. Сальвадор Далі. Афоризми і цитати Сальвадора Далі : [Электронный ресурс] / Сальвадор Далі. Режим доступа: <http://hudruk.com/uk/articles/aphorisms/salvadora-dali-aforizmy-izrechenija-citaty-vyskazyvanija-16.html>.

71. Санталайнен Э. Управление по результатам: [Текст] / Э. Санталайнен, Э. Воутилайнен, П. Поренне, Й. Ниссинен; ред. Я. Лейманн. – М. : Прогресс, 1993. – 320 с.

72. Селевко Г. К. Педагогические технологии на основе эффективности управления и организации учебного процесса. [Текст] / Г. К. Селевко. – М.: 2006. Т. 1. 816 с.

73. Семеновкер Б. А. Информационная культура: от папируса до компактных оптических дисков // Библиогр. – 1994. – №1- С. 12.

74. Семенюк Э. П. Информатика: достижения, перспективы, возможности : [Текст] / Э. П. Семенюк; отв.ред. А. Д. Урсул. – М. : Наука, 1988. – 176 с

75. Серегина И. И. Профессиональная карьера : [Текст] / И. И. Серегина // Социологические исследования. –1999. – № 4. – С. 78-86

76. Сурыкова М. В. Особливости визначення професійної кар'єри молодими фахівцями та ставлення до неї : [Текст] / М. В. Сурыкова //

Соціально-економічні проблеми регіонального розвитку: Матеріали XIV регіональної науково-практичної конференції 24 травня 2013 р. Збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: ІМА-прес, 2013. – С. 115–125.

77. Тигер, Бэррон-Тигер. Делай то, для чего ты рожден (Paul Tieger, Barbara Barron-Tieger "Do What You Are", 3rd ed., 2001) – С. 109

78. Титаренко Т. М. Життєві домагання особистості у гендерному контексті // Проблеми загальної та педагогічної психології. Зб. наук. праць Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка. Т. 5. Ч. 6. – К., 2003.

79. Трудова політехнічна школа : міфи і реальність (1917 – 1941) / Д. О. Тхоржевський, А. В. Вихрущ, Г. В. Терещук та ін. – Тернопіль : ТДГП, 1994. – 135 с.

80. Управлінський підхід німецького фельдмаршала : [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://mihavero.livejournal.com/7444.html/>. Дата звернення: 01.09.2016.

81. Урсул А. Д. Проблема информации в современной науке : [Текст] / А. Д. Урсул. – М., 1975. – С. 41 – 63.

82. Урсул А. Д. Информатизация общества (введение в социальную информатику) : [Текст] / Аркадий Дмитриевич Урсул. – М. : АОН, 1990. – 192 с.

83. Фопель К. Психологические принципы обучения взрослых. Проведение воркшопов: семинаров, мастер-классов : [Текст] / К. Фопель; пер. с нем. М. Поляков. – М. : Генезис, 2010. – 360 с.

84. Хаммер Я. Профессиональный успех и его детерминанты : [Текст] / Я. Хаммер // Вопросы психологии. – 2008. – № 4. – С. 147–153.

85. Хаммер Я. Профессиональный успех и его детерминанты : [Текст] / Я. Хаммер // Вопросы психологии. – 2008. – № 4. – С. 147–153.

86. Хангельдиева И. Г. О понятии "информационная культура" // Информационная культура личности: / Информационная

культура личности: прошлое, настоящее, будущее : тез. докл. Междунар. науч. конф., Краснодар Новороссийск, 23-25 сент. 1993 г. – Краснодар : Изд-во Краснодар. гос. акад. культуры, 1993. – С. 2-8.

87. Чернышев Я. Л. Понятие «Профессиональная карьера»: потребностно-мотивационная характеристика : [Текст] / Я. Л. Чернышев // Мир психологии. – 2008. – № 2. – С. 221–232.

88. Чумак В.В. Впровадження дистанційних технологій у процес розв'язування студентами психологічних задач [Електронний ресурс] / Чумак В.В. // Віртуальний освітній простір: психологічні проблеми (Психологія нового тисячоліття): междунар. наук-практ. Інтернет-конф., 28 травня 2012 р.: тези доповідей. Режим доступу: http://www.psy-science.com.ua/Konferenciya_2012_05_28/Chumak_Viktor_2012.doc. Дата звернення: 1.09.2016. – Назва з екрану.

89. Шепель В. М. Управленческая гуманитарология : [Текст] / В. М. Шепель // Высшее образование в России. – 1994. – №1. – С. 72 – 77.

90. Шредингер Эрвин. Что такое жизнь с точки зрения физики : [Текст] / Э. Шредингер; пер. с англ. А. А. Малиновского. – М. : РИМИС, 2009. – 176 с.

91. Шумнова А. Ментальна карта. На шляху до успіху. [Електронний ресурс] / А. Шумнова. Режим доступу: http://shnastia.blogspot.com/2016/10/blog-post_15.html. Дата звернення: 19.10.2016. – Назва з екрану.

92. Ямчук К. Т. Об оптимизации использования информационных ресурсов : [Текст] / К. Т. Ямчук // МФИ-98. Секция «Книговедения и информатизация»: тезисы докладов. – М. , 1998. – С. 37.

93. Ясин Е. Г. Экономическая информация : [Текст] / Е . Г. Ясин. – М. : Статистика, 2000. – 80 с.

94. Harris R.J. A Cognitive Psychology of Mass Communication / Richard Jackson Harris. - [4th ed.]. - Mahwah : Lawrence Erlbaum, 2004. - 488

95. Kuijpers. Career Competencies for Career Success : [Электронный ресурс] / Kuijpers, Marinka. Режим доступа: <http://connection.ebscohost.com/c/articles/23530478/career-competencies-career-success>.

96. Psychology and the Internet: Intrapersonal, Interpersonal, and Transpersonal Implications / ed. by Jayne Gackenbach. - [2nd ed.]. - San Diego : Academic Press, 2006. - 392 p. 21. Suler J. The Psychology of Cyberspace [Электронный ресурс] / John Suler. - New Jersey : Science and Technology Center of Rider University, 2007. – Режим доступа до книги: <http://www-usr.rider.edu/~suler/psycy>

97. Raymond Keene. The Official Biography of Tony Buzan: The Man Who Introduced the World to Mind Map [Текст] / Raymond Keene. – Filament Publishing, 2013, 430 p.

98. John Rawls. A theory of Justice [текст] / The Belknap Press of Harvard university Press Cambridge, Massachusetts/ - Copyright 1971 by the President and Fellows of Harvard College All rights reserved.

99. Richard J. Koch Living the 80/20 Way: Work Less, Worry Less, Succeed More, Enjoy More London: «Nicolas Brealy Publishing», 2004. – 313 p.

100. Richard J. Koch Living the 80/20 Way: Work Less, Worry Less, Succeed More, Enjoy More London: «Nicolas Brealy Publishing», 2004. – 313 p.

101. Richard Koch The 80/20 Principle The Secret of Achieving More with Less [Text] / Richard Koch/ - London. : Nicholas Brealey Publishing/ - 1998/ - 313 p. [P. 205].

102. Shannon C. E. A Mathematical Theory of Communication : [text] / C. E. Shannon // Bell System Technical Journal. – July, October, 1948.– Vol. 27. – PP. 379 – 423, 623 – 656.

103. Schein, Edgar H. (November 1996). "Career anchors revisited: Implications for career development in the 21st century". Academy of Management Perspectives (The Academy of Management Executive)

104. Super D. E. Vocational Development: A Framework of Research / D. E. Super – N.-Y.: Harper, 1957. – 215 p.

105. Tony Buzan (Mind Mapping) - How To Make the Most of Your Creative Mind : Learning Technologies 2013 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=8HwxX1JYqLg&t=55>. Дата звернення: 12.11.2016. – Назва з екрану.

106. Tony Buzan. Modern Mind Mapping for Smarter Thinking [Текст] / Tony Buzan, Chris Griffiths, James Harrison, 181 p.

107. Walentyna Łozowiecka. Teoretyczne i praktyczne zasady kształtowania postaw konkurencyjnej zdolności jednostki / W.Łozowiecka /Edukacja i praca. Konteksty–wyzwania –antynomie. Bydgoszcz, 2008.-s.247-256.

Додатки

Додаток А.

Матриця Ейзенхауера

Матриця складається з 4 секторів і поєднує 2 критерії – Терміновість і Важливість. Кожен із секторів необхідно заповнити завданнями в залежності від ступеня пріоритетності. Ось так вона виглядає в незаповненому вигляді (Рис.1):

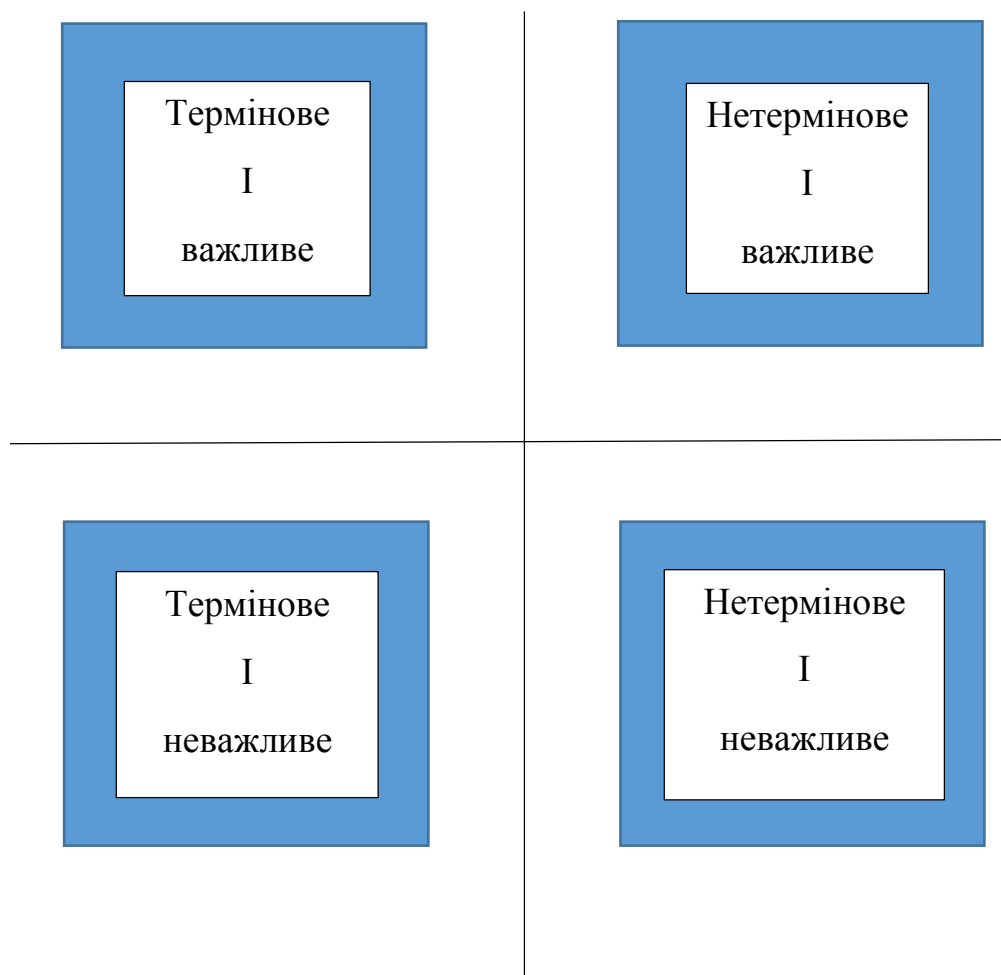

Рис.1. Стандартна матриця Ейзенхауера

Деталізуємо кожний сектор.

Перший сектор (Зона необхідності): справи термінові і важливі – місце, де ми часто проводимо багато часу. Це термінові важливі справи, які

вимагають максимального напруження сил. Наприклад, багато студентів прагнуть здати без заборгованості сесію, щоб одержувати стипендію.

Тривале перебування у цьому секторі приводить до стресів і швидкого «згоряння» в університеті: адже за однією кризовою ситуацією очікувано йде інша.

Другий сектор (Зона якості): справи нетермінові і важливі – місце, відведене для прогнозування, роздумів і планування. На думку багатьох фахівців тайм менеджменту, це самий пріоритетний сектор, і в ньому необхідно проводити якомога більше часу. У цьому секторі також знаходиться час, відведений на відпочинок, релаксацію, роздуми про те, що для вас важливо. Чим довше ви перебуваєте в цьому секторі, тим врівноваженим і дисциплінованим ви стаєте

Якщо ви багато часу проводите в Секторі 1, це означає, що ви недостатньо спланували свої дії в Секторі 2.

Сектор Третій (Зона Обману): справи термінові, але неважливі, вони забирають багато часу і відволікають від важливих справ кар'єри. Це – велика кількість листів, яку потрібно систематизувати, дзвінки, які можна переадресувати. Дрібні, але термінові завдання – на це витрачається ваш дорогоцінний час.

Ваше тривале перебування в цьому секторі незмінно призведе до стресових ситуацій. Безліч дрібних справ не дадуть змоги вам сконцентруватись для середньострокової стратегії

Сектор Четвертий: (Зона марної трати часу). Справи нетермінові і неважливі. Необхідно відмовитись від більшості із справ для корисних заходів вашої кар'єри.

Тривале перебування в цьому секторі – показник того, що ви, швидше за все, людина безвідповідальна і необхідно визначитись із зміною роботи.

Поєднуючи отриману інформацію зі знаннями про принцип Парето, необхідно визначитись з тим, що 20% важливих справ дають вам 80% результатів, і вони плануються саме в сегменті 2 «Важливо і нетермінові».

**ТЛУМАЧНИЙ СЛОВНИК ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ**

ЗМІСТ

Передмова.....	150
Глосарій.....	152
Терміни.....	249
Список використаної літератури.....	255

ПЕРЕДМОВА

*Словники – це всесвіт в алфавітному порядку.
Якщо замислитися, словник – це книга усіх книг,
з якої здобувають нові знання
А. Франс*

Інформатизація сучасної освіти, доступність до локальних і мережевих ресурсів, використання інтерактивних дистанційних технологій навчання, можливості оцінювання якості знань за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення зумовлюють підвищення вимог до рівня інформаційно-аналітичної компетентності, інформаційної культури педагогічних працівників, студентів та учнів загальноосвітніх шкіл. Одним із напрямів модернізації професійної освіти є створення інформаційного освітнього середовища й активне використання інформаційних магістралей та інформаційно-комунікаційних технологій при впровадженні педагогічних інновацій у процес управління навчальними закладами та навчання студентської й учнівської молоді. Тому однією з найактуальніших, найскладніших і найважливіших є справа оволодіння науковим глосарієм інформаційної культури – складною динамічною системою, елементами якої є лексичні одиниці інформаційно-комунікаційних технологій, з метою досягнення особистістю вищого рівня інформаційної культури.

Актуальність видання полягає, насамперед, у фіксації сучасної термінології у сфері інформаційної культури науковців, педагогічних працівників, студентів, учнів загальноосвітніх навчальних закладів, закріпленні професійно-наукового знання даної сфери як метамови адаптивних методів, регулюванні самопідготовкою їхнього розвитку інформаційної культури, у непересічному внеску в розвиток понятійного апарата системи підвищення рівня інформаційної культури, що потребує особливої уваги суспільства і є сегментом безперервної професійної освіти впродовж життя.

База термінологічної номінації словника, в порівнянні з тлумачними словниками з інформатики, цифрової та комп'ютерної грамотності тощо, орієнтована на тлумачення понять, важливих для підвищення рівня саме інформаційної культури. До неї, поряд зі вживаними раніше і тими, що активно використовуються в науковому обігу, також включено й терміни відповідних словників європейських та американських упорядників.

Заслугою упорядника термінологічного словника є також чітке відображення кожним із термінів власної специфікації та, водночас, поєднання термінуючого поняття з іншими.

Вирішення проблеми вдосконалення понятійно-термінологічного апарата уможлиблює уточнення понять і категорій інформаційної культури, їх змістового насичення та значення, обсягу, змісту і визначення, а також передбачає їхнє упорядкування та систематизацію.

Мета тлумачного словника – допомогти педагогам шкіл, викладачам вищих навчальних закладів, студентам, учням поповнити знання з інформаційної культури, а для тих, хто робить перші кроки в розвитку інформаційної культури, – оволодіти ключем до відкриття її таємниць.

*Шинкарук В. Д. – декан
гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
доктор філологічних наук, професор.*

1. **3G** (Generation 3, Third generation – мережа третього покоління, третє покоління[безпроводного зв'язку]). 1) мережна інфраструктура, що втілила новітні технології передачі даних, які уможливають обслуговування одночасно великої кількості абонентів на якісному рівні, є стандартом нового покоління систем мобільного зв'язку. У ньому передбачається, що телефони підтримують передачу мультимедійних даних, працюють на частоті порядку 2 ГГц, мають швидкість передавання до 2 Мбіт/с, забезпечують повноцінний швидкісний доступ до Інтернету і підтримують відеозв'язок. Головна вимога до мереж третього покоління, висунута Міжнародним телекомунікаційним союзом (International Telecommunication Union, ITU): вони повинні забезпечувати відеозв'язок з мінімальною роздільною здатністю 320×240 (тобто QVGA). Для цього мережа повинна підтримувати пропускну спроможність не менше 384 Кбіт/с. В основі розвитку 3G-мереж лежить специфікація UMTS (Universal Mobile Telecommunications System). Це стандарт стільникового зв'язку третього покоління, що побудований на удосконаленій GSM-мережі із застосуванням радіоінтерфейсу WCDMA (Wideband Code Division Multiple Access). WCDMA дає змогу передавати дані зі швидкістю до 2 Мбіт/с на невеликих відстанях і забезпечує швидкість до 384 Мбіт/с (що відповідає мінімальним вимогам до 3G-мереж) на великі відстані від базової станції, у тому числі для рухомого абонента. Стандарт має бути введений у роботу по всьому світу, на відміну від GSM, що використовується переважно в Європі. Офіційно це набір систем і сервісів, побудованих на базі кожної із шести технологій, описаних у документі International Mobile Telecommunications Programme (IMT-2000), запропонованому ITU. Містить такі технології: W-CDMA, CDMA2000, CDMA2001, TD-CDMA & TD-SCDMA, UWC-136, EDGE і DECT. Інша ознака, за якою також класифікуються 3G-оператори, це швидкість передачі даних. Для абонентів з високою мобільністю (до 120 км/год) – не менш 144 Кбіт/с, для абонентів з низькою мобільністю (до 3 км/год) – 384 Кбіт/с, для нерухомих об'єктів на коротких відстанях – 2,048 Мбіт/с. (*Тлумачний словник з інформатики / Г. Г. Півняк [та ін.]. – Д, Нац. гірнич. ун-т, 2010. – 600 с.[с. 24]*); 2) 3G відноситься до третього покоління мобільної телефонії (тобто, стільникового зв'язку) технології. Третє покоління, як випливає з назви, містить два попередніх. Перше покоління (1G) датується початком 80-х років, із комерційного розгортання Advanced Mobile Phone Service (AMPS) стільникових мереж. Друге покоління (2G) з'явилося в 90-х роках, коли оператори мобільного зв'язку розгорнули два конкуруючих цифрових стандарти голосу. У Північній Америці деякі оператори прийняли стандарт IS-95, який використовує кодовий поділ множинного доступу (CDMA)

мультиплексування до 64 викликів для кожного каналу в смузі частот 800 МГц. Інші оператори операторів застосовували глобальну систему мобільного зв'язку (GSM). Стандарт використовує тимчасовий поділ множинного доступу (TDMA) для мультиплексування до 8 викликів на канал у смугах частот 900 і 1800 МГц. Міжнародний союз електрозв'язку (МСЕ) визначив третє покоління (3G) від стандартів мобільної телефонії ІМТ-2000 для полегшення зростання, збільшення пропускної спроможності і підтримування різних додатків. Наприклад, GSM може транслювати не тільки звукову інформацію, а й інші дані комутації каналів зі швидкістю до 14,4 Кбіт. Але для підтримки мобільних мультимедійних додатків, 3G може доставити дані з комутацією пакетів із кращою ефективністю використання спектра при набагато більших швидкостях. Однак, щоб перейти від 2G до 3G, оператори мобільного зв'язку зробили "еволюційну" модернізацію існуючих мереж, одночасно здійснюючи нові "революційні" мобільні широкосмугові мережі. Це привело до створення двох різних 3G версій: 3GPP і 3GPP2. Проект 3-го покоління партнерства (3GPP) був утворений у 1998 році для сприяння розгортанню мереж 3G, що походять від GSM. Розгортання GPRS почалося в 2000 році, а потім – у 2003 році стандартом EDGE. Хоча ці технології визначаються ІМТ-2000, їх іноді називають "2.5G", тому що вони пропонують швидкості для передачі даних у кілька мегабіт. EDGE тепер витісняється. На даний час розгорнуто технології : LTE і UMB, які часто називають 4G (четвертого покоління), оскільки вони збільшують швидкість передачі даних на порядок. Однак теке маркування передчасне, оскільки те, що являє собою "4G" до цих пір не стандартизовано. МСЕ в даний час розглядає кандидатів технологій для включення в 4G. Для 4G швидкість передачі даних повинна бути не меншою 100 Мбіт, використання передачі OFDMA, а також .– комутацією пакетів доставки IP на основі передачі голосу, даних і потокового відтворення мультимедіа. (3G (*third generation of mobile telephony* [Електронний ресурс] // *Techtarget*/. – Режим доступу: <http://searchtelecom.techtarget.com/definition/3G>. – Дата звернення: 08.07.2016. – Назва з екрану).

2. **Abstract Window Toolkit** (AWT) Набір інтерфейсів прикладного програмування (API), що використовуються для створення графічного інтерфейсу користувача (GUI): кнопки, смуги прокрутки і вікна тощо. JFC – значно ширший набір бібліотек для розробки «дружного» користувальницького інтерфейсу прикладних програм. (*Abstract Window Toolkit (AWT)* [Електронний ресурс] // *Techtarget*/. – Режим доступу: <http://whatis.techtarget.com/definition/Abstract-Window-Toolkit-AWT>– Дата звернення: 08.07.2016. – Назва з екрану).

3. **Adobe Acrobat.** Пакет додатків програмного забезпечення для перегляду, друку й управління портативними файлами документів (PDF). Поширюється як комерційне програмне забезпечення під власною ліцензією компанією Adobe Inc. З моменту свого першого релізу Acrobat стала основою для процесу публікації. Adobe Acrobat використовується в різних областях, у тому числі: для освітніх, адміністративних послуг, бізнесу та IT-документування. Він широко застосовується у виготовленні програм, реєстраційних форм, бланків обстеження, інструкцій по експлуатації тощо. Цікавою особливістю Adobe для PDF документів є те, що вона підтримує всі шрифти, графіки, кольори зображення і форматування будь-якого вихідного документа, незалежно від платформи або програми, які використовуються в його створенні. Користувач може переглядати, обмінюватися файлами, друкувати, здійснювати навігацію та зберігати PDF-документи за допомогою Adobe Reader, яка поширюється як безкоштовне програмне забезпечення. (*Adobe Acrobat [Електронний ресурс] // Технопедія. – Режим доступу: <https://www.techopedia.com/definition/24050/adobe-acrobat>. – Дата звернення: 08.07.2016. – Назва з екрану*).

4. **Account.** 1) запис, у якому реєструється кожний користувач та його активність. Служить для адміністрування, надання поділу ресурсів і забезпечення безпеки даних. Зазвичай, надається користувачам системним адміністратором і захищається індивідуальним ім'ям і паролем, які необхідно вводити на запит системи при кожному новому сеансі роботи; 2) (веб). Набір даних, що забезпечує особистий вхід користувача до різних систем Інтернету і складається, як правило, з імені користувача й паролю; 3) (в онлайн-ових службах). Запис у базі передплатників, що служить для ідентифікації користувача, обліку послуг, які йому надаються (час доступу, трафік і т.д.) та розрахунку плати за них. (*Тлумачний словник з інформатики / Г. Г. Півняк [та ін.]. – Д, Нац. гірнич. ун-т, 2010. – 600 с.[с. 24]*).

5. **AutoCAD.** Програма системи автоматизованого проектування для 2-D і 3-D розробок і проектування. AutoCAD розроблений і продається компанією Autodesk Inc., і був одним з перших програм САПР, що можуть бути виконані на персональних комп'ютерах. Перший випуск програмного забезпечення використовував тільки спрощені об'єкти (примітиви): багатокутники, кола, лінії, дуги і текст для побудови складних об'єктів. Сучасна версія програмного забезпечення включає в себе повний набір інструментів для твердотілого моделювання і підтримує багато інтерфейсів прикладних програм для автоматизації та

налаштування. (*AutoCAD [Електронний ресурс] // Технопедія. – Режим доступу:*

<https://www.techopedia.com/definition/6080/autocad>. – Дата звернення: 08.07.2016. – Назва з екрану).

6. **BIOS** (базова система вводу/виводу). Програма мікропроцесора персонального комп'ютера для вмикання комп'ютерної системи. Вона також управляє потоком даних між операційною системою комп'ютера і підключеними до нього пристроями, наприклад, жорстким диском, відеоадаптером, клавіатурою, мишею, принтером тощо. BIOS є невід'ємною частиною комп'ютера і поставляється разом з ним. (На відміну від цього, операційна система може бути або заздалегідь встановлена виробником чи постачальником, або встановлена користувачем.) При включенні комп'ютера мікропроцесор передає управління програмі BIOS. Коли BIOS завантажується (запускається), комп'ютер спочатку визначає стан обладнання, а потім BIOS завантажує операційну систему (або ключові її частини) в пам'ять довільного доступу комп'ютера (RAM) із жорсткого диска або дисководу. З BIOS, операційна система і її додатки звільняються від необхідності розуміти точні деталі (такі, як апаратні адреси) про доданих пристроях вводу/виводу. Коли деталі пристрою змінюються, обов'язково необхідно змінити BIOS. Іноді ці зміни можуть бути зроблені під час налаштування системи. Хоча BIOS теоретично завжди є посередником між мікропроцесором і пристроєм вводу/виводу даних, у деяких випадках BIOS може організувати для потік даних безпосередньо між пам'яттю і пристроями (наприклад, відеокартою), що потребує для більшої ефективності швидкого обміну.

(*BIOS [Електронний ресурс] // Techtarget/. – Режим доступу:*

<http://whatis.techtarget.com/definition/BIOS-basic-input-output-system>. – Дата звернення: 08.07.2016. – Назва з екрану).

7. **Content Scraping**. Запозичення контенту є незаконним способом крадіжки оригінального контенту із законного веб-сайту і розміщення викраденого контенту на інший сайт без відома або дозволу власника контенту. Зміст скопійованого часто намагаються видати за вкрадений контент, як свої власні, і не в змозі забезпечити присвоєння власникам контенту. Запозичення контенту може здійснюватися за допомогою ручного копіювання і вставки, або може використовувати більш складні методи, такі, як використання спеціального програмного забезпечення, HTTP програмування, HTML або DOM парсерів. Велика частина контенту, що стає власністю викрадача, передбачає кримінальну відповідальність. . (*Content Scraping [Електронний ресурс] // Технопедія.*

– Режим доступу: <https://www.techopedia.com/definition/27564/content-scraping>. – Дата звернення: 04.07.2016. – Назва з екрану).

8. **Deep Web content.** Частина Інтернету, недоступна для звичайних пошукових систем, що включає в себе повідомлення електронної пошти, чату, особиста інформація на сайтах соціальних медіа, електронні виписки з банківських рахунків, записи електронної охорони здоров'я (EHRs) та інший контент, доступний через Інтернет, але не сканується і не індексується пошуковими системами, такими, як: Google, Yahoo, Bing або DuckDuckGo. Причини неіндексації глибокого веб-контенту різні: зміст є власністю, і в цьому разі контент може бути доступним тільки для затверджених відвідувачів, які «прийшли» через віртуальну приватну мережу (VPN; має комерційний характер, і може бути доступний тільки клієнтам, які заплатили гонорар; містить особисту інформацію (PI), при цьому зміст захищений правилами дотримання і може бути доступним тільки через сайт порталу фізичними особами, яким надано права доступу. Коли інформаційні дані тимчасово сформовані і компоненти ще не мають постійного розташування ресурсу (URL), вони також стають частиною глибокої Web. (*Deep Web [Електронний ресурс] // Techtarget/*. – Режим доступу: <http://whatis.techtarget.com/definition/deep-Web>. – Дата звернення: 08.07.2016. – Назва з екрану).

9. **GÉANT.** Європейська мультигігабітна науково-освітня мережа, розроблена й побудована від імені консорціуму національних досліджень та освітніх мереж (NRENs) за фінансової підтримки Європейської комісії в рамках своєї 7-и рамкової програми, мережа GÉANT забезпечує життєво-важливу дослідницьку інфраструктуру, а також необхідні ресурси для інформаційних технологій та розвиток телекомунікації; об'єднує більше 8000 наукових установ та понад 40 млн. користувачів. Мережа GÉANT дає змогу всім її учасникам проводити спільні наукові дослідження, кооперуватися для наукової діяльності та впроваджувати освітні програми. Країни-партнери GÉANT (і NRENs): Австрія (ACOnet), Бельгія Belnet), Болгарія (BREN), Хорватія (МДП), Кіпр (CYNET), Чеська Республіка (CESNET), Естонія (EENet), Франція (RENATER), Німеччина (DFN), Греція (GRNET), Угорщина (НДІФ), Ірландія (HEAnet), Ізраїль (ІГІК), Італія (ГПРБ), Латвія (SigmaNet), Литва (ЛІТНЕТ), Люксембург (RESTENA), Македонія (MARNet), Мальта (Університет Мальти), Чорногорія (MRnet), Північний регіон (включає Швецію, Фінляндію, Данію, Норвегію та Ісландію) (NORDUnet), Польща (PSNC), Португалія (FCCN), Румунія (RoEduNet), Сербія (AMRES), Словаччина (Санет), Словенія (Årnes), Іспанія (RedIris), Швейцарія (перемикач), Нідерланди (SURFnet), Туреччина (ULAKBİM),

Великобританія (JANET). Géant країни-партнери: Білорусь, Україна, Молдова, Росія, (УРАН). (*GÉANT [Електронний ресурс]*. – Режим доступу: <http://www.uran.net.ua/projects/geant/geant-faq.htm#geant>. – Дата звернення: 11.04.2016. – Назва з екрану).

10. **Google Docs.** 1) безкоштовний онлайн-офіс, що включає в себе текстовий, табличний процесор, сервіс для створення презентацій та анкет, а також інтернет-сервіс «хмарного» зберігання файлів з функціями файлообміну, що розробляється компанією Google. (*Google Docs. [Електронний ресурс] // Вікіпедія, вільна Інтернет енциклопедія. – 2014. – Режим доступу: https://ru.wikipedia.org/wiki/Google_Docs, вільний. – Назва з екрану.*); 2) Google Docs є веб – додатком управління для створення й редагування приватних і державних документів, обробки текстів і електронних таблиць. Ці документи можуть бути збережені як в Інтернеті на «хмарі» Google і/або на комп'ютері користувача. Доступ до цих файлів можливий з будь-якого комп'ютера з підключенням до Інтернету і повнофункціональний веб-браузер. Документи можуть бути переглянуті іншими групами Google з дозволу власника документа. Google Docs призначений як для індивідуального, так і в режимі виготовлення спільних проєктів у реальному часі. Сервіс безпеки підтримується через Інтернет для зберігання у «хмарі» і на комп'ютерах користувачів, хоча деякі автори мають проблеми з безпекою, так як документи, що зберігаються в Інтернеті, можуть переглядатися чи копіюватися іншими користувачами. Крім того, всі документи, створені сумісно з більшістю додатків подання та обробки текстів, можуть бути роздруковані або опубліковані як веб-сторінки. Електронні таблиці дозволяється створювати й редагувати різними шрифтами і форматами файлів. Google регулярно випускає нові функції для Google Docs і підтримує онлайн-довідкову групу, щоб відповідати на запитання користувачів та усувати проблемні ситуації в роботі. (*Google docs [Електронний ресурс] // Techopedia. – Режим доступу: <https://www.techopedia.com/definition/13626/google-docs>. – Дата звернення 18.05.2016. – Назва з екрану.*)

11. **Grid Computing.** (англ. grid – решітка, ґрати) – узгоджене, відкрите та стандартизоване комп'ютерне середовище, що забезпечує гнучкий, безпечний, скоординований розподіл обчислювальних ресурсів і ресурсів збереження інформації, які є частиною даного середовища, в рамках однієї віртуальної організації. (*Grid Computing [Електронний ресурс]*. – Режим доступу: http://gridclub.ru/news/news_item.2010-08-31.0036731305. – Дата звернення: 09.07.2016. – Назва з екрану); 2) Сітка - це тип паралельних і розподілених систем, що дають можливість спільно динамічно використовувати, вибирати й агрегувати географічно

розподілені «автономні» ресурси, залежно від їх доступності, можливості, продуктивності, вимог до вартості та якості їх обслуговування. Сітки спрямовані на синергічну взаємодію.

(Dr. Вууа. The Grid Computing Planet conference in San Jose, California. [Електронний ресурс] – Режим доступу:

http://www.webopedia.com/TERM/G/grid_computing.html. – Назва з екрану).

12. **Host**. Використовується в декількох контекстах, у кожному з яких має дещо інше значення: 1) у специфікації протоколу Інтернету, термін "host" означає будь-який комп'ютер, який має повний двосторонній доступ до інших комп'ютерів в мережі Інтернет. Хост має певний "локальний номер", що разом з номером мережі формує свою унікальну IP-адресу. Якщо використовується протокол "Point-to-Point", щоб отримати доступ до провайдера доступу, маємо унікальну IP-адресу для будь-якого з'єднання в Інтернеті, і комп'ютер є основним на цей період. У цьому контексті "хост" є вузлом в мережі; 2) для компаній або приватних осіб хост-комп'ютер є веб-сервером для одного або декількох веб-сайтів. Хост також може бути компанією, яка надає послугу, відому як «хостинг»; 3) у IBM та інших мейнфрейм-середовищах, хост є ЕОМ (який на даний час, як правило, називають "великим сервером"). У цьому контексті мейнфрейм має «інтелектуальні» робочі станції, які використовують його як хост-провайдер послуг. (*Host [Електронний ресурс] // Techtarget/*. – Режим доступу:

<http://searchnetworking.techtarget.com/definition/host>. – Дата звернення: 08.07.2016. – Назва з екрану).

13. **JCR (Journal Citation Reports)**. Бібліометричний довідник, у якому дається повна і різноманітна статистика цитування наукових журналів, що включає широкий спектр показників використання журналів ученими різних країн. (*Наука в ЗНУ [Електронний ресурс]*. – Режим доступу:*<http://web.znu.edu.ua/NIS/587ukr.html>*. – Назва з екрану).

14. **JPEG** (англ. *Joint Photographic Experts Group*, за назвою організації-розробника). 1) растровий графічний формат, який підтримує 167 кольорів. Анімацію не підтримує, при стискуванні втрачаються елементи зображення, відсутня можливість створення прозорості кольору. Поширення специфікації і використання – вільне. Широко використовується в мережі Інтернет. Файли цього формату мають розширення jpg або jpeg (*Фридланд А. Я. Информатика и компьютерные технологии: основные термины: толков. словарь. – 3-е изд. испр. и доп. / А. Я. Фридланд, Л. С. Ханамирова, И. А. Фринланд. – М. : ООО*

«Издательство Астрель»; ООО «Издательство АСТ», 2003. – 274 с. [С. 243]); 2) растровий формат збереження графічної інформації, що використовує стиснення із втратами. При необхідності дуже сильного стиснення втрати можуть бути переглянуті за допомогою модуля Matrixmuster (матричний зразок, матричний малюнок). Допустимий рівень стиснення залежить від характеру зображення та існує, як правило, в межах 1:10. Формат JPEG часто використовується як формат даних в цифрових камерах. У Інтернеті формат JPEG застосовується для відображення напівтонових ілюстрацій та графічної інформації із плавним переходом тонів. Формат JPEG, на відміну від GIF і PNG, не підтримує анімацію та прозорість. Область застосування формату досить вузька — розповсюдження високоякісної напівтонової графіки в Інтернеті. Формат підтримується практично всіма сучасними графічними програмами та веб-браузерами. Найбільша роздільна здатність, яку підтримує формат JPEG/JFIF, є 65535×65535. (*JPEG [Електронний формат] // Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/JPEG>. – Назва з екрану).*)

15. **Mainframe.** Тип комп'ютера великого розміру з великим обсягом пам'яті, обчислювальною потужністю і високим ступенем надійності. Мейнфрейми в основному використовуються великими організаціями для критично важливих програм, що вимагають великих обсягів обробки даних. Загалом, є кілька характеристик мейнфреймів, які є загальними серед усіх постачальників: майже всі мейнфрейми мають можливість запускати хости кількох операційних систем. Мейнфрейми можуть додавати робочі об'єми у разі необхідності заміни системи без перериву роботи. Мейнфрейми призначені для обробки дуже високого вхідного/ вихідного обсягу інформації. Один мейнфрейм здатний замінити десятки або навіть сотні невеликих серверів. Мейнфрейми вперше з'явилися на початку 1940-х років. Найпопулярніші виробники включені IBM, Hitachi і Amdahl. Мейнфрейми відіграють тепер основну роль у повсякденній діяльності багатьох найбільших світових компаній Fortune 1000. Хоча чимало обчислень широко використовуються в різних бізнес-можливостей менш потужними комп'ютерами, мейнфрейми займають вагоме місце в сучасному електронному бізнес-середовищі. У банківській справі, фінансах, охороні здоров'я, страхуванні, комунальних послугах, урядовій діяльності, а також безлічі інших державних і приватних підприємств ЕОМ продовжує формувати основу сучасного бізнесу. Основна відмінність між мейнфреймами і суперкомп'ютерами є їх типові області застосування. – мейнфрейми досягти успіху в надійному обсязі обчислень в областях, що вимагають цілочисельних операцій (наприклад, фінанси, індексація, порівняння тощо). Суперкомп'ютери

використовують, через їх здатність виконувати операції з плаваючою комою: додавання, віднімання, множення з достатньою кількістю цифр точності, для моделювання безперервних явищ, таких, як погода. Незважаючи на постійні зміни в ІТ, мейнфрейми, на думку багатьох, є найбільш стабільними, сумісними для всіх обчислювальних платформ. Останні моделі можуть обробляти найвимогливіші робочі навантаження клієнтів. (*Mainframe [Електронний ресурс] // Techopedia. – Режим доступу:*

<https://www.techopedia.com/definition/24356/mainframe>. – Дата звернення 08.07.2016. – Назва з екрану).

16. Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment (Moodle). Програмне забезпечення з відкритим вихідним кодом, яке забезпечує можливість створення, розгортання та управління електронним навчанням із використанням веб-сайтів і додатків. Модульні об'єктно-орієнтовані середовища динамічного навчання поділяються на системи управління навчанням (LMS) й он-лайн системи навчання (МНК). Вони із самого спочатку були розроблені для навчання і в даний час підтримуються Moodle спільнотою. Управління курсами Moodle надає функціональні можливості для створення й управління освітніми курсами в Інтернеті. Середовище Moodle може абсолютно вільно використовуватися, доступне, згідно з General Public License (GPL), і розвивається в РНР. Moodle включає можливість розробляти курси, керувати завданнями для контингенту студентів/учнів, а також створювати вікторини та дискусійні форуми одночасно тисячам віртуальних студентів. Крім освіти, Moodle використовується для інших середовищ, таких, як бізнес-комунікації. Moodle також може бути застосоване в системі загального управління знаннями.

(*Google docs [Електронний ресурс] // Techopedia. – Режим доступу:*<https://www.techopedia.com/definition/5375/modular-object-oriented-dynamic-learning-environment-moodle>. – Дата звернення 18.05.2016. – Назва з екрану).

17. RAID (надлишковий масив незалежних дисків). Система зберігання даних, яка складається з двох або більше жорстких дисків та контролера. Переваги RAID пов'язані з тим, що дані зберігаються на декількох дисках для забезпечення безпеки: в разі виходу диску з ладу, використовується інший, - запитані дані передаються на інший диск. RAID-системи, як правило, використовуються в потужних серверних комп'ютерах. (*Ніколас І. Спаноудакіс Грецький словник комп'ютерних термінів [Електронний ресурс] / Спаноудакіс І. Ніколас. – Режим доступу:*

<http://users.isc.tuc.gr/~nispanoudakis/Lexiko.html#D>. – Дата звернення: 01.07.2016. – Назва з екрану).

18. **SciVerse Scopus.** 1) реферативна база даних та наукометрична платформа видавничої корпорації Elsevier. Видання індексуються у Scopus з різним хронологічним охопленням, найповажніші наукові часописи представлені архівами, починаючи з першого випуску першого тому. Рубрикатор Scopus (ASJK) має 27 базових тематичних розділів, поділених на 335 підрозділів, політематичні статті індексуються одразу в кількох розділах. Галузеве покриття розподіляється таким чином:

а) фізичні науки (виробництво; енергетика; комп'ютерні науки; математика; матеріалознавство; науки про Землю та планети; фізика; астрономія; хімічні технології; хімія) – 41 %;

б) медичні науки (медицина; ветеринарна справа та ветеринарна медицина; медичні професії; сестринська справа; стоматологія; фармакологія, токсикологія та фармацевтичні науки) – 40 %;

с) науки про життя (біохімія, генетика та молекулярна біологія; імунологія та мікробіологія; науки про навколишнє середовище; нейронауки; сільськогосподарські та біологічні науки) – 24 %;

д) соціогуманітарні науки (бізнес, менеджмент та бухгалтерський облік; економіка, економетрика та фінанси; мистецтвознавчі та гуманітарні науки; психологія; соціальні науки; теорії прийняття рішень) – 12 %;

За географічним охопленням Scopus є універсальною базою даних, серед проіндексованих назв 47 % видаються у Західній Європі, 33 % – в Північній Америці, 9 % – видання Азійсько-Тихоокеанського регіону, 5 % назв східноєвропейських видавців та по 2 % видань з Австралії і Океанії, Африки й Південної Америки.

Наукометричний апарат Scopus забезпечує отримання показників цитованості наукових робіт у виданнях, опублікованих після 1996 р. Тобто у Scopus підраховується кількість посилань на всі проіндексовані ресурси, але лише в тих, що опубліковані після 1996 р. На відміну від Web of Science, у Scopus не використовується поняття імпаکت-факторів, замість нього журнали Scopus отримують публічно доступний індекс SJR.

Для оптимізації проведення аналітичних досліджень платформа має засіб контролю ефективності досліджень Research Performance Measurement (RPM). Інструментарій RPM ґрунтується на унікальній ідентифікації авторів, установ та видань; він дає змогу отримувати різноманітні мультимедійні аналітичні звіти по окремих учених, наукові установи, напрями досліджень та назви видань.

Для проведення масштабних наукометричних спостережень, планування й прогнозування ефективності досліджень, у складі науково-інформаційного середовища SciVerse існує окрема платформа SciVal.

(Наука в ЗНУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://web.znu.edu.ua/NIS/1110.ukr.html>. – Дата звернення: 18.05.2016. – Назва з екрану); 2) найбільш абстрактна й цитована база даних рецензованої літератури: наукових журналів, книг і праць конференцій. Забезпечуючи повний огляд світового виробництва досліджень в області науки, техніки, медицини, соціальних наук, мистецтв і гуманітарних наук, Scopus використовує смарт-інструменти для відстеження, аналізу та візуалізації дослідження. (Scopus [Електронний ресурс] // Elsevier. – Режим доступу: <https://www.elsevier.com/solutions/scopus>. – Дата звернення: 22.05.2016. – Назва з екрану).

19. **Supercomputer.** 1) тип комп'ютера, що має архітектуру, ресурси й компоненти для досягнення великих обчислювальних потужностей. Сучасні суперкомп'ютери складається з десятків тисяч процесорів, здатних виконувати мільярди і трильйони розрахунків та обчислень за секунду. Суперкомп'ютери, насамперед, призначені для обчислень на підприємствах і в організаціях, що вимагають великих обчислювальних потужностей. Суперкомп'ютер працює в режимі паралельної сіткової обробки, коли одночасно виконується і розподіляється робота на тисячах процесорів. Хоча суперкомп'ютери складаються із декількох тисяч процесорів і вимагають значних площ, однак побудовані з ключових компонентів звичайного комп'ютера, включаючи процесор (и), периферійні пристрої, роз'єми, операційні системи і додатки. Станом на 2013 рік IBM Sequoia був найшвидшим суперкомп'ютером. Він містить понад 98000 процесорів, які дають змогу працювати зі швидкістю 16,000 трильйонів операцій за секунду. (Supercomputer [Електронний ресурс] // *Techopedia*. Режим доступу: <https://www.techopedia.com/definition/4599/supercomputer>. – Дата звернення 18.05.2016. – Назва з екрану); 2) комп'ютер, що працює з найвищою експлуатаційною швидкістю. Традиційно суперкомп'ютери використовуються для наукових та інженерних додатків, котрі працюють або з дуже великими базами даних, або виконують велику кількість обчислень (чи одночасно) - найбільші, найпотужніші суперкомп'ютери, це кілька комп'ютерів, що виконують паралельну обробку даних. Загалом, є два паралельних підходів обробки: багатопроцесорні системи (SMP) і масиви паралельної обробки (MPP). На червень 2016 року найшвидшим суперкомп'ютером у світі був Sunway TaihuLight, що знаходиться в місті Віху, в Китаї. Кілька статистичних даних про TaihuLight: 40960 64-розрядні процесори RISC з 260 ядрами кожен. Пікова продуктивність - 125 петафлопс (квадрильйонів операцій з

плаваючою комою в секунду); 32 Гб DDR3 пам'яті на обчислювальному вузлі, 1.3 PB пам'яті в цілому. (*Supercomputer [Електронний ресурс] // Techtarget/*. – Режим доступу: <http://whatis.techtarget.com/definition/supercomputer>. – Дата звернення: 08.07.2016. – Назва з екрану).

20. **Virtual Desktop Infrastructure (VDI)**. Метод віртуалізації для забезпечення доступу до віртуального робочого столу, призначеного для віддаленого доступу через Інтернет. Це стосується також програмного забезпечення, обладнання та інших ресурсів, необхідних для віртуалізації стандартної настільної системи. VDI відомий також як віртуальний інтерфейс робочого столу. VDI є його тінговою копією, включаючи ОС, встановлених додатків і документів, які зберігаються і виконуються повністю із сервера. VDI надає користувачам можливість віддаленого доступу до свого робочого столу, часто навіть з портативного пристрою, оскільки весь процес виконання інтерфейсу виконується на центральному сервері. VDI працює шляхом збереження операційної системи, програмних додатків, документів та інших матеріалів, призначених для користувача даних, на сервері в «хмарі». Віртуальні інтерфейси робочого столу були, насамперед, розроблені для забезпечення глобального доступу до настільних системам. Вони також використовуються при розробці аварійного відновлення і резервного копіювання. Це робиться за допомогою регулярного поновлення даних для настільних комп'ютерів на віддаленому сервері і дає змогу відновити інтерфейс для користувачів у разі збою системи. (*Virtual Desktop Infrastructure (VDI)*. [Електронний ресурс] // *Techopedia*. – Режим доступу: https://www.techopedia.com/definition/26809/virtual-desktop-infrastructure-vdi?utm_campaign=newsletter&utm_medium=tod&utm_source=07212016. – Дата звернення 21.07.2016. – Назва з екрану).

21. **WALLET PC**. 1) комп'ютер-гаманець (рис.1). На думку Уільяма Гейтца, уможлиблює заміну калькулятора, кредитної картки, пейджера і кишенькового комп'ютера з модемом. (Фридланд А. Я. *Информатика и компьютерные технологии: основные термины: толков. словарь*. – 3-е изд. испр. и доп. / А. Я. Фридланд, Л. С. Ханамирова, И. А. Фринланд. – М. : ООО «Издательство Астрель»; ООО «Издательство АСТ», 2003. – 274 с. [с. 257]); 2) це невелика програма, програмне забезпечення, що використовується для онлайн-угод купівлі. Компанія Cyberchase, наприклад, пропонує безкоштовне програмне забезпечення Wallet, яке дає змогу кількома способами здійснювати оплати,

визначені в Wallet PC (наприклад, кілька різних кредитних карт). Коли Ви замовляєте щось, замовлення відправляється до магазину. Торговельний сервер відправляє рахунки-фактури і пропонує споживачу активізувати Wallet PC. Споживач вибирає "Pay," програмне забезпечення CyberCash на торговому сервері відправляє повідомлення на комп'ютер споживача. Споживач обирає одну з кредитних карт. Угода працює в режимі реального часу авторизації кредитної картки. (*Definition wallet [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://whatis.techtarget.com/definition/wallet>. – Дата звернення: 18.05.2016. – Назва з екрану).*

Рис. 1. WALLET PC

22. **Web 2.0.** 1) методика проектування систем, які шляхом обліку мережних взаємодій стають тим кращими, чим більше людей ними користуються. Особливістю Web 2.0 є принцип залучення користувачів до наповнення та багаторазового використання контенту. (*Definition Web 2.0. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://whatis.techtarget.com/definition>. – Назва з екрану); 2) Web 2.0 – це назва другого покоління World Wide Web. У Web 2.0 статичні HTML-сторінки стали більш інтерактивними і динамічними. Web 2.0 орієнтований на співпрацю і обмін інформацією в режимі онлайн засобами соціальних медіа, блогів і веб-спільнот. (*Web 2.0 [Електронний ресурс] // Технопедія. – Режим доступу: <https://www.techopedia.com/definition/13626/google-docs>. – Дата звернення: 18.05.2016. – Назва з екрану).**

23. **Web 3.0.** 1) взаємодія Інтернету з фізичним світом (*Jason Calacanis. Keynote at Blog Business Summit. ConversionRater (2006-10-26). Retrieved on 2013-07-19. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.conversionrater.com/2006/10/26/jason-calacanis-keynote-at-blog-business-summit>); 2) Web 3.0 створена як нова парадигма у веб-взаємодії і створює фундаментальні зміни у взаємодії користувачів із сайтами. Комп'ютерні вчені і експерти Інтернету вважають, що ця нова парадигма у веб-взаємодії сприятиме подальшому строцненню онлайн функцій пошуку упровадженням штучного інтелекту, який «розуміє» контекст, а не просте порівняння ключових слів. (*Web 3.0 [Електронний ресурс] // [Techopedia](https://www.techopedia.com/definition/4923/web-30). – Режим доступу: <https://www.techopedia.com/definition/4923/web-30>. – Дата звернення: 18.05.2016. – Назва з екрану).**

24. **Web 4.0.** Високоякісний контент і сервіси, які створюються користувачами на технологічній платформі Web 3.0. Використання Web 4.0 уможливорює створення контенту служб і сервісу для спілкування, роботи, навчання, відпочинку тощо. (*Методологія інформатизації наукової та управлінської діяльності установ НАПН України на основі веб-технологій : монографія / Н. Т. Задорожна [та ін.]. – К. : Атіка, 2014. – 160 с. [С. 45]).*

25. **Web of Science (WoS)** . 1) реферативна наукометрична база даних наукових публікацій проекту WEB OF KNOWLEDGE компанії Thomson Reuters. Користувач має доступ до більше 11 тис. журналів та 110 тис. матеріалів конференцій. При цьому глибина архіву сягає 1900 року. WoS дає змогу організувати пошук за ключовими словами, по окремому автору і по організації (університету), підключаючи при цьому потужний апарат аналізу знайдених результатів. Результат пошуку як по автору, так і по організації дає можливість оцінити загальну кількість публікацій, кількість цитувань, h-індекс та інші показники. Thomson Reuters виступила ініціатором введення в обіг поняття «імпакт-фактор», що був створений у 1960 р. як спосіб вимірювання цінності журналу вираховуванням середнього числа цитувань за певний проміжок часу (два роки). Якщо імпакт-фактор становить 1,5 в 2012 р., то це означає, що в середньому статті, опубліковані в часописі впродовж, скажімо, 2010 і 2011 р., були 1,5 рази процитовані в статтях 2012 р., виданих журналами з переліку індексованих. (*Наука в ЗНУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу:*

<http://web.znu.edu.ua/NIS/1175.ukr.html>. – Назва з екрану); 2) веб-платформи для пошуку, виявлення та індексації найбільш важливих міждисциплінарних досліджень світу в наукових журналах, книгах, наукових працях, опублікованих наборах даних, а також патентів більше 100 країн світу. (*Web of Science F SCI [Електронний ресурс] // Технопедія*. – Режим доступу: http://ipscience.thomsonreuters.com/product/web-of-science/?utm_source=Adwords&utm_medium=paid&utm_campaign=WoS&gclid=CNTm96vp7cwCFdgaGwodJfUEpg&gclsrc=aw.ds.. – Дата звернення: 18.05.2016. – Назва з екрану).

26. **WHOIS**. Утиліта Інтернет, яка повертає інформацію по імені домена або за IP-адресою. Наприклад, якщо ввести доменне ім'я, microsoft.com, Whois повертає ім'я та адресу власника домену (в даному разі, Microsoft Corporation). (Whois [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.webopedia.com/TERM/W/whois.html>. – Дата звернення: 09.07.2016. – Назва з екрану).

Workshop. 1) активний розвиваючий метод групової роботи. Сам термін (у перекладі з англійської workshop – майстерня) вказує на його центральну ідею: всі учасники активні і самостійні. В основі методу лежить інтенсивна групова взаємодія з акцентом на отримання динамічного знання. Кожен з учасників приходить на workshop зі своїм унікальним і неповторним досвідом, отриманим у процесі професійної діяльності, і таким же індивідуальним поглядом та ставленням до тих чи інших професійних проблем. Workshop являє собою дослідження, в центрі якого лежить окремо взята і неоднозначна проблема. Спеціальним чином організований процес роботи в групі дає змогу оцінити її об'ємно, з різних, часом найнесподіваніших ракурсів. Workshop сприяє актуалізації досвіду, наявного в групі, та інтегрувати на основі існуючих ресурсів новий погляд і розуміння даної проблеми. Відтак, workshop дає змогу всім його учасникам стати компетентнішими. (*Что такое workshop? Принцип, преимущества, результат. [Електронний ресурс] // European design school*. Режим доступу: <http://eds.co.ua/ru/pages/365.htm>. – Дата звернення: 31.07.2016. – Назва з екрану); 2) інтенсивна творча лабораторія, в якій учасники самостійно вдосконалюються завдяки власній активній роботі. Навіть необхідний теоретичний матеріал, як правило, незначний за об'ємом, відіграє незначну роль. Акцент робиться

на отриманні динамічного знання. Учасники воркшопу самі визначають мету самостійної роботи. (Фопель К. *Психологические принципы обучения взрослых. Проведение воркшопов: семинаров, мастер-классов* : [Текст] / К. Фопель; пер. с нем. М. Поляков. – М. : Генезис, 2010. – 360 с.[С. 13 – 14]).

27. **World Wide Web Consortium. – W3C** (Міжнародний консорціум всесвітньої мережі Інтернет). 1) міжнародний галузевий консорціум, створений в жовтні 1994 р для розробки стандартних протоколів обміну даних, які сприяють розвитку всесвітньої мережі Інтернет і гарантують взаємосумісність мереж. Послуги, що надаються консорціумом, включають: зберігання інформації про всесвітню мережу Інтернет для розробників і користувачів; довідкову кодову реалізацію стандартів; створення дослідних зразків і пакетів програм, що демонструють використання нової технології (W3C [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.w3c.org>. – Дата звернення: 30.05.2016. – Назва з екрану); 2) група представників комп'ютерних та комунікаційних галузей, метою яких є прискорення управлінням розвитку Інтернету за допомогою розробки загальних стандартів (протоколів). Заснована в 1994 році спільно з лабораторією комп'ютерних наук Массачусетського технологічного інституту (MIT-ЛВП) в США, Національним інститутом Recherche En Informatique Et En AUTOMATIQUE (INRIA) в Європейському союзі, а також університетом Кейо в Японії під загальним керуванням винахідника Інтернету Тімом Бернерсом-Лі (W3 [Електронний ресурс] // *BusinessDictionary*. – Режим доступу: <http://www.businessdictionary.com/definition/World-Wide-Web-W3-Consortium.html>. – Дата звернення: 30.05.2016. – Назва з екрану).

28. **Автоматизована інформаційна технологія.** Системно-організована послідовність операцій, виконуваних над інформацією з використанням засобів і методів автоматизації (рис. 2). При цьому під операціями розуміються елементарні дії над інформацією, які можуть бути з'єднані в типові технологічні операції: збір і реєстрація інформації, передача, введення, обробка, виведення, зберігання, накопичення, пошук, аналіз інформації. (Сучасні технології електронних мультимедійних видань: монографія / Під ред. О. І. Пушкаря. — Харків: ВД «ІНЖЕК», 2011. — 296 с.[С. 79]).

Рис. 2. Складові автоматизованої інформаційної технології

29. **Автоматизоване робоче місце.** (від *англ.* workstation - станція, engineering workstation – автоматизоване робоче місце). 1) робоче місце, обладнане персональним комп'ютером з необхідними технічними засобами й ПЗ, що дає змогу з найменшими витратами вирішувати поставлені перед працівником спеціалізовані завдання з обробки інформації, що надходить; 2) комплекс технічних, програмних і методичних засобів, що забезпечують робоче місце фахівця. Незалежні, відокремлені АРМ недостатньо ефективні, тому подальший їх розвиток пов'язаний з розробкою у складі комп'ютерних мереж. Наприклад, АРМ «Бухгалтер» на підприємстві має складатися: з робочої станції локальної комп'ютерної мережі із доступом до даних первинного обліку на складах матеріалів і готової продукції та програм; забезпечують введення і обробку даних бухгалтерського обліку; взаємодію з кадровою системою, системою підготовки виробництва тощо. (*Тлумачний словник з інформатики / Г. Г. Півняк [та ін.]. – Д., Нац. гірнич. ун-т, 2010. – 600 с*); 3) місце оператора, обладнане всіма засобами, необхідними для виконання певних функцій. У системах обробки даних і установах, зазвичай, АРМ - це дисплей з клавіатурою, але може використовуватися також і принтер, зовнішні запам'ятовуючі пристрої тощо. (*Словник основних понять і термінів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://book.kbsu.ru/theory/definition.html>. Назва з екрану*); 4) комплекс технічних, програмних і методичних засобів, які обслуговують робоче місце спеціаліста. Незалежні, автономні автоматизовані робочі місця (АРМ) недостатньо ефективні; подальший їхній розвиток пов'язаний з розробкою у комп'ютерних мережах (*Фридланд А. Я. Інформатика и*

компьютерные технологии: основные термины: толков. словарь. – 3-е изд. испр. и доп. / А. Я. Фридланд, Л. С. Ханамирова, И. А. Фринланд. – М. : ООО «Издательство Астрель»; ООО «Издательство АСТ», 2003. – 274 с. [с. 10]).

30. Автоматизовані навчальні системи (АНС). Комплекси програмно-технічних та навчально-методичних засобів, що забезпечують активну навчальну діяльність: навчання конкретним знанням, перевірку відповідей учнів, можливість підказки, цікавість досліджуваного матеріалу. (*Словник основних понять і термінів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://book.kbsu.ru/theory/definition.html>). – Дата звернення: 18.05.2016. – Назва з екрану).*

31. Автоформатизація. Процес формалізації професійних знань, що виконується носієм цих знань (автором) за допомогою комп'ютера. (*Громов Г. Р. Технологія автоформалізації професійних знань [Текст] / Г. Р. Громов // Національні інформаційні ресурси: проблеми промислової експлуатації. – М. : Наука, 1984).*

32. Агенство медіа. (виробник медіатексту, джерело медіаінформації, індустрія медіа). Організації, групи осіб (автори, продюсери, менеджери та ін.), які працюють на телевізійному каналі, у видавництві, редакції, кіностудії тощо та комплекс технічних засобів, які створюють і поширюють медійні тексти, призначені здебільшого для масової аудиторії. (*Баришполец О. Т. Український словник медіакультури / О. Т. Баришполец. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Міленіум, 2014. 196 с.[с. 3]).*

33. Адаптер. Пристрій узгодження центрального процесора і периферійного обладнання комп'ютера; іноді здійснює керування периферійним пристроєм. Стандартно виготовляється у вигляді мікросхеми і монтується на материнській платі, а іноді - окремою платою. (*Фридланд А. Я. Информатика и компьютерные технологии: основные термины: толков. словарь. – 3-е изд. испр. и доп. / А. Я. Фридланд, Л. С. Ханамирова, И. А. Фринланд. – М. : ООО «Издательство Астрель»; ООО «Издательство АСТ», 2003. – 274 с. [с. 11]).*

34. Адміністратор бази даних. 1) відповідальна особа розпорядника, призначена для здійснення функцій ведення, аналізу,

контролю достовірності, зберігання, захисту та інформаційно-довідкового обслуговування даними Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України. (*Адміністратор бази даних [Текст] / Наказ від 12.02.1996р. №43 "Про затвердження Положення про порядок і умови видачі інформації з Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України" // Український юридичний термінологічний словник. – Режим доступу:*

<http://www.marazm.org.ua/document/termin/index.php?file=%25C0%25C4%25CC%25B2%25CD%25B2%25D1%25D2%25D0%25C0%25D2%25CE%25D0%2520%25C1%25C0%25C7%25C8%2520%25C4%25C0%25CD%25C8%25D5.txt>. – Назва з екрану).

35. Академічна аналітика. Інструменти і стратегії бізнес-аналітики (BI) для прийняття рішень в освітніх установах. Мета програми академічної аналітики полягає у стратегічному плануванні навчального середовища шляхом вимірювання, збору, розшифровки і ефективного обміну даними для ідентифікації сильних і слабких сторін програм підготовки студентів. (*Academic analytic's [Електронний ресурс]. – Режим доступу:*

<http://searchcio.techtarget.com/definition/academic-analytics>. – Дата звернення: 18.05.2016. – Назва з екрану).

36. Алгоритм. 1) система правил для розв'язування певного типу задач. (*Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / Г. С. Цехмістрова. – К. : Вид. дім «Слово», 2004*); 2) точне щодо послідовності виконання дій, які перетворюють вихідні дані в шуканий результат. Процес розв'язування задач може бути записаний у вигляді системи послідовних вказівок, тобто алгоритму. Алгоритми часто зображають графічно – у вигляді блок-схеми, на якій видно всю послідовність вказаних дій. Алгоритм, записаний так, що його може виконувати ЕОМ, називається програмою. (*Дутка Г. Я. Педагогіка, математика, економіка: словник базових термінів / Г. Я. Дутка. – К. : УБС НБУ, 2009. – 360 с. [с. 65]*).

37. Аналітичні системи. Системи вимірювання, збирання, аналізу, подання та інтерпретації відомостей і даних про відвідувачів веб-сайтів з метою їх поліпшення та оптимізації. Вирізняють десять популярних систем: Google Analytics, Spring Metrics, Woopra, Clicky, Mint, Chartbeat, KISSmetrics, UserTesting, Crazy Egg, Mouseflow. (*Brian Clifton. Advanced Web Metrics with Google Analytics. ITPro collection. Serious skills/John Wiley & Sons, 2012. – 600 p.*).

38. **Анімація.** (від *лат.* anima – душа, animate - оживити, та *англ.* Animation – рух). 1) особливий вид аудіовізуального мистецтва, пов'язаний з «пожвавленням» зображень за допомогою швидкої зміни кадрів (щонайменше, 12 кадрів за секунду) за принципом мультиплікації: швидка зміна зображень утворює ефект руху на екрані. Створюється за допомогою комп'ютерів і графічних станцій, оснащених для роботи з тривимірною графікою. (*Баршшполец О. Т. Український словник медіакультури / О. Т. Баршшполец. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Міленіум, 2014. 196 с. [с. 4];* 2) процес створення рухомих графічних зображень на екрані дисплею. Використовується у процесі проектування різних об'єктів, моделюванні фізичних явищ, у навчальних системах та ігрових програмах. Розроблені спеціальні анімаційні програмні комплекси (пакети), які дають змогу малювати довільний об'ємний об'єкт, рухати і повертати його в різних напрямках і з різними швидкостями. За допомогою таких пакетів створюють мультиплікаційні фільми. (*Фридланд А. Я. Информатика и компьютерные технологии: основные термины: толков. словарь. – 3-е изд. испр. и доп. / А. Я. Фридланд, Л. С. Ханамирова, И. А. Фринланд. – М.: ООО «Издательство Астрель»; ООО «Издательство АСТ», 2003. – 274 с. [с. 17]).*

39. **Анкета.** Спосіб розміщення реквізитів у документі, в ході якого реквізити розміщують пострічково зверху вниз; в одній стрічці за назвою реквізиту розміщують його значення. (*Савинков В. М. Толковый словарь по информатике [Текст] / В. М. Савинков, В. И. Першиков. – М.: Финансы и статистика, 1991. – 543 с. [с. 24]).*

40. **Апаратні засоби мультимедіа.** Основні засоби (комп'ютер з високопродуктивним процесором і пам'яттю великого обсягу, маніпуляторами і мультимедіа-монітором із вбудованими стереодінаміками) та спеціальні засоби (приводи CD-ROM, TV-тюнери і фрейм-грабери, графічні прискорювачі, плати відеовідтворення, звукові плати, акустичні системи тощо). (*Мультимедійні системи як засоби інтерактивного навчання: посібник / Жалдак М. І. [та ін.]; за ред.: Жука Ю. О. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 112 с.[С. 30]).*

41. **Архівація.** Процес збереження тимчасово непотрібних даних або створення резервних копій даних. У процесі ахівації файли записують у більш щільному вигляді, з метою економії пам'яті. Часто архівацією називають сам процес пакування або стискування даних.

(Фридланд А. Я. Информатика и компьютерные технологии: основные термины: толков. словарь. – 3-е изд. испр. и доп. / А. Я. Фридланд, Л. С. Ханамирова, И. А. Фринланд. – М. : ООО «Издательство Астрель»; ООО «Издательство АСТ», 2003. – 274 с. [с. 18]).

42. **Архітектура комп'ютера.** Логічна організація, структура і ресурси комп'ютера, що їх може використовувати програміст. Визначає принципи дії, інформаційні зв'язки і взаємне з'єднання основних логічних вузлів комп'ютера. (Словник основних понять і термінів [електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://book.kbsu.ru/theory/definition.html>. – Назва з екрану).

43. **Асоціація УРАН.** Забезпечує українській науково-освітній спільноті доступ до мережі GÉANT і має контракт з оператором мережі GÉANT – британською компанією DANTE Ltd. – за принципом «одна країна – одна науково-освітня мережа». (Корпоративні інформаційні системи підтримування науково-освітньої діяльності на базі хмаро-орієнтованих сервісів / В. Ю. Биков, О. М. Спірін, М. П. Шишкіна // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. пр. – Х. : НТУ "ХПИ", 2015, № 2 (43), [с. 178–206]).

44. **Аудіоадаптер** (від *англ.* Sound Blaster – звукова плата). Спеціальна електронна плата, що дає змогу записувати і відтворювати звук програмними засобами за допомогою мікрофона, навушників, динаміків, вбудованого синтезатора та іншого обладнання. (Електронний словник мультимедіа [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://multimedia.in.ua/term/14>. – Назва з екрану).

45. **Аудіовізуальний твір.** (від *лат.* Audio – слухаю і *англ.* Visual – спостережуваний неозброєним оком або за допомогою оптичного приладу). Твір, зафіксований на певному матеріальному носії (кінострічці, магнітній плівці, компакт-дискові тощо); містить певну серію пов'язаних між собою кадрів, перегляд яких здійснюється за допомогою кіноекрана, телевізора, монітора тощо. (Баршполець О. Т. Український словник медіакультури / О. Т. Баршполець. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Міленіум, 2014. 196 с. [с. 6]).

46. **Аутсорсинг ІТ.** Передавання певною компанією будь-якого ІТ-процесу або його частини іншій організації, що надає професійні ІТ-послуги. (Сороко Н. В. *Современные стратегии развития информационнокоммуникационной компетентности учителей в условиях компьютерно ориентированной среды в международном измерении // Международный электронный журнал «Образовательные технологии и общество (Educational Technology & Society)».* – 2013. – V.16. – №1. – С. 699–737. – ISSN 1436-4522. – Режим доступу: <http://ifets.ieee.org/russian/periodical/journal.html/>. – Назва з екрану).

47. **Байт** (від *англ.* – byte). 1) одиниця кількості інформації, якою цифрова обчислювальна машина може оперувати як одним цілим. Байт дорівнює 8 біт. (Словник іноземних слів [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.jnsm.com.ua/cgi-in/m/s.pl?Article=2365&action=show.> – Назва з екрану); 2) найменша адресована одиниця даних або пам'яті електронно\обчислюваної машини, яка дорівнює 8 бітам (Савинков В. М. *Толковый словарь по информатике [Текст] / В. М. Савинков, В. И. Першиков.* – М. : Финансы и статистика, 1991. – 543 с. [с. 32]); 3) байт являє собою блок зберігання для представлення літери, цифри або певного символу. З технічної точки зору, байт відображається послідовністю двійкових бітів у системах передачі даних. У більшості комп'ютерів один байт прирівнюється восьми бітів, хоча розмір байта завжди залежить від апаратного забезпечення. Як зазначено в ІЕС80000-13 і ІЕЕЕ 1 541, символ байта позначається символом "В" у верхньому регістрі. (*Benchmark computer [Електронний ресурс] // Технопедія.* – Режим доступу: <https://www.techopedia.com/definition/23955/byte>. – Дата звернення: 18.05.2016. – Назва з екрану).

48. База даних. 1) сукупність даних, організованих за визначеними правилами опису, збереження і маніпулювання даними, незалежно від прикладних програм; є інформаційною моделлю предметної області. База даних, як правило, відображається трьома рівнями абстрагування: зовнішнім, концептуальним і внутрішнім, через що розрізняють внутрішню, концептуальну і фізичну моделі (схеми) бази даних. Звернення до бази даних здійснюється за допомогою системи управління базою даних. (Савинков В. М. Толковый словарь по информатике [Текст] / В. М. Савинков, В. И. Першиков. – М. : Финансы и статистика, 1991. – 543 с. [С. 31]); 2) один або кілька великих структурованих наборів постійних даних, як правило, пов'язаних з програмним забезпеченням для поновлення і запиту даних. Проста база даних може мати один файл із довільною кількістю записів із визначеним набором фіксованих типів даних полів. База даних є одним з компонентів системи управління базами даних. (Database [Електронний ресурс] // Free On-Line Dictionary Of Computing. – Режим доступу:<http://foldoc.org/Database>. – Дата звернення 18.05.2016. – Назва з екрану).

49. База знань. 1) сукупність формалізованих знань про предметну галузь, поданих у вигляді фактів і правил, що виражають евристичні знання про методи розв'язування задач у даній предметній області. База знань є складовою частиною інтелектуальних, зокрема, експертних систем. (Дутка Г. Я. Педагогіка, математика, економіка: словник базових термінів / Г. Я. Дутка. – К. : УБС НБУ, 2009. – 360 с. [с. 14]); 2) семантична модель, призначена для представлення в електронній обчислювальній машині знань, надбаних людиною у певній предметній області. Є основною частиною інтелектуальних, зокрема, експертних систем. Для представлення знань використовується низка моделей, таких, як: семантична мережа, процедурна, фреймова, продуктивна моделі тощо. (Савинков В. М. Толковый словарь по информатике [Текст] / В. М. Савинков, В. И. Першиков. – М. : Финансы и статистика, 1991. – 543 с. [с. 32]).

50. Банк даних. 1) функціонально-організаційна складова в автоматизованих системах керування та інформаційно-обчислювальних системах, яка здійснює централізоване інформаційне забезпечення колективу користувачів, або сукупності задач, які розв'язуються в системі. (Банк даних [Електронний ресурс] / Вікіпедія. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B0%D0%BD%D0%BA_%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%85. – Назва з екрану); 2) сукупність взаємопов'язаних даних, організована відповідно до певних правил опису,

зберігання та маніпулювання, подана у формі, придатній для автоматичного опрацювання, й призначена задовольняти інформаційні потреби користувачів інформації. (Савинков В. М. Толковий словарь по информатике [Текст] / В. М. Савинков, В. И. Першиков. – М. : Финансы и статистика, 1991. – 543 с. [с. 34]).

51. **Банк знань.** 1) організована база знань, представлена у формі, яка допускає автоматичне або автоматизоване використання їх на основі реалізації можливостей засобів інформаційних технологій. Базою знань іноді називають сукупність систематизованих основних зведень, що відносяться до певної області знання, зберігаються у пам'яті ЕОМ, обсяг яких необхідний і достатній для вирішення заданого кола теоретичних або практичних завдань. У системі управління БЗ використовуються методи штучного інтелекту, спеціальні мови опису знань, інтелектуальний інтерфейс. База знань містить не тільки конкретні факти, а й опис загальних закономірностей (наприклад, предметної області) (Роберт І. В. Сучасні інформаційні технології в освіті: дидактичні проблеми; перспективи використання. – М.: Школа-Пресс, 1994 [с. 180]); 2) теж, що і «експертна система» (Савинков В. М. Толковий словарь по информатике [Текст] / В. М. Савинков, В. И. Першиков. – М. : Финансы и статистика, 1991. – 543 с. [С. 34]).

52. **Безпека даних.** 1) захист даних і програм від несанкціонованого доступу до них з метою відкриття, змінення або знищення даних. Безпека досягається використанням апаратних, програмних і криптографічних методів і засобів захисту, а також комплексом організаційних заходів. (Савинков В. М. Толковий словарь по информатике [Текст] / В. М. Савинков, В. И. Першиков. – М. : Финансы и статистика, 1991. – 543 с. [С. 35]); 2) безпека даних відноситься до захисних заходів цифрової конфіденційності, що застосовуються для запобігання несанкціонованому доступу до комп'ютерів, баз даних і веб-сайтів. Безпека даних також передбачає захист даних від пошкодження і є основним пріоритетом в організацій будь-якого розміру і жанру. (Data security [Електронний ресурс] // Techopedia. – Режим доступу: <https://www.techopedia.com/definition/26464/data-security>. – Дата звернення: 18.05.2016. – Назва з екрану:).

53. **Бенчмарк.** 1) контрольне завдання, необхідне для визначення порівняльних характеристик продуктивності комп'ютерної системи (Бенчмарк [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Бенчмарк>. – Назва з екрану); 2) стандартна

програма для визначення швидкодії обчислювальної системи. Зазвичай, поєднує декілька завдань. (Савинков В. М. Толковый словарь по информатике [Текст] / В. М. Савинков, В. И. Першиков. – М. : Финансы и статистика, 1991. – 543 с. [С. 36]); бенчмарк-комп'ютер являє собою комп'ютер, який використовується для забезпечення конкретного розрахунку того, як швидко певна обчислювальна задача може бути виконана з конкретним обладнанням. Порівняльний аналіз більш широкого процесу використання фактичного апаратного забезпечення для розрахунку швидкості обчислень, з'ясування тактової частоти процесора, продуктивності процесора або операційної системи і прикладного програмного забезпечення. (Benchmark computer [Електронний ресурс] // *Technopedia*. – Режим доступу: <https://www.technopedia.com/definition/26464/data-security>. – Дата звернення: 18.05.2016. – Назва з екрану:).

54. **Біт.** (Від англ. binary digit – двійкова цифра). 1) фундаментальна одиниця інформації, використовується в теорії інформації. Показує кількість інформації, необхідної для розрізнення двох рівноймовірних подій; 2) мінімальна одиниця подачі інформації у комп'ютерній техніці, яка займає один розряд байту і спроможна приймати лише два значення – 0 і 1. . (Тлумачний словник з інформатики / Г. Г. Півняк [та ін.]. – Д., Нац. гірнич. ун-т, 2010. – 600 с., [С. 39]); 3) мінімальна одиниця кількості інформації в електронній обчислювальній машині, яка дорівнює одному розряду в двійковій системі числення. Визначена кількість біт становить розмір інших одиниць у ЕОМ: байта, напівслова, слова, подвійного слова, кілобайта (Кб), мегабайта (Мб), гігібайта (Гб), терабайта (Тб). (Савинков В. М. Толковый словарь по информатике [Текст] / В. М. Савинков, В. И. Першиков. – М. : Финансы и статистика, 1991. – 543 с. [С. 38]); 4) двійкова цифра або біт є найменшою одиницею інформації в комп'ютері. Він використовується для зберігання інформації, і має значення: істина/неправда, або включення/вимикання. Окремий біт має значення 0 або 1, який, і, як правило, використовується для зберігання даних та здійснення інструкцій у групах байтів. Комп'ютери часто класифікують за кількістю бітів, які кожен може обробити за один раз або за числом бітів у адресі пам'яті. Багато систем використовують чотири-вісім бітових байтів для формування 32-бітового слова. Значення біта, зазвичай, зберігається вище або нижче виділеного рівня електричного заряду в конденсаторі всередині модуля пам'яті. Для пристроїв, які використовують позитивну логіку, значення 1 (справжнє значення) визначає позитивний параметр напруги, по відношенню до електричного заземлення та значення 0 (помилкове значення) нульовий параметр напруги. (Binary Digit (bit) [Електронний ресурс] // *Technopedia*. – Режим доступу:

<https://www.techopedia.com/definition/2678/binary-digit-bit>. – Дата звернення: 18.05.2016. – Назва з екрану).

55. Блогосфера. Соціальний веб-всесвіт, розміщений онлайн на платформі для осіб, що використовують публікації журналів. Це сленг для всіх блогів в Інтернеті. Блогосферу часто порівнюють із низовою журналістикою в тому, що кожен учасник має можливість розміщувати інформацію на будь-яку тему, що становить його особистий інтерес. Це потужна соціальна мережа, в якій аудиторія популярних блогерів нараховує тисячі, а в деяких випадках – мільйони учасників. Послуги обміну повідомленнями на основі Twitter також вважаються частиною блогосфери, незважаючи на компактність повідомлень. Блоги можуть переглядатися на сторінках інших блогів і переадресовувати частини вихідних повідомлень або посилань на оригінальні джерела. Блогосфера стала вагомим джерелом для громадянської журналістики – у режимі реального часу надсилати звіти про події та умови в тих місцях, які великі інформаційні агентства не можуть покривати. (*The blogosphere [Електронний ресурс] // Techopedia. – Режим доступу:*

https://www.techopedia.com/definition/4862/blogosphere?utm_campaign=newsletter&utm_medium=tod&utm_source=07252016. – Дата звернення: 25.06.2016. – Назва з екрану).

56. Брандмауер. 1) програмне забезпечення для підтримки безпеки приватної мережі. Брандмауери блокують несанкціонований доступ до приватних мереж і часто використовуються для запобігання несанкціонованого користування веб-сторінками або незаконного програмного забезпечення. Брандмауер може бути реалізований використанням апаратних засобів, програмного забезпечення або комбінацією обох. Брандмауер визнається як перша лінія захисту в забезпеченні конфіденційної інформації. Для кращого збереження, дані можуть бути зашифровані. (*Firewall [Електронний ресурс] // Techopedia. – Режим доступу: <https://www.techopedia.com/definition/2678/binary-digit-bit>– Дата звернення 29.05.2016. – Назва з екрану); 2) бар'єр (програмний і/або апаратний) між двома мережами, що уможливорює встановлення тільки авторизованого міжмережевого з'єднання. (Роберт І. В. Тлумачний словник термінів понятійного апарату інформаційної освіти [Електронний ресурс] / І. В. Роберт, Т. А. Аронова. – Режим доступу: <http://www.ict.edu.ru/ft/005453/mto002.pdf>. – Дата звернення: 29.05.2016. – Назва з екрану).*

57. Браузер. Програма, яка надає можливість дивитися і взаємодіяти з усіма інформацією про World Wide Web. Термін "браузер" призначений користувачам інтерфейсів для перегляду текстових файлів в Інтернеті. З

технічної точки зору, веб-браузер є програмою для клієнтів, що використовує протокол HTTP (Hypertext Transfer Protocol) для виконання запитів веб-серверів по всьому Інтернету від імені користувача браузера. Більшість браузерів підтримують електронну пошту і протокол передачі файлів (FTP). Перший веб-браузер був створений у 1990 році і називався WorldWideWeb. Ім'я цього браузера було змінено на Nexus, щоб уникнути плутанини з назвою інформаційного простору, відомого як World Wide Web. Перший веб-браузер з графічним інтерфейсом з'явився в 1993 році – Mosaic. Пізніше більшість його функцій перейшли в Netscape Navigator. Microsoft використовує Internet Explorer (IE). (*Browser [Електронний ресурс]*. – Режим доступу:

<http://searchwindevelopment.techtarget.com/definition/browser>. – Дата звернення: 08.07.2016. – Назва з екрану).

58. **Буклет** (від *англ.* booklet – книжечка). 1) невелике друковане видання інформаційного чи рекламного характеру у вигляді одного аркуша друкованого матеріалу, сфальцьованого у два чи більше згинів (звичайно містить текст та ілюстрації, роздається чи розсилається безпосередньо). (*Баришполець О. Т. Український словник медіакультури / О. Т. Баришполець. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Міленіум, 2014. 196 с. [С. 8]*); 2) довідник, який містить відомості про основні характеристики програмного виробу (*Савинков В. М. Толковий словарь по информатике [Текст] / В. М. Савинков, В. И. Першиков. – М. : Финансы и статистика, 1991. – 543 с. [С. 45]*).

59. **Веб-камера**. 1) цифрова відео- або фотокамера, здатна в реальному часі фіксувати зображення, призначені для подальшого передавання Інтернетом. (*Баришполець О. Т. Український словник медіакультури / О. Т. Баришполець. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Міленіум, 2014. 196 с. [С. 84]*); 2) цифрова відеокамера, безпосередньо або побічно приєднана до комп'ютера або комп'ютерної мережі. Веб-камери поставляються з програмним забезпеченням, яке встановлюється на комп'ютері, щоб уможливити користувачам записувати відео або його потік з Інтернету. Веб-камери здатні приймати фотографії, а також відео високої чіткості, хоча якість відео може бути нижчою, в порівнянні з іншими моделями камер. (*Webcam [Електронний ресурс] // Techopedia. – Режим доступу: <https://www.techopedia.com/definition/5333/webcam>. – Дата звернення: 01.06.2016. – Назва з екрану*).

60. Веб-квест. 1) орієнтовна діяльність, де практично вся інформація береться з мережі Інтернет. (*Bernie Dodge. Some Thoughts About WebQuests [Електронний ресурс] / Bernie Dodge // WebQuest.org. – 1995. – Режим доступу: http://webquest.sdsu.edu/about_webquests.html, free. – Назва з екрану*); 2) сайт в Інтернеті, з яким працюють учні, виконуючи те чи інше навчальне завдання. Розробляються такі веб-квести для максимальної інтеграції Інтернету в різні навчальні предмети на різних рівнях освіти. Вони охоплюють окрему проблему, навчальний предмет, тему, можуть бути і міжпредметними. Розрізняють два типи веб-квестів: для короткочасної (мета: поглиблення знань та їх інтеграція, розраховані на одне-три заняття) і тривалої роботи (мета: поглиблення і перетворення знань учнів, розраховані на тривалий термін – можливо, на семестр або навчальний рік). Особливістю освітніх веб-квестів є те, що частина або вся інформація для самостійної або групової роботи учнів з ним знаходиться на різних веб-сайтах. Крім того, результатом роботи з веб-квестом є публікація робіт учнів у вигляді веб-сторінок і веб-сайтів (локально або в Інтернеті) (*Тлумачний словник з інформатики / Г. Г. Півняк [та ін.]. – Д., Нац. гірнич. ун-т, 2010. – 600 с. [С. 275]*); 3) проблемне завдання з елементами рольової гри для виконання якого використовуються інтернет-технології – технології подання інформації у комп'ютерній мережі Інтернет, основою яких є гіпертексти, сайти, блоги (*Гапеева О. Л. Технологія у навчанні студентів за програмою підготовки офіцерів запасу. Науковий центр Сухопутних військ Академії Сухопутних військ Науковий вісник НЛТУ України. – Вип. 21.1 – С. 335 – 340*); 4) спеціальним чином організований вид дослідницької діяльності для виконання якої студенти/учні здійснюють пошук інформації в мережі Інтернет за вказаними адресами (*Кадемія М. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології навчання: словник-госарій / М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр, Т. Є. Рак, Львів: «СПОЛОМ», 2011. – 327 с. [С. 227]*).

61. Веб-портал. 1) WWW-сервіс, в основі якого лежить ідея створення уніфікованого інтерфейсу для ефективного доступу до інформації та об'єднання в одному блоці великої групи інтернет-сервісів. Головна технологічна тенденція веб-порталу на цей час полягає в узгодженні, зближенні веб-інформації з програмним забезпеченням настільних систем. (*Баришполец О. Т. Український словник медіакультури / О. Т. Баришполец. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Міленіум, 2014. 196 с. [С. 84]*); 2) спеціально розроблений сайт, який часто використовується як точка доступу до інформації. Він також може розглядатися як бібліотека персоніфікованого і категоризації контенту. Веб-портал сприяє навігації пошуку, персоналізації, повідомленню та інтеграції інформації і часто виконує такі функції, як: управління завданнями, колективність роботи і бізнес-аналітики та інтеграції додатків. Веб-портали також відомі як просто

портали. Веб-порталам часто надають особливий зовнішній вигляд для організацій і підприємств. Вони доступні з декількох платформ, таких, як: персональні комп'ютери, смартфони та інші електронні пристрої. Характерними особливості веб-порталу є: доступ до даних, особистого змісту, транзакції, безпека опублікованого контенту і пошуку. Веб-портали здатні представити інформацію, враховуючи запити користувача. Він також дає змогу користувачам персоналізувати інформацію, представлену на порталі. Є два типи веб-порталів, а саме: горизонтальні веб-портали і вертикальні. Перші розраховані на цільові великі громади користувачів, тоді як другі є більш специфічними для користування. Веб-портали також класифікуються на основі їхніх типів, а саме: ринку космічних порталів, громадських веб-порталів, корпоративних веб-порталів, порталів знань тощо. Веб-портал здатний обробляти як структуровану, так і неструктуровану інформацію. Для користувачів це забезпечує зручність навігації, а для підприємств – забезпечує значну економію витрат, підвищення продуктивності і спосіб встановлення тривалих контактів із користувачами. Веб-портал може полегшити повідомлення, а також багатоканальну послідовність. Це дає можливість універсалізувати вхід і забезпечити інтеграцію, якщо це необхідно, для інших додатків і систем. Він також здатний інтегрувати і підтримувати конкретний тип програми, такі, як: підтримка електронної комерції, бізнес-аналітики тощо. (*Web portal* [Електронний ресурс] // *Techopedia*. – Режим доступу: <https://www.techopedia.com/definition/17352/web-portal>. – Дата звернення: 29.05.2016. – Назва з екрану).

62. **Веб-сайт** (від англ. site – ділянка). Сукупність розташованих на одному сервері веб-сторінок, об'єднаних і пов'язаних між собою за змістом або за допомогою посилань. Доступ до веб-сайту забезпечує протокол HTML. (Баришполец О. Т. *Український словник медіакультури / О. Т. Баришполец. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Міленіум, 2014. 196 с. [С. 84]*); 2) віртуальна сукупність кількох веб-сторінок або файлів, доступних через браузер. Кожен сайт має свій власну унікальну веб-адресу (див уніфікований покажчик ресурсів, який визначається за рахунок підключення до Інтернету. Відкриття сторінки веб-сайту зазвичай називають домашньою сторінкою, яка містить посилання на інші сторінки даного або інших сайтів. Один веб-сервер може підтримувати кілька веб-сайтів, і один сайт може перебувати на декількох веб-серверах, розміщених іноді на відстані тисяч миль один від одного. (*Website [Електронний ресурс] // Businessdictionary. – Режим доступу: <http://www.businessdictionary.com/definition/website.html>. – Дата звернення: 29.05.2016. – Назва з екрану*).

63. **Веб-сторінка**. 1) сторінка з інформацією, розміщена в Інтернеті на веб-сайті. Її можна переглядати з будь-якого комп'ютера, підключеного до Інтернету, за допомогою спеціальної програми, наприклад, Майкрософт Інтернет Експлорера; 2) інформаційний ресурс, доступний у World Wide Web (всесвітня павутина), який можна переглядати у веб-браузері; звичайно, ця інформація записана у форматі HTML або XHTML і може містити гіпертекст з навігаційними гіперпосиланнями на інші веб-сторінки. Може бути сформована статично або динамічно. (Баришполец О. Т. *Український словник медіакультури / О. Т. Баришполец. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Міленіум, 2014. 196 с. [С. 84]*); 2) електронний (цифровий) документ, створений з HTML і, отже, доступний за допомогою браузера. На додаток до тексту і графіки, веб-сторінка також може містити завантаження даних, аудіо та відео файлів, а також гіперпосилання на інші сторінки або сайти. Веб-сайт, як правило, це набір веб-сторінок. (*Webpage [Електронний ресурс] // Businessdictionary. – Режим доступу: <http://www.businessdictionary.com/definition/webpage.html>. – Дата звернення: 29.05.2016. – Назва з екрану*).

64. **Відкрита освіта**. (Особливості).

- Використання спеціалізованих технологій і засобів навчання, зокрема комп'ютерів, мережних засобів, мультимедійних технологій, спеціального програмного забезпечення;

- тестовий контроль якості знань – застосування тестових систем на базі інформаційних технологій;
- гнучкість – можливість навчатися у зручний час, у зручному місці та у зручному темпі;
- економічна ефективність – оптимізація співвідношення між досягнутим результатом та витраченим часом, зусиллями, фінансами й іншими ресурсами;
- модульність – можливість формування індивідуального навчального плану, який відповідав би особистісним потребам студента;
- асинхронність – реалізація технології навчання за зручним для студента розкладом;
- паралельність – можливість сумістити навчання з основною професійною діяльністю;
- зміна ролі викладача – покладання на нього функцій координування навчального процесу, коригування змісту дисципліни, консультування при складанні індивідуального навчального плану, керівництво навчальними проектами тощо;
- зміна ролі студента – збільшення вимог до самоорганізації, умотивованості, навичок самостійної роботи і працелюбності;
- упровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освіту;
- інтернаціональність – можливість експорту й імпорту освітніх послуг. *(Моделювання й інтеграція сервісів «хмаро» орієнтованого навчального середовища : монографія / [Копняк Н., Корицька Г., Литвинова С. та ін.] ; / за заг. ред. С. Г. Литвинової. – К. : ЦП «Компринт», 2015. – 163 с. [С. 29]).*

65. Відкрите комп'ютерно-інтегроване навчальне середовище. Інформаційно-комунікаційне навчальне середовище педагогічних систем, у якому переважна більшість дидактичних функцій, а також деякі принципово важливі функції управління навчальним процесом передбачають педагогічно доцільне координоване та інтегроване використання комп'ютерних і комп'ютерно орієнтованих засобів навчання й ЕОР, що входять до складу ІКТ-системи навчального закладу, а також засобів, ресурсів і сервісів відкритих інформаційно-комунікаційних мереж (Інтернет). *(Організація та функціонування мережі ресурсних центрів дистанційної освіти загальноосвітніх навчальних закладів : монографія / Богачков Ю. М [та ін.] ; Ін-т інформ. технологій і засобів навчання НАПН України. – К. : Атіка, 2014. – 184 с. [С. 12]).*

66. **Візуалізація** (від лат. *visualis* – те, що людина може спостерігати за допомогою органів зору). 1) процес побудови графічного образу даних, що дає змогу в ході їх загального аналізу виявити аномалії, структури; 2) вплив унаочнення на комунікативні процеси в цілому, а також на соціальні, економічні та політичні підсистеми суспільства. На відміну від комунікації на основі тексту, яка дотримується раціонально-аргументативної логіки, комунікація на основі зображення спирається на асоціативну логіку. (*Баришполец О. Т. Український словник медіакультури / О. Т. Баришполец. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Міленіум, 2014. 196 с. [С. 9]*); 3) проектування та генералізація зображень, графіки на пристроях відображення (переважно на екрані дисплея) на основі вихідних цифрових даних, а також правил і алгоритмів їх перетворення; 4) відтворення цифрового зображення або результатів його обробки на дисплеї за допомогою спеціальних структур даних, що дають змогу істотно збільшити швидкість візуалізування, наприклад, так званих пірамідних шарів, які дають можливість вписувати множину пікселів вихідного знімка в обмежену кількість пікселів вікна дисплею з виводом на нього одного з попередньо побудованих зображень із різницею, яка послідовно зменшується в 2, 4 або 8 крат. (*Англо-російсько-український словник з геоінформатики [Текст] / Б. С. Бусигін, Г. М. Коротенко, Л. М. Коротенко, М. А. Якимчук. – К.:Карбон, 2007. – 433 с.[С. 84]*); 5) виробництво графічних зображень, або з відеокамери або з цифрової форми генеруються даних, або записи таких зображень в вигляді мікрофільмів, відеокасети або лазерного диску. (*Imaging [Електронний ресурс] // Free On-Line Dictionary Of Computing. – Режим доступу: <http://foldoc.org/Database>. – Дата звернення: 18.05.2016. – Назва з екрану*).

67. **Візуальні ефекти**. 1) зображення, які в реальному житті відтворити неможливо; виконуються за допомогою комп'ютерних програм тривимірної графіки з накладанням реальних зображень. (*Баришполец О. Т. Український словник медіакультури / О. Т. Баришполец. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Міленіум, 2014. 196 с. [С. 10]*); 2) метод, який використовується під час пост-виробничого процесу виготовлення фільму або відео, в якому окремі кадри або сцени об'єднуються для того, щоб представити єдине ціле. Зазвичай, у вигляді «розрізу», який веде до наступної сцени без будь-якого конкретного візуального сигналу, за винятком того, що сцена змінилася. Для цифрового відео перехід може бути більш наочним і очевидним, із використанням таких візуальних ефектів, як: затухання, серветки, розчинення і згасання тощо. (*Video transition [Електронний ресурс] // Businessdictionary. –*

Режим доступу: <https://www.techopedia.com/definition/3141/video-transition>.
– Дата звернення: 29.05.2016. – Назва з екрану).

68. **Віртуальні спільноти.** 1) соціальні об'єднання користувачів мереж, які достатньо довгий період часу продовжують публічні обговорення певної проблеми, виражаючи своє особисте ставлення до неї, формуючи свою особисту мережу взаємовідносин у кіберпросторі. (Rheingold, 1993, p. 5. *Defining «Virtual Community» Catherine M. Ridings Lehigh University, USA*) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.21stcenturycollaborative.com/2007/07/virtual-communities-as-a-canvas-of-educational-reform>. – Назва з екрану); 2) група людей, які поділяють спільні інтереси, почуття або ідеї, або мають схожі цілі в Інтернет чи у будь-якій спільній мережі. Соціальні медіа є найбільш поширеним засобом для цього обміну і взаємодії, що потенційно можуть виходити за межі географічних кордонів, рас, культур, політичних поглядів чи релігій у разі об'єднання людей загальними інтересами. (*Virtual Community* [Електронний ресурс] // *Techopedia*. – Режим доступу: <https://www.techopedia.com/definition/15504/virtual-community>. – Дата звернення: 29.05.2016. – Назва з екрану).

69. **Віртуальні освітні спільноти.** Групи людей, учасників освітнього процесу (політики в галузі освіти, освітяни, адміністратори, учителі, учні та ін.), яких об'єднують спільні інтереси, ініціативи, взаємодії, пов'язані з освітніми цілями та освітнім контентом, які постійно і тривалий час спілкуються, використовуючи інформаційно-комунікаційні технології, загальні сервіси і програмне забезпечення, дотримуючись належних норм поведінки у віртуальному просторі. (*Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей у контексті євроінтеграційних процесів створення інформаційного освітнього простору : монографія / О. В. Білоус [та ін.]. За заг. ред. Бикова В. Ю., Овчарук О. В. ; НАПН України, Ін-т інформ. технол. і засобів навч. – К. : Атіка, 2014. – 212 с. [С. 21-22]*).

70. **Віртуальний** (від *англ.* virtual – те, що може стати реальним). 1) можливий, такий, що може проявитися при певних умовах; в інформатиці – той, що не має фізичного втілення, або той, що відрізняється від реальності. (*Словопедія* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://slovopedia.org.ua/39/53394/260710.html>. – Назва з екрану); 2) функція або операція, яка не існує, але ілюзорно функціонує. Наприклад, диск ОЗУ у реальному представленні не існує, однак у процесі роботи комп'ютера до його оперативної пам'яті здійснюється доступ як до існуючого диску. (*Virtual* [Електронний ресурс] // *Businessdictionary*. – Режим доступу: <http://www.businessdictionary.com/definition/virtual.html>. – Дата звернення: 29.05.2016. – Назва з екрану).

71. **Віртуальний світ.** (*англ.* virtualworld – віртуальний світ).

1) простір, створений за допомогою комп'ютерного моделювання навколишнього середовища, де користувачі представлені взаємодією один із одним через аватари. Останні зображуються здебільшого у вигляді текстового, двомірного чи тримірного графічного представлення його власника: це може бути як картинка у форумі, так і детальна модель у вигляді гуманоїда в середині свого роду гри, розрахованої на велику кількість користувачів (рольова онлайн-гра). (*Баришполець О. Т. Український словник медіакультури / О. Т. Баришполець. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Міленіум, 2014. 196 с. [С. 10]*); 2) віртуальний світ комп'ютера на основі онлайн-ового середовища спільноти, розроблений як окремими особами, так і спільно, так, що вони можуть взаємодіяти у змодельованому світі. Користувачі взаємодіють один з одним за допомогою текстових, двовимірних або тривимірних графічних моделей – аватарів. Аватари графічно відображаються з використанням комп'ютерних графічних зображень (CGI) або будь-якої іншої технології рендеринга. Особи контролюють свої аватари за допомогою пристроїв введення – клавіатури, миші та інших, спеціально розроблених для управління і моделювання, пристроїв. Всі віртуальні світи мають якісні характеристики: послідовність та інтерактивність. Це дає змогу користувачам досліджувати переваги соціалізації, вивчати людську природу і здатності інших користувачів. Віртуальний світ також можна назвати цифровим світом. Спочатку віртуальні світи були наповнені текстом і обміном документами, наприклад, в чатах і через системи конференц-зв'язку. Із просуванням у двомірні і тривимірні графіки графічні моделі стали відмінною рисою віртуальних світів. Сьогодні віртуальні світи зображують світ, що дуже подібний до реального, з реальними правилами і в режимі реального часу дії, і в комунікації. Аватари в реальному світі відображають або фіктивно адаптовані персоналізовані символи: людей, домашніх тварин, або інші уявні персонажі, які населяють віртуальні світи. Сьогоднішні аватари – це тривимірні, інтерактивні картинки, які існують в реалістичних віртуальних світах. Є два типи віртуальних світів: 1) розваги на основі 3-D ігор. У цій категорії віртуальних світів користувачі грають в ігри через свої аватари. Ці віртуальні світи знаходяться під сильним впливом фентезі, наукової фантастики і анімаційних жанрів літератури та кіно. Розваги на основі віртуальних світів представляє більшість віртуальних світів, що існують на сьогодні; 2) соціальна взаємодія на основі взаємодії з користувачем, освіти і навчання через змодельовані світи. Ці світи пропонують більш відкритий досвід, такий, як: вивчення ландшафтів, спілкування з громадами, участь в політичних дебатах або експериментах, відвідування навчальних занять,

навчання в модельованому середовищі та інших віртуальних можливостей. (*Virtual World [Електронний ресурс] // Technopedia. – Режим доступу: <https://www.technopedia.com/definition/25604/virtual-world>. – Дата звернення: 29.05.2016. – Назва з екрану*).

72. **Вокодер** (англ. Voice coder - кодувальник голосів). 1) клас передавальних систем, побудованих на принципах аналізу і синтезу мовного сигналу; 2) пристрій автоматичного цифрового кодування мови (*Савинков В. М. Толковый словарь по информатике [Текст] / В. М. Савинков, В. И. Першиков. – М. : Финансы и статистика, 1991. – 543 с. [С. 55]*); 3) пристрій синтезу мови на основі довільного сигналу з багатим спектром. Основу синтезатора мови складають три елементи: генератор тонального сигналу для формування голосних звуків, генератор шуму для формування приголосних і система формантних фільтрів для відтворення голосу абонента. Після всіх перетворень голос людини стає подібним до голосу робота, що цілком допустимо для засобів зв'язку і цікаво для музичної сфери. Вокодер для створення незвичайних ефектів використовується електронними музикантами. Вокодер як музичний ефект дає змогу перенести властивості одного (модулюючого) сигналу на інший, який називають носієм. Як сигнал-модулятор використовується голос людини, а як носій – сигнал, що формується музичним синтезатором або іншим музичним інструментом. Так досягається ефект «говоріння» або «співаючого» музичного інструменту. Крім голосу, модулюючий сигнал може бути: гітарою, клавішним, барабаним і взагалі, будь-яким звуком синтетичного і «живого» походження. Так само немає обмежень і на все, що має сигнал.

Сучасні вокодери можна поділити на апаратні і віртуальні. На практиці комп'ютерні музиканти частіше використовують віртуальний вокодер, реалізований у вигляді VST-плагінів (VST-plugins), так як вони більш гнучкі в налаштуванні. Застосовуються подібні рішення вокодерів не самі по собі, а разом з програмою-хостом. Нею може бути будь-яка віртуальна студія, що підтримує технологію VST, наприклад: Sakewalk SONAR, Steinberg Cubase або Fruity Loops Studio. Програма хост уможливіє підключення власне самого вокодера, і вибрати модулюючий сигнал (деякі вокодери мають вбудований синтезатор несучого сигналу) - з синтезаторів і семплерів, або с мікрофонів та інших підключених до звукової мапи інструментів. А управління несучим сигналом здійснюється за допомогою MIDI команд, що надходять з MIDI-секвенсора або MIDI-клавіатури в VST-плагін (синтезатор або семплер) Прикладом віртуальних вокодерів можуть служити VST- плагіни, такі, як: Steinberg Vocoder, Fruity Vocoder, Akai DC Vocoder, Vocoder, AC vocoder, Formulator, Lpc-vocoder, Darkoder, Cylonix (рис. 3). (*Vocoded [Електронний ресурс] / Techtarget. –*

Режим доступу: <http://whatis.techtarget.com/definition/vocoder>. – Дата звернення: 22.07.2016. – Назва з екрану).

Рис. 3. Вокодер

73. Гіперсередовище (від *англ.* hypermedia – гіперсередовище). 1) метод дискретного представлення інформації на вузлах, з'єднаних між собою за допомогою посилань. Дані можуть бути представлені у вигляді тексту, графіки, звукозаписів, мультиплікації або виконуваної документації. (*Теоретичні основи створення освітніх електронних видань / Беляєв М. І., Вимятнін В.М., Григор'єв С. Г. та ін. – Томськ: Вид-во Том. ун-ту', 2002., с. 75*); 2) розширене поняття терміну «гіпертекст», або можливість відкривати нові веб-сторінки, натиснувши текстові посилання на веб-браузері. Гіпермедіа поширюється на це, даючи змогу користувачеві клацнути зображення, відео, графічних та інших засобів масової інформації, крім тексту, для створення нелінійної інформаційної мережі. Цей термін був упроваджений Фредом Нельсоном у 1965 році. (*Hypermedia [Електронний ресурс] // Технопедія. – Режим доступу: <https://www.techopedia.com/definition/3105/hypermedia>. – Дата звернення: 29.05.2016. – Назва з екрану*).

74. Гіпертекст (від *англ.* hypertext). 1) нелінійна форма запису інформаційної текстової інформації з позначенням посилань на фрагменти тексту будь-якого документа, що перебуває в автоматизованій інформаційній системі, та можливість швидкого переходу до цих фрагментів. (*Баришполец О. Т. Український словник медіакультури [Текст] / О. Т. Баришполец, Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – К. : МІЛЕНІУМ,*

2014. – 196 с. [С.12]); 2) певна інформаційна сукупність, частинами якої є тексти (у широкому розумінні – інформація різних типів, ілюстрації, аудіо- та відеодані), між якими встановлено безліч зв'язків у багатовимірному просторі. При цьому матеріал можна розглядати з різною мірою деталізації, а зв'язки дають можливість вибирати напрям подальшого переходу (на відміну від звичайного тексту). У найпростішому вигляді, студентові пропонується доповнити початкові зв'язки, установлені викладачем. (Дутка Г. Я. Педагогіка, математика, економіка: словник базових термінів / Г. Я. Дутка. – К. : УБС НБУ, 2009. – 360 с. [с. 22]).

75. Графічний планшет. (Digitizer tablet). Інструмент для перетворення мальованого зображення у формат, придатний для комп'ютерної обробки. Зображення малюють на плоскій поверхні за допомогою стилуса, а потім відображають на моніторі комп'ютера або на екрані. Digitizer tablet також використовуються як пристрій введення, отримуючи інформацію, представлену в кресленнях, і відправки виведення в САПР AutoCAD. (*Digitizer tablet [Електронний ресурс]. – Режим доступу:*

<http://whatis.techtarget.com/definition/digitizer-tablet-digitizer-or-graphics-tablet>– Дата звернення: 08.07.2016. – Назва з екрану).

76. Графічний редактор. Програма, що забезпечує користувачів можливістю створювати й редагувати зображення на екрані комп'ютера, а також зберігати їх у різноманітних графічних форматах, якими є: JPEG, PNG, GIF та TIFF. Існують різні типи графічних редакторів, зокрема,
– векторні. У них зображення створюється за допомогою математичних фігур. Їх переважно використовують для розробки візиток, буклетів, етикеток, брошур тощо. Найбільш використовуваними векторними графічними редакторами для Windows є Corel Draw, Adobe Illustrator, Macromedia Free Hand, а для всіх інших операційних систем – Inkscap;
– растрові. Їх використовують для роботи з фотографіями, мультиплікаційними фільмами, художніми зображеннями, відеокадрами, зображеннями для веб-документів тощо. Тобто вони працюють із зображеннями, що зберігаються в пам'яті як система даних про колір кожного елемента (пікселя) зображення. Найбільш популярними у сучасному світі є такі растрові графічні редактори, як: Adobe Photoshop для - ОС Microsoft Windows і Mac OS X, а також GIMP - для GNU/Linux ТА інших POSIX-сумісних. Крім цих видів графічних редакторів існують й інші їх типи, а саме:

– редактори ілюстративної графіки. Вони розроблені переважно для створення малюнків і роботи з ними. Найпоширенішими є такі пакети ілюстративної графіки, як: CorelDRAW й Adobe Photoshop - для створення

двовимірних зображень, 3D-Studio, що застосовуються для створення тривимірних зображень, а також для того, щоб створити анімаційні фільми використовують пакет Macromedia Flash;

– редактори інженерної та конструкторської графіки. Такі графічні редактори застосовують здебільшого для побудови різноманітних діаграм, креслень, графіків тощо. Найбільш вживаними редакторами є 3D Studio VIZ, AutoCAD, ArchiCAD і MS Visio. (*Графічний редактор [Електронний ресурс]*. – Режим доступу:

http://glossary.starbasic.net/index.php?title=Графічний_редактор – Назва з екрану).

77. Дистанційне навчання. 1) норма навчання, коли спілкування між викладачем і студентом відбувається за допомогою дискутування, магнітофонних, аудіо- та відеокасет, комп'ютерних мереж, кабельного та супутникового телебачення, телефону, телефаксу тощо. Дистанційні навчальні технології дають змогу розширити можливості стаціонарної освіти, збільшити взаємну доступність віддалених один від одного об'єктів і суб'єктів навчання. Серед основних переваг такої роботи вказується скорочення витрат на утримання й оренду приміщень, можливість для співробітників слухати лекції та брати участь у семінарах прямо на робочому місці або вдома, наявність цілодобового доступу до матеріалів, що знімає часові обмеження традиційних занять. (*Дутка Г. Я. Педагогіка, математика, економіка: словник базових термінів / Г. Я. Дутка. – К. : УБС НБУ, 2009. – 360 с. [С. 27]*); 2) дистанційне навчання уможливорює доступ до навчальних матеріалів безперервно через World Wide Web - Інтернет. Зміст навчального матеріалу може складатися з тексту, звуку і відео. Ті, хто навчається, мають можливість спілкуватися з професором і однокурсниками через асинхронний чи онлайн зв'язок. Онлайн-зв'язок передбачає створення віртуальних класів для вирішення поточних навчальних питань та обміну думками. Багато програм надають інструменти електронного навчання для оцінки ефективності і ступеня засвоєння знань учнями. (*Ніколас І. Спаноудакіс Грецький словник комп'ютерних термінів [Електронний ресурс] / Спаноудакіс І. Ніколас. – Режим доступу:*

<http://users.isc.tuc.gr/~nispanoudakis/Lexiko.html#D>. – Дата звернення: 01.07.2016. – Назва з екрану); 3) особлива педагогічна технологія ХХІ ст., що базується на відкритому навчанні з використанням сучасних телекомунікацій для спілкування (студент – викладач, студент – студент, студент – інформація) в інформаційному просторі. Головна особа дистанційного навчання – студент. (*Теорія і методика професійної освіти: навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Т. Ю. Осипова, Р. С. Гурін [та ін.]; за ред. З. Н. Курлянд. — К.: Знання, 2012. — 390 с.*)

78. **Дистанційна освіта.** 1) навчальний процес, коли значна частина викладання здійснюється кимось, хто є віддаленим у просторі та/або в часі від учня. (*Guttman, C. Education in and for the formation Society. UNESCO Publications for the World Summit on the Information Society. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001355/135528e.pdf>. – Назва з екрану*); 2) інституційний заклад формальної освіти, де навчальну групу віддалено, а інтерактивні телекомунікаційні системи використовуються для підключення учнів, ресурсів та інструкторів. (*Schlosser, L. A.; Simonson, M. R.; Hudgins, T. L. Distance education: definitions and glossary of terms, Third edition. Charlotte, N.C.: IAP – Information Age Pub.,*); 3) це синтетична, інтегральна гуманістична форма навчання, яка базується на використанні широкого спектра традиційних і новітніх інформаційних технологій та їхніх технічних засобів, що застосовуються для доставки навчального матеріалу, його самостійного вивчення, діалогового обміну між викладачем і тим, хто навчається, причому, процес навчання взагалі некритичний щодо їхнього розташування в просторі та часі, а також щодо конкретної освітньої установи". (*Теорія і методика професійної освіти: навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Т. Ю. Осипова, Р. С. Гурін [та ін.]; за ред. З. Н. Курлянд. — К.: Знання, 2012. — 390 с.).*

79. **Диск.** Диск Writable (CD-RW) відноситься до оптичних CD, які можуть бути записані і переписані кілька разів. Під час кожної сесії перезапису CD-RW дані стираються. Однак деякі диски CD-RW мають мультисесійну функцію, через що додаткові дані можуть бути записані в більш пізній час, якщо є додатковий простір. На CD-RW дані зберігаються впродовж декількох років, якщо диск захищений від прямих сонячних променів. Більшість CD-RW дисків мають ємність, розраховану для одержання 700 МБ даних. Експерти стверджують, що цикл перезапису CD-RW може тривати до 1000 разів. Цифровий універсальний диск з можливістю перезапису (DVD-R), розроблений для одноразового запису (тільки для читання); використовується для постійного зберігання файлів даних. Це оптичний диск, який зазвичай має ємність 4,71 гігабайт (ГБ), у сім разів більше, ніж компакт-диск з можливістю перезапису (CD-R), що містить майже 700 мегабайт (МБ / с). Коли обидві сторони DVD-R будуть доступні для запису, він може зберігати до 17 Гб даних. DVD-R є одним з трьох галузевих стандартів формату DVD: DVD-R, DVD-RAM і DVD + R. DVD-RAM можуть багато разів стератись і записуватись. Вони сумісні тільки з пристроями, що підтримують формат DVD-RAM. DVD + R, можуть записувати дані один раз; дані на диску незмінні. DVD-R не подібний на DVD + R, але має два додаткових стандарти. Загальний DVD-R (г) використовує 635 нанометра (нм) довжини хвилі запису; DVD-R (а) для авторинга має довжині хвилі 650 нм запису для захисту від копіювання. Як

правило, DVD-R (а) для авторинга, недоступний для широкої публіки. Обидва стандарти можуть читати формат один одного, але не можуть писати у форматі один одного. (*Digital Versatile Disk Rewritable (DVD-R)* [Електронний ресурс] // *Techopedia*. – Режим доступу: <https://www.techopedia.com/definition/24479/digital-versatile-disk-rewritable-dvd-r>. – Дата звернення: 01.07.2016. – Назва з екрану).

80. **Дисковод** (від *англ.* Drive - привід). Зовнішній електромеханічний пристрій, що переміщає із заданою швидкістю магнітний чи іншого типу носій, а також підводить у потрібне місце зчитувальні/записувальні головки, що дає змогу здійснити читання/запис інформації на різного виду твердих або гнучких дисках. Дисководи бувають декількох типів: а) для жорстких дисків (НЖМД); б) для дискет (floppy disk); в) для магнітооптичних дисків; г) для ZIP-дискет; д) CD-ROM/R/RW; е) DVD. (*Тлумачний словник з інформатики / Г. Г. Півняк [та ін.]. – Д., Нац. гірнич. ун-т, 2010. – 600 с., [С. 315]*).

81. **Дисплей**. У персональних комп'ютерах є екраном монітора. Зазвичай, це пристрій, призначений для відображення текстової та графічної інформації. У ранніх випусках ПК найбільш поширені дисплеї виготовлялись на ЕПТ (електронно-променевих трубках). У портативних комп'ютерах застосовуються РК (рідкокристалічні, LCD), газорозрядні дисплеї, а також TFT LCD, OLED, AMOLED та інші технологічні реалізації. Дисплей – це будь-яка поверхня, що відображає буквенно-цифрову або графічну інформацію, наприклад, екран. (*Тлумачний словник з інформатики / Г. Г. Півняк [та ін.]. – Д., Нац. гірнич. ун-т, 2010. – 600 с. [С. 315.]*).

82. **Дистанційні технології навчання**. Поєднання інноваційних педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій дистанційного навчання (*Глазунова О. Г. Атестація електронних навчальних курсів у системі дистанційного навчання [Текст] / О. Г. Глазунова, Н. В. Морзе // Інформ. технології в освіті : зб. наук. пр. – 2010 р. – Вип. 5 [С. 47 – 68]*).

83. **Дігітайзер/діджитайзер**. Кодуючий перетворювач (оцифровувальник) – підсистема або прилад, який формує цифрові дані для представлення вхідного аналогового сигналу. Пристрій, призначений для перетворення рисунків, звуку, креслень або зображень у цифрову форму. (*Тлумачний словник з інформатики / Г. Г. Півняк [та ін.]. – Д., Нац. гірнич. ун-т, 2010. – 600 с., [С. 318.]*).

84. **Довідково-інформаційний фонд**. Сукупність упорядкованих первинних документів і довідково-пошукового апарату, призначених для

задоволення інформаційних потреб. (Славко Т. О. *Словник термінів та понять* / Т. О. Славко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: lib.chdu.edu.ua/pdf/metodser/178/14.pdf. – Дата звернення: 04.07.2016. – Назва з екрану).

85. **Доменне ім'я.** Символьне позначення, зареєстроване для здійснення мережевої адресації ресурсів мережі Інтернет, у якій використовується система доменних імен (Domain Name System). Система доменних імен DNS призначена для зручності користувачів Інтернету і забезпечує відповідність між мережевими адресами (IP-адресами), що є набором цифр, розділених крапками (наприклад, 108.45.1.2), і символьними позначеннями, що легко запам'ятовуються, мають відповідники в живих мовах (наприклад, metro.ru). Доменне ім'я може вказувати на характер (зміст) інформації, розміщеної на відповідному сайті, або на його власника (наприклад, toyota.com або minsvyaz.ru). Система DNS функціонує відповідно до міжнародних правил і документів. (*Vega/словник [Електронний ресурс]*. – Режим доступу: http://www.vegatele.com/ukr/dictionary_cyr. – Дата звернення.– Назва з екрану).

86. **Драйвер.** 1) системна програма, що реалізовує на фізичному рівні всі процеси вводу-виводу для роботи з конкретним пристроєм (класом пристроїв) або яким-небудь ресурсом. Драйвери основних пристроїв звичайно включаються розробниками до складу ОС. Крім того, створюється спеціальний механізм для включення в систему будь-яких додаткових драйверів, що поставляються виробниками додаткового й нестандартного устаткування. У цілому, драйвер є програмою, що керує роботою зовнішнього пристрою (миші, клавіатури, принтери, флешпам'яті та ін.), а також елементом програмного інтерфейсу між програмами вводу-виводу ОС і конкретним пристроєм (принтером, дисководом, дисплеєм та ін.). Кожен зовнішній пристрій характеризується своїм унікальним інтерфейсом, узгодження якого з ОС здійснює відповідний даному пристрою драйвер. У цілому, драйвер приймає на вхід стандартні команди ОС ПК і цифрові дані, котрі він перетворює на специфічні команди та електромеханічні процеси і дії відповідного фізичного пристрою. Найбільш характерним прикладом драйвера є програма KEYRUS.COM, яка здійснює кирилізацію клавіатури і монітора для забезпечення, (Тлумачний словник з інформатики / Г. Г. Півняк [та ін.]. – Д., Нац. гірнич. ун-т, 2010. – 600 с.[С. 325]); 2) Програма, яка взаємодіє з конкретним пристроєм або

спеціальним (часто за бажанням) видом програмного забезпечення (*Search: Drivers. [Електронний ресурс]. // Computer Glossary/. – Режим доступу: <http://whatis.techtarget.com/search/query?q=Drivers>. – Назва з екрану.*).

87. Експертна система (ЕС). Комплексна комп'ютерна програма, котра в процесі роботи може відтворювати мислення людини-експерта у ході аналізу й вирішення проблеми. (*Тверезовська Н. Т. Розробка та впровадження експертних систем в освітній процес вищих навчальних закладів: теоретико-методологічний аспект : монографія. – К.: Міленіум, 2015. – С. 55*).

88. Е-компетентність. Е-обізнаність, технологічна грамотність, інформаційна грамотність, цифрова грамотність і медіаграмотність. (*Glossary.– Quality in education and training. – European Centre for the Development of Vocational Training, 2011. – (P. 23–24) (157 p.)*).

89. Електронна бібліотека. 1) зібрання в електронній формі літературних і періодичних видань з автоматизованим каталожним обслуговуванням та організацією пошуку необхідної навчальної, наукової та іншої інформації. (*Васильченко Л. В. Дистанційне навчання: науково-методичне забезпечення; інформаційний простір навчального закладу [Текст] / Л. В. Васильченко, В. Л. Шевченко. – Х. : Вид.група «Основа», 2009. – 209 с. [С. 72]*); 2) розподілена інформаційна система, що дає змогу надійно зберігати й ефективно використовувати різноманітні колекції електронних документів (текст, графіка, аудіо, відео тощо) завдяки глобальним мережам передачі даних в зручному для кінцевого користувача вигляді (*Інформаційна культура студента: Навч. посібник з курсу «Інформаційна культура студента» / укладач – С. В. Паршуков – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2014. – 121 с. [С. 27]*).

90. Електронний навчальний курс (ЕНК). Комплекс електронних навчально-методичних матеріалів, створених для організації індивідуального та групового навчання з використанням дистанційних технологій (ДТ), що базуються на Internet-технологіях, відповідно до графіка навчального процесу вищого навчального закладу. (*ПОЛОЖЕННЯ про атестацію електронного навчального курсу на рівні ВНЗ та МОН України [Електронний ресурс] / – Режим доступу:*

http://moodle.mnau.edu.ua/pluginfile.php/30663/mod_resource/content/1/PologAtDistKurs.pdf. – Назва з екрану.)

91. Електронні тестові програми. Тестові запитання, контрольні завдання і контролюючі ситуативні процедури, метою яких є оцінка рівня оволодіння знаннями, вміння використовування отримані знання при розв'язанні практичних завдань, навички у виконанні діяльнісних функцій. (Васильченко Л. В. *Дистанційне навчання: науково-методичне забезпечення; інформаційний простір навчального закладу [Текст]* / Л. В. Васильченко, В. Л. Шевченко. – Х. : Вид.група «Основа», 2009. – 209 с. [С. 72]).

92. Електронні навчальні комплекси. Комп'ютерно орієнтовані, алгоритмічно побудовані за законами дидактики матеріали, основою яких є зміст, сконструйований за правилами міжпредметних зв'язків, побудовані за правилами причинно-наслідкових зв'язків тести і ситуативні навчальні процедури, змотивовані та цілеспрямовані на кінцевий результат. (Васильченко Л. В. *Дистанційне навчання : науково-методичне забезпечення; інформаційний простір навчального закладу [Текст]* / Л. В. Васильченко, В. Л. Шевченко. – Х. : Вид.група «Основа», 2009. – 209 с. [С. 72]).

93. Електронні бібліометричні системи. Автоматизовані інформаційні системи, за допомогою яких здійснюється формування джерельної бази наукової продукції, опублікованої за результатами науково-педагогічних досліджень (НПД), та статистичне опрацювання й подання бібліометричних показників. Бібліометричні системи не лише автоматично визначають індекси цитування праць науковця або колективу науковців, а й уможливають ранжування відповідних індексів. Серед ЕБС, що використовуються для інформаційно-аналітичної підтримки науково-педагогічної діяльності, найбільш популярними є комерційні: міжнародні бази даних *Web of Science* (<http://thomsonreuters.com/web-of-science>) компанії *Thomson Reuters* (США) та *Sci Verse Scopus* (<http://www.scopus.com>) компанії *Elsevier* (Голандія); *IN-SPIRE™ Visual Document Analysis* (<http://in-spire.pnnl.gov>) виробництва *Pacific Northwest National Laboratory* (США); *Springer* (<http://www.springer.com>) компанії *Science+Business Media* (Німеччина) тощо; – некомерційні: *Google Scholar* (<https://scholar.google.com.ua>) компанії *Google*; *Science of Science (Sci2) Tool* виробництва Наукового центру Кіберінфраструктури (*Cyberinfrastructure for Network Science Center* (<http://cns.iu.edu>) at *Indiana University*) (США); *Publish or Perish*, що розроблена за підтримки компанії *Google* професором з міжнародного менеджменту Анне-Віл Гарзітгом (*Anne-Wil Harzing*) (Австралія) тощо. (Биков В. Ю. *Електронні бібліометричні системи як засіб інформаційно-*

аналітичної підтримки науково-педагогічних досліджень Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи [Текст] / В. Ю. Биков, О. М. Спірін, Н. В. Сороко – 2015. – [С. 91-100]).

94. Етапи розвитку інформаційної культури. Процес розвитку інформаційної культури можна умовно поділити на чотири великих етапи, початком кожного з яких з'являлася справді революційна подія в житті суспільства: виникнення мовлення (приблизно 2 000 000 років тому), винахід писемності (приблизно 5 000 років тому), друкарство (близько 500 років тому), створення копіювальних апаратів, рахункових машин, ЕОМ, тобто початок інформатизації суспільства (30-і роки минулого сторіччя). Кожна з цих подій докорінно змінювала засоби комунікації. (Ашеров А. Т. *Наукові та методичні основи процесу формування інформаційної культури студентів технічних університетів : монографія* / А. Т. Ашеров, Т. Л. Богданова. – Х. : УІПА, 2010. – 409 с. [с. 20]).

95. Єдина інформаційно-цільова основа праці. Пріоритетно-стратегічний інформаційний ресурс суспільства, що спеціально здобутий та доцільно систематизований сучасним науковим методом як сутнісно єдиний засіб і глобальна платформа трудового цілепокладання, суспільної економічної доцільності і соціокультурного розвитку. (Дутка Г. Я. *Педагогіка, математика, економіка: словник базових термінів* / Г. Я. Дутка. – К. : УБС НБУ, 2009. – 360 с. [С. 125]).

96. Закрите комп'ютерно інтегроване навчальне середовище. ІКТ навчальне середовище педагогічних систем, у якому окремі дидактичні функції, а також деякі принципово важливі функції управління навчальним процесом передбачають педагогічно доцільне координоване та інтегроване використання комп'ютерних і комп'ютерно орієнтованих засобів навчання, електронних освітніх ресурсів, а також засобів і сервісів локальних інформаційно-комунікаційних мереж навчального закладу. (*Організація та функціонування мережі ресурсних центрів дистанційної освіти загальноосвітніх навчальних закладів : монографія* / Богачков Ю. М [та ін.]. ; Ін-т інформ. технологій і засобів навчання НАПН України. – К. : Атіка, 2014. – 184 с. [С. 12]).

97. Зовнішня пам'ять. Різновид пам'яті персонального комп'ютера, реалізований зовнішнім обладнанням, здатним зберігати велику кількість інформації впродовж тривалого часу. Зовнішній запам'ятовуючий пристрій, у порівнянні із внутрішньою пам'яттю комп'ютера, наприклад, оперативним запам'ятовуючим пристроєм, має великий обсяг, однак низьку швидкість передачі даних. Наразі існує велика кількість зовнішніх запам'ятовуючих

пристроїв. По відношенню до персонального комп'ютера, ними можуть бути: жорсткі диски, накопичувачі на гнучких дисках, лазерні диски, стримери, флеш-карти тощо. Вони розрізняються за способом доступу до інформації: пристрої прямого та послідовного доступу. У пристроях прямого доступу час звернення до інформації не залежить від місця її розташування на носії, а в пристроях послідовного доступу така залежність існує. Об'єм пам'яті на жорстких дисках (як зовнішніх, так і внутрішніх) може досягати декількох терабайт. Обсяг накопичувачів на гнучких магнітних дисках зазвичай не перевищує 1,44 Мб. CD-накопичувачі оперують ємністю 640 мегабайт, а DVD – ємністю до 17 гігабайт. Максимальний об'єм USB-носіїв досягає 256 Гб. *(Що таке зовнішня пам'ять комп'ютера [Електронний ресурс] // UKRFACE. – Режим доступу:*

<http://ukrface.net/2/184-scho-take-zovnshnya-pamyat-kompyutera.html>. – Назва з екрану).

98. **Індекс цитування.** Одним із ключових показників, що широко використовується в усьому світі для оцінки роботи дослідників і наукових колективів, є індекс цитування. Оцінити вплив вченого або організації на світову науку, визначити якість проведених наукових досліджень дають можливість статистичні дані показників Science Citation Index (SCI) та Journal Citation Reports (JCR), що випускаються Institute for Scientific Information (ISI) Філадельфія, США. Індекс цитування (Science Citation Index, – SCI), система Філадельфійського інституту наукової інформації, в основу якої покладені зв'язки між документами по прямим, зворотних і перехресних посиланнях (цитуванню). Система для обчислення SCI містить бібліографічні описи всіх статей з наукових журналів, що входять до переліку JCR, і висвітлює в основному публікації з фундаментальних галузей науки у провідних міжнародних і національних журналах. Структура індексу цитування дає змогу виконувати досить широкий спектр функцій, головними з яких є:

- інформаційний пошук для обслуговування індивідуальних дослідників і наукових організацій;
 - використання зв'язків між публікаціями для виявлення структури галузей науки, спостереження і прогнозування їхнього розвитку;
 - оцінка якості публікацій та їхніх авторів науковим співтовариством.
- (Наука в ЗНУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://web.znu.edu.ua/NIS/587.ukr.html>). – Назва з екрану).*

99. **ІКТ-грамотність учня.** Зацікавленість учня, його особисте ставлення та здібності щодо використання цифрових технологій і засобів комунікації, можливість доступу, керування, інтегрування та розвитку

інформації, набуття нових знань і співпраці з іншими членами суспільства з метою ефективної участі в житті суспільства. (*The PISA framework for assessing ICT literacy: report of the ICT expert panel, April 2003. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://browse.oecdbookshop.org/oecd/pdfs/free>*). – Назва з екрану.)

100. **Імпакт-фактор.** Показник цитованості журналів, визначає інформаційну значимість наукових журналів. На сьогодні визнано, що імпакт-фактор журналу є одним із формальних критеріїв, за яким можна порівнювати рівень наукових досліджень у близьких галузях знань. При присудженні грантів, висуванні на наукові премії експерти неодмінно звертають увагу на наявність у здобувача публікацій у журналах, охоплюваних JCR. Імпакт-фактор (показник впливу журналу) розраховується як відношення числа посилань, що одержав журнал у поточному році на статті, опубліковані в цьому журналі в попередні два роки, до числа статей, опублікованих у цьому журналі в ці ж два попередні роки. Таким чином, імпакт-фактор є мірою, що визначає частоту, з якою цитується середньоцитована стаття журналу. Використання імпакт-фактора як критерію для оцінки журналу ґрунтується на припущенні, що журнал, який публікує значне число статей, на які активно посилаються інші вчені, заслуговує на особливу увагу. При цьому мається на увазі, що чим вище значення імпакт-фактора, тим вища наукова цінність, авторитетність журналу. (*Наука в ЗНУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://web.znu.edu.ua/NIS/587.ukr.html>*). – Назва з екрану.)

101. **Індустрія медіа.** (від *англ.* industry – індустрія і media – засоби, способи). Галузь діяльності, пов'язана із задоволенням культурних потреб населення, що надає таку послугу, як інформування. Охоплює різні види діяльності: книгодрукування (видавництва, друкарні, книгорозповсюдження); підготовку та розповсюдження електронних, гіпертекстових і гіперграфічних мультимедійних видань; відео-, теле-, кіно- та радіопродакшн. Усі напрями індустрії медіа у своєму технічному забезпеченні базуються на сучасних інформаційних технологіях та характеризуються широким використанням мережевих технологій, технологій баз та банків даних і знань, різноманітністю програмно-інформаційних технологій, методів і засобів опрацювання текстової, графічної та мультимедійної інформації, гіпертекстовими та гіперграфічними технологіями, наявністю спеціалізованого апаратно-програмного забезпечення, високошвидкісними каналами зв'язку, засобами захисту інформації. (*Баришполець О. Т. Український словник медіакультури / О. Т. Баришполець. Національна академія педагогічних наук України,*

Інститут соціальної та політичної психології. – Міленіум, 2014. 196 с. [С. 25]).

102. Інноваційні педагогічні технології дистанційного навчання. Технології опосередкованого активного спілкування викладачів зі студентами, студентів між собою з використанням телекомунікаційного зв'язку та методики індивідуальної роботи студентів зі структурованим навчальним матеріалом, складовою яких є мультимедійні інформаційні ресурси. Електронні навчальні ресурси входять до складу інформаційного навчального середовища навчання, яке створюється із врахуванням компетентнісного та особистісно-орієнтованого підходу, методу проєктів, педагогіки співробітництва та подається у електронному вигляді і зберігається на спеціальному навчальному порталі. *(Глазунова О. Г. Атестація електронних навчальних курсів у системі дистанційного навчання [Текст] / О. Г. Глазунова, Н. В. Морзе // Інформ. технології в освіті : зб. наук. пр. – 2010 р. – Вип. 5 [С. 47 – 68]).*

103. Інтелектуальна власність. Формалізований результат творчої 'інтелектуальної діяльності, що надає його автору або особі, визначеній чинним законодавством, право власності на цей результат, яке набувають, здійснюють та захищають відповідно до законодавчо встановлених норм і правил. *(Ястремська О. О. Інтелектуальна власність : навчальний посібник / О. О. Ястремська. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 124 с.[С. 111]).*

104. Інтерактивна система (від *англ.* interactive – той, який дає змогу взаємодіяти). Будь-яка система, яка надає користувачеві можливість взаємодіяти з нею. Навігація в Інтернеті інтерактивна, оскільки користувач відгукується на посилання, відкриває нову сторінку, тобто сам створює свій маршрут. *(Баришполец О. Т. Український словник медіакультури / О. Т. Баришполец. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Міленіум, 2014. – 196 с.[С. 25]).*

105. Інтердисциплінарний (від *англ.* interdisciplinary). Міжпредметний, наскрізний підхід до викладання навчальних галузей, зв'язки між різними шкільними предметами, їхню взаємопроникність і взаємопов'язаність у процесі навчання згідно зі спільними цілями, предметом вивчення та пізнавальними взаємозв'язками. Серед новітніх ІКТ, що уможливають міжпредметні зв'язки у шкільному навчанні, виокремлюються «хмарні» технології. *(Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей у контексті євроінтеграційних процесів створення інформаційного освітнього простору : монографія / О. В. Білоус*

[та ін.]. За заг. ред. Бикова В. Ю., Овчарук О. В. ; НАПН України, Ін-т інформ. технол. і засобів навч. – К. : Атіка, 2014. – 212 с. [С. 83-84]).

106. **Інтернет.** 1) глобальна комп'ютерна мережа, яка об'єднує в єдине ціле десятки тис. локальних і регіональних комп'ютерних мереж та окремих комп'ютерів через різноманітні лінії зв'язку. (*Енциклопедія освіти / Анадемія пед. наук України; головн. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер. 2008*); 2) *всесвітня інформаційна система загального користування, яка логічно зв'язана глобальним адресним простором та базується на інтернет-протоколі, визначеному міжнародними стандартами. Високошвидкісна оптоволоконна мережа, що об'єднує решту всіх мереж нижчих рівнів (національні, регіональні, WAN, LAN, WLAN, WMAN, Mobile WMAN, Wi-Fi та ін.) по всьому світу і використовує для передачі даних транспортний протокол TCP/IP. Служить засобом комунікації користувачів за допомогою використання e-mail, засобів передачі даних і файлів програм із застосуванням протоколів HTTP та FTP, а також пошуку інформації в World Wide Web. Крім того, Інтернет забезпечує віддалений доступ до комп'ютерних систем з метою використання програмних компонентів в розподілених обчисленнях, роботи з онлайн-електронними каталогами і БД засобами технології комутації пакетів (packet switching) і вирішення інформаційно-пошукових завдань. Інтернет був заснований в 1969 р. під егідою проекту міністерства оборони США Arpanet і представляє (на відміну від World Wide Web) тільки засоби комунікації, тобто лінії зв'язку і супутні їм апаратні засоби: маршрутизатори, хаби, перемикачі та ін. Для цієї платформи створено і створюється безліч архітектур, моделей обчислень і застосувань (наприклад, Java, .NET, веб-сервіси та ін.), що дають змогу ефективно використовувати наявні можливості глобальної комп'ютерної мережі – колосальні об'єми інформаційних даних по різних галузях знань і надшвидкісні лінії їх передачі. (Глумачний словник з інформатики / Г. Г. Півняк [та ін.]. – Д., Нац. гірнич. ун-т, 2010. – 600 с.[С.352]); 3) це *всесвітня павутина комп'ютерних мереж – мережа мереж, у якій користувачі з будь-якого комп'ютера можуть, якщо у них є дозвіл, отримати інформацію з будь-якого іншого комп'ютера (а іноді й безпосередньо спілкуватися з користувачами на інших комп'ютерах). Вона була задумана Агентством перспективних досліджень (ARPA) уряду США в 1969 році і відома як ARPANET. Початкова мета полягала в тому, щоб створити мережу, яка дала змогу користувачам дослідницького комп'ютера в одному університеті "поговорити" з дослідницькими комп'ютерами в інших університетах. Додатковою перевагою конструкції ARPANET було те, що, повідомлення можуть бути направлені або перенаправлятися в не лише одному напрямі, мережа може продовжувати функціонувати, навіть Достихійного лиха. Сьогодні Інтернет є державним, кооперативним і**

самопідтримуваним об'єктом, доступним для сотень мільйонів людей у всьому світі. Фізично Інтернет використовує частину загальних ресурсів нині існуючих мереж електрозв'язку загального користування. З технічної точки зору, те, що виділяє Інтернет, є використання набору протоколів TCP / IP. (Internet [Електронний ресурс] // WinDevelopment. – Режим доступу: <http://searchwindevelopment.techtarget.com/definition/Internetю>. – Дата звернення: 04.07.2016. – Назва з екрану).

107. Інтернет-конфіденційність. Термін, який відноситься до низки факторів, методів і технологій, що використовуються для захисту вразливих і закритих даних, як: недоторканість приватного життя і рівень безпеки персональних даних, опублікованих через Інтернет. Інтернет конфіденційність і анонімність мають першорядне значення для користувачів. Це особливо значимо в електронній комерції, де продовжують набирати обертів порушення конфіденційності і ризики загроз для будь-якого веб-сайту. Ризики Інтернет- конфіденційності:

Phishing: хакерська Інтернет-активність використовується для крадіжок даних користувача, включаючи його ім'я, пароль, номер банківського рахунку, PIN-код безпеки або номер кредитної картки;

Pharming: хакерська Інтернет-активність використовується для перенаправлення сайту користувача на іншу IP-адресу;

Spyware: отримання даних без згоди користувача. Коли комп'ютер перебуває в мережі, раніше зібрані дані відправляються на джерело програм-шпигунів;

Malware: незаконне пошкодження онлайн і оффлайн користувачів комп'ютера за допомогою троянських програм, вірусів і шпигунських програм. (*Techopedia explains Internet Privacy [Електронний ресурс] // Techopedia. – Режим доступу:*

<https://www.techopedia.com/definition/24954/internet-privacy>– Дата звернення: 01.06.2016. – Назва з екрану).

108. Інструментарій для пошуку текстового плагіату. Існує два способи виявлення наявності плагіату: а) ручний пошук, що здійснюється безпосередньо викладачами, науковцями, редакторами, читачами журналів; б) автоматичний пошук за допомогою комп'ютерної техніки та програмних засобів. (*Методологія інформатизації наукової та управлінської діяльності установ НАПН України на основі веб-технологій : монографія / Н. Т. Задорожна [та ін.]. – К. : Атіка, 2014. – 160 с.[С. 76]).*

Програмне забезпечення та он-лайнні ресурси

Тип	Назва ресурсу	
Програмне забезпечення	<ul style="list-style-type: none"> – Anti-Plagiarism – eTXT Антиплагиат – Advego Plagiatus – Double Content Finder 	<ul style="list-style-type: none"> – Praide Unique Content Analyser – Viper – Плагиата НЕТ
Он-лайнні ресурси	<ul style="list-style-type: none"> – DupliChecker – PaperRater – Plagiarisma.net – PlagiarismChecker – Plagium, – PlagTracker – SeeSources – PlagScan 	<ul style="list-style-type: none"> – Plagiarism Detector – Защита уникальности контента – FindCopy (Miratools) – Grammarly – Docoloc – Text.ru – Антиплагиат

109. **Інтрамережа.** 1) приватна комп'ютерна мережа, в яку закладено технології глобальної комп'ютерної мережі Інтернет. Вона організовує взаємодію студентів з викладачами та масивами інформації навчального закладу на якісно нових принципах, що сприяє підвищенню інтересу у студентів до предмета, активності роботи, поліпшує ефективність процесу навчання, дає змогу реалізувати індивідуальний підхід у навчанні та вивільнити час викладача для додаткових консультацій. Вона уможлиблює максимально використати переваги та звести до мінімуму недоліки звичайних локальних і глобальних корпоративних мереж. Інтрамережі - це гнучкий та універсальний засіб, який дає змогу заощадити час, раціонально використовувати обчислювальні й інтелектуальні ресурси навчального закладу. Така система, спираючись на сучасні телекомунікаційні можливості й новітні засоби введення та збереження даних, здатна організувати в реальному часі одночасний доступ до даних, обмін та спільне користування інформацією. (Дутка Г. Я. Педагогіка, математика, економіка: словник базових термінів / Г. Я. Дутка. – К. : УБС НБУ, 2009. – 360 с. [С. 33]); 2) приватна мережа, яка міститься всередині підприємства. Вона може складатися з багатьох взаємопов'язаних локальних мереж, а також використовувати виділені лінії в глобальній мережі. Як правило, включає в себе з'єднання внутрішньої мережі через один або кілька шлюзів комп'ютерів до зовнішніх Інтернет-мереж. Основна мета інтранет полягає в обміні інформацією компанії і обчислювальними ресурсами серед співробітників. Intranet також можуть бути використані для полегшення роботи в групах і для проведення телеконференцій. Інтрамережа використовує TCP / IP, HTTP й інші Інтернет-протоколи і в цілому виглядає як приватна версія Інтернету. За

допомогою тунелювання компанії можуть відправляти особисті повідомлення через публічну мережу, використовуючи мережі загального користування зі спеціальним шифруванням / дешифруванням та іншими методами безпеки для підключення однієї частини внутрішньої мережі до іншої. Як правило, великі підприємства дозволяють користувачам у межах своєї локальної мережі доступ до мережі Інтернет спільного користування через сервери брандмауера, які мають можливість виконувати екранні повідомлення в обох напрямках для забезпечення безпеки компанії. Коли частина інтрамережі робиться доступною для клієнтів, партнерів, постачальників або інших осіб за межами компанії, вона стає частиною екстранет. (*Intranet [Електронний ресурс] // WinDevelopment. – Режим доступу:*

<http://searchwinddevelopment.techtarget.com/definition/Internet>. – Дата звернення: 04.07.2016. – Назва з екрану).

110. Інформаційна архітектура (ІА). Зв'язний план для вираження детальних функціональних можливостей використання інформації всередині структур і систем. ІА виникла як методологія управління контентом у галузі технічного запису. Інформаційна архітектура задіяна в таких видах діяльності, як: бібліотеки, системи управління контентом, веб-розробки, взаємодія користувачів, розробка баз даних, програмування, ведення технічної документації, архітектури підприємства і критичного проектування програмного забезпечення системи. Інформаційна архітектура визначається структурною конструкцією загальних середовищ, методами організації і маркування сайтів, інтранет та інтернет-спільнот, а також шляхами використання принципів дизайну та архітектури для цифрового ландшафту. ІА здійснюється у процесі ведення технічної документації та розробки веб-дизайну. (*Information architecture (IA) [Електронний ресурс] // Techopedia. – Режим доступу:*

<https://www.techopedia.com/definition/13804/information-architecture-ia>. – Дата звернення: 12.07.2016. – Назва з екрану).

111. Інформатизація. 1) цілеспрямований, організований процес збирання, обробки, систематизації, нагромадження, зберігання, пошуку та надання (продажу) інформації економічним суб'єктам з метою задоволення їхніх інформаційних потреб. Основними елементами процесу інформатизації є засоби обчислювальної техніки і техніки зв'язку (інформаційні технології, до складу яких входять мікро- та персональні комп'ютери, комп'ютерні системи, мережі передавання інформаційних продуктів – локальні, регіональні, державні, міждержавні та глобальні); інформаційні технології (засоби телекомунікацій – мережі обміну даних,

електронна пошта тощо; комп'ютерні програми, електронні бібліотеки тощо), а також інформаційна культура суспільства (окремих людей, підприємств, організацій, установ тощо), тобто комплекс знань і навичок користування різними джерелами інформації, у т.ч. Інтернетом. (Дутка Г. Я. *Педагогіка, математика, економіка: словник базових термінів* / Г. Я. Дутка. – К. : УБС НБУ, 2009. – 360 с. [С. 22]); 2) сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, спрямованих на забезпечення умов для задоволення інформаційних потреб громадян та суспільства на основі створення, розвитку і використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, які ґрунтуються на застосуванні сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки. (*Інформатизація : [Електронний ресурс] // Українська бібліотечна енциклопедія. – Режим доступу: <http://ube.nplu.org/>. – Назва з екрану*); 3) процес, у якому нові комунікаційні технології використовуються для сприяння соціальному розвитку та формування інформаційного суспільства. (Rogers, E. M. *Diffusion of innovations*. – New York: Free Press. 1995. – 519 p.); 4) процес змін, що показує, з одного боку, використання інформаційних технологій на такому рівні, коли вони стають домінуючим чинником економічного, політичного, соціального і культурного розвитку, а з іншого – безпрецедентне зростання швидкості, кількості й популярності інформаційного продукту та його розповсюдження. (Wang, Georgette. *Treading different paths: informatization in Asian nations*. – Norwood, NJ : Ablex Publ. Corp. 1993. – 268 p).

112. Інформатизація освіти Упорядкована сукупність взаємопов'язаних організаційно-правових, соціально-економічних, навчально-методичних, науково-технічних, виробничих і управлінських процесів, спрямованих на задоволення інформаційних, обчислювальних і телекомунікаційних потреб, що пов'язані з можливостями методів і засобів інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ) учасників навчально-виховного процесу, а також тих, хто цим процесом управляє та його забезпечує. (Биков В.Ю. *Інформатизація освіти // Енциклопедія освіти України / Акад. пед. наук України; голов. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 360 – 362*).

113. Інформатизація суспільства. Соціально-історичний процес переходу до нової стадії цивілізації. Сутність інформатизації полягає в експоненційному наростанні об'єму економічної, політичної, технічної, наукової, побутової, правової та духовно-культурної інформації, необхідної для вирішення швидкозростаючих соціально-економічних, науково-технічних, побутових і культурних проблем. В умовах експоненціального зростання виробництва переробка і перетворення інформації можуть

здійснюватися лише на основі сучасної інформаційної технології. Вона включає в себе створення та впровадження комп'ютерів (насамперед персональних), сучасних засобів зв'язку, телекомунікацій, створення програмної продукції, що забезпечує комп'ютеризацію виробництва, управління, побуту, а також створення інтегрованих систем зв'язку і загальнодоступних баз даних і знань. Найважливішою політико-правовою та морально-практичним завданням, поряд зі створенням технічної бази, є забезпечення прямого необмеженого доступу кожному члену суспільства до всієї необхідної для його діяльності інформації, за винятком військових і державних таємниць. Це стимулює різке зростання ініціативи, всіх видів творчої активності, гласності та демократизації суспільства. Рівень інформатизації суспільства вирішальним чином впливає на розвиток економіки, науки і вдосконалення матеріального і духовного виробництва. (Человек и общество: Культурология. Словарь-правочник [Електронний ресурс]. — Ростов-на-Дону: Феникс. Под ред. О. М. Штомпеля. 1996. — Режим доступу: http://man_society.academic.ru/134/Информатизация_общества. — Назва з екрану).

114. **Інформатика.** 1) сукупність засобів інформаційної техніки і технології (переважно автоматизованих); 2) особлива інфраструктурна галузь народного господарства, яка охоплює сферу автоматизованої обробки і технологічного використання інформації; 3) галузь наукового знання, що вивчає процеси передавання інформації та засоби її автоматизованої обробки; 4) теорія наукової інформації (інформації у сфері науки), комунікацій у науці та науково-інформаційної діяльності з акцентуванням на засобах автоматизації. (Дутка Г. Я. Педагогіка, математика, економіка: словник базових термінів / Г. Я. Дутка. — К. : УБС НБУ, 2009. — 360 с. [С. 127]); 5) слово «інформатика» походить від французького слова *Informatique*, утвореного в результаті об'єднання термінів *Informacion* (інформація) і *Automatique* (автоматика), що виражає її суть як науки про автоматичну обробку інформації. Крім Франції, термін «інформатика» використовується у низці країн Східної Європи. Водночас, у більшості країн Західної Європи і США використовується інший термін — *Computer Science* (наука про засоби обчислювальної техніки). (Ашеров А. Т. Наукові та методичні основи процесу формування інформаційної культури студентів технічних університетів : монографія / А. Т. Ашеров, Т. Л. Богданова. — Х. : УІПА, 2010. — 409 с. [С. 18]).

115. **Інформатична компетентність.** Підтверджена здатність особистості використовувати інформаційні технології для гарантованого донесення та опанування інформації з метою забезпечення власних індивідуальних потреб і суспільних вимог щодо формування загальних та

професійно-спеціалізованих компетентностей людини.
(Спірін О. М. Інформаційно-комунікаційні та інформатичні компетентності як компонент системи професійно-спеціалізованих компетентностей учителя інформатики : [Електронний ресурс] / О. М. Спірін // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2009. №5 (13). – Режим доступу: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>. – Назва з екрану).

116. Інформаційна безпека. 1) стан захищеності потреб особи, суспільства та держави в інформації, незалежно від внутрішніх і зовнішніх загроз. Щодо національних інтересів, то означає такий стан захищеності інформаційних ресурсів особи, суспільства й держави, який забезпечує реалізацію та прогресивний розвиток важливих для них інтересів. Щодо можливих негативних впливів різних видів інформаційної безпеки – це захищеність інформації та підтримуючої інфраструктури від випадкових чи навмисних природних або штучних впливів, які можуть завдати шкоди їхнім власникам або користувачам. Термін також означає рівень захищеності інформаційного середовища суспільства, який забезпечує його формування, використання та розвиток в інтересах громадян, організацій, держави і нейтралізації негативних наслідків інформатизації суспільства. Проблема інформаційної безпеки розглядається в трьох основних аспектах: 1) захист інформації; 2) контроль за національним інформаційним простором; 3) достатнє інформаційне забезпечення державних і недержавних органів, громадських, приватних організацій. Захист інформації передбачає систему заходів, спрямованих на недопущення несанкціонованого доступу до інформації, несанкціонованої її модифікації, втрати, знищення, порушення цілісності тощо, а контроль за національним інформаційним простором – заходи щодо мінімізації збитків від здійснення як іноземними державами, так і внутрішніми організаціями підривних психологічних операцій. (Дутка Г. Я. Педагогіка, математика, економіка: словник базових термінів / Г. Я. Дутка. – К. : УБС НБУ, 2009. – 360 с. [С. 127]); 2) захист конфіденційності, цілісності й доступності даних комп'ютерної системи від людей із шкідливими намірами. Приватну власність, цілісність і доступність іноді називають тріадою ЦРУ інформаційної безпеки. Ця тріада перетворилася в те, що, зазвичай, називають гексаде Parkerian, який включає в себе конфіденційність, (або контроль, цілісність, достовірність, доступність і корисність). Все, що може чинити ризик або загрозу для тріади ЦРУ, або Parkerian гексаде – повинно зберігатися. Інформація не може бути змінена чи передана без дозволу. Наприклад, повідомлення може бути кимось перехоплене і змінене під час передачі, перш, ніж досягне адресата. Використовуючи інструменти

криптографії, можна зменшити загрозу інформаційній безпеці. Цифрові підписи можуть покращити інформаційну безпеку шляхом підвищення процесів дійсності і спонукаючи осіб, щоб довести свою особистість, раніше, ніж вони можуть отримати доступ до комп'ютерних даних. (*Information security. [Електронний ресурс] // Techopedia. – Режим доступу:*

<https://www.techopedia.com/definition/10282/information-security-is>. – Дата звернення: 04.07.2016. – Назва з екрану).

117. Інформаційна грамотність (від *англ.* Information literacy). Оперативне та ефективне знаходження інформації, критичне і компетентне її оцінювання. Використання та управління інформацією для розв'язання питання та вирішення поточних проблем, керування інформаційними потоками з різних джерел та фундаментальне розуміння етичних і правових питань, пов'язаних із доступом і використанням інформації. (*Партнерство для навичок 21-го століття, 2010 Framework for 21st Century Learning. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.p21.org/index.php>. – Назва з екрану).*

118. Інформаційна інфраструктура. Система інформаційної техніки і технологій, електронного зв'язку, інформаційного обслуговування, які забезпечують інформаційну діяльність у суспільстві. Частина наукової, виробничої та соціально-економічної структури, яка є матеріальною основою всебічного інформування наукових досліджень, а також виробничої діяльності. (*Дутка Г. Я. Педагогіка, математика, економіка: словник базових термінів / Г. Я. Дутка. – К. : УБС НБУ, 2009. – 360 с. [С. 127]).*

119. Інформаційна компетентність. 1) здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати відомості та оперувати даними відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства. (*Інформатична компетентність учнів може бути вищою від компетентності тих, хто їх навчає? [Текст] / Н. В. Морзе [та ін.] // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2010. - №8. – 3 – 8 с.); 2) сукупність компетенцій, пов'язаних із роботою у всіх її формах і відображеннях, які дають змогу ефективно користуватися інформаційними технологіями різних видів як у традиційній друкованій формі, так і засобами комп'ютерних телекомунікацій, працювати з інформацією в різних її формах і представленнях як у повсякденному житті, так і у професійній діяльності. (Баловсяк Н. В. Інформаційна компетентність фахівця : [Текст] / Н. В. Баловсяк // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2004. - №5. – С. 21-28).*

120. **Інформаційна культура.** 1) здатність суспільства ефективно використовувати наявні в його розпорядженні інформаційні ресурси і засоби інформаційних комунікацій, а також застосовувати для цих цілей передові досягнення в галузі розвитку засобів інформатизації та інформаційно-комунікаційних технологій (Биков В. Ю. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://meta.coolreferat.com.ua/docs/16/index-77039.html?page=73>. – Назва з екрану); 2) складова частина загальної культури, орієнтована на інформаційне забезпечення людської діяльності. Вона відображає досягнуті рівні організації інформаційних процесів та ефективності створення, збирання, зберігання, опрацювання, подання і використання, забезпечуючи цілісне бачення світу, його моделювання, передбачення результатів рішень, що приймаються людиною. (Морзе Н. В. *Інформаційна культура та її складові* [Електронний ресурс] / Н. В. Морзе. – Режим доступу: <http://ukred.com/skarbnichka/627-.html>. – Назва з екрану); 3) сукупність інформаційних можливостей, доступних фахівцю в будь-якій сфері діяльності, врівень із розвиненістю цивілізації. (Семеновкер Б. А. *Информационная культура: от папируса до компактных оптических дисков* // Библиогр. – 1994. – №1 – с. 12).

121. **Інформаційна культура вчителя.** Інтегральний показник рівня його досконалості в інформаційній сфері діяльності, який проявляється у специфіці педагогічної діяльності та системі професійних якостей. (Рамський Ю. С. *Формування інформаційної культури майбутнього вчителя математики – одна з найважливіших цілей його професійної підготовки* : [Електронний ресурс] / Ю. С. Рамський. – Режим доступу: http://www.ii.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/14/5.pdf. – Назва з екрану).

122. **Інформаційна культура керівника.** Одна з складових загальної професійно-педагогічної культури керівників, яка є інтегральною єдністю інформаційного світогляду, системи інформаційних та інформатичних знань, умінь, навичок, здатностей і ставлень, професійно-важливих якостей, особистого та професійного досвіду у сфері пошуку, оцінювання, використання, збереження, аналізу, оформлення та передачі інформації за допомогою різних засобів, методів і форм інформаційно-аналітичної діяльності, що забезпечують оптимальне задоволення інформаційних потреб як соціального, професійного та управлінського суб'єкта. (О. Д. Гуменний *Розвиток інформаційної культури керівників вищих навчальних закладів : монографія* / О. Д. Гуменний. – МІЛЕНІУМ, 2015. – 245 с.).

123. **Інформаційна культура особистості.** 1) низка правил поведінки людини в інформаційному суспільстві, способи і норми спілкування з системами штучного інтелекту, ведення діалогу в людино-машинних системах "гібридного інтелекту", користування засобами телематики, глобальними і локальними інформаційно-обчислювальними мережами. Включає в себе здатність людини усвідомлювати і освоювати інформаційну картину світу як систему символів і знаків, прямих і зворотних інформаційних зв'язків, вільно орієнтуватися в інформаційному суспільстві, адаптуватися до нього. (*Коджаспиров А. Ю. Педагогический словарь: для студ. высш. и сред. нед. учеб. заведений / Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров — М.: Издательский центр "Академия", 2000. — 176 с.*); 2) одна зі складових загальної культури людини; сукупність інформаційного світогляду і системи знань і умінь, що забезпечують цілеспрямовану самостійну діяльність по оптимальному задоволенню індивідуальних інформаційних потреб з використанням як традиційних, так і нових інформаційних технологій. Є найважливішим чинником успішної професійної та непрофесійної діяльності, а також соціальної захищеності особистості в інформаційному суспільстві. (*Гендина Н. И. Формирование информационно-культурной личности: теоретическое обоснование и моделирование содержания учебной дисциплины: [Текст] / Н. И. Гендина, Н. И. Колкова, Г. А. Стародубова, Ю. В. Уленко. — М. : АВГУСТ-ПРИНТ, 2006. — 512 с.*).

124. **Інформаційна культура суспільства.** Культура створення, збереження і перетворення інформації в процесі історичного розвитку цивілізації, націй, вікових, етнічних або будь-яких інших соціальних груп. (*Ашеров А. Т. Наукові та методичні основи процесу формування інформаційної культури студентів технічних університетів : монографія / А. Т. Ашеров, Т. Л. Богданова. — Х. : УІПА, 2010. — 409 с. [С. 10]*).

125. **Інформаційна культура учня.** Частина загальної культури особистості, комплекс знань, умінь, навичок, що уможливають вільне орієнтування в освітньому просторі і є необхідною умовою готовності до постійного оновлення знань у процесі безперервної освіти; інформаційна культура учнів включає в себе комунікативний, читацький, бібліографічний, інформаційно-технологічний компоненти. (*Кашурникова Т. М. Формирование информационно-культурной культуры учащихся в образовательной деятельности.: автореф. дис. к.п.н. : 13.00.01 / Т. М. Кашурникова. — Санкт-Петербург., 2006. — 20 с.*).

126. **Інформаційна підтримка.** Забезпечення за допомогою ІКТ наукових працівників необхідними відомостями і даними для проведення

науково-дослідної діяльності та збереження конфіденційності, цілісності та доступності даних. (Іванова С. М. *Проектування інформаційно-комунікаційної підтримки наукової діяльності на базі системи EPrints [Електронний ресурс] / С. М. Іванова // Інформаційні технології і засоби навчання – 2013. – №5 (37) – Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/907>. – Назва з екрану).*

127. **Інформаційна технологія.** Сукупність методів і способів отримання, обробки, представлення інформації, направлених на зміну її стану, властивостей, форми, змісту, що здійснюються для зручності роботи користувачів. (*Сучасні технології електронних мультимедійних видань: монографія / Під ред. О. І. Пушкаря. — Харків: ВД «ІНЖЕК», 2011. — 296 с.[С. 77].*

128. **Інформаційне суспільство.** 1) комплексне поняття, що складається із множини різноманітних аспектів політичної, соціальної, економічної та гуманітарної природи, яким властива висока динаміка розвитку. Суть концепції ІС полягає в тому, що першорозрядного значення в розвитку всіх суспільних сфер набувають знання, інформація та інтелектуальний потенціал людини (*Енциклопедія освіти [Електронний ресурс] / Акад пед наук України, головний ред. В. Г. Кремень — К. : Юрінком Інтер, 2008 — 1040 с.— Режим доступу:*

<http://meta.coolreferat.com.ua/docs/16/index-77039.html?page=73>. – Назва з екрану); 2) суспільство, в якому більшість працівників займаються створенням, збиранням, відображенням, реєстрацією, накопиченням, збереженням і поширенням інформації, особливо її вищої форми – знань. (*Інформаційна культура студента: Навчальний посібник з курсу «Інформаційна культура студента» / укладач – С. В. Паршуков – Умань : ФОРМ Жовтий О. О., 2014 – 121 с. [С. 14]*); 3) концепція постіндустріального суспільства; нова історична фаза розвитку цивілізації, коли головними продуктами виробництва стають інформація і знання. ((*Баришполець О. Т. Український словник медіакультури / О. Т. Баришполець. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Міленіум, 2014. 196 с. [С. 28].*); 4) найрозвиненіша щодо технологічного способу виробництва людська цивілізація, яка виникає внаслідок інформаційно-комп'ютерної революції й базується на інформаційній технології, «інтелектуальних» комп'ютерах, автоматизації та роботизації усіх сфер та галузей економіки й управління, єдиній, найновішій інтегрованій системі зв'язку. Така технологія забезпечує кожній особі (це закріплюється законодавчими актами) будь-яку інформацію і знання та зумовлює радикальні зміни в усій системі суспільних відносин (економічних, політичних, правових, духовних тощо),

забезпечуючи найбільший прогрес і свободу людини, можливість її самореалізації. (Дутка Г. Я. Педагогіка, математика, економіка: словник базових термінів / Г. Я. Дутка. – К. : УБС НБУ, 2009. – 360 с. [С. 33]).

129. Інформаційний підхід. Специфічний сучасний засіб пізнавальної та практичної діяльності, який концентрує увагу дослідника чи фахівця на вивченні та використанні всіх видів інформації, інформаційного аспекту будь-яких явищ (що органічно доповнює основні традиційні аспекти дійсності – речовинний та енергетичний). Крім того, інформаційний підхід – один із взаємопов'язаних загальнонаукових підходів, які сформувалися в другій половині ХХ ст. (системний, структурний, функціональний, модельний, імовірнісний тощо). (Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – 864 с.)

130. Інформаційні агенства. Структури-посередники між подіями і медіа (газетами, телевізійними і радіостанціями, Інтернет-службами та іншими клієнтами: підприємствами, установами і приватними особами). Вони максимально швидко (за допомогою супутникового зв'язку, через Інтернет, факс тощо) й неупереджено збирають і готують повідомлення для медіа обсягом до 700 знаків. Обсяг кореспондентських повідомлень становить близько 4200 знаків. Агенства постачають також огляди подій, узагальнювальні резюме, блоки коротких новин для телебачення або радіо та новини зі спеціальними передмовами для Інтернету. (Дутка Г. Я. Педагогіка, математика, економіка: словник базових термінів / Г. Я. Дутка. – К. : УБС НБУ, 2009. – 360 с. [С. 127])

131. Інформаційні ресурси. Сукупність фундаментальних і прикладних наукових знань, інженерних і управлінських рішень, усього професійного, освітнього і творчого потенціалу суспільства. Підвищення рівня інформаційної забезпеченості виробництва стає вирішальним фактором його ресурсозберігаючої перебудови, розширює можливості пристосування підприємств і установ до умов економічного росту. (Ашеров А. Т. Наукові та методичні основи процесу формування інформаційної культури студентів технічних університетів : монографія / А. Т. Ашеров, Т. Л. Богданова. – Х. : УІПА, 2010. – 409 с. [С. 39]).

132. Інформаційні системи. Системи збирання, зберігання, обробки, перетворення, надавання та оновлення інформації за допомогою сучасної комп'ютерної та іншої техніки для постійного використання інформації. Їх використовують у всіх ланках народного господарства і сферах суспільної діяльності під час аналізу ситуації, вироблення, прийняття, реалізації рішень. У основі інформаційних систем –

інформаційні моделі, які описують і регламентують інформаційні потоки в управлінні за допомогою певних алгоритмів і процедур фіксування та обробки інформації. (Дутка Г. Я. *Педагогіка, математика, економіка: словник базових термінів* / Г. Я. Дутка. – К. : УБС НБУ, 2009. – 360 с. [С. 128]).

133. **Інформаційні технології.** Це бізнес-сектор, який має справу з обчислювальною технікою, в тому числі обладнанням, програмни забезпеченням, телекомунікаціями, – системами, що беруть участь у пересиланні інформації. ІТ управляють даними у вигляді тексту, голосу, зображення, аудіо у будь-якій іншій формі, пов'язаній з Інтернетом, тому що Інтернет є частиною ІТ. Інформаційні технології стали невід'ємною частиною нашого повсякденного життя, і продовжують поширюватися в нові сфери. (*Information Technology (IT)*[Електронний ресурс] // *Techopedia*. – Режим доступу:

<https://www.techopedia.com/definition/626/information-technology-it>. – Дата звернення: 03.07.2016. – Назва з екрану).

134. **Інформаційно-аналітична підтримка педагогічних досліджень.** Система, що забезпечує за допомогою ІКТ наукових працівників необхідними відомостями і даними для проведення науково-дослідної діяльності, збереження конфіденційності, цілісності та доступності інформації та інструментарієм для аналізу якісних і кількісних показників щодо наукової продукції для швидкого відбору, оцінювання та створення нових відомостей та даних. (Іванова С. М. *Наукова електронна бібліотека напн україни як засіб інформаційно-аналітичної підтримки педагогічних досліджень* [Електронний ресурс] / С. М. Іванова. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/10763/>. – Назва з екрану).

135. **Інформаційно-комунікаційна компетентність.** Доведена здатність працювати індивідуально або колективно, використовуючи інструменти, ресурси, процеси та системи, які відповідають за доступ та оцінювання інформації (відомостей та даних), отриманої через будь-які медіа-ресурси, та використовувати таку інформацію для вирішення проблем, спілкування, створення інформованих рішень, продуктів і систем, а також для отримання нових знань. (*Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей у контексті євроінтеграційних процесів створення інформаційного освітнього простору* : монографія / О. В. Білоус

[та ін.]. За заг. ред. Бикова В Ю., Овчарук О. В. ; НАПН України, Ін-т інформ. технол. і засобів навч. – К. : Атіка, 2014. – 212 с.[С. 9–10]).

136. **Інформаційно-комунікаційні технології дистанційного навчання.** Технології створення, опрацювання, передавання і зберігання навчальних матеріалів, організації та супроводу навчального процесу за допомогою телекомунікаційного зв'язку, зокрема, електронних локальних, регіональних та глобальних (Інтернет) мереж та відповідних сервісів, зокрема Веб 2.0. (Глазунова О. Г. *Атестація електронних навчальних курсів у системі дистанційного навчання [Текст] / О. Г. Глазунова, Н. В. Морзе // Інформ. технології в освіті : зб. наук. пр. – 2010 р. – Вип. 5 [С. 47 – 68]*).

137. **Інформаційно-пошукова система (ПС).** Система, що забезпечує пошук і відбір необхідних даних у спеціальній базі з описами джерел інформації (індексів) на основі інформаційно-пошукової мови і відповідних правил пошуку.

Пошукові системи включають три основні компоненти:

- Веб-сторінка з пошуковим механізмом, яка виконує роль інтерфейсу для організації взаємодії з базою даних.
- База даних, де міститься інформація, що зібрана спеціальними програмами пошукової системи. Власне наявністю баз даних пояснюється висока швидкість виведення результатів пошуку на сторінку пошукової системи.
- Пошукові роботи (Robots), павуки (Spiders) або хробаки (Worms) – спеціальні програми, які автоматично періодично «відвідують» сайти, збирають відомості про вміст сторінок, тобто індексують їх і наповнюють бази даних пошукової системи. (*Інформаційно-пошукові системи [Електронний ресурс] // "Соціальна інформатика" в Інституті інформатики, НПУ ім. М. П. Драгоманова*). – Режим доступу: http://abramchuk-inf.blogspot.com/p/blog-page_6023.html. – Дата звернення: 03.07.2016. – Назва з екрану).

138. **Інформаційно-навчальне середовище.** 1) сукупність умов, які сприяють виникненню й розвитку процесів інформаційно-навчальної взаємодії між учнями, викладачем і засобами нових інформаційних технологій, а також формуванню пізнавальної активності учня за умови наповнення компонентів середовища (різні види навчального, демонстраційного обладнання, програмні засоби й системи, навчально-наочні посібники тощо) з предметним змістом певного навчального курсу. (*Інформаційно-навчальне середовище [Електронний ресурс] // Педагогічна мережа*. – Режим доступу:

<http://pedagog.profi.org.ua/ru/node/711>. – Назва з екрану); 2) єдиний інформаційно-освітній простір, побудований за допомогою інтеграції інформації на традиційних та електронних носіях, комп'ютерно-телекомунікаційних технологій взаємодії, що містить віртуальні бібліотеки, розподілені бази даних, оптимально структурований навчально-методичний комплекс і розширений апарат дидактики, у якому (просторі) діють принципи нової педагогічної системи. (*Информационно-образовательная среда открытого образования [Электронный ресурс] / В. И. Солдаткин // Портал “Информационно-коммуникационные технологии в образовании”*. – Режим доступу :

<http://www.ict.edu.ru/vconf/index.php?a=vconf&c=getForm&r=thesisDesc&d=1929>. – Назва з екрану); 3) організована сукупність інформаційного, організаційного, методичного, технічного та програмного забезпечення, що сприяє інформаційно-навчальній взаємодії у системі «викладач – середовище – студент». (*Онищенко И. Концептуальні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в умовах інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища [Текст] / Ирина Онищенко // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету ім. П. Тичини. – Умань : ПП Жовтий, 2013. – Вип. 45. – С. 20–25*).

139. **Інформація.** 1) будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді. (*Закон України "Про інформацію" № 2657-ХІІ від 02.10.1992 [Електронний ресурс]*. – Режим доступу :

<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>); 2) товар, який можна збирати й опрацьовувати, задалегідь передавати певному колу споживачів, поширювати в інформаційному просторі. Інформацію можна продавати, обмінювати чи навіть викрадати. (*Давидова І. О. Бібліотечне виробництво в інформаційному суспільстві [Текст] : монографія / І. О. Давидова. – Х. : ХДАК, 2005. – 295 с.*). 3) відомості про навколишній світ, які є об'єктом зберігання, перетворення, передачі і використання. Відомості – це знання, повідомлення, звістки, сповіщення», – тобто знову такі знання. Якщо інформація – це відомості, а відомості – знання, то згідно правила транзитивності, інформація – це знання. (*Д. И. Блюменау. Информация и информационный сервис. - Ленинград.: «Наука». Ленинградское отделение. 1989. – 192 с.[С. 20]*). 4) у широкому сенсі абстрактне поняття, що має безліч значень, залежно від контексту. У вузькому значенні цього слова – відомості (повідомлення, дані) незалежно від форми їхнього подання. У цей час не існує єдиного визначення терміну «інформація». 5) сигнали, потрібні й корисні для одержувача (Клод Шеннон). Некорисні сигнали, з погляду Шеннона, це шум, завади. Якщо сигнал на виході каналу зв'язку є точною копією сигналу на вході, то, з погляду теорії інформації, це означає

відсутність ентропії. Відсутність шуму означає максимум інформації. б) відомості, невідомі до їх отримання, що є об'єктом, зберігання, передачі та обробки. Отримуються, як правило, динамічно і є такими тільки у разі їх осмислення одержувачем. Наприклад, щоб отримати інформацію про роботу нового пристрою (принтера або мобільного телефону), необхідно відкрити відповідний посібник і почати його читати. Якщо посібник написано китайською мовою, то відомості (інформація) англійцем, який цієї мови не знає, отримані бути не можуть. 7) результат обробки об'єктивних даних за допомогою суб'єктивних методів. При цьому з одних і тих же даних можна отримувати різну інформацію залежно від використовуваного методу. Наприклад, дані про деякий процес можуть бути: а) оброблені різними статистичними методами; б) виведені у вигляді різних залежностей (графіків), наприклад, гістограм, кругових, лінійчатих і пелюсткових діаграм тощо. (*Тлумачний словник з інформатики / Г. Г. Півняк [та ін.]. – Д., Нац. гірнич. ун-т, 2010. – 600 с.[С. 356–357]*). 8) одне з загальних понять науки; в широкому розумінні – нові відомості про навколишній світ, одержувані в результаті взаємодії з ним (*Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 376 с. [С. 150]*).

140. **Інформаційна діяльність.** Сукупність процесів постійного і систематичного збирання та аналітико-синтетичного опрацювання записаної (первинної) інформації, що виконуються певною особою, групою осіб чи організацією.. Основними видами І. д. є пошук, створення (фіксація), збирання, одержання, зберігання, використання (розповсюдження) інформації. Багатофункціональний характер І. д. зумовлює використання різноманітних технологічних та інструментальних засобів, передбачає оперативне отримання первинної інформації і обмін даними між інформаційними структурами. Ефективність І. д. визначається інтелектуальним змістом довідково-інформаційних фондів на будь-яких носіях і кваліфікаційним рівнем фахівців (*Медведева В. М. Інформаційний бізнес у сфері освіти, культури і мистецтва [Текст] / В. М. Медведева, Г. Г. Міщенко. – К. : КНУКіМ, 2000. – 96 с.*).

141. **Інформаційний запит.** Усно або письмово сформульована користувачем вимога на отримання певного інформаційного продукту (документа, послуги тощо), що виражає його конкретну інформаційну потребу. **І. з.** розрізняють за періодичністю звернення, змістом, видами інформації, що надається користувачеві та іншими ознаками. **І. з.** може бути одиничним (виконується шляхом довідково-інформаційного обслуговування в режимі «запит–відповідь») або постійним, індивідуальним чи колективним. Видами одиничного запиту є тематичний

(пошук інформації за конкретною темою чи проблемою), уточнюючий (коли потрібно знайти додаткову інформацію) та фактографічний (пошук фактів, що вимагають виявлення чи уточнення відомостей про певні явища, матеріали, події тощо). Постійний **І. з.** – вимога довгочасного забезпечення потреб в отриманні інформації за означеною темою або колом питань. Постійний **І. з.** здійснюється за допомогою таких форм обслуговування як *вибіркове розповсюдження інформації (BPI)*, диференційоване обслуговування керівництва (*ДОК*), день інформації, день спеціаліста, підготовка інформаційних довідок, бюлетенів тощо. Важливою вимогою виконання **І. з.** є релевантність змісту документів, отриманих унаслідок інформаційного пошуку. В інформатиці **І. з.** – записаний природною чи інформаційною мовою текст, що виражає певну інформаційну потребу. (Бондарева Т. Б. *Інформаційний запит [Електронний ресурс]* // *Українська бібліотечна енциклопедія.* – Режим доступу : <http://ube.nplu.org/article/Інформаційний%20запит>. – Назва з екрану).

142. **Інформаційна потреба.** Вимога користувача інформації щодо отримання будь-яких даних, повідомлень, фактів для вирішення питань або проблем, пов'язаних з науковою чи практичною діяльністю (*Інформація та документація. Бібліотечно-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять : ДСТУ 7448:2013.* — Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. — III, 41 с. — (Національний стандарт України) — *Зі скасуванням в Україні ГОСТ 7.26–80*).

143. **Інтернет-провайдер** (від *англ.* Internet Service Provider, ISP — постачальник Інтернет-послуг). Організація, яка надає послуги доступу до Інтернету та інші, пов'язані з Інтернетом, послуги. До послуг, які надаються інтернет-провайдером, можуть входити: 1) доступ в Інтернет по комутованих і виділених каналах; 2) безпроводний доступ до Всесвітньої Павутини; 3) виділення дискового простору для зберігання і забезпечення роботи сайтів (хостинг); 4) підтримка роботи поштових скриньок або віртуального поштового сервера; 5) розміщення устаткування клієнта на ресурсах провайдера; 6) оренда виділених та віртуальних серверів; 7) резервування даних тощо. (*Інтернет-провайдер [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://school.xvatit.com/index.php?title=%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%B9%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B8.%D0%9F%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D1%96.%D1%83%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%B8>. – Назва з екрану).

144. **Квест.** Ігрова технологія, яка має чітко поставлене дидактичне завдання, ігровий задум, обов'язково має керівника

(наставника), чіткі правила, та реалізується з метою підвищення в учнів знань та вмінь 21 століття. (Сокол І. М. *Квест: метод чи технологія?* / І. М. Сокол // *Компютер у школі та сім'ї*. – 2014. – № 2. – С. 28–32).

145. **Кейс-технологія.** 1) технологія дистанційного навчання, яка включає в себе комплект засобів навчання, що розміщені у кейсі і надаються студенту в момент його зарахування до навчального закладу, спеціально розроблені навчальні посібники, аудіо- та відеокасети, дискети, компакт-диски тощо. (Олійник В. В. *Дистанційне навчання в післядипломній педагогічній освіті: організаційно-педагогічний аспект: навч. посіб.* / В. В. Олійник – К. : ЦППП, 2001); вид дистанційної технології навчання, яка заснована на використанні наборів (кейсів) текстових, аудіо-візуальних та мультимедійних навчально-методичних матеріалів для їх самостійного вивчення слухачами, при організації регулярних консультацій у викладачів (тьюторів) традиційним або дистанційним способом. (Положення про організацію очно-дистанційного підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів у Центральному інституті післядипломної педагогічної освіти / за заг. ред. В. В. Олійника. – К. : ЦПППО, 2005).

146. **Кібернетика** (термін «кібернетика» походить від грецького слова «kybernetzts» - керманич, стерновий, правитель). Наука про керування та передання інформації в машинах, живих організмах та суспільстві; міждисциплінарна наука для дослідження процесів у структурах керуючих систем. Кібернетика постає на основі поєднання біхевіоризму, еволюційної біології, теорії систем, логічного моделювання, когнітивної психології та інших прикладних наук. (Кібернетика [Електронний ресурс] / Норберт Вінер // *Сім променів. Режим доступу: <http://7promeniv.com.ua/naukovidoslidzhennia/metodolohichni-pidkhody/71-systemnyi-pidkhid/15-norbert-viner-kibernetika.html>*. – Дата звернення: 30.07.2016. – Назва з екрану).

147. **Класифікація типів мультимедійних проектів.** Інтернет-проекти, гібридні Web/CD/DVD-проекти, інтранет-проекти, екстранет-проекти, мобільні-проекти. Інтернет проекти, як правило представляють собою Web-сайт. З точки зору зовнішнього спостерігача - це місце (англ. site – місце) у глобальній мережі, де власник сайту розміщує інформацію, яку він хоче представити, у вигляді набору комп'ютерних екранів. Інтернет-проекти є динамічними проектами. Вони дають змогу оновлювати інформацію на Web-сайті за обставинами. Мобільний мультимедійний проект – це проект, реалізований на CDRом, DVD або Flash-пристроях. Такий проект може містити великі обсяги різної інформації: текстові матеріали, електронні документи, таблиці і діаграми, схеми і креслення, кольорові ілюстрації, слайд-шоу, анімацію, відеоролики, відеокліпи,

відеопрезентації. Термін «гібридний проект», має багато значень і розглядатися як: суміш онлайн і оффлайн, наприклад CD/DVD -ROM, який зв'язується з веб-сайтом; (Інтернет / CD гібрид, або Web / CD гібрид): 1) диск, який може приймати оновлення з Інтернету; 2) сайт, який використовує великі медіа-ресурси (наприклад, фільми) з диска на локальному комп'ютері; 3) диск, який містить набір різних форматів медіа-даних. (E. England, A. Finney. *Managing Interactive Media: Project Management for Web and Digital Media*, 4/E. - Publisher: Addison-Wesley, 2007, 304 pp.).

148. **Ключові компетентності для навчання впродовж життя.** (Key Competences for Lifelong Learning – European Reference Framework). 1) спілкування рідною мовою; 2) спілкування іноземними мовами; 3) математична компетентність і компетентність у галузі науки й технологій; 4) цифрова компетентність; 5) уміння навчатись; 6) соціальна та громадянська компетентності; 7) відчуття ініціативи та підприємництва; 8) культурна обізнаність і самовизначення. (*DeSeCo. Definition and Selection of Competencies. Theoretical and Conceptual Foundations (DESECO). Strategy Paper on Key Competencies. An Overarching Frame of Reference for an Assessment and Research Program – OECD (Draft) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.deseco.admin.ch/>. – Назва з екрану).*

149. **Компакт-диск (CD-ROM).** Оптичний диск розміром 4,75 дюйми (12 см) із можливістю одноразового запису та багаторазового зчитування інформації в цифровій формі. Це постійний запам'ятовувальний пристрій на компакт-диску з обсягом до 800 Мбайт. Формат запису визначений стандартом ISO 9660 (Information Processing-Volume and File Structure of CD ROM for Information Interchange). Найпоширеніший носій для тиражування відеозаписів, мультимедійних додатків, великих наборів даних, включаючи дані ГІС, цифрові карти та цифрові записи електронних карт, електронні атласи. (*Англо-російсько український словник з геоінформатики. Б. С. Бусигін, Г. М. Коротенко, Л. М. Коротенко, М. А. Якимчук. – К. : Карбон, 2007. – 433 с.*)

150. **Компоненти основ інформаційної культури сучасного фахівця.** 1) розуміння сутності інформації й інформаційних процесів, їх ролі в процесі пізнання навколишньої дійсності і творчої діяльності людини, у керуванні технічними і соціальними процесами, у забезпеченні зв'язку живого з навколишнім середовищем; 2) розуміння проблем подання, оцінювання й вимірювання інформації, сприйняття і розуміння повідомлень, сутності формалізації суджень, зв'язку між змістом і формою,

абстрагування від змісту і виділення лише семіотичної сторони повідомлень, ролі формалізації змістовних суджень і інформаційного моделювання в сучасних інформаційних технологіях; 3) розуміння сутності неформалізованих, творчих компонентів мислення: постановка завдання або реалізація проблемної ситуації, розробка критеріїв відбору потрібних, що приводять до рішення, операцій; 4) уміння добирати і формулювати мету, здійснювати постановку завдань, висувати гіпотези, будувати інформаційні моделі досліджуваних процесів і явищ, аналізувати їх за допомогою сучасних ІКТ й інтерпретувати отримані результати, систематизувати факти, синтезувати, осмислювати і формулювати висновки, узагальнювати спостереження, передбачати наслідки прийнятих рішень і вміння їх оцінювати; 5) уміння вибирати послідовність операцій і дій у діяльності, розробляти програму спостереження, дослідження, експерименту; 6) володіння знарядними застосуваннями комп'ютера, систем обробки текстових, числових і графічних повідомлень і даних, баз даних і знань, предметно-предметно-орієнтованих прикладних систем, телекомунікаційних систем; 7) розуміння сутності штучного інтелекту, моделей знань, інтелектуально-пошукових систем. *(Мультимедійні системи як засоби інтерактивного навчання: посібник / Жалдак М. І. [та ін.]; за ред.: Жука Ю. О. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 112 с.[С. 8]).*

151. **Комп'ютер.** Пристрій, що обробляє дані відповідно до деякого набору інструкцій (команд) і який звичайно зветься обчислювальною машиною (електронно-обчислювальною машиною). Комп'ютер являє собою комплекс технічних засобів, призначених для автоматичної обробки інформації в процесі рішення обчислювальних та інформаційних завдань. По конструктивних особливостях, функціональних можливостях, продуктивності та експлуатаційних характеристиках розрізняють мобільні комп'ютери (пристрої), портативні комп'ютери, персональні комп'ютери, робочі станції, комп'ютери загального призначення, або універсальні комп'ютери – мейнфрейми (mainframe). Супер ЕОМ або суперкомп'ютери (supercomputer) – це обчислювальна машина, продуктивність якої перебуває на межі технічних можливостей свого часу. Зустрічається ділення на цифрові, аналогові, гібридні, біологічні. На цей час відомо п'ять поколінь цифрових комп'ютерів, які за використовуваною елементною базою та архітектурю поділяються на: а) лампові; б) транзисторні; в) на інтегральних схемах; г) на великих інтегральних схемах; д) на надвеликих інтегральних схемах. Часто в текстах статей згадується за допомогою аббревіатури «ПК», тобто «персональний комп'ютер». У цьому випадку вказує на те, що з комп'ютером працює один користувач. Останнім часом комп'ютерами називають також електронні мобільні пристрої для введення, зберігання, обробки та виводу мультимедійної інформації. *(Тлумачний словник з*

інформатики / Г. Г. Півняк [та ін.]. – Д., Нац. гірнич. ун-т, 2010. – 600 с. [С 380]).

152. **Комп'ютерна інформаційна технологія.** Сукупність методів, виробничих і програмно-технологічних засобів, з'єднаних в технологічний ланцюжок, що забезпечує збір, зберігання, обробку, виведення і розповсюдження інформації. (Сучасні технології електронних мультимедійних видань: монографія / Під ред. О. І. Пушкаря. — Харків: ВД «ІНЖЕК», 2011. — 296 с.[С. 78]).

153. **Комп'ютерна грамотність.** 1) сукупність знань і умінь, необхідних для використання ЕОМ у процесі виконання професійних завдань (Савинков В. М. Толковий словарь по информатике [Текст] / В. М. Савинков, В. И. Першиков. – М. : Финансы и статистика, 1991. – 543 с. [С. 72]; 2) термін, який використовується для опису знань та навичок людей для використання комп'ютерів та інших пов'язаних з ними технологій. Цей термін, зазвичай, використовується для опису найбільш базових знань та навичок, необхідних для роботи з такими програмними продуктами, як: операційна система, програмні додатки або автоматизований інструментарій веб-дизайну тощо. (Computer Literate [Електронний ресурс] // Techopedia. – Режим доступу:

<https://www.techopedia.com/definition/23303/computer-literate> – Дата звернення: 04.07.2016. – Назва з екрану)

154. **Комп'ютерна програма-органайзер** (від *англ.* organizer Literateprogram. – організатор програми). Комп'ютерна програма, що належить до прикладного програмного забезпечення і призначена для накопичення користувацької інформації, а потім оперативного пошуку по ній, організації справ і контролю за їхнім виконанням, відстеження визначених користувачем подій. Є однією з форм персонального органайзера. Функції типової комп'ютерної програми органайзера пов'язані із забезпеченням роботи наступних підрозділів: а) календар; б) менеджер контактів (користувацька адресно-телефонна книга); в) записна книжка й листки-замітки (аналог паперових листків-липучок); г) події, прив'язані до певної дати й часу (наприклад, свята або зустрічі); д) планувальник завдань для контролю за їх самостійним або стороннім виконанням; е) нагадувальники-будильники про визначені користувачем події. . (Тлумачний словник з інформатики Г. Г. Півняк [та ін.]. – Д., Нац. гірнич. ун-т, 2010. – 600 с. [С. 381]).

155. **Комп'ютерна та інформаційна грамотність** (від *англ.* Computer and Information Literacy – CIL). Здатність особистості використовувати комп'ютер для дослідження, передавання знань і спілкування з метою ефективною участі в особистому, шкільному, професійному і соціальному житті. (*The International Association for the Evaluation of Educational Achievement. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iea.nl/comped.html>. – Назва з екрану).*

156. **Комунікант** (похідне від «комунікація»). Особистість, яка здійснює комунікативний акт передачі інформації або сприймає й інтерпретує її. (*Селіванова О. Комунікант [Текст] / О. Селіванова // Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. – Полтава: Довкілля – К., 2006. – С. 232.*)

157. **Комунікативна атака.** Цілеспрямований інформаційний вплив для досягнення певної мети. Поняття "комунікативна атака" в теорії і практиці педагогічного спілкування запропонував використовувати В. А. Кан-Калик. Концепція педагогічного спілкування, яку розробив учений, передбачає визначення етапів спілкування під час проведення заняття. (*Педагогічне спілкування. Комунікативна атака.[Електронний ресурс] // Сучасна освіта.– Режим доступу: <http://osvita.ua/school/method/957/>. – Дата звернення: 04.07.2016. Назва з екрану).*

158. **Контент** (Літ.) 1) Основний зміст або суть літературної роботи або усного викладу (discourse), в протилежність їх формі або стилю. У більш загальному сенсі, всі ідеї, теми, факти або твердження, що містяться в книгах або інших друкарських виданнях. Синонім в цьому випадку – предмет вивчення (subject matter). Поняття контент також відноситься до елементів, що містяться в курсах навчання по різних спеціальностях (course of study). 2) Знання та інтелектуальна власність, поміщені в навчальних курсах і поширювані за допомогою електронних освітніх (e-Освітніх) технологій. e-Освітній контент включає широкий спектр понять від простих веб-сторінок і документів до повністю інтерактивних курсів, систем оцінки отримуваних з їх допомогою знань і програмних засобів забезпечення їх функціонування. 3) Звичайно інформаційні ресурси веб-сервера. Будь-яке інформаційно значуще його наповнення – блоки тексту, графіка, мультимедіа. При передачі на комп'ютер-клієнт може бути частиною повідомлення, яка не обробляється й не змінюється в процесі обміну. Контент організовується у вигляді HTML-сторінок засобами гіпертекстової розмітки. Істотними параметрами контенту є його об'єм, актуальність і релевантність. (*Тлумачний словник з інформатики / Г. Г. Півняк [та ін.]. – Д., Нац. гірнич. ун-т, 2010. – 600 с.[С. 391]*).

159. **Контент-аналіз.** (Content-analysis) 1) Строгий аналіз явних (explicit) і неявних (implicit) передаваних блоків інформації (message), що містяться в друкарських роботах або у внутрішній частині (тілі) інформаційних повідомлень, за допомогою класифікації, дешифрування або оцінки найголовніших концептів, позначень і знаків в них, з погляду оцінки їх значення та ефекту впливу на аудиторію. 2) Формалізований метод вивчення книг, есе, інтерв'ю, дискусій, газетних статей, історичних документів та інших текстів і текстових масивів з метою наступної змістовної інтерпретації виявлених числових закономірностей або кількісного аналізу їх змісту. (*Тлумачний словник з інформатики / Г. Г. Півняк [та ін.]. – Д., Нац. гірнич. ун-т, 2010. – 600 с.[С. 391]*).

160. **Контент-провайдер** (від *англ.* Content – зміст, provider – постачальник). Термін, який включає в себе будь-яку групу, компанію, організацію або фізичну особу, яка забезпечує доступ до веб-сторінок, комп'ютерних розваг або документів в World Wide Web або Інтернет.

(*Content provider in Culture [Електронний ресурс] // Dictionary. – Режим доступу:*

<https://translate.google.com.ua/translate?hl=uk&sl=en&tl=uk&u=http%3A%2F%2Fwww.dictionary.com%2Fbrowse%2Fcontent-provider&anno=2>. – *Дата звернення: 25.07.2016. – Назва з екрану*).

161. **Культура.** 1) сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом його історії. Рівень розвитку суспільства у певну епоху. Те, що створюється для задоволення духовних потреб людини; 2. освіченість, вихованість; 3) рівень, ступінь досконалості якої-небудь галузі господарської або розумової діяльності; 4) розведення, вирощування якої-небудь рослини або тварини, культивування; рослина, що розводиться, вирощується. (*Новий тлумачний словник української мови / уклад. В. Яременко, О. Сліпушко. – К. : АКОНІТ, 2003. – Т.2*); 2) термін «культура» походить від латинського слова "Colere" і означає: культивувати, підтримувати порядок. Кожна культура має свої особливості і свої власні, типові для неї, орієнтації. Вони характеризують структуру культури. Ці орієнтації впливають на сприйняття, мислення, цінності і дії всіх її членів і визначають їхню приналежність до суспільства.

Визначення терміну «культура» за Клуцгон (Kluckhohn):

Культура складається з моделей мислення, почуття і дії і передається символами, що становлять відмінні досягнення певних груп людей і їх втілення в артефактах. Ядро культури складається з традиційних (тобто, в

історії обґрунтованих і обраних нею) ідей і зокрема, їм відповідних системних цінностей.

Визначення поняття «культура» за Г. Хофстедом (G. Hofsted): «Культура» – «розумове програмне забезпечення», «запрограмоване» в процесі соціалізації. Під час цього процесу, особливо в дитячому віці, індивід набуває певних стереотипів мислення, почуттів, які визначаються як цінності і відносини. (*Definition Kultur [Електронний ресурс] // Langesakademie für Fortbildung und Personalentwicklung an Schulen. – Режим доступу: <http://lehrerfortbildung-bw.de/bs/bsa/bgym/lehrgang/definition/>. – Дата звернення: 05.07.2016. – Назва з екрану*).

162. **Лептоп** (від *англ.* laptop, дослівно – наколінний пристрій) Переносний персональний комп'ютер із плоским газорозрядним або РК-екраном, клавіатурою (keyboard), координатно-вказівним пристроєм (pointing device, touchpad, trackpad), динаміками (speakers) і масою менше 3,5 кг (8 фунтів). Має розмір 23 x 30 x 5 см. Проміжний клас між портативними (portable) та блокнотними (notebook) ПК. При використанні розміщуються на колінах (lap) користувача. Виглядають як великі ноутбуки, товщиною поміж 18 мм до 38 мм. Сучасні лептопи мають вагу від 1,4 до 5,4 кг. Більшість з них мають форм-фактор типу фліп (flip) для захисту екрана та клавіатури. (*Тлумачний словник з інформатики / Г. Г. Півняк [та ін.]. – Д., Нац. гірнич. ун-т, 2010. – 600 с.[С. 398]*).

163. **Медіа** (від *лат.* media – засіб, спосіб; medium – посередник). Система масових комунікацій – технічних засобів створення, запису, копіювання, тиражування, зберігання, поширення, сприймання інформації та обміну нею між суб'єктами (автором медійного тексту). (*Баришполець О. Т. Український словник медіакультури / О. Т. Баришполець. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Міленіум, 2014. – 196 с. [С. 39]*).

164. **Медіа-грамотність** (від *англ.* Media literacy – медіа-письменність, медіа-освіченість). 1) сукупність мотивів, знань, навичок, умінь та можливостей, що сприяють сприйманню, добору, використанню, критичному аналізу, «прочитуванню» підтекстів та їх тлумаченню; здатність використовувати засоби масової комунікації для задоволення інформаційних потреб, оцінювати, створювати і передавати повідомлення різноманітних форм, жанрів, а також аналізувати складні процеси соціокультурного і політичного контексту функціонування медіа в суспільстві; 2) комплекс навичок та вмінь користуватися технікою мас-медіа та спілкуватися за їх допомогою. (*Баришполець О. Т. Український словник медіакультури / О. Т. Баришполець. Національна академія*

педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Міленіум, 2014. – 196 с. [С. 40).); 3) навички і знання, що дозволяють ефективно та безпечно використовувати засоби масової інформації. Медіа-грамотність надає можливість здійснювати усвідомлений вибір, зрозуміти сутність змісту і сервісів, використовувати повний спектр можливостей, що пропонують нові комунікаційні технології. (*Directive 2007/65/EC of the European Parliament and of the Council of 11 December 2007 amending Council Directive 89/552/EEC on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the pursuit of television broadcasting*).

165. Медіа-компетентність. 1) гармонійні знання, розуміння, оцінювання й цільове використання медіазасобів, які стають інформаційними комунікатами або засобами їх фіксації та передання за допомоги технологій. (*Szmidt K. Pedagogika tworczości. – Pedagogika GWP, Gdansk, 2007. – 423 s. [S. 33]*); 2) медіакомпетентність розглядається з цільової точки зору, а саме: використання студентами існуючих медіа-послуг, чи то у вигляді преси, телебачення, радіо, мультимедіа або спеціального програмного забезпечення з різною метою, створення ними власних розробок для засобів масової інформації різних типів і поширення. Медіа-компетентність вимагає все більше знань і навичок у вирішенні відповідних технічних завдань, також необхідних матеріально-правових та методичних навичок у роботі із засобами масової інформації таким чином, щоб зрозуміти їх повідомлення і дати об'єктивну оцінку. Робота із ЗМІ вимагає критичного аналізу впливів і наслідків масової інформації і на почуття, на поняття реальності для орієнтації в соціальних питаннях, що вимагає, зокрема, економічних, юридичних, інституційних та технічних знань, пов'язаних із виробництвом і розповсюдженням інформації в соціальному контексті. (*Verständigung über den Begriff Medienkompetenz [Електронний ресурс] // Langesakademie für Fortbildung und Personalentwicklung an Schulen/ – Режим доступу: <http://lehrerfortbildung-bw.de/kompetenzen/medien/begriff/>. – Дата звернення: 06.07.2016. – Назва з екрану*).

166. Медіа-педагогічна компетентність. Ключовий фактор кваліфікації в сучасному суспільстві для ознайомлення студентів/учнів із засобами масової інформації та інформаційними технологіями, спрямування їх на ефективне і відповідальне використання ЗМІ. Медіа-педагогічні компетенції означають: 1) бути медіаграмотним: використовувати медіа- та інформаційні технології для навчальних завдань, самому уміти використовувати інформаційні технології, бачити

функціональні принципи обробки інформації у медіа-проектах, простежувати через ЗМІ впливи, умови виробництва і розподілу масової інформації, критично сприймати вплив і внесок у розвиток медіа-культури; 2) усвідомлювати важливість засобів масової інформації для навчання дітей і молодих людей засобами інформаційних технологій. Враховувати важливість ЗМІ та інформаційних технологій для розвитку ідентичності дітей та підлітків, зокрема, впливу на почуття, ідеї, моделі поведінки, моральні цінності, відображення гендерних відносин тощо; 3) використовувати засоби масової інформації та інформаційних технологій як інструменту для навчання і оцінювання, аналізувати ЗМІ та програмне забезпечення для професійного та міждисциплінарного викладання в контексті більш розвинених методів подачі навчального матеріалу, навчання і використання ЗМІ та інформаційних технологій для їх власної підготовки лекцій/уроків, заохочення до навчання; 4) проводити освітні та консультаційні заходи з точки зору освіти, комунікацій, технологійної грамотності для сприйняття і виконання відповідних завдань і проектів; 5) використовувати засоби масової інформації та інформаційні технології для адміністративних і організаційних завдань викладача/педагога; б) задіювати персонал, використовувати обладнання для внесення власного вкладу у розробку і впровадження концепції освітньої медіаосвіти навчального закладу. (*Die sechs Bereiche medienpädagogischer Kompetenz [Електронний ресурс].// Landesakademie für Fortbildung und Personalentwicklung an Schulen. – Режим доступу: <http://lehrerfortbildung-bw.de/kompetenzen/medien/paed/>. – Дата звернення: 06.07.2016. – Назва з екрану).*

167. Методична експертиза електронних навчальних курсів. Дидактична оцінка якості електронних навчальних матеріалів та оцінка методики навчання з використанням ЕНК та інших складових електронного навчального середовища. Електронні навчальні матеріали мають відповідати дидактичним та методичним вимогам до підручників, навчальних та методичних посібників, системи оцінювання методичних аспектів організації електронного навчального курсу, педагогічно-психологічних засад організації навчальної діяльності студентів та науково педагогічних працівників (НПП), їх взаємодії, організації системи контролю та оцінювання навчальних досягнень студентів. Різномісність цієї експертизи вимагає залучення для її проведення спеціалістів з питань тестування, використання інтерактивних методів, сучасних інформаційно-освітніх технологій, в тому числі технологій Веб 2.0. (*Глазунова О. Г. Атестація електронних навчальних курсів у системі дистанційного*

навчання [Текст] / О. Г. Глазунова, Н. В. Морзе // Інформ. технології в освіті : зб. наук. пр. – 2010. – Вип. 5 [С. 47 – 68]).

168. **Методологія Gartner становлення технологічної інновації.** Визначає проходження п'яти етапів. Перший етап – технологічний тригер (Technology Trigger) – пов'язаний з появою інновації та присвячених їй публікацій. Інновація може досить тривалий час знаходитись на стадії досліджень і розвитку (залишатися в тіні), але досягнення нею точки технологічного триггеру означає розкриття її потенціалу широкому загалу. Другий етап є піком надмірних очікувань (Peak of Inflated Expectation) – піком позитивних сподівань, популярності, активного обговорення і спроб широкого використання. Третій є своєрідною втратою ілюзій (Trough of Disillusionment), коли стають зрозумілими певні недоліки технології, зменшується кількість схвальних публікацій, суспільство частково втрачає віру в дієвість нової технології. Четвертий етап стає «роботою над помилками», подолання недоліків (Slope of Enlightenment) поступово повертає технології довіру, після чого починається її впровадження у великих комерційних проектах. Настання п'ятого етапу означає досягнення технологією зрілості та її сходження на плато продуктивності (Plateau of Productivity), коли цінність інновації вже не викликає сумнівів. (Мерзликін О. В. *Хмарні технології в освіті [Текст]* / О. В. Мерзликін, С. О. Семеріков. // *Матеріали доповідей науково-практичного семінару “Хмарні технології в сучасному університеті” (ХТСУ-2015): Черкаси, 24 березня 2015 р. – Черкаси: ЧДТУ, 2015. – 56 с. [С. 31]).*

169. **Миша.** (mouse) Пристрій введення, забезпечений однією або декількома клавішами і сконструйований таким чином, що його можна переміщати в горизонтальній площині по поверхні стола поряд з клавіатурою. Переміщення миші передаються через вбудовані мікросхеми в комп'ютер і примушують покажчик миші (курсор) переміщатися по його екрану. Функціональні характеристики та можливості миші включають наступні основні елементи: а) покажчик миші (Mouse pointer). Значок (як правило, що має вид стрілки), яка переміщається на екрані комп'ютера при русі миші; б) клацання мишею (Click). Клацнути мишею означає встановити покажчик миші (курсор) на деякий об'єкт, що розташовується на екрані комп'ютера, натиснути кнопку (за умовчанням – ліву) і відпустити її. До таких об'єктів відносять: ярлики, теки, кнопки, піктограми тощо; в) двічі клацнути мишею (Double click). Означає встановити покажчик миші (курсор) на деякий об'єкт і потім двічі швидко натиснути і відпустити кнопку (за умовчанням – ліву); г) переміщення об'єктів мишею (Drag, Drag & Drop). Означає встановити покажчик миші на деякий об'єкт, натиснути кнопку (за умовчанням ліву) і, утримуючи її, перемістити мишу на нову

позицію, після чого відпустити кнопку. (Тлумачний словник з інформатики / Г. Г. Півняк [та ін.]. – Д., Нац. гірнич. ун-т, 2010. – 600 с. [С. 423]).

170. **Моделі «хмарних» середовищ.** *Приватна хмара.* Інфраструктура хмари підготовлена для використання однією організацією, до якої входить кілька споживачів (наприклад, бізнес-одиниці). *Хмара спільнота* Інфраструктура хмари підготовлена винятково для використання конкретним співтовариством споживачів від організацій, що мають спільні проблеми (наприклад, місія, політичні питання тощо). *Відкрита хмара.* Інфраструктура хмари підготовлена для відкритого використання широкому загалу споживачів. *Гібридна хмара.* Хмарна інфраструктура являє собою композицію з двох або більше окремих хмар (приватних, громадських або державних), які залишаються унікальними об'єктами, але пов'язані стандартизованими або запатентованими технологіями. (Peter Mell. *Recommendations of the National Institute of Standards and Technology [Електронний ресурс] / Peter Mell, Timothy Grance/ - The NIST Definition of Cloud Computing.* – Режим доступу: <http://nvlpubs.nist.gov/nistpubs/Legacy/SP/nistspecialpublication800-145.pdf>. – Дата звернення: 12.07.2016. – Назва з екрану).

171. **Модем.** 1) пристрій, який уможливорює взаємодію комп'ютерів через телефонні лінії. Модемами називаються комунікаційні пристрої, призначені для перетворення цифрових сигналів в акустичні аудіосигнали з подальшою передачею їх по звичайних телефонних лініях, а також для відновлення початкового цифрового сигналу на приймальному вузлі. Процес перетворення даних в акустичні сигнали називається «модуляцією», а зворотний процес їх відновлення – «демодуляцією». Різні типи модемів відрізняються один від одного методами модуляції, що реалізуються, а також комунікаційними та іншими стандартами, яким вони відповідають. Модеми прийнято розділяти за наступними ознаками: а) за класом: вузькосмугові, мовні, широкосмугові, для фізичних ліній; б) за використовуваним методом модуляції: з частотною, амплітудною, фазовою, амплітудною для квадратури; в) за методикою передачі сигналу: декілька типів методик, описаних в стандартах Bell і ITU-T; г) за методами корекції помилок: без корекції, MNP; д) за конструктивним виконанням: зовнішні та внутрішні. Існують модеми, які працюють на швидкостях від 1200 до 19 200 біт/с або такі, що підтримують вищі швидкості та інші середовища передачі. (Тлумачний словник з інформатики / Г.Г. Півняк [та ін.]. – Д., Нац. гірнич. ун-т, 2010. – 600 с. [С. 434]); 2) модем є пристроєм для передачі даних по телефонній лінії до іншого модему (ресивер). (Modem [Електронний ресурс] // Computer-woerterbuch. – Режим доступу: <http://www.computer-woerterbuch.de/8-lexikon/820-modem>. – Дата звернення: 27.05.2016. – Назва з екрану).

172. **Монітор** (дисплей). 1) пристрій у комп'ютері для візуального відображення інформації. (*Словник іноземних слів / Л. О. Пустовіт, О. І. Скопненко, Г. М. Сютя, Т. В. Цимбалюк. – К. : вид-во «Довіра» УНВЦ «Рідна мова», 2000. – 1015 с. [С. 333]*); 2) вихідна поверхня комп'ютера з проектувальним механізмом, яка показує текст і графічні зображення за допомогою електронно-променевої трубки (ЕПТ), рідкокристалічного дисплею (LCD), світловипромінювальних діодів, газової плазми або інших технологій проєкціювання зображення. У деяких комп'ютерах дисплей упакований в окремий блок під назвою монітор. У інших комп'ютерах дисплей вбудований в блок з процесором і іншими частинами комп'ютера. (Деякі літературні джерела зауважують на відмінність між монітором і дисплеєм, і вказують, що монітор включає в себе пристрої обробки сигналів для управління зображенням або проєкційним пристроєм. Проте ця відмінність зникає, коли всі ці частини інтегруються в загальну одиницю, як у випадку з ноутбуками). Дисплеї іноді називають дисплеями відеотерміналів (VDTs). «Дисплей» і «монітор» – терміни, що часто використовуються як взаємозамінні. Більшість комп'ютерних дисплеїв використовують аналогові сигнали в якості вхідних даних для механізму створення зображення. Ця вимога необхідна для постійного оновлення зображення на дисплеї, через що комп'ютер потребує відеоадаптера. Відеоадаптер приймає цифрові дані, передані за допомогою прикладних програм, зберігає їх у відеопам'яті з довільним доступом (RAM) відео, і перетворює в аналогові дані для механізму сканування дисплея за допомогою цифро-аналогового перетворювача (ЦАП). (*Display [Електронний ресурс] // Techtarget. – Режим доступу: <http://whatis.techtarget.com/definition/display> – Дата звернення – 06.07.2016. – Назва з екрану*).

173. **Мультимедіа**. 1) термін «мультимедіа» – латинського походження, який поширився за рахунок англійських джерел. Виник поєднанням англійських слів «multy, multiple» (множинний, складний, зіставлений з багатьох частин) і «media» (середовище, засіб) або, точніше, латинських слів «multum» (багато) та «media, medium» (середовище, засіб, спосіб). Таким чином, дослівно «мультимедіа» перекладають як: «багато середовищ». У «Всесвітній доповіді з освіти» ЮНЕСКО «мультимедіа»

означають як здатність подавати текст, зображення та звук користувачеві. (*Всесвітня доповідь по освіті, 1998 р .: Вчителі, педагогічна діяльність і нові технології / ЮНЕСКО. Париж: ЮНЕСКО, 1998. – 175 с.*); 2) технічні засоби, які дають можливість передавати інформацію з використанням тексту, звуку та зображення (відео, фото, графіки, анімації одночасно); 3) технологія, що об'єднує на одному електронному носіїві різні дані (звук, фотозображення, тексти, фільми); 4) носії інформації, які дають змогу зберігати значні її обсяги та забезпечувати досить швидкий доступ до неї. 5. Комбінування різних формпредставлення інформації на одному носіїві. (*Баршшполец О. Т. Український словник медіакультури / О. Т. Баршшполец. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Міленіум, 2014. 196 с. [С. 48]*); одночасна презентація інформації більш ніж одного виду медіа (наприклад, на компакт-диску або веб-сайті), до яких відносяться текст, електронні таблиці, звук, статичні графічні зображення, відео, анімації, де взаємодія користувача і презентації може відбуватися інтерактивно. (*Сучасні технології електронних мультимедійних видань: монографія / Під ред. О. І. Пушкаря. — Харків: ВД «ІНЖЕК», 2011. — 296 с.[С. 11]*).

174. Мультимедійна педагогічна технологія. Інтеграційна цілісність програмних і апаратно-технічних продуктів (з варіативною адекватністю їх функціонування в навчальному середовищі), що створює уніфіковану площину для взаємодії процесуального й особистісного аспектів продуктивного споживання, перероблення, трансляції і маніфестації інфознань суб'єктів освіти. (*Мультимедійні системи як засоби інтерактивного навчання: посібник / Жалдак М. І. [та ін.]; за ред.: Жука Ю. О. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 112 с. [С. 27]*).

175. Мультимедійна технологія. Технологія, яка окреслює порядок розробки, функціонування та застосування засобів обробки інформації різних модальностей. (*Мультимедійні системи як засоби інтерактивного навчання: посібник / Жалдак М. І. [та ін.]; за ред.: Жука Ю. О. – К. : Педагогічна думка, 2012. – 112 с.*).

176. Мультимедійне електронне видання. Закінчений інформаційний продукт, що має обмежений зміст, визначуваний смисловою єдністю і функцією для користувача, реалізовується як

комбінація різних типів статичного і/або динамічного середовища, які одночасно представляються в додатку і можуть інтерактивно контролюватися. (*Сучасні технології електронних мультимедійних видань: монографія / Пушкар О. І. [та ін.]; за ред. О. І. Пушкаря. — Харків: ВД «ІНЖЕК», 2011. — 437 с. [С. 31]*).

177. **Навички ІКТ** (від *англ.* ICT skills). Здатність використовувати інформаційні й комунікаційні технології для певної мети ефективно, критично і продуктивно. (*Key Data on Learning and Innovation through ICT at School in Europe 2011 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/129EN.pdf. — Дата звернення: 11.06.2016. — Назва з екрану*).

178. **Навчальна експертна система.** Апаратно-програмно-методичний комплекс, орієнтований на досягнення максимально дієвих результатів навчального процесу з певної предметної галузі на основі базових експертних знань, самонавчаємих евристичних алгоритмів і діалогового спілкування у системі: студент→експертна система→викладач→студент. (*Тверезовська Н. Т. Розробка та впровадження експертних систем в освітній процес вищих навчальних закладів: теоретико-методологічний аспект : монографія. — К.: Міленіум, 2015. [С. 95]*).

179. **Навчання машин.** Це галузь штучного інтелекту, яка фокусується на навчанні за допомогою обчислень і шляхом визнання моделей наданих даних. У даний час використовується для створення машин, які можуть самостійно приймати рішення за допомогою багатьох складних алгоритмів. Використання алгоритмів машинного навчання уможливить машинам здобувати знання, використовуючи банки даних, досліджуючи реальний світ, ставлячи уточнюючі питання щодо деталізації того чи іншого явища. Ці можливості допомагають машині аналізувати, розуміти дані із її оточення, знаходити логіку кожної концепції, передбачати, а потім робити відповідний прогноз. Це не нова концепція. Машинне навчання є не що інше, як набір алгоритмів, які дають змогу отримувати з даного пулу дані й робити прогнози. Дані і точність взаємопов'язані, тому що з великої кількості даних отримуємо більш точний прогноз. Таким чином, навчання машини не вимагає яких-небудь заздалегідь певних правил для управління її роботою. Ця концепція працює в безперервному режимі і передбачає застосування багатьох різних типів складних алгоритмів у автоматичному наборі даних, щоб отримати

кращі результати. Це безперервний ітераційний цикл ретельного аналізу навколишніх даних для прогнозування правильного рішення певної проблеми і в кінцевому підсумку прийняття правильного рішення. (Kaushik Pal. *The Promises and Pitfalls of Machine Learning* [Електронний ресурс] / Kaushik Pal // *Techopedia*. – Режим доступу: https://www.techopedia.com/2/31657/technology-trends/big-data/the-promises-and-pitfalls-of-machine-learning?utm_campaign=newsletter&utm_medium=best&utm_source=07202016. – Дата звернення: 21.07.2016. – Назва з екрану).

180. **Накопичувач на жорстких магнітних дисках** (англ. - hard disk drive (HDD)). Пристрій для зберігання інформації, в якому використовується принцип магнітного запису. Всередині жорсткого диску запис даних здійснюється на жорсткі пластини, виготовлені з легкометалевого сплаву або скла, вкриті шаром спеціального магнітного матеріалу (найчастіше - двоокисом хрому). Залежно від конструкції, в HDD можуть використовуватися одна або кілька таких пластин, що швидко обертаються на одній осі. За рахунок обертання створюється своєрідний підпір повітря, завдяки якому зчитувальні головки не торкаються поверхні пластин, хоч і знаходяться дуже близько від них (всього кілька нанометрів). Це гарантує надійність запису та зчитування даних. При зупинці пластин головки переміщуються за межі їх поверхні, тому механічний контакт між головками та пластинами практично виключений. Така конструкція забезпечує довговічність запам'ятовуючих пристроїв цього типу. Крім пластин, до складу HDD входить накопичувач, привод і блок електроніки. Завдяки високій надійності роботи і відносно невисокій вартості, жорсткі диски є найпоширенішим пристроєм зберігання інформації. Існує багато типів твердих дисків, але всі вони складаються з одних і тих же вузлів із спільним принципом роботи. (рис. 4). (*Жорсткий диск* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://glossary.starbasic.net/index.php?title=Жорсткий_диск. – Назва з екрану).

Рис.4. Накопичувач на жорстких магнітних дисках

181. **Науково-змістова експертиза електронних навчальних курсів.** Оцінювання змістовного наповнення курсу на відповідність вимогам Державних стандартів освіти України з відповідних напрямів підготовки фахівців, типовим програмам дисциплін державних стандартів професійного навчання, переліку обов'язкових навчальних видань з дисциплін. (Глазунова О. Г. *Атестація електронних навчальних курсів у системі дистанційного навчання [Текст] / О. Г. Глазунова, Н. В. Морзе // Інформ. технології в освіті : зб. наук. пр. – 2010. – Вип. 5 [С. 47 – 68]*).

182. **Науково-освітні інформаційні мережі** (research and education information networks). Автоматизовані інформаційні системи, наповнені даними та відомостями переважно освітнього і наукового спрямування; забезпечують інформаційне підтримування освіти й науки та технологічно використовують комп'ютерну інформаційно-комунікаційну платформу для транспорту і опрацювання інформаційних об'єктів. (Корпоративні інформаційні системи підтримування науково-освітньої діяльності на базі хмаро орієнтованих сервісів / В. Ю. Биков, О. М. Спірін, М. П. Шишкіна // *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. пр. - X. : НТУ "ХПІ", 2015, №2 (43), [С.178 – 206]*).

183. **Нетбук.** Апарат призначений для роботи в Інтернеті (рис. 5.). Оснащується невеликим екраном з діагоналлю. (Петрович С. Д. *Основи роботи за комп'ютером [Текст] / С. Д. Петрович // Комп'ютер у школі та сім'ї, 2013. № 2. – С. 10 – 12).*

Рис. 5. Нетбук

184. **Ноутбук** (розм.). 1) Портативний комп'ютер, що звичайно важить близько 7 фунтів (~3,18 кг) і має розміри близько 20x27x4 см. Зроблений таким, щоб поміститися в портфель. Комп'ютери notebook, на відміну від субноутбука (sub notebook) і персонального цифрового секретаря (PDA), звичайно мають дисковод для дискет, жорсткий диск, пристрій для використання дисків CD-ROM і DVD. Останнім часом характеристики ноутбуків значно покращуються. (Глумачний словник з інформатики / Г. Г. Півняк [та ін.]. – Д., Нац. гірнич. ун-т, 2010. – 600 с. [С. 445]); 2) портативний комп'ютер, у корпусі якого об'єднані типові компоненти персонального комп'ютера, включаючи дисплей, клавіатуру, модем, привід CD-ROM і вказівний пристрій (звичайно сенсорна панель або тачпад), а також акумуляторні батареї. За своїми розмірами близький до книги великого формату (рис. 6). (Петрович С. Д. *Основи роботи за комп'ютером [Текст] / С. Д. Петрович // Комп'ютер у школі та сім'ї, 2013. № 2. – С. 10 – 12).*

Рис. 6. Ноутбук

185. **Обчислювальна хмара.** Мережа, що складається з численної кількості серверів, розподілених у дата-центрах усього світу, де зберігаються безліч копій. За допомогою такої масштабної розподіленої системи здійснюється швидке опрацювання пошукових запитів, а система є надзвичайно відмовостійка. Система побудована так, що після закінчення тривалого періоду, при потребі, можна провести заміну окремих серверів без зниження загальної продуктивності системи. Google, Microsoft, Amazon, IBM, HP і NEC та інші, мають високошвидкісні розподілені комп'ютерні мережі та забезпечують загальнодоступність інформаційних ресурсів. (Гриб'юк О. О. *Перспективи впровадження хмарних технологій в освіті [Електронний ресурс] / О. О. Гриб'юк. – Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/1111/1/grybyuk-stattya1-hmary%2B_Copy.pdf . – Дата звернення: 09.07.2016. – Назва з екрану).*

186. **Освітній сервіс.** Послуга, що надається за бажанням (зверненням тощо) користувача, і відповідає сервісній функції, яку здійснює організація чи установа (провайдер, аутсорсер послуги). (Биков В. Ю. *Хмарні технології, ІКТ-аутсорсинг і нові функції ІКТ*

підрозділів освітніх і наукових установ [Текст] / В. Ю. Биков // Інформаційні технології в освіті. – № 10. – 2011. [Р. 2–8]).

187. **Освітньо-інформаційні технології (ОІТ).** Ієрархізована й упорядкована система процедур, неухильне виконання яких гарантує максимальну ймовірність досягнення заданого результату, характеризується радикальним оновленням інструментальних і методологічних засобів педагогіки та методики за умови збереження наступності в розвитку педагогічної науки й освітньої практики, набором технологічних процедур, які модифікують професійну діяльність педагога з метою досягнення оптимального результату в навчанні, що визначається вимогами суспільства до освіти. (*Тверезовська Н. Т. Розробка та впровадження експертних систем в освітній процес вищих навчальних закладів: теоретико-методологічний аспект : монографія. – К.: Міленіум, 2015. [С. 18-19]*)

188. **Оперативна пам'ять (RAM Random Access Memory).** Набір електронних мікросхем для тимчасового збереження даних і програм, використовуваних центральним процесором у процесі роботи. (*Світличний О. О. Основи геоінформатики: Навчальний посібник / О. О. Світличний, С. В. Плотницький. [заг. ред. О. О. Світличного]. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 295 с. [С. 285]*).

189. **Операційна система.** (від *англ.* operating system – операційна система). Сукупність системних програмних засобів, які забезпечують середовище для виконання застосувань, надаючи їм за допомогою набору системних викликів доступ до пристроїв комп'ютера. Серед численних функцій ОС – керування апаратними ресурсами обчислювальної системи, а також забезпечення взаємодії програмних процесів з апаратурою, іншими процесами і користувачем. Операційна система виконує наступні дії: керує пам'яттю і диспетчеризацією завдань, обробляє переривання, керує вводом-виводом, забезпечує дружній графічний інтерфейс користувача, керує файловою системою і взаємодією процесів, забезпечує захист даних та ін. За числом одночасно виконуваних завдань ОС можуть бути розділені на два класи: а) багатозадачні (UNIX, OS/2, Windows); б) однозадачні (наприклад, MS DOS). Багатозадачна ОС, вирішуючи проблеми розподілу ресурсів і конкуренції, повністю реалізує мультипрограмний режим. Окрім того, ОС поділяються на однокористувацькі та багатокористувацькі, реального часу та з поділом часу, мережні та розподілені, загального призначення та спеціалізовані. До найбільш широко поширених ОС відносять: MS Windows, UNIX, Apple MacOS, IBM AIX, BEOS, BSD, GNU/Linux, Plan9,

SUN Solaris, OS/2, HP-UX тощо. (Тлумачний словник з інформатики / Г. Г. Півняк [та ін.]. – Д., Нац. гірнич. ун-т, 2010. – 600 с.[С. 456]).

190. **Пакети прикладних програм.** Програмні комплекси з дружнім інтерфейсом, розраховані на загальне застосування у визначеній проблемній області і доповнені відповідною технічною документацією. Набір прикладних програм для конкретного виду робіт, наприклад, пакет програм MS Office, пакет для фінансової сфери. У термінології MS Windows пакети називають застосуваннями або рішеннями (software package). (Тлумачний словник з інформатики / Г. Г. Півняк [та ін.]. – Д., Нац. гірнич. ун-т, 2010. – 600 с. [С. 459]).

191. **Палмтоп** (надолонник). Найменший сучасний персональний комп'ютер. Вміщається на долоні. Магнітні диски в ньому замінює енергонезалежна електронна пам'ять. Немає і накопичувачів на дисках - обмін інформацією із звичайними комп'ютерами йде лініями зв'язку. Для позначення всього класу пристроїв в англійській мові використовується словосполучення Personal Digital Assistant або (PDA), що українською вільно перекладається як «особистий цифровий секретар» (рис. 7). (Петрович С. Д. Основи роботи за комп'ютером [Текст] / С. Д. Петрович // Комп'ютер у школі та сім'ї, 2013. № 2. – С. 10 – 12).

Рис.7. Кишеньковий персональний комп'ютер

192. **Педагогічний програмний засіб.** Цілісна дидактична система, заснована на використанні комп'ютерних технологій і засобів Інтернету, яка ставить за мету забезпечити навчання за індивідуальними і оптимальними навчальними програмами з керуванням процесу навчання. (Що таке «Педагогічний програмний засіб» [Електронний ресурс] // Електронні засоби навчання : [Сайт]. – Режим доступу: <http://www.znanius.com/3875.html>. – Дата звернення: 12.06.2016. – Назва з екрану).

193. **Персональний комп'ютер.** (від англ. personal computer). Пристрій цифрової обробки інформації розроблений для використання однією людиною (користувачем) і призначений для введення, обробки, зберігання й виведення даних та інформації. Вважається, що до основних компонентів, які є обов'язковими складовими будь-якої сучасної персональної комп'ютерної системи (ПК) відносяться: а) системна плата; б) процесор; в) ОЗП; г) корпус; д) блок живлення; е) дисковод для гнучких дисків; ж) жорсткий диск; з) накопичувач CD-ROM, CD-R, DVDROM або CD-RW; і) клавіатура; к) миша; л) монітор (дисплей); м) звукова плата; н) відеокарта; о) акустичні системи; п) модем. Взаємодія всіх цих компонентів між собою і з користувачем забезпечує операційна система. (Тлумачний словник з інформатики / Г. Г. Півняк [та ін.]. – Д., Нац. гірнич. ун-т, 2010. – 600 с. [С. 466])

194. **Планшет.** Пристрій для використання сучасного цифрового контенту: читання документів, електронних книг, перегляд відео, фотографій, сайтів та презентацій тощо (рис. 8). (Петрович С. Д. Основи роботи за комп'ютером [Текст] / С. Д. Петрович // Комп'ютер у школі та сім'ї, 2013. № 2. – С. 10 – 12).

Рис.8. Планшетний комп'ютер

195. **Планшетник.** Пристрій без повноцінної клавіатури. Планшетні ноутбуки часто називають «конвертованими» або трансформерами завдяки можливості до трансформації: пристрій може виглядати як ноутбук, екран можна розвернути навколо осі на 180° і покласти на клавіатуру — ноутбук матиме вигляд планшета. Планшетні нетбуки — це нетбуки з поворотним екраном (рис. 9). (Петрович С. Д. *Основи роботи за комп'ютером [Текст]* / С. Д. Петрович // *Комп'ютер у школі та сім'ї*, 2013. № 2. – С. 10 – 12).

Рис.9. Планшетний комп'ютер

196. **Подкастинг** (від англ. podcasting — похідне від слів iPod, популярний mp3-плеєр від Apple та broadcasting, масове мовлення). 1) новий формат поширення аудіо контенту через Інтернет. З технічної точки зору подкастинг не є революційним — це введення мультимедіа контенту в rss-канал. Проте з точки зору своїх можливостей подкастинг є синтезом переваг Інтернет та радіо. Американський дослідник Barnes Lisa вбачає в подкастингу значні перспективи . Поширення подкастингу буде настільки ж важливим для комунікації, яким колись було поширення друкарських верстатів. Це прекрасна ілюстрація того, як мобільні медіа та

автоматизація процедури доступу до медіа змінює правила гри в медіа сфері. Подкастинг це не стільки технологія як потужний зсув фокусу влади медіа. Більше не треба бути «великим» для того щоб вести мовлення. Немає потреби в прив'язці до громіздкого обладнання (антен, кабелів, комп'ютерів та ін) для отримання контенту. Отримання прибутку більше не вимагає аудиторій в сотні тисяч. Для такого мовлення не потрібна ліцензія. А виробництво власне програмного продукту більше не підкоряється традиційним форматам.

(Блогова журналістика [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://jyurnalist.ru/blogovaya-zhurnalistika/>. – Дата звернення: 25.07.2016. – Назва з екрану); 2) це підготовка та поширення за підпискою аудіо файлів за допомогою RSS на комп'ютери користувачів. Ці файли можуть бути завантажені за допомогою мультимедійних плеєрів, таких як iPod. Подкаст можна легко створити з цифрового аудіофайлу. Подкаст зберігається у форматі MP3, а потім завантажується на веб-сайті постачальника послуг. Файл MP3 отримує свою власну адресу, яка вставляється в RSS XML документ як вкладення в межах XML-тега.

(podcasting [Електронний ресурс] // [techtarget](http://techtarget.com/definition/podcasting). – Режим доступу:

<http://searchunifiedcommunications.techtarget.com/definition/podcasting>. – Дата звернення: 25.07.2016. – Назва з екрану).

197. **Покоління комп'ютерів.** Умовна, нечітка класифікація обчислювальних систем за ступенем розвитку апаратних і програмних засобів, а також способів їхнього використання. (*Толковый словарь по вычислительным системам [Текст] : словарь-справочник : пер. с англ. / ред.: В. Иллигуорт, Э. Глейзер, И.Пайл ; пер. А. К. Белоцкий [и др.] ; ред. пер. Е. К. Масловский. – М. : Машиностроение, 1990. – 560 с.*)

198. **Портал.** Вхід (або вихід) у глобальний інформаційний простір. (*Интернет-портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/Интернет-портал>. – Назва з екрану).*

199. **Порти пристроїв.** Електронні схеми, що містять один або кілька регістрів вводу-виводу і уможливають підключення периферійних пристроїв комп'ютера до зовнішніх шин мікропроцесора. Послідовний порт обмінюється даними з процесором побайтно, а із зовнішніми пристроями - побітно. Паралельний порт отримує і посилає дані побайтно (рис. 10). (*Петрович С. Д. Основи роботи за комп'ютером [Текст] / С. Д. Петрович // Комп'ютер у школі та сім'ї, 2013. № 2. – С. 10 – 12).*

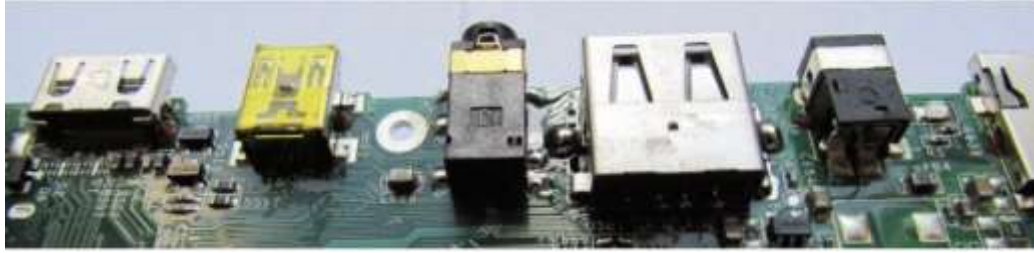

Рис. 10. Порти. Вигляд зсередини

200. **Послуги мультимедійних видавництв.** Хостинг і підтримка веб-сайтів, ліцензування та видання мультимедійних проєктів, озвучування відеоматеріалів замовника, створення мультимедійних відеороликів, послуги з консультації і допомоги в розміщенні мультимедійних рекламних відеороликів, поширення накопичуваної інформації через мережу Інтернет, онлайнвий продаж, онлайнвий моніторинг, підтримка різного роду проєктів (художніх, наукових, соціальних тощо). Великі обсяги (особливо в студіях Web-дизайну) займають послуги з популяризації веб-сайтів (семантичний аналіз сайту, підбір запитів користувачів, знаходження «пошукових ніш», оптимізація сайтів для пошукових систем, реєстрація в каталогах і рейтингах, використання банерної і контекстної реклами, поштових розсилок, обмін посиланнями і участь в партнерських програмах, Інтернет - конкурсах, аналіз маркетингової політики конкурентів). Серед продуктів і послуг мультимедійного видавництва, які мають попит, відносяться: створення мультимедійних баз даних та інформаційних ресурсів, розробка інформаційно-моделюючих систем, створення інтернет-магазинів, розробка інтегрованих Інтернет-порталів, виготовлення систем дистанційного навчання, створення періодичних оглядів виставок, преси, інтерв'ю. *(Сучасні технології електронних мультимедійних видань: монографія / Під ред. О. І. Пушкаря. — Харків: ВД «ІНЖЕК», 2011. — 296 с.[С. 13]).*

201. **Програмні засоби мультимедіа.** Диспетчер-програми та проблемно-орієнтовані мови програмування, що враховують особливості мультимедіа (створювати, обробляти, представляти, об'єднувати інформацію різних модальностей в інтерактивному режимі). *(Мультимедійні системи як засоби інтерактивного навчання: посібник /*

Жалдак М. І. [та ін.]; за ред.: Жука Ю. О. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 112 с.[С. 30]).

202. **Рейтинг.** Суб'єктивне оцінювання деякого явища за визначеною шкалою (Роберт І. В. Толкование слов и словосочетаний понятийного аппарата информатизации // Информатика и образование. 2004. № 6. С. 63–70. [С. 64]).

203. **Рейтингова оцінка.** Велика кількість балів, що дає можливість викладачеві більш об'єктивно оцінювати знання і уміння студентів у процесі навчання. (Мороз І. В. Кредитно-модульна система організації навчального процесу / І. В. Мороз. – К. : Освіта України, 2005).

204. **Рівні архітектури хмарного обчислювального середовища.** 1) рівень апаратних засобів дата-центр; 2) рівень інфраструктури; 3) рівень платформи; 4) прикладний рівень (Рис. 11) (Qi Zhang. Cloud computing: state-of-the-art and research challenges / Zhang Q., Cheng L., Boutaba R.: J Internet Serv Appl (2010).

Рис. 11. Багаторівнева модель хмарних обчислень

205. **Рівні інформаційної культури.** Базовий, професійний і вищий. Для базового рівня інформаційної культури особистості головною особливістю набору знань, умінь і навичок буде їх міжпредметність, можливість застосування практично без змін у різних видах діяльності, тобто вони носять узагальнений характер. Для професійного рівня інформаційної культури особистості знання, уміння і навички будуть

характеризуватися специфічністю, більшою складністю, але, разом з тим, обмеженістю галузі застосування. Вони будуть прив'язані до професійної діяльності людини, а при навчанні у ВНЗ – до дисциплін, що формують її основи. Професійний рівень інформаційної культури формується на основі базового. До вищого рівня інформаційної культури знання, уміння і навички також носять міжпредметний характер. Однак вони відрізняються від базового ступенем складності й обумовлені творчим мисленням, гнучкістю, можливістю здійснювати аналіз і синтез, комбінувати раніше освоєні знання, уміння і навички, приймати рішення в нестандартних ситуаціях, вести альтернативний пошук засобів і способів розв'язання завдань, забезпечувати перенесення знань. Цей рівень формується на основі знань, умінь і навичок професійного рівня інформаційної культури. (Ашеров А. Т. *Наукові та методичні основи процесу формування інформаційної культури студентів технічних університетів : монографія / А. Т. Ашеров, Т. Л. Богданова. – Х. : УПА, 2010. – 409 с. [С. 41]*).

206. **Сайт.** Набір Web-сторінок, що становлять єдине ціле (присвячених якій-небудь одній тематиці, або належать одному і тому ж автору), як правило, розміщених на одному і тому ж сервері, що мають одне доменне ім'я і пов'язаних між собою перехресних посилань. (Роберт І. В. *Тлумачний словник термінів понятійного апарату інформаційної освіти [Електронний ресурс] / І. В. Роберт, Т. А. Аронова. Режим доступу: <http://www.ict.edu.ru/ft/005453/mto002.pdf>. Дата звернення: 30.05.2016. – Назва з екрану*).

207. **Сенсорний екран або тачскрін** (від англ. Touchscreen). Пристрій для введення інформації, виконаний у вигляді екрану, що реагує на дотик. (Сенсорний екран. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Сенсорний_екран. – Назва з екрану).

208. **Структурно-функціональна експертиза електронних навчальних курсів.** Перевірка відповідності курсу певній еталонній структурі, вимогам до подання навчальних ресурсів, програмно-технологічного комплексу, який забезпечує функціонування навчального порталу. (Глазунова О. Г. *Атестація електронних навчальних курсів у системі дистанційного навчання [Текст] / О. Г. Глазунова, Н. В. Морзе // Інформ. технології в освіті : зб. наук. пр. – 2010 р. – Вип. 5. [С. 47 – 68]*).

209. **Субноутбук.** 1) ультра портативний комп'ютер, гібрид ноутбука і нетбука, невеликий за розміром, вагою і характерними рисами звичайного ноутбука. Діагональ субноутбуків рідко перевищує 13,3 дюйма. Вага таких девайсів знаходиться в межах від 1,5 до 2 кг. На такі апарати встановлюється інтегрована відеокарта. Тому вони працюють з офісними програмами, уможливають переглядати відеофільми в HD форматі (рис. 12). (Петрович С. Д. *Основи роботи за комп'ютером [Текст]* / С. Д. Петрович // *Комп'ютер у школі та сім'ї*, 2013. № 2. – С.10 – 12); 2) комп'ютер, який легший і менший, ніж ноутбук, але більший, ніж ПК. Такий комп'ютер, зазвичай, важить менше одного кілограма, і як правило, використовує обчислювальну потужність, аналогічну настільній моделі. Також субноутбук називають «міні-ноутбук». (*Subnotebook Computer*[Електронний ресурс] // *Dictionary Of Engineering*. – Режим доступу: <http://www.dictionaryofengineering.com/definition/subnotebook-computer.htm>. – Дата звернення: 30. 05. 2016. – Назва з екрану).

Рис. 12. Субноутбук

210. **Теорія інформації.** 1) розділ кібернетики, який об'єднує наукові дисципліни, що займаються математичним описом та оцінюванням методів

отримання, передавання, опрацювання, зберігання, класифікації інформації. Передавання інформації як складова частина теорії інформації є перенесенням інформації від джерела повідомлень до споживача повідомлень (адресата). Теорія ігор широко використовує математичний апарат, зокрема методи теорії ймовірностей, математичної статистики, алгебри, теорії графів, теорії ігор тощо. (Дутка Г. Я. *Педагогіка, математика, економіка: словник базових термінів* / Г. Я. Дутка. – К. : УБС НБУ, 2009. – 360 с. [С. 109]); 2) розгалуження математики, яке використовується в техніці зв'язку, біології, медицині, соціології та психології. Теорія присвячена відкриттю і дослідженню математичних законів, які пояснюють поведінку даних при їх створенні, передачі або збереженні. (*Information-theory [Електронний ресурс] / Techtarget. – Режим доступу: <http://searchnetworking.techtarget.com/definition/information-theory>. – Дата звернення 30. 05. 2016. – Назва з екрану*).

211. **Технологія мультимедіа.** Взаємодія візуальних і аудіоефектів під управлінням інтерактивного програмного забезпечення. За оцінкою дослідників Массачусетського технологічного інституту (США), системи комп'ютерного навчання підвищують спроможність до засвоєння навчального матеріалу у 2–5 разів, а спроможність запам'ятовувати – з 35 до 85 %. (*Мультимедійні системи як засоби інтерактивного навчання: посібник / Жалдак М. І. [та ін.]; за ред.: Жука Ю. О. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 112 с.[С. 5]*).

212. **Транзакційна система.** Система, де один і більше вхідних наборів даних опрацьовуються одночасно в рамках однієї транзакції та встановлюється взаємозв'язок з іншими даними, уже введеними в систему. В основу транзакційної системи покладено реляційну базу даних, за допомогою якої здійснюється управління взаємозв'язками між усіма даними. (*Гриб'юк О. О. Перспективи впровадження хмарних технологій в освіті [Електронний ресурс] / О. О. Гриб'юк. – Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/1111/1/grybyuk-stattya1-hmary%2B_Copy.pdf . – Дата звернення: 09.07.2016. – Назва з екрану*).

213. Ультраструктурний освітній кластер. Складна самоорганізувальна система, організаційно-педагогічною і дидактико-психологічною основою якої є проектно-цільове утворення інформаційного освітнього простору. Базовими елементами цього простору є відкриті інформаційні освітні середовища самодостатніх інфраструктурних і моноструктурних освітніх кластерів із саморегулювальними внутрішніми елементами. Саме за рахунок синергії, що проявляється в цих середовищах, звичайні користувачі освітніх послуг стають активними суб'єктами навчального процесу, а їх освітня діяльність здійснюється за принципово новими, об'єднаними в єдине ціле інноваційними підходами. (Шевченко В. Л. *Інформаційний освітній простір системи загальної середньої освіти: позиція теорії та реалії практики [Електронний ресурс]* / В. Л. Шевченко. // *Народна освіта. Електронне наукове фахове видання. Режим доступу: http://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=3760*. – Назва з екрану).

214. Управління знаннями (УЗ). 1) ефективна обробка знань або інформації і пов'язаних з ними ресурсами в рамках організації.

УЗ вважається науковою дисципліною, тому що має справу з інформацією в її численних формах. Підходи у процесі управління знаннями залежать від особистості й організації. Але, як дисципліна, УЗ досягає позитивного результату у раціональному поєднанні підходів:

організаційного – основна увага приділяється організації полегшення процесів знань для досягнення організаційних цілей;

техноцентричного – перспектива фокусується в основному на технології, що займаються питаннями збору, зберігання та обміну знаннями;

екологічної – основна увага приділяється взаємодії людей, знань, ідентичності та інших факторів, які консолідуються в складну адаптивну систему.

Основні компоненти УЗ включають діяльність людей, процеси, технології, організаційну культуру, структуру і технології. У даний час виокремлено декілька підходів до УЗ, які акцентуються навколо:

- аналізу соціальних мереж;
- спільної практики;
- інтелектуального капіталу;
- комплексності науки;
- теорії інформації;
- конструктивізму. (*Knowledge Management [Електронний ресурс]* // *Techopedia*. – Режим доступу: <https://www.techopedia.com/definition/13811/knowledge-management-km>. – Дата звернення 28.05.2016. – Назва з екрану); 2) це процес компіляції,

використання і повторного використання інформації, прямих знань, досвіду і професійних вмінь для досягнення особливої вигоди у справах, певної мети, задачі, що здатна зміцнити організацію і примножити її компетентність. (*Управління знаннями [Електронний ресурс] // United Nations Public Administration Network. – Режим доступу: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un-dpadm/unpan041381.pdf>. – Дата звернення 28.05.2016. – Назва з екрану*);

3) це управління інформаційними потоками, яке гарантує своєчасне їх отримання для виконання необхідних дій; при цьому кінцевою метою буде зростання потенціалу організації або корпоративного коефіцієнта інтелекту (IQ), так як для забезпечення успішності на динамічних ринках він має бути дуже високим, причому корпоративний коефіцієнт інтелекту починається з обміну накопиченими і поточними знаннями. (*Гейтс Б. Бизнес со скоростью мысли : [Текст] / Б. Гейтс. 2-е изд., испр. М.: ЭКСМО-Пресс, 2001. 480 с. [С. 56]*).

215. Упровадження інформаційно-комунікаційні технологій у навчальний процес. Це створення і впровадження у навчальний процес:

- електронних курсів (поряд з традиційними);
- електронних освітніх ресурсів (ЕОР) навчального призначення і комп'ютерно орієнтованих систем оцінювання навчальних досягнень (отримання оцінок, що доповнюють традиційні);
- соціальних мереж навчального призначення (підтримують відкрите ІКТ-середовище навчання у співпраці);
- електронних портфоліо організаційно-педагогічного призначення (відображають характер навчальної діяльності учня і вчителя);
- інноваційних педагогічних технологій (складових комп'ютерно орієнтованих методичних систем навчання, що допомагають навчати і навчатися по-новому). (*Биков В. Ю. Інноваційний розвиток засобів і технологій систем відкритої освіти / Биков В. Ю. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/1177>. – Дата звернення: 12.07.2016. – Назва з екрану*).

216. Флеш-пам'ять (англ. flash — спалах). Свою назву отримала за дуже високу, порівняно з іншими видами зовнішньої пам'яті, швидкість запису / зчитування даних (3-10 Мбайт за секунду). Цей вид пам'яті реалізований на напівпровідникових (електронних) елементах, які здатні зберігати дані протягом тривалого часу за відсутності живлення. (*Пам'ять. Зовнішня пам'ять [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://informat.in.ua/pamyat-zovnishnya-pamyat.html>. – Назва з екрану*).

217. **Хмарне сховище даних.** Он-лайн сховище, в якому дані зберігаються на численних, розподілених в мережі серверах, що надаються в користування педагогічним працівникам та учням, основному третьою стороною (провайдером). Дані зберігаються і опрацьовуються, з точки зору педагога, на одному великому віртуальному сервері. (*Моделювання й інтеграція сервісів хмаро орієнтованого навчального середовища : монографія / Копняк Н. [та ін.] / за заг. ред. С. Г. Литвинової. – К. : ЦП «Компринт», 2015. – 163 с.[С. 12]*).

218. **Хмара.** Це великий пул легко використовуваних і доступних віртуалізованих інформаційних ресурсів (обладнання, платформи розробки та/або сервіси). Ці ресурси можуть бути динамічно реконфігуровані для обслуговування мінливого навантаження (масштабованості), що дозволяє також оптимізувати використання ресурсів. Такий пул експлуатується на основі принципу “плати лише за те, чим користуєшся”. При цьому гарантії надаються постачальником послуг і визначаються в кожному конкретному випадку угодами про рівень обслуговування. (*Гриб'юк О. О. Перспективи впровадження хмарних технологій в освіті [Електронний ресурс] / О. О. Гриб'юк. – Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/1111/1/grybyuk-stattya1-hmary%2B_Copy.pdf . – Дата звернення: 09.07.2016. – Назва з екрану*)

219. **Хмарні сервіси.** 1) сервіси, що забезпечують користувачеві мережний Google Apps доступ до масштабованого і гнучко організованого пулу розподілених фізичних або віртуальних ресурсів, що постачаються в режимі самообслуговування і адміністрування за потребою (наприклад, програмне забезпечення, простір для зберігання даних, обчислювальні потужності тощо) (*SO/IEC 17788:2014(E) Information technology – Cloud computing – Overview and vocabulary. – First edition 2014-10-15. – 2014. – 16 p.*); 2) сервіси, що роблять доступними користувачеві прикладні додатки, простір для зберігання даних та обчислювальні потужності через Інтернет/ (*Моделювання й інтеграція сервісів хмаро орієнтованого навчального середовища : монографія / Копняк Н. [та ін.] / за заг. ред. С. Г. Литвинової. – К. : ЦП «Компринт», 2015. – 163 с. [С. 40]*)

220. **«Хмарні» обчислення.** 1) модель, що уможливорює повсюдний, повсякчасний, зручний і швидкий доступ до обчислювальних ресурсів (мереж, серверів, баз даних, додатків, сервісів), який надається з мінімальними зусиллями управління та взаємодії з постачальником послуг. (*Opening Up Education: The Collective Advancement of Education through Open Technology, Open Content, and Open Knowledge / Edited by Toru Iiyoshi and M. S. Vijay Kumar. – Cambridge : The MIT Press, 2008. – 477 p.*); 2) це тип обчислень, який ґрунтується на поділі обчислювальних ресурсів, а не на

використанні локальних серверів або персональних пристроїв, для яких вирішення проблем занадто інтенсивне. Термін «хмара» використовується як Інтернет-метафора, тому фраза «хмарні обчислення» означає "тип Інтернет-обчислень", де різні послуги: сервери, зберігання та застосування надаються комп'ютерам і пристроям організації через Інтернет. (*Cloud computing [Електронний ресурс] // Webopedia/*. – Режим доступу: http://www.webopedia.com/TERM/C/cloud_computing.html. – Дата звернення: 09.07.2016. – Назва з екрану)

221. **«Хмаро» орієнтоване навчальне середовище.** Штучно побудована система, що за допомогою «хмарних» сервісів забезпечує навчальну мобільність, групову співпрацю педагогів та учнів для ефективного, безпечного досягнення дидактичних цілей. (*Модельовання й інтеграція сервісів хмаро орієнтованого навчального середовища : монографія / Копняк Н. [та ін.]. За заг. ред. С. Г. Литвинової. – К. : ЦП «Компринт», 2015. – 163 с. [С. 10]*).

222. **Хост-бастіон** Єдиний хост-комп'ютер, який компанія/установа дозволяє використовувати безпосередньо у мережі загального користування, і призначений для скринінгу решти своєї мережі з міркувань безпеки. (*Bastion host. [Електронний ресурс] // Techtarget/*. – Режим доступу: <http://searchsecurity.techtarget.com/definition/bastion-host>. – Дата звернення: 08.07.2016. – Назва з екрану).

223. **Цифрова компетентність.** 1) здатність упевнено, критично і творчо використовувати інформаційно-комунікаційні технології для досягнення цілей, що належать до галузі роботи, зайнятості, навчання, дозвілля, включення та участі у житті суспільства. (*Ferrari A. Digital Competence in Practice: An Analysis of Frameworks. – European Commission Joint Research Center. Institute of Prospective Technologies Studies.: European Union, 2012. – 92 p.*); 2) цифрова компетентність складається з: 1) технічних навичок по використанню цифрових технологій; 2) здатності використовувати цифрові технології в різних видах діяльності: роботі, навчанні та повсякденному житті в цілому; 3) здатності критично оцінювати цифрові технології; 4) мотивації для розвитку цифрової культури.

(*Liisa Ilomäki. What is digital competence?[Електронний ресурс] / Liisa Ilomäki, Anna Kantosalo, Minna Lakkala. – Режим доступу: http://linked.eun.org/c/document_library/get_file?p_l_id=16319&folderId=22089&name=DLFE-711.pdf. – Дата звернення: 08.07.2016. – Назва з екрану*).

224. **Цифрова культура.** Культура цифрової індустрії, створена на знаннях суспільства під впливом зручних і ефективних сектор-сервісних операцій високотехнологічної глобальної економіки на виробничі результати. Крім того, в нашому комерційному суспільстві, заснованому на цифровій індустрії, цифрова культура може бути визначальною для процедури процесу прийняття рішень по оптимальних витратах постачальників і одержувачів. Нова інформаційна культура є інструментом / стимулом для глобальних донорів в інформаційних мережах з метою пошуку економічних цінностей різними способами.

(*Charles Findley. What is digital culture? [Електронний ресурс] / Findley Charles //Northeastern University, Boston. – Режим доступу:*

[https://www.researchgate.net/post/What_is_digital_culture--](https://www.researchgate.net/post/What_is_digital_culture--values_beliefs_and_artifacts)

[values_beliefs_and_artifacts](https://www.researchgate.net/post/What_is_digital_culture--values_beliefs_and_artifacts). – Дата звернення: 26.07.2016. – Назва з екрану).

ТЕРМІНИ

З (с. 152)

3G

A (с. 153– 155)

Abstract Window Toolkit

Adobe Acrobat

Account

AutoCAD

B (с. 155)

BIOS

C (с. 155)

Content Scraping

D (с. 156)

Deep Web content

G (с. 156 – 158)

GÉANT

Google Docs

Grid Computing

H (с. 158)

Host

J (с.158 – 159)

JCR

JPEG

M (с. 159 – 160)

Mainframe

Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment

R (с. 160 – 161)

RAID

S (с. 161 – 163)

*SciVerse Scopus
Supercomputer*

V (с. 163)

Virtual Desktop Infrastructure

W (с. 163 – 167)

WALLET PC

Web 2.0.

Web 3.0.

Web 4.0.

Web of Science

WHOIS

Workshop

World Wide Web Consortium

A (с. 167 – 173)

Автоматизована інформаційна технологія

Автоматизоване робоче місце

Автоматизовані навчальні системи

Автоформатизація

Агенство медіа

Адаптер

Адміністратор бази даних

Академічна аналітика

Алгоритм

Аналітичні системи

Анімація

Анкета

Апаратні засоби мультимедіа

Архівація

Архітектура комп'ютера

*Асоціація УРАН
Аудіоадаптер
Аудіовізуальний твір
Аутсорсинг ІТ*

Б (с. 173 – 178)

*Байт
База даних
База знань
Банк даних
Банк знань
Безпека даних
Бенчмарк
Біт
Блогосфера
Брандмауер
Браузер
Буклет*

В (с. 178 – 187)

*Веб-камера
Веб-квест
Веб-портал
Веб-сайт
Веб-сторінка
Відкрита освіта
Відкрите комп'ютерно-інтегроване навчальне середовище
Візуалізація
Візуальні ефекти
Віртуальні спільноти
Віртуальні освітні спільноти
Віртуальний
Віртуальний світ
Вокодер*

Г (с. 187 – 189)

*Гіперсередовище
Гіпертекст*

Графічний планшет
Графічний редактор

Д (с. 189 – 193)

Дистанційне навчання
Дистанційна освіта
Диск
Дисковід
Дисплей
Дистанційні технології навчання
Дігітайзер/діджитайзер
Довідково-інформаційний фонд
Доменне ім'я
Драйвер

Е (с. 193 – 195)

Експертна система
Е-компетентність
Електронна бібліотека
Електронний навчальний курс
Електронні тестові програми
Електронні навчальні комплекси
Електронні бібліометричні системи
Етапи розвитку інформаційної культури

Є (с. 195)

Єдина інформаційно-цільова основа праці

З (с. 195 – 196)

*Закрите комп'ютерно інтегроване навчальне середовище
Зовнішня пам'ять*

І (с. 196 – 215)

Індекс цитування

ІКТ-грамотність учня

Імпакт-фактор

Індустрія медіа

Інноваційні педагогічні технології дистанційного навчання

Інтелектуальна власність

Інтерактивна система

Інтердисциплінарний

Інтернет

Інтернет-конфіденційність

Інструментарій для пошуку текстового плагіату

Інтрамережа

Інформаційна архітектура

Інформатизація

Інформатизація освіти

Інформатизація суспільства

Інформатика

Інформатична компетентність

Інформаційна безпека

Інформаційна грамотність

Інформаційна інфраструктура

Інформаційна компетентність

Інформаційна культура

Інформаційна культура вчителя

Інформаційна культура керівника

Інформаційна культура особистості

Інформаційна культура суспільства

Інформаційна культура учня

Інформаційна підтримка

Інформаційна технологія

Інформаційне суспільство

Інформаційний підхід
Інформаційні агентства
Інформаційні ресурси
Інформаційні системи
Інформаційні технології
Інформаційно-аналітична підтримка педагогічних досліджень
Інформаційно-комунікаційна компетентність
Інформаційно-комунікаційні технології дистанційного навчання
Інформаційно-пошукова система
Інформаційно-навчальне середовище
Інформація
Інформаційна діяльність
Інформаційний запит
Інтернет-провайдер

К (с. 215 – 222)

Квест
Кейс-технологія
Кібернетика
Класифікація типів мультимедійних проєктів
Ключові компетентності для навчання впродовж життя
Компакт-диск
Компоненти основ інформаційної культури сучасного фахівця
Комп'ютер
Комп'ютерна інформаційна технологія
Ком'ютерна грамотність
Комп'ютерна програма-органайзер
Комп'ютерна та інформаційна грамотність
Комунікант
Комунікативна атака.
Контент
Контент-аналіз
Контент-провайдер
Культура

Л (с. 222)

Лептон

М (с. 222 – 229)

Медіа

Медіа-грамотність
Медіа-компетентність.
Медіа-педагогічна компетентність.
Методична експертиза електронних навчальних курсів.
Методологія Gartner становлення технологічної інновації.
Миша.
Моделі «хмарних» середовищ.
Модем.
Монітор
Мультимедіа.
Мультимедійна педагогічна технологія.
Мультимедійна технологія
Мультимедійне електронне видання.

Н (с. 229 – 233)

Навички ІКТ
Навчальна експертна система.
Навчання машин.
Накопичувач на жорстких магнітних дисках
Науково-змістовна експертиза електронних навчальних курсів.
Науково-освітні інформаційні мережі
Нетбук.
Ноутбук

О (с. 233 – 235)

Обчислювальна хмара.
Освітній сервіс.
Освітньо-інформаційні технології (ОІТ).
Оперативна пам'ять
Операційна система.

П (с. 235 – 240)

Пакети прикладних програм.
Палмтоп
Педагогічний програмний засіб.
Персональний комп'ютер.
Планшет.
Планшетник.
Подкастинг
Покоління комп'ютерів.

Портал.
Порти пристроїв.
Послуги мультимедійних видавництв.
Програмні засоби мультимедіа.

Р (с. 240 – 241)

Рейтинг.
Рейтингова оцінка.
Рівні архітектури хмарного обчислювального середовища.
Рівні інформаційної культури.

С (с. 241 – 242)

Сайт.
Сенсорний екран або тачскрін
Структурно-функціональна експертиза електронних навчальних курсів.
Субноутбук.

Т (с. 242 – 243)

Теорія інформації.
Технологія мультимедіа.
Транзакційна система.

У (с. 244 – 245)

Ультроструктурний освітній кластер.
Управління знаннями (УЗ).
Упровадження інформаційно-комунікаційні технологій у навчальний процес.

Ф (с. 245)

Флеш-пам'ять

Х (с. 246 – 247)

Хмарне сховище даних.
Хмара.
Хмарні сервіси.

*«Хмарні» обчислення.
«Хмаро» орієнтоване навчальне середовище.
Хост-бастіон*

Ц (с. 247)

*Цифрова компетентність
Цифрова культура*

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Англо-російсько український словник з геоінформатики. Б. С. Бусигін, Г. М. Коротенко, Л. М. Коротенко, М. А. Якимчук. – К. : Карбон, 2007. – 433 с.
2. Ашеров А. Т. Наукові та методичні основи процесу формування інформаційної культури студентів технічних університетів : монографія / А. Т. Ашеров, Т. Л. Богданова. – Х. : УПА, 2010. – 409 с.
3. Баловсяк Н. В. Інформаційна компетентність фахівця : [Текст] / Н. В. Баловсяк // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2004. - №5. – С. 21–28.
4. Баришполець О. Т. Український словник медіакультури / О. Т. Баришполець. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Міленіум, 2014. 196 с.
5. Биков В. Ю. Електронні бібліометричні системи як засіб інформаційно-аналітичної підтримки науково-педагогічних досліджень Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи : [Текст] / В. Ю. Биков, О. М. Спірін, Н. В. Сороко – 2015. – [с. 91–100].
6. Биков В. Ю. Інноваційний розвиток засобів і технологій систем відкритої освіти : [Електронний ресурс]. / Биков В. Ю.– Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/1177>. – Дата звернення: 12.07.2016. – Назва з екрану.
7. Биков В.Ю. Інформатизація освіти : [Текст] // Енциклопедія освіти України / Акад. пед. наук України; голов. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 360 – 362.
8. Биков В. Ю. Хмарні технології, ІКТ-аутсорсинг і нові функції ІКТ підрозділів освітніх і наукових установ : [Текст] / В. Ю. Биков // Інформаційні технології в освіті. – №10. – 2011. – pp.2–8.
9. Блогова журналістика : [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://jyralist.ru/blogovaya-zhurnalistika/>. – Дата звернення: 25.07.2016. – Назва з екрану
10. Бондарєва Т. Б. Українська бібліотечна енциклопедія : [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://ube.nplu.org/>. – Назва з екрану.
11. Васильченко Л. В. Дистанційне навчання:науково-методичне забезпечення; інформаційний простір навчального закладу : [Текст] / Л. В. Васильченко, В. Л. Шевченко. – Х. : Вид.група «Основа», 2009. – 209 с.
12. Вікіпедія, вільна Інтернет енциклопедія. : [Електронний ресурс] //– Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/>.
13. Всесвітня доповідь по освіті, 1998 р. : Вчителі, педагогічна діяльність і нові технології / ЮНЕСКО. Париж: ЮНЕСКО, 1998. – 175 с.

14. Гапєєва О. Л. Технологія у навчанні студентів за програмою підготовки офіцерів запасу. Науковий центр Сухопутних військ Академії Сухопутних військ Науковий вісник НЛТУ України. – Вип. 21.1 – С. 335 – 340.
15. Гейтс Б. Бизнес со скоростью мысли : [Текст] / Б. Гейтс. 2-е изд., испр. М.: ЭКСМО-Пресс, 2001. 480 с.
16. Гендина Н. И. Формирование информационной культуры личности: теоретическое обоснование и моделирование содержания учебной дисциплины : [Текст] / Н. И. Гендина, Н. И. Колкова, Г. А. Стародубова, Ю. В. Уленко. – М. : АВГУСТ-ПРИНТ, 2006. – 512 с.
17. Глазунова О. Г. Атестація електронних навчальних курсів у системі дистанційного навчання : [Текст] / О. Г. Глазунова, Н. В. Морзе // Інформ. технології в освіті : зб. наук. пр. – 2010 р. – Вип. 5 [с. 47 – 68].
18. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 376 с.
19. Гриб'юк О. О. Перспективи впровадження хмарних технологій в освіті : [Електронний ресурс] / О. О. Гриб'юк. – Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/1111/1/grybyuk-stattya1-hmary%2B_Copy.pdf . – Дата звернення: 09.07.2016. – Назва з екрану.
20. Громов Г. Р. Технологія автоформалізації професійних знань : [Текст] / Г. Р. Громов // Національні інформаційні ресурси: проблеми промислової експлуатації. – М. Наука, 1984.
21. Гуменний О. Д. Розвиток інформаційної культури керівників вищих навчальних закладів : монографія / О. Д. Гуменний. – МІЛЕНІУМ, 2015. – 245 с.
22. Д. И. Блюменау. Информация и информационный сервис : [Текст] / Блюменау Д. И. – Ленинград.: «Наука». Ленинградское отделение. 1989. – 192 с.
23. Давидова І. О. Бібліотечне виробництво в інформаційному суспільстві : монографія / І. О. Давидова. – Х. : ХДАК, 2005. – 295 с.
24. Дутка Г. Я. Педагогіка, математика, економіка: словник базових термінів / Г. Я. Дутка. – К. : УБС НБУ, 2009. – 360 с.
25. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – 864 с.
26. Електронний словник мультимедіа : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://multimedia.in.ua/>. – Назва з екрану.
27. Електронні засоби навчання : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.znanius.com/3875.html>. – Назва з екрану.
28. Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України; головн. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер. 2008. — 1040 с.

29. Закон України "Про інформацію" № 2657-ХІІ від 02.10.1992 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>. – Назва з екрану.
30. Інформаційно-образовательная среда открытого образования : [Електронний ресурс] / В. И. Солдаткин // Портал "Информационно-коммуникационные технологии в образовании". – Режим доступу: <http://www.ict.edu.ru/vconf/index.php?a=vconf&c=getForm&r=thesisDesc&d=1929>. – Назва з екрану.
31. Іванова С. М. Наукова електронна бібліотека напн україни як засіб інформаційно-аналітичної підтримки педагогічних досліджень : [Електронний ресурс] / С. М. Іванова. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/10763/>. – Назва з екрану.
32. Іванова С. М. Проектування інформаційно-комунікаційної підтримки наукової діяльності на базі системи EPrints : [Електронний ресурс] / С. М. Іванова // Інформаційні технології і засоби навчання – 2013. – №5 (37) – Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/907>. – Назва з екрану.
33. Інформаційна культура студента: Навч. посібник з курсу «Інформаційна культура студента» / укладач – С. В. Паршуков – Умань : ФОРМ Жовтий О. О., 2014. – 121 с.
34. Інформаційно-навчальне середовище : [Електронний ресурс] // Педагогічна мережа. – Режим доступу: <http://pedagog.profi.org.ua/ru/node/711>. – Назва з екрану.
35. Інформаційно-пошукові системи : [Електронний ресурс] // "Соціальна інформатика" в Інституті інформатики, НПУ ім. М. П. Драгоманова). – Режим доступу: http://abramchuk-inf.blogspot.com/p/blog-page_6023.html. – Дата звернення: 03.07.2016. – Назва з екрану.
36. Інформація та документація. Бібліотечно-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять : ДСТУ 7448:2013. — Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. — III, 41 с. — (Національний стандарт України) — Зі скасуванням в Україні ГОСТ 7.26–80.
37. Кадемія М. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології навчання: словник-госарій / М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр, Т. Є. Рак, Львів: «СПОЛОМ», 2011. – 327 с.
38. Кашурникова Т. М. Формирование информационной культуры учащихся в образовательной деятельности.: автореф. дис. к.п.н. : 13.00.01 / Т. М. Кашурникова. – Санкт-Петербург., 2006. – 20 с.
39. Коджаспиров А. Ю. Педагогический словарь: для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений / Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров — М.: Издательский центр "Академия", 2000. — 176 с.
40. Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2010. – №8.

41. *Корпоративні інформаційні системи підтримування науково-освітньої діяльності на базі хмаро орієнтованих сервісів : [Текст] / В. Ю. Биков, О. М. Спірін, М. П. Шишкіна // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. пр. – Х. : НТУ "ХПІ", 2015, №2 (43).*
42. Медведєва В. М. Інформаційний бізнес у сфері освіти, культури і мистецтва : [Текст] / В. М. Медведєва, Г. Г. Міщенко. – К. : КНУКіМ, 2000. – 96 с.
43. Мерзликін О. В. Хмарні технології в освіті : [Текст] / О. В. Мерзликін, С. О. Семеріков. // Матеріали доповідей науково-практичного семінару “Хмарні технології в сучасному університеті” (ХТСУ-2015): Черкаси, 24 березня 2015 р. – Черкаси: ЧДТУ, 2015. – 56 с.
44. Методологія інформатизації наукової та управлінської діяльності установ НАПН України на основі веб-технологій : монографія / Н. Т. Задорожна [та ін.]. – К. : Атіка, 2014. – 160 с.
45. Моделювання й інтеграція сервісів хмаро орієнтованого навчального середовища : монографія / Копняк Н. [та ін.] / за заг. ред. С. Г. Литвинової. – К. : ЦП «Компринт», 2015. – 163 с.
46. Морзе Н. В. Інформаційна культура та її складові : [Електронний ресурс] / Н. В. Морзе. Режим доступу: <http://ukred.com/skarbnichka/627-.html>. – Назва з екрану.
47. Мороз І. В. Кредитно-модульна система організації навчального процесу : [Текст] / І. В. Мороз. – К. : Освіта України, 2005.
48. Мультимедійні системи як засоби інтерактивного навчання: посібник / Жалдак М. І. [та ін.]; за ред.: Жука Ю. О. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 112 с.
49. Наука в ЗНУ : [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://web.znu.edu.ua/NIS/587ukr.html>. – Назва з екрану.
50. Ніколас І. Спаноудакіс Грецький словник комп'ютерних термінів : [Електронний ресурс] / Спаноудакіс І. Ніколас. Режим доступу: <http://users.isc.tuc.gr/~nispandakis/Lexiko.html#D>. – Назва з екрану.
51. Новий тлумачний словник української мови / уклад. В. Яременко, О. Сліпушко. – К. : АКОНІТ, 2003.
52. Олійник В. В. Дистанційне навчання в післядипломній педагогічній освіті: організаційно-педагогічний аспект: навч. посіб. / В. В. Олійник – К. : ЦПП, 2001.
53. Онищенко І. Концептуальні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в умовах інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища : [Текст] / Ірина Онищенко // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету ім. П. Тичини. – Умань : ПП Жовтий, 2013. – Вип. 45.

54. Організація та функціонування мережі ресурсних центрів дистанційної освіти загальноосвітніх навчальних закладів : монографія / Богачков Ю. М [та ін.]. ; Ін-т інформ. технологій і засобів навчання НАПН України. – К. : Атіка, 2014. – 184 с.

55. Партнерство для навичок 21-го століття : [Електронний ресурс] // Framework for 21st Century Learning, 2010. – Режим доступу: <http://www.p21.org/index.php>. – Назва з екрану.

56. Петрович С. Д. Основи роботи за комп'ютером [Текст] / С. Д. Петрович // Комп'ютер у школі та сім'ї, 2013. № 2.

57. Положення про атестацію електронного навчального курсу на рівні ВНЗ та МОН України : [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://moodle.mnau.edu.ua/pluginfile.php/30663/mod_resource/content/1/Polog_AtDistKurs.pdf. – Назва з екрану.

58. Положення про організацію очно-дистанційного підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів у Центральному інституті післядипломної педагогічної освіти / за заг. ред. В. В. Олійника. – К. : ЦППО, 2005.

59. Рамський Ю. С. Формування інформаційної культури майбутнього вчителя математики – одна з найважливіших цілей його професійної підготовки : [Електронний ресурс] / Ю. С. Рамський. Режим доступу: http://www.ii.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/14/5.pdf. – Назва з екрану.

60. Роберт І. В. Тлумачний словник термінів понятійного апарату інформаційної освіти : [Електронний ресурс] / І. В. Роберт, Т. А. Аронова. Режим доступу: <http://www.ict.edu.ru/ft/005453/mto002.pdf>. Дата звернення: 29.05.2016. – Назва з екрану.

61. Роберт І. В. Сучасні інформаційні технології в освіті: дидактичні проблеми; перспективи використання. – М.: Школа-Пресс, 1994.

62. Савинков В. М. Толковый словарь по информатике : [Текст] / В. М. Савинков, В. И. Першиков. – М. : Финансы и статистика, 1991. – 543 с.

63. Світличний О. О. Основи геоінформатики: навчальний посібник / О. О. Світличний, С. В. Плотницький. [заг. ред. О. О. Світличного]. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 295 с.

64. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія [Текст] / О. Селіванова. – Полтава: Довкілля – К., 2006. – С. 232.

65. Семеновкер Б. А. Информационная культура: от папируса до компактных оптических дисков // Библиогр. – 1994. – № 1.

66. Славко Т. О. Словник термінів та понять / Т. О. Славко : [Електронний ресурс]. Режим доступу: lib.chdu.edu.ua/pdf/metodser/178/14.pdf. – Дата звернення: 04.07.2016. – Назва з екрану.

67. Словник іншомовних слів / Л. О. Пустовіт, О. І. Скопненко, Г. М. Сюта, Т. В. Цимбалюк. – К. : Вид-во «Довіра» УНВЦ «Рідна мова», 2000. – 1015 с.

68. Словник іншомовних слів : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.jnsm.com.ua/cgi-in/m/s.pl?Article=2365&action=show>. – Назва з екрану.

69. Словник основних понять і термінів : [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://book.kbsu.ru/theory/definition.html>. – Назва з екрану.

70. Словопедія : [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://slovopedia.org.ua/39/53394/260710.html>. – Назва з екрану.

71. Сокол І. М. Квест: метод чи технологія? / І. М. Сокол // Компютер у школі та сім'ї. – 2014. – № 2.

72. Сороко Н. В. Современные стратегии развития информационнокоммуникационной компетентности учителей в условиях компьютерно ориентированной среды в международном измерении // Международный электронный журнал «Образовательные технологии и общество (Educational Technology & Society)». – 2013. – V.16. – №1. – С. 699–737. – ISSN 1436-4522. URL: <http://ifets.ieee.org/russian/periodical/journal.html>. – Назва з екрану.

73. Спірін О. М. Інформаційно-комунікаційні та інформатичні компетентності як компонент системи професійно-спеціалізованих компетентностей учителя інформатики : [Електронний ресурс] / О. М. Спірін // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2009. №5 (13). – Режим доступу: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>. – Назва з екрану.

74. Сучасна освіта : [Електронний ресурс] //.– Режим доступу: <http://osvita.ua/school/method/957/>. – Дата звернення: 04.07.2016. Назва з екрану.

75. Сучасні технології електронних мультимедійних видань: монографія / Під ред. О. І. Пушкар'я. — Харків: ВД «ІНЖЕК», 2011. — 296 с.

76. Тверезовська Н. Т. Розробка та впровадження експертних систем в освітній процес вищих навчальних закладів: теоретико-методологічний аспект : монографія. – К.: Міленіум, 2015.

77. Теоретичні основи створення освітніх електронних видань / Беляєв М. І., Вимятнін В.М., Григор'єв С. Г. та ін. – Томськ: Вид-во Том. ун-ту', 2002., с. 75.

78. Теорія і методика професійної освіти: навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Т. Ю. Осипова, Р. С. Гурін [та ін.]; за ред. З. Н. Курлянд. — К.: Знання, 2012. — 390 с.

79. Глумачний словник з інформатики / Г. Г. Півняк [та ін.]. – Д, Нац. гірнич. ун-т, 2010. – 600 с.

80. Толковый словарь по вычислительным системам : [Текст] : словарь-справочник : пер. с англ. / ред.: В. Иллингуорт, Э. Глейзер, И. Пайл

; пер. А. К. Белоцкий [и др.] ; ред. пер. Е. К. Масловский. – М. : Машиностроение, 1990. – 560 с.

81. Українська бібліотечна енциклопедія. – Режим доступу: <http://ube.nplu.org/>. – Назва з екрану.

82. Український юридичний термінологічний словник. Режим доступу: <http://www.marazm.org.ua/document/termin>. – Назва з екрану.

83. Фопель К. Психологические принципы обучения взрослых. Проведение воркшопов: семинаров, мастер-классов : [Текст] / К. Фопель; пер. с нем. М. Поляков. – М. : Генезис, 2010. – 360 с.

84. Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей у контексті євроінтеграційних процесів створення інформаційного освітнього простору : монографія / О. В. Білоус [та ін.]. За заг. ред. Бикова В. Ю., Овчарук О. В. ; НАПН України, Ін-т інформ. технол. і засобів навч. – К. : Атіка, 2014. – 212 с.

85. Фридланд А. Я. Информатика и компьютерные технологии: основные термины: толков. словарь. – 3-е изд. испр. и доп. / А. Я. Фридланд, Л. С. Ханамирова, И. А. Фринланд. – М. : ООО «Издательство Астрель»; ООО «Издательство АСТ», 2003. – 274 с.

86. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / Г. С. Цехмістрова. – К. : Вид. дім «Слово», 2004.

87. Человек и общество: Культурология. Словарь-правочник : [Електронний ресурс].—Ростов-на-Дону: Феникс. Под ред. О. М. Штомпеля. 1996. – Режим доступу: http://man_society.academic.ru/134/Информатизация_общества.— Назва з екрану.

88. Шевченко В. Л. Інформаційний освітній простір системи загальної середньої освіти: позиція теорії та реалії практики : [Електронний ресурс] / В. Л. Шевченко. // Народна освіта. Електронне наукове фахове видання. Режим доступу: http://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=3760. – Назва з екрану.

89. Ястремська О. О. Інтелектуальна власність : навчальний посібник / О. О. Ястремська. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 124 с.

90. Bernie Dodge. Some Thoughts About WebQuests : [Електронний ресурс] / Bernie Dodge // WebQuest.org. – 1995. – Режим доступу: http://webquest.sdsu.edu/about_webquests.html, free. – Назва з екрану.

91. Brian Clifton. Advanced Web Metrics with Google Analytics. ITPro collection. Serious skills/John Wiley & Sons, 2012. – 600 p.

92. BusinessDictionary : [Електронний ресурс] //. – Режим доступу: <http://www.businessdictionary.com/definition>. – Назва з екрану.

93. Charles Findley. What is digital culture? : [Електронний ресурс] / Findley Charles // Northeastern University, Boston. – Режим

- доступу:[https://www.researchgate.net/post/What is digital culture--values beliefs and artifacts](https://www.researchgate.net/post/What_is_digital_culture--values_beliefs_and_artifacts). – Дата звернення: 26.07.2016. – Назва з екрану.
94. Computer Glossary : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://whatis.techtarget.com/search/query?q=Drivers>. – Назва з екрану.
95. Computer-woerterbuch : [Електронний ресурс] // – Режим доступу:<http://www.computer-woerterbuch.de/8-lexikon/820-modem>. – Дата звернення:27.05.2016. – Назва з екрану.
96. DeSeCo. Definition and Selection of Competencies. Theoretical and Conceptual Foundations (DESECO). Strategy Paper on Key Competencies. An Overarching Frame of Reference for an Assessment and Research Program – OECD (Draft) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.deseco.admin.ch/>. – Назва з екрану.
97. Dictionary Of Engineering : [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.dictionaryofengineering.com/definition/subnotebook-computer.htm>. – Дата звернення: 30. 05. 2016. – Назва з екрану.
98. Dictionary : [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://translate.google.com.ua/translate?hl=uk&sl=en&tl=uk&u=http%3A%2F%2Fwww.dictionary.com%2Fbrowse%2Fcontent-provider&anno=2>. – Дата звернення: 25.07.2016. – Назва з екрану.
99. Directive 2007/65/EC of the European Parliament and of the Council of 11 December 2007 amending Council Directive 89/552/EEC on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the pursuit of television broadcasting.
100. E. England, A. Finney. Managing Interactive Media: Project Management for Web and Digital Media, 4/E. - Publisher: Addison-Wesley, 2007, 304 pp.
101. Elsevier : [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://www.elsevier.com/solutions/>. – Назва з екрану.
102. European design school : [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://eds.co.ua/ru/pages/365.htm>. – Дата звернення: 31.07.2016. – Назва з екрану).
103. Ferrari A. Digital Competence in Practice: An Analysis of Frameworks. –European Commission Joint Research Center. Institute of Prospective Technologies Studies.: European Union, 2012. – 92 p.
104. Free On-Line Dictionary Of Computing : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://foldoc.org/Database>. – Назва з екрану.
105. Glossary.– Quality in education and training. – European Centre for the Development of Vocational Training, 2011. – 157 p.
106. Glossary.starbasic.net : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://glossary.starbasic.net/index.php?title=Жорсткий диск](http://glossary.starbasic.net/index.php?title=Жорсткий_диск). – Дата звернення: 03.05.2016. – Назва з екрану.
107. Glossary.starbasic.net : [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://glossary.starbasic.net>. – Назва з екрану.

108. Gridclub : [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://gridclub.ru/>. – Назва з екрану.

109. Guttman, C. Education in and for the formation Society. UNESCO Publications for the World Summit on the Information Society : [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001355/135528e.pdf>. – Назва з екрану.

110. Jason Calacanis. Keynote at Blog Business Summit. ConversionRater (2006-10-26). Retrieved on 2013-07-19. : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.conversionrater.com/2006/10/26/jason-calacanis-keynoteat-blog-business-summit>. – Назва з екрану.

111. Key Data on Learning and Innovation through ICT at School in Europe 2011. : [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/129_EN.pdf. – Дата звернення: 11.06.2016. – Назва з екрану.

112. Langesakademie für Fortbildung und Personalentwicklung an Schulen : [Электронный ресурс].– Режим доступа: <http://lehrerfortbildung-bw.de/bs/bsa/bgym/lehrgang/definition/>. – Дата звернення: 05.07.2016. – Назва з екрану.

113. Liisa Pomäki. What is digital competence? : [Электронный ресурс] / Liisa Pomäki, Anna Kantosalu, Minna Lakkala. – Режим доступа: http://linked.eun.org/c/document_library/get_file?p_l_id=16319&folderId=22089&name=DLFE-711.pdf. – Дата звернення: 08.07.2016. – Назва з екрану.

114. Opening Up Education: The Collective Advancement of Education through Open Technology, Open Content, and Open Knowledge / Edited by Toru Iiyoshi and M. S. Vijay Kumar. – Cambridge : The MIT Press, 2008. – 477 p.

115. Peter Mell. Recommendations of the National Institute of Standards and Technology : [Электронный ресурс] / Peter Mell, Timothy Grance/ - The NIST Definition of Cloud Computing. – Режим доступа:<http://nvlpubs.nist.gov/nistpubs/Legacy/SP/nistspecialpublication800-145.pdf>. – Дата звернення: 12.07.2016. – Назва з екрану.

116. Qi Zhang. Cloud computing: state-of-the-art and research challenges / Zhang Q., Cheng L., Boutaba R.: J Internet Serv Appl (2010).

117. Rheingold, 1993, p. 5. Defining «Virtual Community» Catherine M. Ridings Lehigh University, USA) : [Электронный ресурс]. – Режим доступа:<http://www.21stcenturycollaborative.com/2007/07/virtual-communities-as-a-canvas-of-educational-reform>. – Назва з екрану.

118. Rogers, E. M. Diffusion of innovations. – New York: Free Press. 1995. – 519 p.

119. Schlosser, L. A.; Simonson, M. R.; Hudgins, T. L. Distance education: definitions and glossary of terms, Third edition. Charlotte, N.C.: IAP – Information Age Pub.

120. School.xvatit : [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://school.xvatit.com/>. – Назва з екрану.
121. SO/IEC 17788:2014(E) Information technology – Cloud computing – Overview and vocabulary. – First edition 2014-10-15. – 2014. – 16 p.
122. Szmidt K. Pedagogika tworczosci. – Pedagogika GWP, Gdansk, 2007. – 423 s.
123. Techtarger.com/definition. : [Електронний ресурс] – Режим доступу:<http://searchtelecom.techtarger.com/definition>.
124. Технопедия. : [Електронний ресурс] // Режим доступу:<https://www.techopedia.com/definition>. – Назва з екрану.
125. The International Association for the Evaluation of Educational Achievement. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iea.nl/comped.html>. – Назва з екрану.
126. The PISA framework for assessing ICT literacy: report of the ICT expert panel, April 2003. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://browse.oecdbookshop.org/oecd/pdfs/free>. – Назва з екрану.
127. uk.wikipedia.org. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрану.
128. Ukrface. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrface.net/2/184-scho-take-zovnshnya-pamyat-kompyutera.html>. – Назва з екрану.
129. United Nations Public Administration Network : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un-dpadm/unpan041381.pdf>. – Дата звернення 28.05.2016. – Назва з екрану.
130. Uran.net.ua : [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.uran.net.ua/projects/>. – Назва з екрану.
131. Vega/словник : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vegatele.com/ukr/dictionary_cyr. – Дата звернення: 12.07.2016. – Назва з екрану.
132. W3C : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.w3c.org>. – Назва з екрану.
133. Wang, Georgette. Treading different paths: informatization in Asian nations. – Norwood, NJ: Ablex Publ. Corp. 1993. – 268 p.
134. Webopedia : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.webopedia.com/>. – Назва з екрану.
135. WinDevelopment. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://searchwindevelopment.techtarger.com/definition/>. – Дата звернення: 04.07.2016. – Назва з екрану.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ ЯК ЗАПОРУКА ГІДНОЇ ПРАЦІ**

(монографія)

Кандидат педагогічних наук, доцент О. Гуменний

Редактор: Л. Гуменна